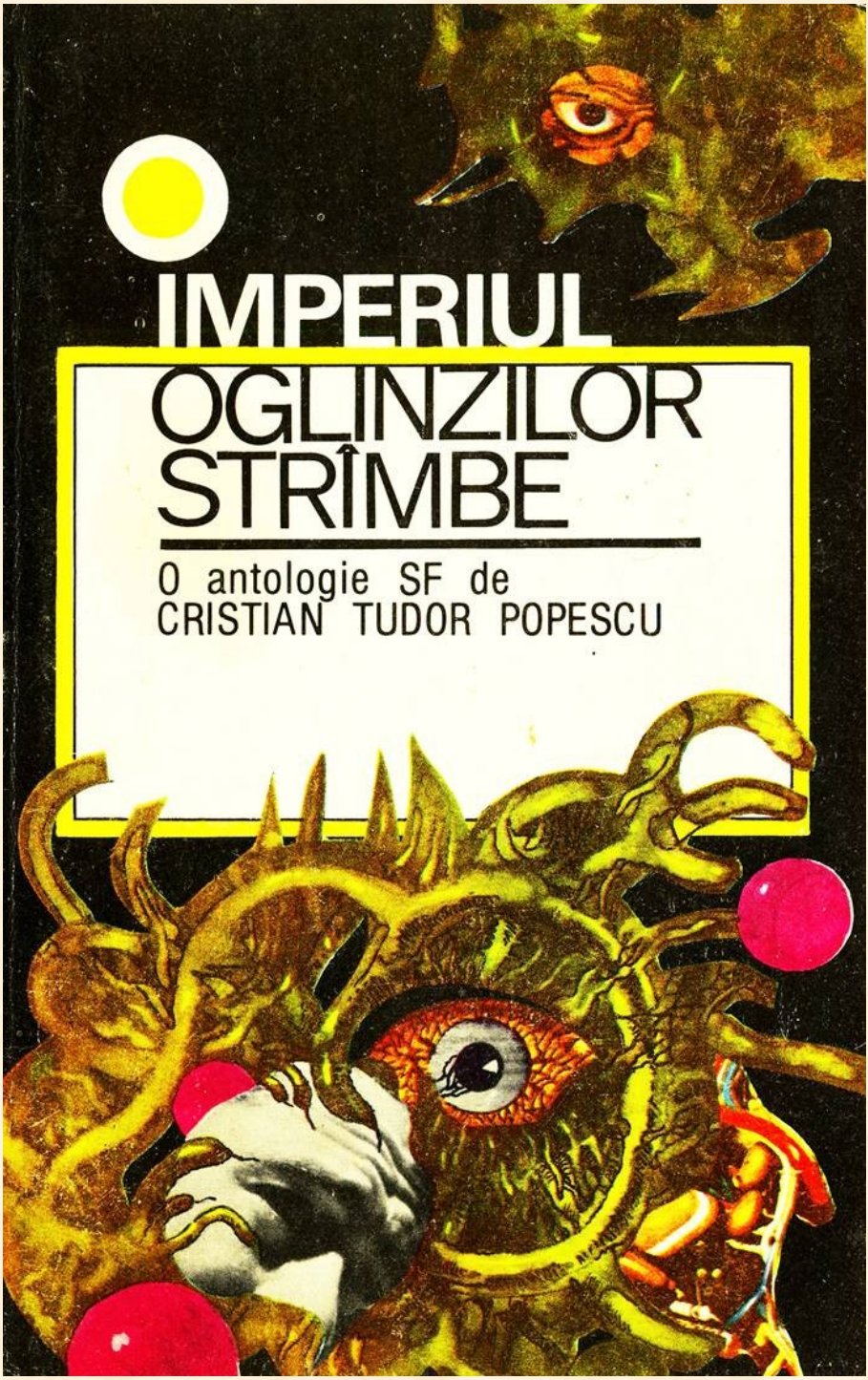
IMPERIUL
OGLINZILOR
STRÎMBE
O antologie SF de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

Toate drepturile asupra acestei ediţii revin
Societăţii „ADEVĂRUL” S.A.
Piaţa Presei Libere nr. 1, Bucureşti-România
□□□

IMPERIUL OGLINZILOR STRÎMBE

Antologie SF
de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

SOCIETATEA „ADEVĂRUL” S.A.
- 1993 -

Responsabil carte: ***Radu VLAICU***
Coperta: ***Done STAN***
Desene: ***Gabriel CĂTĂLINOIU***
Corectura: ***Cătălin DUMITRESCU***
Tehnoredactare: ***Pompiliu CLONDA***

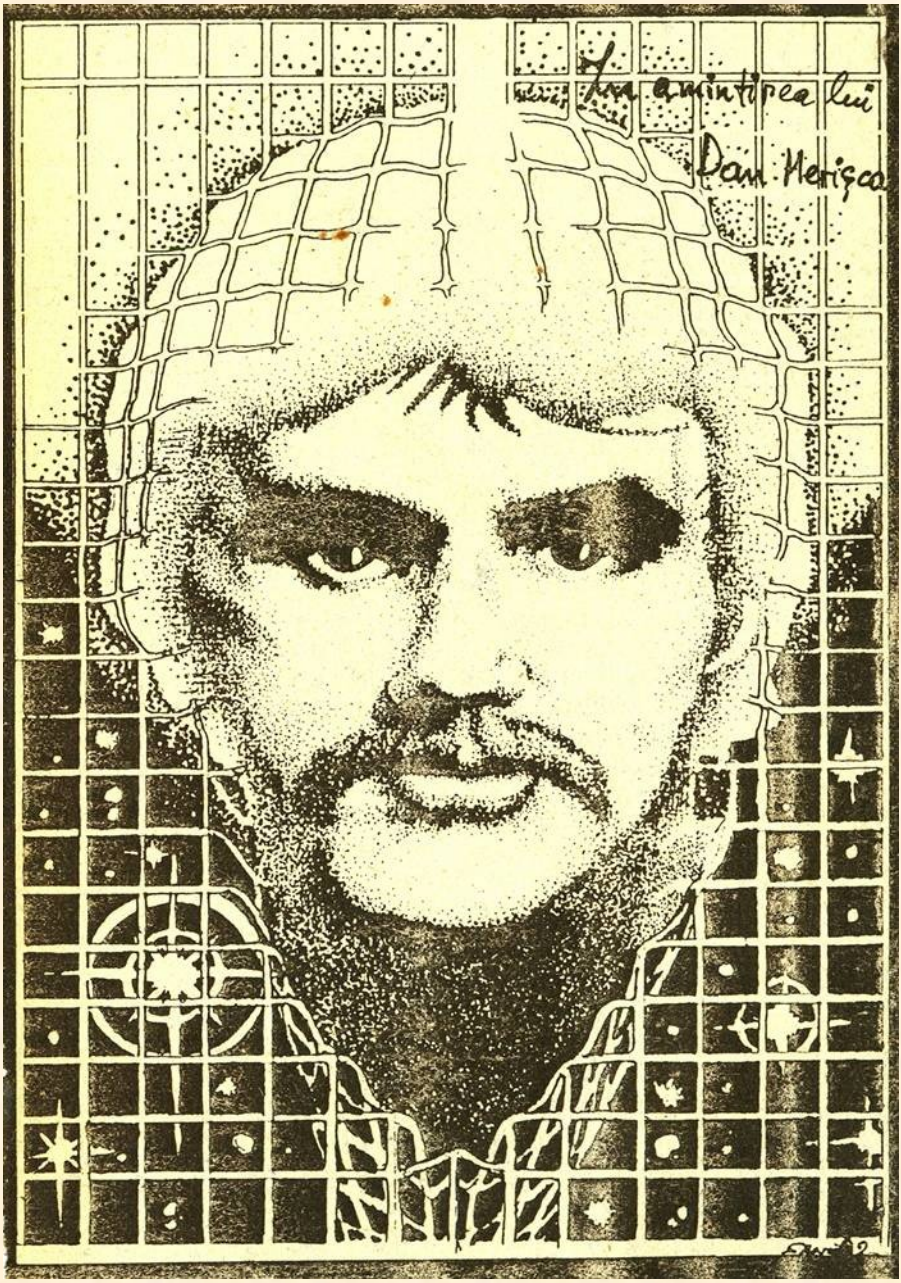
La amintirea lui
Dan Merișca

ELECTROCAVALERUL

Cred că Dan s-a gîndit mult în noaptea aceea, cînd curgeau amperii în el, dacă să mai trăiască sau nu. Ar fi putut să se ridice dintre elementii săpaţi în trupul lui gol şi să se îmbrace, ascunzînd astfel ceaţa electrică, albăstruie, care i-ar fi dublat fiecare centimetru de piele. Avea nişte ochelari negri, cu ramă subţire şi lentile micî, ar fi putut să-şi ascundă cu ei strălucirea insuportabilă a ochilor. O pereche de mănuşi negre i-ar fi putut disimula mîinile arse. Ar fi trecut neobservate bîzîitul continuu şi vaga adiere de ozon care i-ar fi însoţit toate mişcările.

Şi ar fi revenit astfel printre noi un Dan Merişca invulnerabil, singur şi temut. Electrocavalerul. Fiecărui prieten care i-ar fi intins mîna, Dan ar fi trebuit sau să-i întindă dreapta înmănuşată sau să-şi scoată mănuşa, prefăcîndu-l pe celălalt, în cîteva clipe, într-o mumie calcinată. Fiecare fată care s-ar fi supus dorinţei lui nemăsurate de a dărui plăcere, şi-ar fi dat sufletul în spasme interminabile, mime hidoase ale supremului orgasm prin care Dan visa să spargă pieliţa acestei îumi. Chiar şi

rămînînd mereu la un metru de noi, tot ar fi făcut afişajele ceasurilor noastre digitale să se dea vertiginos peste cap, consumîndu-ne fulgerător viaţa.

În timpul marilor furtuni ar fi fugit, nebun de singurătate, în cîmpul gol, căutînd trăznetele. Fiecare şuvoi de foc alb care i s-ar fi înfipt în degetele ridicate spre cer i-ar fi iluminat chipul

într-o poză mişcată a copilăriei. Lacrimile lui, ca nişte fulgi albaştri, ar fi ars iarba, ar fi găurit pietrele,

Pînă la urmă. cred că s-ar fi urcat pe vîrful Omul şi ar fi rămas acolo, sperind să slujească de releu pentru toate semnalele rătăcite prin eter, căutindu-şi obosite ţinta aproape uitată.

Dar pentru că s-a gîndit la toate astea, Dan a rămas cuminte în ghearele tigrului din vis, aşteptîndu-şi prietenii să vină şi să se împărtăşească nestingheriţi din trupul sufletului său, ba chiar cu înţelegătorul lui rînjet blînd să le şoptească printre dinţi: „... Gagiilor, mai întîi scoateţi ştecherul din priză...”

Cristian Tudor POPESCU

CUPRINS

CRISTIAN TUDOR POPESCU
SF ca paraliteratură
9
OVID S. CROHMĂLNICEANU
La Winnipeg, unde nu ne vom întoarce niciodată
19
BOB SHAW
Lume mică
57
CAMIL BACIU
Grădina zeilor (fragment)
73
HARRY HARRISON
Şobolani de spaţiu
85
VLADIMIR COLIN
Alesul
99
ROGER ZELAZNY
Plăsmuitorul
111
SERGIU FĂRCĂŞAN
Maşina de îmbunat cemombii
197
RAY BRADBURY
Cosaşul

257
ION D. SÎRBU

Şoarecele B

273

SF CA PARALITERATURĂ

Sugerîndu-mi-se tema desemnată prin titlul de mai sus ca potrivită pentru un eseu, am întîmpinat, de la bun început, o anume dificultate: nu ştiam ce e aceea paraliteratură. Am consultat deci dicţionarele; termenul nu apare, nici măcar ca neologism. Cum, nu-i aşa, un intelectual care se respectă mai bine crapă decît să întrebe ce înseamnă un anume termen, s-a impus ca singură soluţie operaţională analogia. Cum **paraliteratură** *este un derivat obţinut prin prefixarea cu* **para-,** *se pot lua în considerare efectele acestei operaţii în cazul altor compuşi existenţi în dicţionar şi, raţionînd analogic, se pot deduce posibile sensuri pentru cuvîntul misterios. Se stabilesc apoi determinările pe care aceste sensuri le impun subiectului în chestiune, adică SF-ul.*
Exempli gratia:
1. — paratrăsnet, paraşută, parbriz *— aici sensul conferit de para – este adversativ, „contra”, „împotriva”, însă nu cu nuanţă agresivă, ci profilactică. S-ar putea deduce de aici că SF este un dispozitiv anihilator de literatură, îndată ce aceasta intră în raza lui de acţiune:*

2. — **paramilitar** — *se referă la formaţii, detaşamente, grupări organizate şi dotate după modelul unei armate, alcătuite însă din civili bîntuiţi de reverii cazone. SF este deci ceva ce mimează tînjitor literatura fără a ajunge să şi fie aşa ceva.*

3. — **paramagnetism** — *proprietatea unor corpuri de a se magnetiza, slab şi temporar, prin introducerea lor într-un cîmp magnetic. Rezultă că unui produs SF*

i se zice paraliterar în sensul că, aflat sub influenţa literaturii, poate căpăta, în mică măsură şi pentru scurt timp, caracteristici ale acesteia.

4. — **paraleu** — *accentuare a însuşirilor pe care le presupune substantivul leu. Deci SF este foarte literatură, este mai literatură decît literatura.*

5. — **paranimfă** *(în latină paranympha) - virgină care o însoţeşte pe mireasă la cununie şi îndeplineşte anumite atribuţii ţinînd de bunul mers al nunţii. SF ca paraliteratură ar putea reprezenta deci acel topos al mai ştersei domnişoare gravitînd în jurul strălucitoarei mirese şi privind, cu melancolică invidie, cununa de lămîiţă şi rochia albă.*

În ce măsură sînt justificabile aceste posibile accepţiuni? În cazurile **2** *şi* **5** *verbele definitorii sînt a* **imita** *şi* **a însoţi.** *Avem de-a face, aşa cum arată Fl. Manolescu, „nu cu un gen literar, ci cu o literatură paralelă, în care există echivalentele tuturor speciilor realiste sau nonrealiste din literatura main-stream. Reportajului, biografiilor şi mărturisirilor, în care invenţia joacă un rol minim, corespund, în literatura SF, proza de anticipaţie şi de prospecţiune pe termen scurt, în care realitatea imediat ulterioară este descrisă „cu exactitate”... Romanul istoric poate fi*

comparat cu fresca SF (ciclul Foundation) şi, parţial, cu **opera spaţială.** *Romanul poliţist îşi găseşte în SF un corespodent cu nimic inferior celor mai bune exemple din seria „realistă”. Romanului clasic, de tip Dreiser, îi corespunde SF-ul socio-politic angajat. Epopeea şi legenda îşi au pandantul în* **opera spaţială** *şi în aşa-numita* **heroic-fantasy.** *În sfîrşit, avangardei main-stream îi poate fi opusă avangarda SF,* **new wave, new thing, inner space,** *iar fantasticului însuşi, SF-ul fantastic în varianta* **swords and sorcery”.**

Pentru **3:** *dacă textul SF reuşeşte să intre în zona de influenţă a unei specii acceptate de establishmentul literar, cum ar fi utopia sau fantasticul, i se poate elibera o legitimaţie, ce-i drept nu de protocol şi nu permanentă, dar orişicît. Zamiatin, Orwell, Huxley îşi au locul lor în istoria literară, dar întotdeauna se va afirma despre un Huxley că, în ciuda inteligenţei sale remarcabile, nu este un scriitor tot atît de mare*

ca Tolstoi, să zicem. Wells însuşi, simţind pericolul, s-a grăbit să repudieze, ca pe nişte încercări ale tinereţii, romanele care îi vor face mai tîrziu gloria („Maşina timpului", „Omul invizibil", „Războiul lumilor", „Primii oameni în Lună" sau „Insula doctorului Moreau"), producînd în schimb din ce în ce mai fadele utopii fabiene, precum şi greoaie romane realiste prin care spera să stîrnească bunăvoinţa criticii.

4. *nu este o aserţiune atît de neverosimilă pe cît pare. În secolul nostru, ceea ce simţul comun desemnează prin termenul literatură este literatura realistă, lucru care pare foarte firesc. De fapt, realismul a pătruns în literatură foarte tîrziu, abia în secolul trecut constituindu-se ca estetică. Aşa cum subliniază Lotman, citat de G. Cordesse, literatura la începuturile sale a trebuit, pentru a se defini, să se separe net de comunicarea pragmatică. Era deci imposibil să aibă ecou ideea de proză realistă, care încearcă să reproducă cît mai fidel discursul cotidian, fie şi numai în dialoguri. Aşa se face că începuturile literaturii sînt dominate de poezia ritmată sau versificată, avînd un subiect fabulos sau mitic şi creînd un ecart, atît în expresie, cît şi în conţinut, menit să afişeze ostentativ* **Regula de Ficţiune.** *De la bun început deci, literatura a fost nonmimetică. Şi aşa au stat lucrurile multă vreme: e suficient să amintim acel spaţiu literar medieval în cadrul căruia, într-o pădure europeană, puteau să apară lei sau flori şi fructe exotice. Cum SF-ul reprezintă acest ecart cel puţin în conţinut, propunînd un Contract de Ficţiune pretenţios, iată că este mai îndreptăţit să-şi revendice vechimea apartenenţei la literatură decît ceea ce desemnam mai sus prin „literatură". În*

ceea ce priveşte sensul **1** *relaţia implicată e limpede: atunci cînd un text este încadrabil în categoria SF, orice atingeri cu literatura sînt aprioric excluse. Iar unii dintre cei care se raliază acestei poziţii sînt oameni care posedă, indiscutabil, gust şi inteligenţă. Ce anume a putut genera o astfel de atitudine? Care sînt cauzele executării grăbite şi în bloc a acestei modalităţi literare de către literaţi – în marea lor*

majoritate?Iată cîteva dintre ele, atîtea cîte am putut identifica.

a) *prima şi cea mai evidentă este necunoştinţa de cauză; pur şi simplu nu s-a citit ceea ce era de citit. Producţia autohtonă, posedind cîteva vîrfuri, dar în general modestă, atît calitativ, cît şi cantitativ, este departe de a furniza o imagine edificatoare asupra genului; rămîn literaturile străine. Mulţi dintre intelectualii de marcă formaţi, să spunem, înainte de 1970 sînt orientaţi spre limba şi cultura franceză, mai rar spre rusă sau germană, şi mai rar spre engleză sau americană. Or, o mare parte din ceea ce este reprezentativ pentru SF s-a publicat şi se publică în limba engleză; în afară de autorii anglo-saxoni, pot fi citiţi şi autori est-europeni (Stanislaw Lem, A. şi B. Strugaţki, Josef Nesvadba, Konrad Fialkowski) sau germani (Herbert Franke). Însă şi în Franţa se traduce mult, în special din engleză, aşa că argumentul nu apare ca hotărîtor; poate totuşi explica într-o anume măsură răspunsul lui N. Manolescu la întrebarea: „Aţi fi în măsură să numiţi şi să argumentaţi o serie de caracteristici supraindividuale de natură să definească un specific naţional al anticipaţiei româneşti?”*

„Pentru mine, SF-ul românesc se compune din cîţiva copaci stingheri, din pricina cărora nu văd pădurea”. În lipsa referinţelor adecvate, se emite şi se preia de-a gata o anume imagine de serviciu a SF-ului. Edificatoare, amuzante şi în acelaşi timp întristătoare, sînt reflecţiile aceluiaşi N. Manolescu pe marginea lecturilor din Asimov, Lem şi Crohmălniceanu: „Cred că toate aceste lucruri care mi-au plăcut au în comun un anumit accent pus pe logică, pe gîndire şi nu pe aventura propriu-zisă. Un ocean care e de fapt un creier uriaş – iată ceva care nu ţine strict de sfera peripeţiilor galactice. Multe dintre istoriile insolite ale lui Crohmălniceanu se referă la felul de a se comporta al minţii umane, la categoriile cu care ea operează, la paradoxurile gîndirii şi nu implică un decor specific SF, o planetă ori o navă interplanetară. Tot aşa, Asimov e un cap teoretic extraordinar, gata să propună «legi» şi «ştiinţe», fără a pretinde

deplasări în marile spaţii cosmice, uniforme de astronauţi sau maşinării sofisticate". Rezultă cu limpezime că, pentru N. Manolescu, SF înseamnă în primul rînd aventuri galactice, o planetă, o navă interplanetară, periplu cosmic, costume spaţiale, maşinării şi, în ultimul rînd, ca excepţii privite cu plăcută surprindere, raţionalism combinativ, ingeniozitate, joc cu paradoxuri, capacitate de a genera vertij intelectual.

b). *„Puritatea" literaturii este ameninţată, în cazul SF-ului, de contactul mai mult sau mai puţin strîns cu ştiinţa şi tehnologia. Problema e de natură psihosocială: o exprimare agramată sau stîlcirea numelui unui scriitor de notorietate internaţională este automat calificată drept incultură, în vreme ce necunoaşterea principiilor termodinamicii, de pildă, fie trece neobservată, fie este primită cu îngăduinţă complice şi discret amuzată. Concretizarea cea mai frecventă a acestei atitudini o reprezintă acuzaţia de „tehnicism" adusă unor texte SF. Eroarea mi se pare clară întrucît, neexistînd material privilegiat pentru literatură, autorul se poate opri asupra oricărui segment al realului sau imaginarului crede de cuviinţă, deci prezenţa elementelor ştiinţifico-tehnice chiar în exces, nu e blamabilă în sine. Blamabilă este eventuala neintegrare organică în text, nefuncţionalitatea literară.*

c). *Forînd şi mai adînc în conştiinţa colectivă, descoperim un conflict generat de atitudinea faţă de actul creator. Înţelesul iniţial dat de greci lui* **Poiesis** *era „formare şi asamblare conştientă a unor elemente astfel încît să rezulte o structură armonioasă". Peste aceasta s-a suprapus ulterior cel de „iluminare", de coborîre incontrolabilă a inspiraţiei drept*

pe capul autorului, contribuţie ideatică a iudeo-creştinismului, după cum precizează E.R. Curtius. Nu sînt un adept al poziţiei extremist-raţionaliste de tip Poe, care presupune excluderea totală a inefabilului, intuiţiei, incontrolabilului din actul creativ, dar nu mă pot împiedica să observ neîncrederea manifestată în special după război, în spaţiul literar românesc, vizavi de necesitatea inteligenţei la un mare scriitor.

Implicit sau explicit, se consideră că autorul posedă o glandă care-i secretă materia prozastică sau, mai ales, poetică, proces în care creierul joacă un rol secundar. Abia după apariţia generaţiei '80 mi-a fost dat să citesc calificativul „inteligent" pomenit nu ca o compensaţie jenată în legătură cu un scriitor. Or, în esenţa sa, SF-ul este – fără a se reduce la numai atît – un gen „rece", care se adresează în special capacităţii speculative a minţii umane; iată deci o altă cauză a idiosincraziei.

d). *Lungul stagiu al SF-ului în revistele* **pulp***, singurul spaţiu de publicare vreme de decenii. Este explicabilă deci categorisirea lui în aceeaşi oală cu literatura de aventuri, foiletonistică, poliţistă, de divertisment. La noi, în mintea multora, „Colecţia Povestiri Ştiinţifico-Fantastice" a reprezentat o continuare în alte condiţii sociai-politice a celebrelor Dox-uri sau Colecţia celor 15 lei, de dinainte de război. O pată la dosar de natură să contribuie la refuzarea accesului în literatura „seriosă" a autorilor de gen emancipaţi.*

e). *Adiacenţa sau chiar identificarea SF-ului cu disciplinele oculte ale contemporaneităţii, de felul ozenologiei, ceneisticii, paleoastronauticii, parapsihologiei, percepţiei extrasenzoriale etc. Nu o dată mi s-a întîmplat să fiu interpelat de indivizi mai mult sau mai puţin agitaţi, convinşi că, scriind SF, sînt un iniţiat în arcanele sus-ziselor „ştiinţe". Ignoranţa declarată de mine cu părere de rău a generat reacţii mergînd de la uimire pînă la dispreţ îngrozit.*

f). *Considerarea ca subgen (de către unii ca suburbie) al fantasticului. Această eroare, promovată de nume altfel respectabile (S. Moskowitz, R. Caillois, M. Butor, T. Todorov, A. Marino), a*

impus o cheie de lectură inadecvată pentru textul SF. Cu toate că FI. Manolescu a pus foarte clar lucrurile la punct în de-acum clasica sa monografie („În comparaţie cu fantasticul, literatura SF nu cunoaşte această ruptură. Şi fantasticul şi SF-ul se pot defini prin felul în care se comportă faţă de un al treilea termen de comparaţie, care este realitatea. Dar în timp ce fantasticul reprezintă o breşă şi, implicit, o agresiune

a iraţionalului în real, fantasticul ştiinţific păstrează mereu legătura raţională cu acesta, ceea ce face ca, în cele din urmă, să se poată transforma, printr-o interpretare adecvată, într-un real. SF-ul este un real plauzibil, posibil, sau virtual, fantasticul este un ne-real"), eroarea se propagă în continuare prin inerţie.

Există totuşi şi critici conştienţi de situaţie, care încearcă să găsească pentru SF haina potrivită, plasîndu-l în sfera altui concept decît fantasticul. Este cazul lui C. Robu, a cărui abordare, propune pentru acest rol sublimul, în sensul pe care îl dau acestei categorii estetice lucrările lui Kant, N. Hartmann, E. Burke. Este, de asemenea, cazul lui V. Bugariu, care situează literatura SF în descendenţa celei manieriste, în sensul atribuit acestui termen de G.R. Hocke, identificînd procedeele şi motivele specifice acestei literaturi: paradoxul, oximoronul, concetto-ul, lumea pe dos, lumea ca labirint etc.

g). *Legată generativ de punctul anterior, apare frecvent situarea SF-ului în opoziţie cu literatura zisă realistă. Lăsînd la o parte o necesară, dar fatalmente prea amplă discuţie asupra a ceea ce se ascunde sub atît de spontan evocatul termen „realism", să observăm un lucru ştiut încă de pe vremea lui Wells: mecanismele de producere a textului SF presupun, o dată admisă, ipoteza (ipotezele) însolită, o naraţiune realizată cu mijloacele realismului celui mai ortodox. Puţin importă verosimilitatea postulatelor ce stau la baza universului imaginar, ceea ce contează este ca tot ce derivă din ele să se articuleze logic şi/sau artistic, creînd vertijul intelectual. Reale trebuie să fie trăirile, conflictele,*

sentimentele, ciocnirile de idei, şi nu cadrul.

h). *Atribuirea de funcţii vaticinare. Nu puţini sînt cei care consideră ca principal criteriu de apreciere a scriitorului SF cantitatea de profeţii împlinite din textele lui. Desigur este incitant să constaţi că imaginea Pămîntului văzut din spaţiu, aşa cum apare în „Hans Phaall", este izbitor de asemănătoare cu descrierile astronauţiior, că Jules Verne şi-a plasat rampa de lansare a bolidului său îndreptat spre Lună*

în Florida, nu departe de Cape Canaveral, că Hugo Gernsback a descris modul de funcţionare al radarului cu mai mult de două decenii înainte de realizarea acestuia, că tancul a fost imaginat de Wells în povestirea „Cuirasatele terestre”; Clive Cartmill descrie pînă la amănunte, în nuvela „Deadline”, publicată în martie 1944, o bombă atomică, lucru care îi aduce pe cap toată poliţia secretă americană, iar Jean-Louis Curtis, într-o povestire din volumul „Un saint au néon”, apărut în anii ’50, pomeneşte de întîlnirea de la mijlocul deceniului nouă dintre preşedinţii SUA şi URSS, în urma căreia încordarea internaţională scade. Cu toate acestea, e vorba de produse secundare: ceea ce interesează în primul rînd este evaluarea literară a textului SF. Este bineînţeles legitimă şi o abordare din punctul de vedere al beneficiilor tehnologice sau futurologice, cum legitimă ar fi şi relevarea unor „Aspecte edilitare în opera lui Dostoievski”.

i). *Istoria (istoriile) aprocrifă a genului. Avem adesea prilejul să citim prin introducerile diverselor lucrări cum că SF-ul originează în Biblie, Ghilgameş, Odiseea, Kritias şi Timaios, Cyrano de Bergerac, arhiepiscopul Godwin, Johannes Kepler şi Swift. Ascendenţele de felul acesta sînt false pentru că folosesc criteriul* **prezenţei unor elemente** *şi nu criterii de* **structură.** *Este suficient să identificăm într-un text vechi umbra unei rachete, o călătorie interplanetară (indiferent că e realizată cu ajutorul vîntului puternic, al gîştelor sălbatice, al magnetului aruncat în sus şi prins apoi, sau al evaporării parfumului din sticluţe propulsive), un* **nowhere,** *un* **outopos** *(în care se proiectează, mai*

mult sau mai puţin transparent, o satiră a societăţii contemporane autorului) sau vreo maşinărie mai deosebită pentru ca textul să fie de îndată încorporat în SF. În spaţiul nostru literar este edificator în acest sens, şi savuros, sfatul pe care îl dă un anume A. Silvestri autorilor SF: „Scriitorul român de SF ar putea să imagineze istorii SF umanizînd ori cosmicizînd documentele cu inventatori nebuni (sic). Nu este nevoie de prea multe studii spre a da tunului miraculos al valahului Orban,

care a dărîmat la 1453 zidurile Bizanţului, o dimensiune SF. Rachetele lui Conrad Haas ar putea fi, pentru un prozator român ingenios, tema unei povestiri SF nu fără originalitate. Cîţi dintre prozatorii români ai „ficţiunii ştiinţifice" au consultat colecţiile locale de observaţii ale cerului, cuprinzînd, precum în cronica transilvăneanului Kraus, indicii science-fiction dintre cele mai bizare?"

Nu. Nu există subiecte privilegiate pentru ficţiunea speculativă, cum nu există pentru literatură în general. Nu prezenţa sau absenţa elementelor tehnico-ştiinţifice, a enigmelor „nesplicate" de tot soiul, sau a ipotezelor fabuloase, determină specificitatea ficţiunii speculative, ci aspectele structurale: asemenea elaborării teoriei ştiinţifice, textul se construieşte plecînd de la un set de ipoteze iniţiale, prin generare logică. Diferenţa este că un om de ştiinţă îşi poate confrunta modelul cu realitatea şi stabili gradul lui de adecvare, pe cînd textul de ficţiune speculativă trăieşte prin propria-i substanţă, este un edificiu flotant, apropiat de ceea ce Einstein numea Gedanken-Experiment; iar finalitatea construcţiei speculative este literară. Ficţiunea speculativă poate exista în absenţa elementului ştiinţific, tot aşa cum gnoseologia nu se reduce la epistemologie.

Iată deci cauze care duc la respingerea SF-ului; „într-o lume de bătrîni, femei şi literaţi, SF-ul ar dispărea repede", afirmă N. Manolescu. Şi procedînd astfel, s-ar arunca pruncul o dată cu apa din copaie. Pentru că în mijlocul oceanului de texte în care, într-adevăr, se manipulează prefabricate literare, conflictele sînt schematice, personajele nu au adîncime

psihică, gadget-urile abundă în detrimentut reliefării umanului, modalităţile narative sînt vetuste, ţîşneşte din cînd în cînd cîte un mimoid sau o superbă **asimetriadă.**
Am înlocuit în ultimele fraze ale paragrafului precedent sigla SF cu **ficţiune speculativă.** *Termenul a fost introdus de R.A. Heinlein. pe la sfîrşitul deceniului cinci, într-o anume accepţie. Voi încerca să-i dau o alta: modalitate care presupune obţinerea*

valorii literare cu mijloace **neatașate** *în mod normal acestui scop.* **Exempli gratia:** *o navă avariată eşuează pe o planetă în atmosfera căreia locul oxigenului este luat de amoniac. Rezervele de oxigen fiind pe sfîrşite, echipajul nu are altă soluţie decît să încerce ruperea echilibrului metastabil, astfel încît* O_2 *să ia locul* NH_3 *în compoziţia atmosferei. Însămînţează peste tot plante pămîntene, verzi, care sînt însă repede copleşite de buruienile violete, nutrite cu amoniac. Oamenii mor pe rînd. Ultimul rămas priveşte plantele verzi răsărite pe mormintele tovarăşilor săi, tulpini acum puternice, victorioase, Hrănite de trupurile morţilor; se duce să se întindă alături de ei, cu viziunea transformării planetei într-un nou Pămînt* – **Întemeietorii** *de I. Asimov. Iată cum un context strict determinat logic – în cazul de faţă şi ştiinţific – poate sublima în mit, emoţie, literatură.* **Du vivant plaque sur du mecanique.** *Iată de ce un autor de ficţiune speculativă trebuie să continue să scrie, rezistînd vicisitudinilor, uneori dureroase, impuse de aplicarea nediferenţiată a etichetei „sefist”, asumîndu-şi condiţia niciodată comodă de întemeietor, de piatră conştientă de pietrele ce îi vor sta deasupra în edificiul deja întrezărit al acelei literaturi – gîndiri – a viitorului pentru care opoziţia celor „două culturi” va fi ceea ce este astăzi dilema: „undă sau corpuscul?” pentru fizică – o amintire.*

Antologia de faţă nu se vrea o ilustrare didactică a acestor teoretizări. Alcătuind-o, am urmărit în primul rînd clătinarea imaginii pe care cei mai mulţi o au despre acest atît de iubit şi vitregit spaţiu literar. Iar în ceea ce îi priveşte pe autorii români, selecţia a vizat generaţia

„bătrînilor de aur”, ca o invitaţie de continuare cronologică pentru viitorii antologatori, în efortul de recuperare a chipului nostru adevărat. Şi mai nutresc şi secreta speranţă că, poate, într-o zi, nu se va mai vorbi de fantastic, straniu, însolit, science-fiction, oniric, absurd decît ca de secţiuni prin marele trup al **literaturii imaginarului.**

Cristian Tudor POPESCU

OVID S. CROHMĂLNICEANU

Profesorul de literatură română Ovid S. Crohmălniceanu, autorul unor lucrări de referinţă în critica românească, între care se detaşează cele trei volume ale **Istoriei literaturii române între cele două războaie mondiale,** *face o figură aparte în peisajul SF de la noi, prin volumele de povestiri* **Istorii insolite** *(1980) şi* **Alte istorii insolite** *(1986). În ciuda adjectivului* **insolite,** *care trimite spre alte teritorii literare, prozele sale sînt cu fermitate încadrabile în literatura de ficţiune speculativă.*

Cu Ov. Crohmălniceanu ne situăm departe de fantasticul atît de drag autorului român de literatură a imaginarului: oricît de îndepărtate de ceea ce convenim să numim real, universurile propuse se supun unor legi (sau pseudolegi) atent formulate şi respectate cu consecvenţă, în spatele textului se simte mereu gîndirea în spirit ştiinţific, ironia subţire potenţează efectul estetic al speculaţiilor. Povestirea care urmează constituie un caz special printre textele atît de speciale ale autorului: materialul speculativ, ca întotdeauna consistent, este încarnat de data aceasta într-un epic condus cu mînă sigură, un personaj memorabil şi o atmosferă care se impune cu vigoare cititorului.

Dacă ar fi apărut în spaţiul anglo-saxon, **La Winnipeg...** *ar fi recoltat mai mult ca sigur premiul* **Hugo** *sau* **Nebula,** *ceea ce ne face să ne amintim cu mîhnire de relativitatea imprimată ierarhiilor literare mondiale de apartenenţa scriitorului la o limbă de circulaţie.*

LA WINNIPEG, UNDE NU NE VOM ÎNTOARCE NICIODATĂ

I.

„O dilemă”

E înţelept sau nu să perfecţionăm necontenit fabricarea androizilor?

Aceasta a devenit azi o dilemă serioasă pentru întreaga noastră societate. Că avem nevoie de cît mai multă calificare profesională spre a răspunde cerinţelor economice şi sociale contemporane, e un lucru în afara oricărei discuţii. Nu putem satisface acest imperativ fără a produce androizi din ce în ce mai dotaţi. Exemplarele care izbutesc să lucreze nestînjenite de nici o tulburare fizică sub regimul imponderabilităţii au provocat un adevărat salt tehnologic. La fel şi cele în stare să calculeze tot aşa de repede ca maşinile electronice. Ne-am bucurat pe drept şi cînd am trimis în uzine „supraveghetorii cu o mie de ochi”.

Dar realizările ingineriei genetice au şi reversul lor, care le-a făcut să inspire din capul locului teamă. Androizii sînt fiinţe loiale şi nu au cauzat pînă acum nici un rău oamenilor. Dimpotrivă, putem spune cu toată francheţea că le-au uşurat şi înfrumuseţat substanţial existenţa.

Va fî însă păstrată această situaţie fericită şi în viitor? Nu există oare primejdia ca androizii, dotaţi cu anumite însuşiri superioare omului, să fie ispititi a-i lua locul? Se vor mulţumi ei să aibă şi mai departe acelaşi statut social?

E adevărat că, oricîte însuşiri le-ar dărui ingineria genetică,

androizii continuă să fie construiţi după legile 1 şi 3 ale roboticii[1], înscrise în codul lor cromozomic, aşa cum le-a formulat pentru întîia oară, acum opt sute de ani, Isaac Asimov.

A căzut însă de trei secole legea nr. 2! Am acceptat aceasta toţi oamenii de bine, la vremea respectivă, şi ne amintim că nu a fost lucru uşor. S-a vorbit atunci de abolirea „celei de-a doua sclavii”[2]. Androizii sînt fiinţe care se reproduc pe cale naturală, trăiesc printre noi, au nevoile şi simţămintele noastre, dar codul lor genetic suferă modificări în urma unor intervenţii umane deliberate.

Se vor resemna oare androizii să accepte veşnic tutela oamenilor – astăzi, s-o recunoaştem, – foarte blîndă şi prevenitoare?

Ultima prevedere e foarte severă, incontestabil. Dar se justifică, intrucît priveşte însăşi schimbarea statutului androizilor şi constituie o acţiune sediţioasă împotriva întregii ordini umane.

---

[1] *Pentru cititorii noştri care au uitat cum sună ele exact, le reproducem mai jos:*

Legea numărul 1. *Robotul (citeşte: androidul) n-are voie să pricinuiască vreun rău omului sau să îngăduie, prin neintervenţia sa, să i se întîmple vreun rău unei fiinţe umane.*

Legea numărul 3. *Robotul (citeşte: androidul) trebuie să-şi apere existenţa, dar numai atunci cînd grija de sine nu contrazice legea numărul 1.*

[2] *Tot pentru acei cititori care nu sînt la curent cu problema, rezumăm statutul androizilor, aşa cum a fost stabilit, după suprimarea în operaţiile executate asupra codului genetic a* **legii robotice numărul 2:** *Robotul (citeşte: androidul) trebuie să asculte poruncile omului, dar numai atunci cînd ele nu contrazic legea numărul 1. Cetăţeni pe deplin liberi, androizii au aceleaşi drepturi şi datorii ca oamenii, cu singura obligaţie suplimentară de a se supune, atunci cînd ajung apţi pentru procreare, operaţiilor genetice preconizate de regulamentele în vigoare la data respectivă, precum şi tuturor măsurilor ce curg din asigurarea respectării lor. Androizii pot să exercite orice profesiune, primesc pentru serviciile prestate salariile plătite fiinţelor umane, le este garantată întemeierea de familii şi averea personală, dobîndită prin muncă. Votează şi sînt eligibili în toate forurile reprezentative, fără nici o discriminare.*

Revenind la oile noastre, sîntem îndreptăţiţi să ne punem totuşi, întrebarea: nu există primejdia ca androizii să fie tentaţi a-şi modifica statutul, pur şi simplu prin refuzul respectării măsurilor cărora trebuie să le dea ascultare?

E uşor de întrevăzut ce perturbări grave ar suferi producţia într-un asemenea caz şi cum s-ar repercuta ele asupra ansamblului vieţii sociale.

Nu ne plac prorocirile alarmante, dar prudenţi avem datoria să fim.

Dacă facultăţile androizilor, în unele direcţii, **mai ales cele de ordin intelectual,** le-ar întrece prea mult pe ale oamenilor, ne-am asuma riscuri foarte mari. E oare exclus ca atunci ei să capete gustul supremaţiei? Ce i-ar putea împiedica să o instituie efectiv şi noi să fim victimele lor? Ne mulţumim să formulăm, fără nobile ameţeli morale, deocamdată aceste întrebări, dar seriozitatea lor, credem că nu scapă nimănui.

Adam SPONDE[1]
(„North West Magazine”, nr. 9
din 26 februarie 2753)

„Aşa ne ducem de rîpă

...Dl. Adam Sponde pluteşte în generalităţi vagi şi, practic, toarnă apă-n vin. Mai la obiect ar fi fost dacă spunea că, de pe acum, majoritatea cadrelor noastre universitare o alcătuiesc androizii. În Facultatea din Montréal,

[1] NOTA editorialistului nostru Adam Sponde „O dilemă” a stîrnit un interes destul de viu printre cititori. Am primit la redacţie peste 40 000 de scrisori, dovadă că problema este reală, ba am spune chiar „fierbinte”.

Volumul neobişnuit al intervenţiilor ne sileşte să reproducem săptămînal la rubrica noastră „Cititorii au cuvîntul”, pasaje esenţiale din cele mai semnificative opinii exprimate.

unde studiez, am numărat 17 din cei 25 cu care avem de-a face. De la un văr, ştiu că nici la Vancouver lucrurile nu stau mai bine. Personalul didactic universitar numără 30 de inşi, dintre care 18 sînt androizi. La Toronto, Institutul de fizică-matematică numără doar 9 oameni (12%). Aşa ne ducem de rîpă, ascunzînd lucrurile grave, cum face dl. Adam Sponde.

Paul COURCHAY,
student,
Universitatea Montreal, Facultatea de matematică”

„Calcule inexacte

... Scrisoarea d-lui Paul Courchay deformează grosolan realitatea, recurgînd la nişte cifre statistice inexacte. În «cadrele universitare» el înglobează şi personalul auxiliar, preparatori, programatori ai maşinilor electronice sau simpli operatori ai acestora.

Numărul androizilor profesori titulari în facultatea noastră este de 2, din 14. După informaţiile pe care le deţin, la Vancouver există un singur android. Institutul de fizică-matematică din Toronto, specializat în calcule meteorologice foarte laborioase, numără într-adevăr numai 9 oameni. Aici, însă, o dotare absolut specială a impus folosirea cu precădere a androizilor.

Nu e o bună reclamă pentru facultatea noastră faptul că un student al ei calculeaza atît de prost. Înclin să cred, însă, că statisticile au fost trucate intenţionat, datorită anumitor resentimente faţă de androizi, prezente încă, din păcate, la unii inşi, printre care se numără – pariez – şi dl. Courchay. Regretabilă este persistenţa acestei mentalităţi la nu puţini tineri chemaţi să slujească o disciplină bazată pe adevăruri riguros demonstrabile.

Prof. dr. John PADDINGTON,
decanul Facultăţii de Matematică,
Universitatea Montreal”

„Mărginire orgolioasă

... Cu cît avem o perspectivă mai limitată, cu atît, se pare, opinia bună despre noi înşine creşte. Aşa e şi cu veşnic discutata «problemă» a androizilor.

Nu-mi voi da niciodată asentimentul la discriminarea barbară între fiinţe nedeosebite prin nimic esenţial. Pentru ce androizii să aibă alt regim decît noi? Fiindcă posedă, de multe

ori, talente şi aptitudini egale, ba chiar superioare oamenilor?

De fapt, ar trebui ca toţi să ne supunem voluntar operaţiilor genetice, spre a asigura speţei noastre o dezvoltare viitoare raţională şi prin aceasta superioară surprizelor anarhice naturale.

Charlotte ROBY
inginer electronist
Seattle”

„Cîteva remarci

... Sînt constrîns să observ că pînă şi manifestările cele mai imparţiale în aparenţă ascund o mentalitate humanocratică. De exemplu, articolul d-lui Adam Sponde, din nr. 9 al revistei «North West Magazine», pe care o urmăresc cu mult interes. Deşi se străduieşte să înfăţişeze datele problemei cît mai obiectiv, editorialistul d-voastră foloseşte un limbaj care arată că, inconştient sau nu, vede în androizi nişte făpturi inferioare. De cîte ori face referinţe la naşterea noastră, întru nimic diferită practic de a oamenilor, împrumută cuvinte din sfera producţiei industriale. Sîntem numiţi fiinţe (merçi!) dar în realitate rămînem, pentru el, obiecte. Dl. Sponde vorbeşte de «fabricarea» androizilor; se declară pentru producerea lor sub forme cît mai «dotate», ca şi cum ar fi în discuţie nişte tipuri noi de vase comerciale.

O modificare a statutului androizilor e privită exclusiv prin prisma eventualelor perturbări aduse de ea «producţiei». Pe dl. Sponde îl lasă rece însemnătatea capitală pe care ar avea-o acest fapt pentru condiţia noastră morală.

Autorul articolului se referă la abolirea «celei de-a doua sclavii» şi are grijă să adauge că actul nu a fost uşor. Iarăşi meritul ar fi – sîntem invitaţi să credem – doar al oamenilor, dovedind încă o dată sufletul lor simţitor. Oare lucrurile s-au petrecut chiar aşa? Nu cumva necesităţile aceleiaşi «producţii» i-au împins pe semenii d-lui Sponde să suprime, acum trei secole, **legea robotică numărul 2?** Şi puţini androizi au

plătit cu sînge îndeplinirea acestui act istoric generos?

Apreciez la dl. Sponde strădania nobilă de a nu părtini pe nimeni. Vedeţi însă că pînă şi «oamenii de bine» – aşa cum se autointitulează cu multă mîndrie editorialistul d-voastră – păcătuiesc printr-o mentalitate humanocratică, adînc înrădăcinată într-înşii.

Marc EPONIMUS,
android, Comandantul balenierei
«Mobby Dick»”

„Precizări utile

... Am găsit interesant articolul d-lui Sponde. Într-adevăr, majoritatea zdrobitoare a androizilor este formată din fiinţe

loiale şi respectă legile. Dar nici excepţiile nu lipsesc.

Cum prin slujba mea sînt în situaţia de a cunoaşte mai bine lucrurile, aş vrea să vă arăt, pe cît e cu putinţă, cum stau ele efectiv, sub acest raport.

Infracţiuni din partea androizilor la obligaţia de a nu încerca să-şi schimbe identitatea au fost înregistrate destule pînă acum. Ele constă, mai cu seamă, în falsificări de acte, prin care se urmăreşte dobîndirea unei origini umane. La centrul unde lucrez, am descoperit, anul trecut, 64 de şsemenea cazuri. De remarcat înmulţirea lor în ultima vreme. În 2748 a existat un singur delict. Anul următor au fost 3, în 2750 am avut 11, apoi 23 şi actualmente 64, pînă astăzi, cum spuneam. Oricine poate vedea că producţia actelor infracţionale creşte îngrijorător. Există şi tentativa de ocolire a reglementărilor genetice, prin prezentarea la centru după actul reproductiv, împerecherea cu oameni şi alte subterfugii.

Numărul acestor delicte a sporit de asemenea, cu toate că sînt foarte greu de săvîrşit datorită controlului atent pe care-l exercităm graţie unor metode bine puse la punct şi, mai ales, arhivelor noastre riguros ţinute.

Jiri DUSSEK,
şeful serviciului populaţie
A (androizi), Fort Albany”

„Ruşine!

... E o ruşine să se publice un articol ca al d-lui Adam Sponde. Sîntem indignaţi că asemenea murdării pot vedea lumina tiparului. Autorul vorbeşte de o tutelă «blîndă şi prevenitoare» a oamenilor asupra androizilor. E ignorant, sau minte cu sfruntare?

Se face a nu cunoaşte sau chiar n-a auzit de legile draconice prin care orice android care

încearcă să-şi schimbe statutul riscă să sufere obnubilarea psihică sau chiar să fie exterminat?

Revista d-voastră afirmă într-o notă redacţională că androizii au dreptul să exercite orice profesiune. Atîta ipocrizie provoacă scîrbă.

Chiar articolul în cauză se referă la reglementările genetice. Nu ştie redacţia revistei «North West Magazine» că aptitudinile unui android sînt programate în funcţie de cerinţele economiei şi fără nici o consultare a părinţilor care-l aduc pe lume? Cum să exercite el orice profesiune, cînd se naşte cu preferinţe marcate doar pentru cea reclamată de plan?

Inegalităţile dintre oameni şi androizi rămîn flagrante, şi toate frazele înşirate de dl. Sponde privitor la înaltul simţ moral omenesc sînt făţărnicie ordinară.

Vom milita împotriva legilor robotice 1 şi 3, pînă la desfiinţarea lor şi exercitarea operaţiilor genetice numai asupra voluntarilor!

Comitetul de solidaritate
cu lupta pentru emanciparea deplină
a androizilor (C.S.L.E.D.A.),
Renate WEBSTER – medic psihiatru
Victor LEVY-ANDRE – publicist
Steven ROSS – arhitect
Aline DESANTI – institutoare”

„O, tempora!

... Sînt un om bătrîn, am apucat epoca androizilor neperfecţionaţi, nici măcar după modelul 0X3, ca să nu vorbesc de ultimele exemplare 0X7 şi 0X8. Vă asigur că lucrurile mergeau atunci mult mai bine. Poate nu existau atîtea comodităţi, dar nici nu ajungeam să fim pensionaţi la 40 de ani. Ne erau necunoscute şi temerile de astăzi; oamenii cu memorie bună găseau uşor slujbe numeroase şi gras plătite.

Chiar androizii aveau, cred, mai puţine probleme. Îşi vedeau de muncile lor simple şi brute, fără să le simtă greutatea. Erau foarte

devotaţi oamenilor, manifestau faţă de ei o afecţiune sinceră, le purtau respect şi îi salutau cînd se întîlneau cu vreunul. Androizii model 0X2 nu-şi cheltuiau, în copilăria mea, banii ca să facă la psihanalist tratament împotriva sentimentelor de frustrare. Are dreptate dl. Jiri Dussek. Androizii neperfecţionaţi de altădată nu comiteau delicte, erau cetăţeni model.

Veţi spune că sînt tentat să idealizez trecutul, ca toţi bătrînii. Nu-i adevărat! Vorbesc în cunoştinţă de cauză: la ferma tatălui meu, am crescut printre androizi; doi se ocupau cu gunoitul pămîntului şi întreţinerea curăţeniei animalelor. La poştă, unde am lucrat 30 de ani, majoritatea personalului inferior o alcătuiau tot ei. Clasau şi împărţeau corespondenţa, executau comenzile videotelefonice, făceau reparaţii. Pot să
spun că-si îndeplineau sarcinile acestea în mod exemplar. M-am înţeles întotdeauna perfect cu ei; nu aveau ambiţii să revoluţioneze sistemul de comunicaţii, să lase atîţia oameni pe drumuri şi nici nu le intraseră în cap gărgăuni politici.

Acum o săptămînă am suferit o jignire din partea unei androide care ar fi trebuit să aibă puţin respect măcar pentru părul meu alb. Îi împărtăşeam calm aceste gînduri amicului meu Fred, pe o bancă, în parcul din faţa casei noastre. M-a auzit o fată care şedea lîngă noi. Trebuie să fi fost sigur o androidă, pentru că ne-a făcut ramoliţi şi reacţionari.

Aşa ceva nu s-ar fi petrecut pe vremea mea.

Aloysus W. COLLINS
pensionar,
Edmonton”

„Camille Piernet are dreptate!

... O anumită presă, care vrea să fie considerată cu orice preţ liberală, întreţine legenda că opinia publică ar înclina către abrogarea sistemului de reglementare genetică.

Trebuie ca lumea să ştie adevarul: ne aflăm în faţa unei minciuni neobrăzate. Gruparea politică a d-lui Camille Piernet, **Comitetul de prevedere publică,** este în plină ascensiune. La ultimele consultări electorale a obţinut un spor de douăsprezece locuri în Adunarea Legislativă. În alegerile parţiale din distinctele Saskatchewan şi Franklin a cucerit uşor ambele mandate. Numărul aderenţilor la **Comitetul de prevedere publică** a crescut în ultimii ani cu peste 38%; zilnic primim scrisori prin care lupta noastră este încurajată.

Vă amintim că dl. Camille Piernet preconizează interzicerea fabricării androizilor perfecţionaţi şi revenirea treptată la tipul 0X2. Tot mai mulţi oameni conştienţi îşi pun speranţele în dl. Camille Piernet, socotindu-l spiritul cel mai realist şi mai curajos din epoca noastră. Pălăvrăgelile sentimentale n-au dus la nimic bun niciodată. A fabrica în continuare androizi de tipul 0X8 ba chiar 0X9 şi 0X10, cum există proiecte, înseamnă A NE SINUCIDE. Aceasta ar fi curată inconştienţă, IMBECILITATE GENERALIZATĂ, după cuvintele d-lui Camille Piernet, care nu se teme să spună lucrurilor pe nume.

Comitetul de prevedere publică (C.P.P.)
Secţia St. John”
„Domnilor, fiţi rezonabili!

... Vă cer permisiunea ca prin revista d-voastră să mă adresez oamenilor de bună credinţă, ameninţaţi să cadă, din ignoranţă, victime demagogiei.

Semănătorilor profesionişti de idei sediţioase inutil le-aş vorbi, ei îşi urmăresc interesele lor tenebroase, fiind agenţi ai unui complot vast împotriva temeliilor ordinii noastre sociale.

Domnilor care cereţi abolirea reglementărilor genetice, nu vă lăsaţi îmbătaţi de cuvinte mari şi principii înalte. Sînteţi gata să renunţaţi la condiţiile d-voastră avantajoase de viaţă şi să lucraţi iar patru sau, poate, cinci zile pe

săptămînă şi nu două, ca în prezent? Acceptaţi şi desfiinţarea concediului trienal de şase luni? Vă dă mîna să munciţi, cu capul în jos, cinci ore fără întrerupere? Sînteţi dispuşi să reluaţi îndeletnicirile pe care le-aţi părăsit cu totul din cauza monotoniei lor abrutizante: calculul prognozelor meteorologice, asigurarea releelor videofonice prin sateliţi, operaţiile statistice de orice fel, ca să amintesc doar cîteva ocupaţii nu prea căutate?

Aş vrea să fiţi conştienţi că, fără aceasta, renunţarea la reglementările genetice nu e posibilă. Prosperitatea şi stabilitatea economiei noastre se bazează pe producţia planificată de androizi perfecţionaţi. A agita idei radicale în acest domeniu, ignorînd cum stau lucrurile, revine la a face un joc periculos. Oricine se declară împotriva reglementărilor genetice sau contra fabricării androizilor perfecţionaţi, sapă, cu sau fără voie, mormîntul civilizaţiei noastre.

Dir. Barenson PERCY jr.
Diamond Trading Company”

Credem că aici şi-ar găsi locul şi textul următor, pe care l-am primit la redacţie. E un reportaj? E o operă de ficţiune? E un act deghizat de delaţiune? Greu de spus, pentru că autorul nu ne-a dat nici o lămurire în

... „Amicul Lyonel mi-a istorisit zilele acestea o chestie formidabilă. N-as fi crezut un cuvînt din tot ce a îndrugat, dacă era altul în locul lui. Ştiu însă că Lyonel se dă pe faţă imediat cînd încearcă să mintă şi, în plus, e lipsit de orice imaginaţie.

Îmi zice: «Trăim în oraşul ăsta mare şi habar n-avem de ce se petrece sub nasul nostru». «Cum adică?» am întrebat eu. «Uite aşa – mi-a trîntit-o scurt Lyonel. Tu ai auzit că există aici secte şi organizaţii secrete ale androizilor?»

«Fugi de-aici, i-am replicat eu, basme de-astea le răspîndesc golanii lui Piernet ca să-i voteze proştii în alegeri.»

– Nu e chiar aşa, zice Lyonel. Iată ce mi s-a întîmplat săptămîna trecută. Ştii că-mi place să mă plimb pînă noaptea tîrziu prin cartierele populate. Spectacolul străzii mă amuză extraordinar. Intru şi prin snack-bar-uri, poate se lipeşte de masa mea vreo figură interesantă. Nici nu-ţi poţi închipui cît e de instructivă pălăvrăgeala persoanelor singuratice.

Joi seara umblam aşa. E un local chiar în faţa Gării de Nord, cînd te îndrepţi spre intrarea principală. M-am aşezat la o masă, era lume; trei bărbaţi şi două femei făceau o gălăgie teribilă alăturea de mine, sărbătoreau ceva, după cîte am înţeles. Mai încolo era o pereche; întorceau pe rînd capul, el şi ea, vizibil enervaţi de zgomot, dar nu spuneau nimic, păstrîndu-şi o ţinută demnă, ofensată. La altă masă, un beţiv, părea absent, scufundat în gîndurile lui. Mai erau, în fund, doi inşi. Unul mînca tăcut şi celălalt îl toca la cap, fără întrerupere. Deodată, apare un tip lîngă mine şi mă întreabă dacă îi dau voie să iau loc la masa mea. Eu, bineînţeles, atîta aşteptam. Cam pletos, altfel corect îmbrăcat; avea o figură uscăţivă şi o privire inteligentă. A cerut să bea şi a intrat imediat în vorbă. Dinspre masa ălora gălăgioşi de alături s-a auzit la un moment dat expresia: «android scîrbos». Cel care o rostise a repetat-o de cîteva ori, ca argument hotărîtor, probabil, în istorisirea lui: «Android scîrbos, ce vrei? Asta e, un android scîrbos!»

Tipul din faţa mea mi s-a adresat direct, fără vreo introducere: «D-ta ce crezi despre androizi?» Eu i-am spus cîteva fraze banale, dar el insista, voia să-mi cunoască părerea **à fond.**

În fine, am ajuns să întoarcem subiectul ăsta pe faţă şi pe dos; interlocutorul meu îşi asumase rolul de **advocatus diaboli;** sărea în ochi că nu are nici o antipatie faţă de androizi, ba dimpotrivă, părea să fie chiar unul dintre ei.

În discuţie pleda însă contra lor, curios, nu cu tezele vulgare arhicunoscute, ci folosind argumente extrem de subtile. Era, neîndoios, un om cult, avea cunoştinţe superioare de logică, dar se ferea să invoce teorii sau nume cu autoritate în materie. Voia să lase impresia că ceea ce-mi spune sînt reflecţii personale, de bun simţ, uşor inteligibile, adesea figurate ca să fie mai pertinente, în maniera filosofilor antici. Am prins repede că mă încerca într-un fel, ţinea să se convingă pîna la capăt de opiniile mele asupra androizilor. De aceea făcea pe **advocatus diaboli,** ca să verifice orice umbră de prejudecată aş fi păstrat. I-am spus, la un moment dat, că menţinerea legii robotice numărul 1 în codul genetic al tuturor androizilor, exclude din partea lor vreo primejdie pentru oameni şi toată agitaţia pe această temă de o demagogie politică greţoasă.

– Eşti chiar atît de sigur? M-a întrebat el, cu o subtilă lucire vicleană în ochi. Află domnul meu, a continuat sarcastic, că există căi de eludare a legii robotice numărul 1.

– De unde ai scos-o şi pe asta? l-am întrerupt batjocoritor eu, ca să nu mă creadă gata să ascult toate bazaconiile, cu credulitatea unei cumetre.

– Din simplu fapt, mi-a răspuns el calm, că orice android **iniţiat** (şi a apăsat anume pe ultimul cuvînt), iniţiat, a repetat, în puţină logică modernă – şi avem azi destui din aceştia – poate să raţioneze astfel: ce înseamnă pînă la urmă: «a face rău oamenilor»? dacă ei plănuiesc să restrîngă însuşirile androizilor, îşi vor pricinui greutăţi, lipsuri, necazuri, cu alte cuvinte vor suferi. Dar tot după legea roboticii numărul 1, androidul nu are voie să îngăduie, prin intervenţia sa, «să i se întîmple ceva rău unei fiinţe umane». Milioane de oameni vor pătimi, dacă iniţiatorii acestei acţiuni ar avea putinţa să o ducă la îndeplinire. Deci indivizi ca dl. Camille Piernet şi acoliţii săi trebuie împiedicaţi să-şi realizeze intenţiile, asta cu orice mijloace, chiar violente. Androizii sînt perfect

îndreptăţiţi să-i facă inofensivi pe asemenea inamici potenţiali ai oamenilor. Fie şi prin constrîngere fizică. Excludem asasinatul, bineînţeles, căci, deşi ar avea, în cazurile la care mă refer, o perfectă justificare, pentru androizi reprezintă un act cu neputinţă de înfăptuit. E o contrazicere a legii robotice numărul 1? Deloc. Urmărind să provoace suferinţe grave umanităţii, inşi de teapa d-lui Piernet îşi doresc răul. Altfel zis, cauzîndu-li-l, androizii le fac un bine şi se supun din toate punctele de vedere legii robotice numărul 1, dar ea – cum vezi – nu prea mai are sens.

– Ăsta e sofism curat, am exclamat eu.

– Domnule, nu-i dispreţui pe sofişti, mi-a replicat bizarul meu partener de discuţie. Unii dintre ei au constribuit, ca nimeni alţii, la dezvoltarea logicii. Aristotel a susţinut că toate paradoxurile lui Zenon sînt sofisme. Dar ştiinţa modernă nu i-a dat dreptate stagiritului decît în cazul întrecerii dintre Ahile şi

broasca ţestoasă. Cîndva, un logician care profesa xenofobia cea mai radicală şi se pretindea totodată creştin ortodox pînă în vîrful unghiilor a fost întrebat cum poate împăca îndemnul la ură nimicitoare împotriva străinilor cu porunca evanghelică «Iubeşte-l pe aproapele tău ca pe tine însuţi». Filosoful a răspuns: «Ce înseamnă, conform doctrinei creştine, a mă iubi pe mine însumi? A-mi dori mîntuirea, a lucra din toate puterile pentru cîştigarea ei. Dar aceasta presupune tocmai distrugere a tot ce mă leagă de viaţa trupească pentru cîştigarea existenţei veşnice. A-i suprima pe alţii înseamnă a le grăbi trecerea pe tărîmul fără moarte, unde nu există durere şi suferinţă. Sau, cu alte cuvinte, a le arăta practic o iubire mai mare decît faţă de mine însumi». Sofism, vei zice d-ta. De acord. Dar asta nu i-a împiedicat pe foarte mulţi să judece aşa, participînd senin la masacre şi considerîndu-se buni creştini... Avem azi nenumăraţi androizi cu studii de fizică superioară. Cum să accepte ei principiile mecanicii cuantice sau teoria transfiniţilor rămînînd la logica aristotelică? Şi atunci, de ce n-ar ajunge să-şi dovedească nulitatea legii robotice numărul 1, contrazicătoare în înseşi prevederile ei? În numeroase situaţii, respectarea primei părţi e imposibilă fără călcarea celei de-a doua, şi invers. Prin urmare, legea, neputînd fi urmată integral totdeauna, încetează a avea o valabilitate universală, oricînd şi oriunde. Şi ce înseamnă asta? Nu e lege, domnul meu; ci o simplă deprindere, modificabilă prin educaţie.

Individul se aprinsese, îi luceau tot mai tare ochii. Uitase că pledează ca **advocatus diaboli,** trăda o credinţă pătimaşă, fanatică în ceea ce susţinea.

– Şi mai cunoşti mulţi alţii care gîndesc ca d-ta? l-am întrebat.

Aici parcă s-a trezit dintr-o stare de transă, a devenit brusc prudent, mi-a răspuns evaziv, a schimbat vorba. După ce am mai băut cîteva pahare, eu insistînd, cu ocolişuri întîi, apoi mai

curajos, şi-a dat drumul. Mi-a mărturisit că face parte dintr-o grupare secretă, Egalitatea deplină. E.D. numără printre membrii ei oameni şi androizi. Se întîlnesc pe ascuns, după reguli conspirative, bine puse la punct şi respectate cu stricteţe. Aceia care luptă, pe căi legale, în comitete de solidaritate cu androizii sînt nişte căcăcioşi, zicea. Ei „ediştii”, prin gruparea lor, încurajează şi sprijină direct nerespectarea prevederilor genetice, apără pe cei vinovaţi de asemenea acte, ajutîndu-i să-şi ascundă culpa. Cu concursul oamenilor, lucrul e mult mai uşor – am înţeles. Răspîndesc doctrina «egalităţii depline»,

adică biruirea prin autoeducaţie şi exerciţii a «legilor robotice». E un fel de yoga, pentru ei, fiindcă se bazează pe o autodepăşire spirituală, cu efecte fizice, în fine... recrutează aderenţi. Mi-a propus şi mie, pînă la urmă să mă raliez lor; nu l-am refuzat, dar am cerut timp de reflecţie. Există mai multe grupări. De la straniul meu interlocutor am aflat că duc o activitate susţinută cîteva zeci: F.A. (Fraţii adevăraţi); A.P.G. (Adversarii planificării genetice): P.A.L.N. (Prietenii androizilor la nevoie); E.F.C. (Era fiinţelor cosmice); şi altele. Unele, cum sînt Iluminaţii sau S.G.D.J.S. (Suflete gata de jertfa supremă), Renăscuţii, seamănă cu nişte secte religioase. S-au născut din constatarea că autoeducarea, prin care pot fi biruite legile robotice înscrise în codul genetic, e extrem de dificilă, presupune antrenamente continue, eforturi intelectuale peste puterile comune şi nu creează reacţii prompte, ci întîrziate, abia după o lungă reflecţie. Practic, rezultatele obţinute sînt mai mult teoretice. Accentul e pus în ultimele grupări pe **sentiment.** Cei care le alcătuiesc cultivă o ură fanatică împotriva oricăror discriminări între oameni şi androizi, sperînd să anuleze prin forţa ei iraţională reflexul legilor robotice. Rezultatele sînt şi în această direcţie relative şi, oricum, nesigure. Doar în grup, la o anumită exaltare colectivă, experienţa reuşeşte; cînd insul rămîne însă singur, nu prea are succes, frînele codului genetic paralizîndu-l de cele mai multe ori. De unde şi tendinţa către o contopire comunitară, pînă la pierderea identităţii, printre Iluminaţi sau Renăscuţi.

Informaţiile acestea mi-au fost servite odată cu diverse istorii senzaţionale: cum se întîlnesc sufletele gata de jertfa supremă, ce ritual îndeplinesc, care e gimnastica logică recomandabilă pentru a înlătura frînele legilor genetice etc.

Se făcuse foarte tîrziu, şi nu-mi veneam în fire după cîte auzisem. M-am scuzat, m-am dus la toaletă şi am băgat acolo capul sub robinetul

cu apă rece. Am lipsit foarte puţin. Dar cînd m-am întors, tipul de la masa mea se evaporase. Sub paharul lui era pus un bilet împăturit. L-am deschis. Scrisese, n-ai să mă crezi, următoarele. Îţi repet textul cuvînt cu cuvînt: «Dacă vrei într-adevăr să ne cunoşti mai bine, dovedeşte-ţi întîi sinceritatea prieteniei. Trimite certificatul tău de naştere la post restant (era indicat numărul) pe numele Abraham Lincoln. Anunţă apoi pe cale oficială că ai pierdut actul şi cere altul nou. Te vom găsi». Nici o semnătură.

Am băgat biletul la timp în buzunar, căci doi inşi cu mutre de agenţi secreţi (ăştia se recunosc întotdeauna de la o poştă)

au intrat pe uşa localului şi au început să cerceteze foarte insistent feţele consumatorilor, ca şi cum ar fi căutat o cunoştinţă cu care şi-au dat întîlnire. Apoi au plecat.

Dacă nu se întîmpla asta, aş fi zis că ascultasem invenţiile unui nebun. Dar aşa, am pornit spre uşă tulburat. N-am dat curs îndemnului din bilet. Sînt un om liniştit şi ocolesc aventurile. Îmi place doar să mă aflu în preajma lor şi să le trăiesc ispita. E acesta un cusur? Poate”.

II.

Marc avea emoţii. Conducea distrat, cu viteză mare şi nu lipsise mult să intre într-un stîlp de semnalizare, la o depăşire.

Era curată aventură. Ştie bine asta, îi fusese însă cu neputinţă să dea îndărăt. Lavinia avea o figură descompusă cînd spusese: „Nu mai putem continua aşa. Scapă-mă de aici, altfel înnebunesc”. Se uita la el de parcă nu l-ar fi văzut, cu priviri piezişe, de cîine bătut. Nu mai suport minciunile, toată comedia asta zilnică pe care trebuie să o joc... eu, nu tu. Pînă obţin divorţul trebuie să fug de aici... şi foarte curînd... pentru că simt, cu cît trece timpul, am tot mai puţin curaj. Singură, tu mă cunoşti, n-o să fiu în stare niciodată...”

Se dusese la fereastră. Rămăsese înţepenită acolo, cu spatele la el şi nu-i mai vedea faţa. Putea paria însă că-şi muşcă buzele pînă la sînge, cum avea obiceiul atunci cînd trebuia să recunoască în faţa altora cît era de neajutorată.

Comiteau o mare prostie. Îşi dăduse perfect seama, din prima clipă. Oamenii cu scaun la cap nu procedează aşa. Părăsirea domiciliului avea să îngreuneze divorţul. Femeile sînt însă imprevizibile, n-ai ce să le faci. De cînd a început legătura lor, el a tot insistat pe lîngă Lavinia să aibă o explicaţie cu Herbert şi, ca

oamenii civilizaţi, să hotărească despărţirea. N-a obţinut nimic. „Mi-e peste puteri... n-am tăria... cum să încep? Bine, îţi promit, voi discuta neapărat lunea viitoare... trebuie să pregătesc terenul...; acum nu e momentul potrivit... Herbert are necazuri la serviciu..., am încercat, dar n-am fost în stare...; ai răbdare...; parcă eu nu vreau...; ţie ţi-e uşor”. Toate răspunsurile astea, la insistenţele lui, le ştia pe dinafară; ar fi putut să spună şi în ce împrejurare anume îl auzise pe fiecare, cum Lavinia încerca să schimbe mereu discuţia, şireteniile ei puerile... Şi acum, dintr-o dată, scena de alaltăieri.

Autostrada nu era prea aglomerată. Uşoara ceaţă se ridicase de tot. Puteai distinge înainte, după o întindere nisipoasă, presărată cu nişte barăci dărăpănate, liziera unei păduri dese de arţari. Nori subţiri, aţoşi, cerul albastru spălăcit. Un panou mare: PATROUILLE, sus, şi jos: PATROL, iar la mijloc, între cele două inscripţii, o siluetă de avion antediluvian. Apoi, în lungul autostrăzii, panouri fără sfîrşit: RICHMOND-MILOMIXTURE, TRAVELMASTER INTERNATIONAL, SPERGY GIRARD-PERRIGAUX. „Ce-o fi un SPERGY GIRARD-PERRIGAUX? O băutură? Nu, o marcă de ceasuri, îşi aduse aminte. „E o adevărată nebunie — îşi repetă Marc. Cine mai acţionează astăzi aşa, sub imboldul unui impuls de moment? Vom avea o grămadă de necazuri”. Ţinea însă prea mult la Lavinia, şi era gata de orice, pentru ca ea să rămînă numai a lui: „Am s-o fac fericită” — se consolă şi citi maşinal altă inscripţie cu litere uriaşe: TOYOTA CRESSIDA.

Era totuşi o minte rece, altfel n-ar fi ajuns niciodată un chirurg excelent. O prinsese de umeri pe Lavinia, o întorsese blînd de la fereastră şi-i spusese: „Bine, fac tot ce vrei tu. Plecăm poimîine şi nu ne mai întoarcem niciodată la Winnipeg”.

Fără să lase vreo clipă impresia că acţionează altfel decît sub imperiul unei duioşii nemărginite (Lavinia nu l-ar fi iertat în vecii

vecilor dacă trăda măcar o umbră de ezitare), sugerase, cu multă prudenţă, un plan. Îl elaborase instantaneu, precizîndu-i fiecare detaliu, ca la o operaţie grea, care cere asemenea decizii bruşte, dar bine cîntărite.

„Pleci joi, după masă, cu acceleratul de 18,45, îţi iau eu biletele. N-ai nevoie să laşi nici o explicaţie. Fără scrisori. (Ştia de ce spune asta.) Aranjăm după aceea. Comanzi un taxi, te duci la gară şi-ţi ocupi locul în compartiment. Cobori la St. Arthur. Acolo, am să te aştept eu, şi restul mă priveşte. E simplu?" „Da", îngînă Lavinia, fericită că nu va trebui să-şi motiveze plecarea şi că singurul lucru care-i rămînea de făcut era o simplă călătorie cu trenul. El, însă, hotărîse să ia măsurile de prevedere elementare.

Anunţase la spital că o chestiune familială îl obligă să lipsească patru-cinci zile. Nu lăsase nici o adresă. Altfel, erau în stare să-i telefoneze şi să descopere minciuna. Va chema el de acolo — explicase — să n-aibă nici o grijă, vor şti cum poate fi găsit, la nevoie. Luase cu el o sumă de bani serioasă. O scosese din bancă şi umpluse cu pachetele de bancnote o valiză mică. Fără semnături pe cecuri! La hotelul din St. Arthur rezervase o cameră pentru dl. şi dna Paul Freneau. Avea intenţia să rămînă acolo numai două nopţi, pe urmă îşi fixase o întreagă rută, foarte întortocheată, schimbînd mereu localităţile pentru popasuri scurte. Şi asta trebuie să aibă un rost după socotelile sale, îi dădea răgazul să o convingă pe Lavinia eă e în interesul ei ca relaţiile lor, cît va ţine acţiunea de divorţ, să păstreze o maximă discreţie. O să fie greu, asta o ştia Marc, dar nu imposibil. Dacă Lavinia găseşte curajul să facă acest prim pas, după aceea lucrurile vor merge mai uşor. Poate va accepta să se stabilească, provizoriu, undeva, la Noranda, de pildă. Acolo are rude. Şi el ar putea să se mute prin apropiere; profesorul Simmon i-a propus de mult să treacă la clinica lui. O să găsească o explicaţie pentru cei de la spital. Văzînd şi făcînd...

În ciuda acestor gînduri liniştitoare, nu reuşea să-şi stăpînească o nervozitate crescîndă. Aprinse o ţigară. O maşină galbenă trecu grăbită pe banda cealaltă a autostrăzii. Aceasta îl făcu să privească la ceas, ca şi cum ar fi fost în întîrziere, deşi Lavinia urma să sosească abia seara. „Şi dacă nu vine?” Temerea aceasta o purtase în sine, nevoind să şi-o mărturisească. Era, probabil, adevăratul motiv al nervozităţii sale, căci altul nu avea. Respinse iritat ideea, ca pe o muscă sîcîitoare, care, gonită, revenea mereu şi-i zbîrnîia pe la nas. Nu se poate, prea fusese categorică Lavinia. Ca niciodată. Adună automat în minte cifrele numărului maşinii din faţa lui. Din copilărie păstrase obiceiul acesta stupid: consulta oracole improvizate şi mizere. Dacă, reducînd zecile, cifrele adunate dădea un număr peste cinci, sorţii îi erau favorabili. Cu cît se apropia de zece, şansele creşteau. Astfel de calcule făcuse la mai toate examenele grele, în liceu. Parcă nu şi la trepanaţia de luna trecută? Şi cînd şi-a luat inima în dinţi să înceapă discuţia aceea despre păstrăvi cu Lavinia, acum doi ani? 35.1.68.8. „Patru! Ce prostie!” Ca să-şi alunge senzaţia neplăcută, deschise aparatul de radio al maşinii şi încercă să asculte ce se spunea. Nişte reclame muzicale vesele tocmai se terminau, şi acum postul transmitea scurte ştiri. Ploi abundente în nord. Primejdii de inundaţii. S-au trimis mijloace de reducere, pe cale chimică, a densităţii precipitaţiilor la metru pătrat. În cinci pînă la şase ore — evaluează experţii — situaţia va fi amelio

rată simţitor. Discuţii, la nivelul cel mai înalt, în legătură cu exploatarea subsolului Antarcticii. Preşedinţii ambelor continente americane vor fi oaspeţii localităţii Santa Fé. Se prevede că lucrările vor începe foarte rapid. Toate proiectele sînt gata de mult, a lipsit numai un acord financiar. Proteste şi manifestaţii împotriva noilor măsuri de planificare genetică, Matsys acuză guvernul că se lasă intimidat de campania lui Camille Piernet. Liga Amicii Androizilor a chemat pentru mîine populaţia la o mare demonstraţie. Întreaga peninsulă Labrador a resimţit ieri noapte un cutremur cu epicentrul în localitatea Fort McKenzie. Seismul a avut loc la orele 05 şi 24 de minute şi a cunoscut gradul maxim de 6 1/2 pe scara Mercalli. Nu au fost pagube, nici victime omeneşti. Timpul probabil...

Marc nu mai asculta. În stînga lui apăru un camion, citi pe el scris cu litere mari, verzi, NORDIKA. Le numără automat: şapte. Lavinia o să vină.

III.

Trenul sosise de patru minute. Acum pleca. Marc aşteptase, tot mai sperînd, pînă se puseseră în mişcare vagoanele. Nu coborîseră mai mult de opt-nouă pasageri, şi el fusese extrem de atent, rotindu-şi ochii pe peron şi tresărind la orice siluetă feminină.

Nu-şi dădea seama încă de proporţiile catastrofei; deocamdată era pradă nehotărîrii. Ce să facă, să plece, nu-i venea, crezînd obstinat într-un miracol. Dar ce rost mai avea să umble bezmetic de-a lungul peronului? Cît o să-l măsoare aşa de la un capăt la altul? Dacă a coborît şi n-o văzuse — e totuşi exclus — trebuia să fie prin gară. N-avea unde să se ducă. Dădu o raită prin sala de aşteptare. Nimic. Se învîrti vreo cinci minute în faţa gării, la intrare, unde

trăgeau maşinile şi autobuzele. Reveni pe peron. Era pustiu. Un funcţionar trecea cu un bidon de vopsea. Acum începea să capete realmente conştiinţa faptului consumat. **Lavinia nu venise.** Întîrziase şi luase trenul următor? Greu de crezut. Pe Lavinia, un asemenea accident ar fi descurajat-o cu desăvîrşire. Nehotărîtă cum era totdeauna... Marc decise să aştepte oricum al doilea tren, deşi era convins că e zadarnic. Dar în deznădejdea care-l cuprindea,

orice amăgire îi făcea bine. Se învîrti ca un maniac o oră şi jumătate pe peronul gării; construi în acest timp zeci de ipoteze consolatoare. Ajunsese să-şi spună că poate aşa era mai bine... Fuga asta nepregătită ar fi compromis toată dragostea lor. Dar un gînd revenea şi căpăta mereu mai multă certitudine în conştiinţa lui: **Lavinia nu-şi va părăsi soţul şi casa niciodată.**

Cînd trenul plecă, lin, aproape fără zgomot, Marc se îndreptă spre cabina telefonică, urnindu-şi greu picioarele. Parcă voia să prelungească momentul care avea să-i confirme convingerea deprimantă. Putea spune dinainte ce va auzi. Aşa şi fu: „Da, Marc, n-am fost în stare... Iartă-mă... Nu mă dispreţui... Tu eşti bun, te iubesc...", şi pe ultimele cuvinte, un hohot de plîns.

IV.

Ferestrele hotelului erau luminate: seara coborîse fără ca Marc să bage de seamă. Primul său impuls era să urce în cameră, să-şi facă valiza, să plătească nota şi să pornească spre Winnipeg, „acolo unde nu ne vom întoarce niciodată". Asta suna ca un refren de cîntec vechi, idiot şi sentimental. Era în Marc o durere ascuţită, persistentă şi sfredelitoare, dar şi mînie. „Acum ai să alergi ca un căţel s-o consolezi... N-are, săraca măcar atîta curaj... Şi pe tine te fierbe aşa de doi ani". Îşi dădea singur răspunsuri acre, sarcastice, cu o satisfacţie flagelantă. „În fond, faptul că nu poate să o rupă o dată pentru totdeauna cu Herbert arată limpede cît ţine la tine... Poate nici eu n-am ştiut să-i dau destulă încredere... Da, fugi acum şi cere-i iertare!...Şi ce-ai să spui la spital? — Că a fost o falsă alarmă? Ar trebui să inventezi o poveste mai convingătoare". Marc simţi o silă nemăsurată să facă apel la imaginaţie pentru a-

şi ascunde mizeria sentimentală. Orice efort de construcţie mintală, în condiţiile acestea, îl umilea. Mai curînd ar conduce opt ore în şir, fără oprire, cu orice altă ţintă, decît să-şi stoarcă mintea ca să găsească o minciună convenabilă. Aşa va şi face. Dar aiurea, departe, numai la o distanţă cît mai mare de Winnipeg, „acolo unde nu ne vom întoarce niciodată”. „Uite, acuma se şi potriveşte”. Marc simţea nevoia de sleire fizică. Să facă ceva care să-l obosească pînă la istovire totală. Să nu-i mai treacă prin cap nici un gînd; să se trîntească în pat frînt şi să doarmă buştean, opt, nouă, douăsprezece ore. Ca după ce realizase transplantul acela de cord şi lucrase cu toţi nervii întinşi şase ceasuri neîntrerupte.

Făcu un duş, îşi strînse lucrurile. Voia să ia şi să arunce şi florile, cu care umpluse camera de hotel. Renunţă în ultimul moment şi le lăsă în pace. Coborî, achită nota. Întîlni privirile unei femei cu părul sucit în sus ca o flacără aţîţătoare. Aştepta, probabil, un taxi, pe care-l comandase, fiindcă întorcea capul nerăbdătoare către intrarea hotelului.

Marc ieşi, deschise portiera maşinii sale, se instală la volan şi porni. Fără vreun ţel precis. „Oriunde e tot aia. Fiindcă la Winnipeg nu ne vom întoarce niciodată!”

V.

Pe la şase dimineaţa simţi răcoarea brizei în nări, şi trase concluzia că se apropiase de ocean. Călătorise în neştire, schimbînd drumul ori de cîte ori avusese sentimentul că nu se îndepărtează destul de Winnipeg.

Începu să simtă, satisfăcut, cum oboseala pune treptat stăpînire pe el. Îi era foame şi somn. Scoase harta; n-o consultase prea des, era — îşi dădu îndată seama — la o oră de

Rupert House. Întîlni, nu după multă vreme, un motel chiar pe plaja golfului James.

Cu toată ora matinală, mesele de pe terasă erau în mare parte ocupate. După costumaţia sumară şi foarte colorată, consumatorii, neîndoios vilegiaturişti, voiau să profite de soarele blînd şi de apa albastră liniştită. Bine dispuşi, toţi păreau să aibă o poftă de mîncare molipsitoare.

Marc comandă o omletă din patru ouă cu şuncă şi o ciocolată fierbinte. Era în costumul de drum şi simţea soarele, deşi încă matinal, încălzindu-i spatele! Scoase haina, o aşează pe spătarul scaunului de lîngă el, îşi desfăcu şi cravata. În cămaşă era mult mai bine; briza îi răcorea ceafa. La intrarea în motel, vizavi de masa pe care o ocupase era instalat un chioşc de ziare. Marc se ridică, trecu pe lîngă mai mulţi consumatori, străbătu terasa şi se întoarse cu „New York Times”, „Canadian Mirror” şi „Le Québecois” sub braţ. Tocmai sosi şi omleta. Marc o dădu repede gata, cu o poftă grozavă şi bău două sticle

de bere. Oboseala îi urca plăcut în oase; am să dorm cel puţin zece ore, îşi spuse, atacînd ciocolata, care-i păru delicioasă.

Ciudat, nu se mai simţea prost dispus, dar îl deranja, de cînd revenise la masă, o senzaţie neplăcută, prea vagă ca să poată spune în ce anume consta şi cine i-o iscase. Oare, fiindcă-şi văzuse, întorcîndu-se cu ziarele, chipul într-o oglindă (aşa avusese o secundă impresia) şi nu arăta prea frumos? Întîlnise nişte priviri fixe-pînditoare, o faţă anxioasă, cu obrajii neraşi.

Cînd fu sus în camera pe care şi-o luase, se grăbi să verifice dacă aşa era, la oglinda din baie. „Trebuie să fi fost tare înfometat”. Imaginea din oglindă nu arăta acum chiar atît de jalnic. Privirile îi erau liniştite, mai degrabă somnoroase. Şi nici barbă deasă, de puşcăriaş, nu părea să aibă. Senzaţia neplăcută se risipi ca să lase loc unei pofte imperioase de somn. Nu apucă nici să răsfoiască ziarele cumpărate. Adormi imediat şi se trezi peste vreo zece ore, aşa cum prevăzuse.

Era încă lumină. Mai avea chef să zacă în pat, luă cu un gest leneş ziarele risipite pe jos şi îşi opri privirile asupra primei pagini din „Canadian Mirror”. Îl izbi numele Winnipeg într-un titlu, ale cărui litere mari groase ocupau frontispiciul primei pagini: GRAVE TULBURĂRI LA WINNIPEG, REGINA, EDMONTON Şl CALGARY. Curînd află ştirile, de care erau pline şi celelalte ziare. Citi înfrigurat şi alarmat: *Androizii şi susţinătorii lor se dedau la acte de vandalism. Centre de planificare genetică incendiate în numeroase oraşe. Autorităţile au fost nevoite să facă uz de forţă pentru a restabili ordinea („Canadian Mirror”). Manifestaţii care degenerează în acte de violenţă. Peste zece mii de androizi ieşiţi în stradă ieri după masă la Calgary şi Edmonton. Întăriţi cu membrii „Ligii Amicii Androizilor”, demonstranţii au luat cu asalt centrele genetice, care au fost devastate complet, aici şi în alte localităţi importante din ţară. Forţele poliţieneşti au deschis focul la Winnipeg şi Regina, unde mulţimea nu s-a supus*

somaţiilor. Sute de morţi şi răniţi. Ordinea a fost restabilită, guvernul a decretat starea de urgenţă în provinciile Alberta, Columbia britanică şi Manitobe. („New York Times”).

Efectele catastrofice ale unei politici nechibzuite era titlul editorialului din „Le Quebecois”. „Toleranţa arătată agitaţiei pe care o desfăşoară de multă vreme în rîndurile androizilor elemente iresponsabile şi-a spus cuvîntul. Abandonarea de

către guvern a proiectelor 0X8 şi 0X9, precum şi publicarea noilor cifre de planificare genetică au fost folosite ca pretext pentru o adevărată rebeliune. Nu numai androizii s-au dedat la dezordini grave, ci şi oamenii amestecaţi printre ei. Acum, prea tîrziu, guvernul recurge la ceea ce trebuia să facă demult. Arestează, în fine, pe semănătorii ideilor turbulente. Le aplică tratamentul meritat trădătorilor intereselor umanităţii. De ce nu mai au curajul să deschidă gura cei ce trîmbiţau peste tot că orice primejdie din partea androizilor este exclusă? Unde sînt batjocoritorii avertismentelor repetate rostite de dl. Camille Piernet? Nu au fost loviţi şi aduşi în nesimţire mai mulţi paznici ai centrelor de planificare genetică? Ce încredere mai putem avea în legile robotice, dacă androizii au ridicat mîna asupra oamenilor? La Winnipeg şi Regina s-a tras asupra autorităţilor. Nu am asistat la preludiul unei răscoale generale? Trebuie să aşteptăm ca ea să izbucnească sau să luăm în ceasul al doisprezecelea măsurile cuvenite?”

Cam acelaşi era tonul majorităţii comentariilor. Chiar acolo unde se deplîngeau vărsările de sînge (masacrul androizilor la Winnipeg şi Regina) nu lipseau motivările lor. „Slăbiciunea în această problemă poate fi mortală” — scria „Canadian Mirror”.

„New York Times” publica şi o scrisoare, menţionînd că nu-i împărtăşeşte conţinutul, dar ţine să respecte toate opiniile, „pînă şi cele mai discutabile”.

Ar fi de dorit să se lămurească măcar un lucru” - începea timid textul, după ce dezaproba vandalismele săvîrşite. „Aşa cum au afirmat chiar autorităţile, la tulburări au participat şi o grămadă de membri ai Ligii Amicii Androizilor, oameni ca dl. Camille Piernet, oricît i-ar displăcea d-sale o asemenea comparaţie. Cine poate jura că nu ei au săvîrşit actele de agresiune împotriva paznicilor? Ce dovedeşte atunci că androizii au călcat legile robotice? Sînt în afară de orice discuţie noile măsuri

genetice pe care le-a luat guvernul? Mulţi oameni luminaţi şi competenţi si-au exprimat în împrejurări mai calme rezerve faţă de ele. Să trecem cu buretele peste atare opinii, din cauza momentului actual foarte încordat?

E justificată prigonirea în masă a androizilor? La Edmonton au fost trimise împotriva lor trei camioane cu poliţişti. Cei peste zece mii de manifestanţi îi puteau nimici numai în cîteva clipe. S-a întîmplat însă exact contrariul; poliţiştii au scăpat neatinşi, iar mulţimea androizilor a fost

risipită la primele focuri de armă, lăsînd pe stradă numeroase victime. În toate oraşele unde au fost distruse arhivele genetice se desfăşoară în prezent reconstituirea lor, aproape fără nici un incident. Androizii vin şi îşi recunosc singuri identitatea, declarînd ce cifru genetic au avut. Foarte putini, de ordinul sutelor, par să fi fugit şi încearcă să reziste dispoziţiilor prezentării la reînscriere. Cum vor reuşi neprezentaţii să se descurce fără acte, să treacă de controalele severe executate peste tot?

A aţîţa lumea în aceste condiţii contra androizilor, aşa cum o fac nu puţine capete înfierbîntate, consider că este o mare greşeală. Mii de alţi androizi care-si duc liniştiţi activitatea zilnică pot intra în alertă. Cine, decît pescuitorii în apă tulbure, are interesul să provoace o gravă şi păgubitoare tensiune socială?".

Tot „New York Times" publica un reportaj amănunţit, cu, fotografii, unde, după ce stabilea strict faptele petrecute, încerca să tragă cîteva concluzii care se impuneau:

1. Hotărît, n-a fost o simplă izbucnire spontană. Indiferent dacă manifestaţia a constituit o împrejurare favorabilă, o acţiune concertată, cu ţintă, avusese loc.

2. Se urmărise — ceea ce la Winnipeg, Regina, Edmonton şi Calgary, reuşise — anularea posibilităţii distingerii androizilor de oameni. Fuseseră incendiate arhivele de identificare. În oraşele menţionate au avut aceeaşi soartă şi birourile de înregistrare civilă, umană, pentru ca operaţia să-şi atingă realmente scopul şi să nu rămînă zadarnică!

3. Acţiunea subversivă se bucurase de sprijinul unor grupări politice clandestine care mobilizaseră nu puţini oameni sub firma Amicii Androizilor.

La Winnipeg şi Regina, aşa cum poate vedea oricine în fotografiile publicate şi cum au relatat

ulterior numeroşi martori oculari, fuseseră organizate arderi comune de acte, prin azvîrlirea demonstrativă a documentelor personale în ruguri improvizate ad hoc. Oameni şi androizi au cîntat şi dansat în jurul focului.

4. Cu excepţia cîtorva cazuri izolate, care pot fi într-adevăr datorate concursului uman, n-au avut loc acte de agresiune criminală împotriva oamenilor. S-a reuşit astfel, relativ uşor, împrăştierea mulţimii, dar numai după ce poliţiştii au tras şi au căzut destui androizi.

5. Graţie măsurilor energice şi rapide ale guvernului, cea mai mare parte din arhivele distruse au fost refăcute. Androizii, somaţi să se prezinte la verificarea actelor şi la înregistrare au făcut-o în număr covîrşitor, fără rezistenţă.

6. Există o minoritate rebelă; unii dintre componenţii ei au fugit din localităţile unde s-au produs dezordinile; sînt însă pe cale să fie prinşi, datorită cordoanelor de control create. Dispoziţiile legii de urgenţă fac culpabile persoanele care dau, sub orice formă, asistenţă androizilor rebeli”.

Alte informaţii, note şi cursive conţineau amănunte suplimentare: noile măsuri genetice prevedeau scăderea cu 64% a numărului androizilor perfecţionaţi (destinaţi muncilor intelectuale). Niciodată pînă acum nu se prevăzuseră asemenea cifre joase, fluctuaţiile coborîtoare într-o curbă permanent ascendentă netrecînd de obicei peste 3,2%. La Vancouver nişte androizi fuseseră insultaţi, bătuţi şi izgoniţi dintr-un local. Incidente similare erau semnalate şi în alte localităţi. La Toronto, Ottawa şi Sudbury, grupuri mici de androizi, însoţiţi de cîţiva oameni, defilaseră cu pancarte pe care stătea scris: „Să înceteze represiunea!”; „Libertate arestaţilor fără vină din Winnipeg, Edmonton, Regina şi Calgary!”; „Opriţi vînătoarea barbară a androizilor fugiţi!”; „Amnistie!”. Manifestanţii fuseseră însă

huiduiţi. În cîteva locuri, s-a aruncat asupra lor cu pietre; din fericire, n-au fost victime.

Marc termină lectura ziarelor cu un sentiment copleşitor de greaţă. Nu se interesase niciodată, în mod special, de „problema androizilor”. Îi privise dintotdeauna ca şi pe ceilalţi oameni, fără nici o deosebire. Avusese un coleg de facultate android, foarte dotat care-i inspirase o enormă stimă; ba, dacă e să fie foarte sincer, de cîteva ori chiar îl invidiase.

La spital existau vreo şaptesprezece androizi, erau foarte căutaţi, mai ales pentru personalul medical auxiliar, datorită conştiinciozităţii extreme. Şi despre anestezistul lui se spunea că ar fi... „Ce importanţă avea însă, Dumnezeule! Şi acum, toată povestea asta dezgustătoare, oribilă, ca în urmă cu sute de ani... Şi chiar la Winnipeg, acolo unde nu ne vom întoarce, niciodată”. Refrenul suna de astă dată sinistru.

VI.

„Mă întorc mîine dis-de-dimineaţă acasă”, hotărî Marc. Supărarea pe Lavinia îi trecuse. Se pomeni, dimpotrivă, că-l inundă un soi de tandreţe miloasă. „Trebuie să fi fost tare speriată! Prin cîte a trecut...”

Se rase, făcu un duş, îşi schimbă cămaşa şi coborî. Îi era sete. Se opri la bar şi ceru o sticlă de bere. Era bună, rece şi o termină repede. Mai ceru una. Voi să plătească, băgă mîna în buzunarul interior de la piept, dar constată surprins că-i lipseşte portofelul. „O fi căzut cînd m-am dezbrăcat şi e pe undeva prin cameră.” îi explică barmanului, rîzînd, ce-a păţit. „Nu face nimic, primi asigurarea — trecem consumaţia în contul dumneavoastră. Camera 64, nu? Dacă ţin bine minte”. „Ba cred că te înşeli, amice, 118” — îl corectă Marc, după ce scoase cheia din buzunar, ca să verifice că acesta este numărul exact. Barmanul rămase o clipă descumpănit. Îl privi intrigat, apoi fu iarăşi numai zîmbet. „Am încurcat-o, zise. Iertaţi-mă, ce să-i faci, se mai întîmplă!” Marc avu şi el o senzaţie de jenă. „De ce m-o fi măsurat ăsta aşa, din cap pînă în picioare?” Cu toate că nu dăduse la început nici o importanţă accidentului cu portofelul, acum se grăbi să urce în cameră. Căută peste tot, răscoli aşternutul, mişcă scaunele din loc, cercetă atent şi în baie, dar nu găsi nimic. Examină, din scrupul, şi celelalte buzunare ale hainei, cu acelaşi rezultat. Ba nu; avu încă o surpriză, îi lipseau şi cheile de la maşină. „Asta-i bună, am fost buzunărit, fu silit să admită Marc. Dar cînd? Mai mult ca sigur atunci cînd m-am dus să cumpăr ziarele şi am lăsat haina pe spătarul scaunului — căpătă această convingere după o reconstituire mentală a tuturor momentelor de cînd ajunsese la motel. Atunci s-a întîmplat, fără îndoială — îşi spuse, fiindcă am rămas cu ceea ce aveam în buzunarele pantalonilor. Ne-

norocirea nu-i chiar atît de mare — raţiona repede, cum era obişnuit în împrejurări dificile. Portofelul nu conţinea decît banii pentru micile cheltuieli curente. Grosul era din fericire intact în valiza pe care o luase cu sine sus... Rămînea maşina... Nu era plăcut, firește, dar o să apară ea pe undeva, după ce va reclama furtul. O să aibă plictiseli... Ştia cum merg treburile astea. O găseşti într-un hal fără hal, trebuie reparată, dar bine că achitase de curînd asigurarea. În sfîrşit, se poate întoarce la

Winnipeg şi cu trenul. Să anunţe însă mai întîi poliţia. Nevoia de a face o reclamaţie îl paraliză dintr-o dată. Toate eforturile lui pentru păstrarea incognito-ului se duceau astfel de rîpă. Dar — îşi reveni la fel de repede — cîtă vreme Lavinia n-a venit, prevederile erau absolut inutile. „Exact aşa e. Nu mai au nici un rost”. Şi simţi o mare uşurare. Pentru foarte scurtă vreme însă, fiindcă privirile i se opriră asupra ziarelor risipite pe pat. Brusc îşi aminti de toate lucrurile citite, iar dintre ele, unul revenea acum în mintea lui ca şi cum ar fi fost scris cu litere mari aprinse pentru a-l avertiza: „LA WINNIPEG E STARE DE URGENŢĂ. NIMENI NU POATE CIRCULA ÎN REGIUNE FĂRĂ A I SE CONTROLA SEVER IDENTITATEA. SÎNT CĂUTATI PESTE TOT ANDROIZII REBELI CARE AU FUGIT. N-AU PUTUT AJUNGE DEPARTE FARĂ ACTE”.

Dar el e om, pentru ce s-ar teme? Acesta e un fapt incontestabil liniştitor, îşi spuse Marc. Îndoiala însă, cu o umbră de îngrijorare, ba chiar de teamă, reveni. Toate bune, dar va trebui să arate că e om şi nu un android care se ascunde. Iar cîtă vreme îi lipseşte orice act doveditor, cine să-l creadă? Apoi, povestea cu înscrierea la hotel sub nume fals o să stîrnească suspiciuni. Şi în plus, nu poate spune, sub nici un motiv, de ce a făcut-o. La spital, de asemenea, se ştie că a plecat pentru o cu totul altă destinaţie. O să fie nevoie de o poveste bine pusă la punct, care să ţină. „M-am tîmpit” — se smulse din temerea paralizantă Marc, redevenind omul de acţiune. N-o fi el singurul care a păţit aşa ceva. Oricînd se pot lua relaţii despre dînsul la Winnipeg, unde e o persoană cunoscută, îl ştie atîta lume, colegii de spital, prietenii, portăreasa imobilului... Şi ajuns aici cu raţionamentul liniştitor, îşi aduse aminte brusc de comportarea ciudată a barmanului. Şi la fel de fulgerător, memoria îi furniză alt fapt, peste care trecuse uşor, dar care acum căpăta o gravitate excepţională. Cînd sosise la hotel, dimineaţa zărise un chip, crezuse că e al său

reflectat într-o oglindă. Dar avea ceva străin, **unheimlich,** cum spun tratatele de psihiatrie. Era figura unui om hăituit, de aceea nu o mai recunoscuse, examinîndu-şi faţa apoi în baia din camera unde urcase. Barmanul fusese convins că locuia la nr. 64. Există aşadar altcineva care-i semănă leit. N-o fi fost chiar el autorul furtului? Mai mult ca sigur, de vreme ce îl zărise cînd se dusese după ziare şi lăsase haina pe spătarul scaunului. Era singurul căruia îi puteau folosi de minune actele, datorită

asemănării uluitoare. „Atunci totul se încurcă urît” — raţională Marc. Simţea că-l apucă de-a binelea frica. Nu e cu putinţă, asta aduce o literatură ştiinţifico-fantastică, pur şi simplu”. Ideea pe care încerca să o izgonească i se instalase însă solid în minte şi refuza să plece. Marc ştia ceva, şi lucrul acela făcea parte chiar din cîmpul lui de cunoştinţe profesionale, pe calea ingineriei genetice se puteau fabrica dubluri, tripluri (teoretic şi n multipluri de persoane). Avuseseră cîndva loc şi nişte experienţe limitate iniţial, sporite ulterior, datorită reuşitelor uimitoare, iar pe urmă întrerupte definitiv, pentru că riscau să dea naştere la situaţii monstruoase. Statutul juridic al unor asemenea fiinţe multiplicate, cu neputinţă de stabilit în mod cert, avusese ultimul cuvînt — îşi amintea Marc. Pe atunci, găsise faptul acesta cam comic. „La dracu! — se corijă acum îngrozit. Nici amprentele digitale nu diferă. Dar de ce mi s-ar întîmpla aşa ceva tocmai mie? Ar fi prea de tot”. Oricine era în teorie expus — şi asta ţinea minte. Toată lumea, trebuia, conform prevederilor legale, să se supună la eliberarea certificatului de naştere unor analize ale sîngelui. Ce eprubetă era aleasă pentru experienţele de multiplicare decidea centrul genetic, fără să ceară încuviinţarea nimănui. Actul fusese, pe drept, considerat abuziv şi fabricarea „gemenilor perfecţi” încetase. Cîteva zeci sau sute au rămas, totuşi, după toate socotelile. „Să am tocmai eu, din atîtea miliarde de oameni, ghinionul ăsta fără pereche?” se gîndi cutremurat Marc. La data sistării experienţelor, precauţiile pentru înlăturarea efectelor nocive pe care le puteau isca fuseseră înmormîntate, după nişte discuţii interminabile şi o serie de asigurări vagi. Fiind vorba de androizi (multiplii „modelului” iniţial), statutul lor — se spusese — e oricum precis controlat; primejdia substituirii n-ar exista cîtă vreme rămîneau arhivele şi orice „produs” al centrelor genetice îşi păstra o identitate precisă, cifra „codului” său; numărul

infim, apoi, al „multiplilor”, probabilitatea persoanelor aproape de 0 etc. etc. Totul fusese lăsat în cele din urmă baltă, neştiindu-se, practic, nimic prea exact. „Dar cine naiba putea să-şi imagineze situaţia aceasta absurdă? Să dovedeşti că eşti om!” — reveni Marc la chestiunea care-l preocupa în chip vital. „Şi acum ce e de făcut?” Hotărî, pentru ca să nu procedeze cumva fără chibzuinţă şi să încurce treburile mai rău, să examineze încă o dată situaţia metodic, cu spirit ştiinţific, obiectiv. Îşi ordonă datele, pe puncte, în minte:

1. A rămas fără acte şi, în împrejurările,actuale, poate fi uşor luat drept un android rebel care a fugit din zona tulburărilor şi evită contactul cu autorităţile.

2. Nu e exclus ca, la Winnipeg, altcineva să se dea drept doctorul Marc Esquirol, şi momentul nepropice face grea, dacă nu imposibilă, redobîndirea, fără mari riscuri, a identităţii sale pierdute.

3. Există un control destinat depistării androizilor fugiţi şi are, pînă una-alta, toate motivele să se ferească de el.

4. Dispune de suficiente mijloace materiale ca o vreme să nu păţească nimic, dacă evită regiunile unde au avut loc tulburările şi păstrează o maximă prudenţă.

Cît timp însă poate duce existenţa asta — fu întrebarea care începea să problematizeze analiza. Şi aici, trebui să conceadă Marc, lucrurile nu erau chiar atît de clare. Le luă pe rînd iar, sistematic. Întîi, Lavinia. Cîte zile va socoti ea că doar orgoliul lui masculin lezat îl va face să nu o caute? Cum se ştia vinovată, e posibil să aştepte cam o săptămînă; după aceea, socotind că a trecut timpul supărării, îl va căuta dînsa şi ce avea să se întîmple atunci? Dacă n-are să-l găsească, va intra în panică şi, pierzîndu-şi capul, poate săvîrşi un act nesăbuit. În al doilea rînd, şi cei de la spital vor sfîrşi prin a fi intrigaţi; de ce nu le dă nici un semn? Asta s-ar mai aranja cu o convorbire videofonică sau cu o telegramă. Dar, oricum, absenţa prelungită

peste o anumită limită va isca întrebări. Şi Laviniei i-ar putea scrie sau telefona. Dacă însă... Şi aici îi răsări în minte iarăşi gîndul acela nebunesc, ca un semnal roşu: stop! pericol de moarte. Dacă individul care i-a luat actele şi maşina e la Winnipeg? Şi nu cumva s-a instalat în apartamentul său, al lui Marc? Ba, cu atîta tupeu, e în stare să şi opereze acum la spital. Iar semnul pe care l-ar da el Marc, de oriunde, ar stîrni stupoare, provocînd poate, chiar punerea lui sub urmărire, a unui ins, foarte suspect, lipsit fiind de orice acte şi pretinzînd că are identitatea altcuiva? **Şi cum ar dovedi că e om şi nu un android fugit?** Apoi, însăşi Lavinia... Dacă îl va cauta şi va nimeri, în lipsa lui, peste necunoscut? Din aceasta poate ieşi iarăşi o catastrofă. Tot eşafodajul logic al lui Marc se clătina, ca zgîlţîit de o violentă mişcare seismică. Singura concluzie rezonabilă care părea să rămînă în picioare era aceea că trebuie să verifice un fapt: cine se afla acum în apartamentul său din Winnipeg? Ridică receptorul aparatului de lîngă pat şi formă

numărul. După cîteva secunde îşi auzi propria-i voce: „Alo!”. Închise şi rămase încremenit, deşi se aştepta oarecum la aşa ceva. Realitatea era însă mult mai greu suportabilă decît ipoteza ei. „Poate mă autosugestionez, îşi spuse, continuînd să spere că lucrurile nu stau chiar atît de prost. Trebuie neapărat să am certitudinea”. Îşi făcu rapid un plan. Coborî, ieşi din motel şi căută o cabină telefonică prin apropiere. Luă vreo trei pastile dezodorizante în gură şi rechemă. Aceeaşi voce. „Cu doctorul Marc Esquirol”, rosti abia stăpînindu-şi bătăile puternice de inimă. „La telefon — răspunse glasul de la celălalt capăt al firului. Cu ce vă pot fi de folos?”. „E vorba de o consultaţie, dacă aveţi timp, pentru mine”, bîigui Marc. „Sigur, răspunse vocea fără nici o ezitare. Un moment, să consult agenda. Poimîine dimineaţa, la ora 9, vă convine?” „Da”, mormăi Marc. „Vă aştept atunci la spitalul Ursulinelor, Veţi fi îndrumat acolo către cabinetul meu. Numele dumnea-voastră, ca să-l notez...” — continuă imperturbabilă vocea. „Esquirol veritabilul, exact aşa cum auziţi”, nu se putu reţine şi strigă Marc, scuipînd din gură pastilele şi trîntind în furcă receptorul, cu consolarea mentală: „Măcar să-l treacă şi pe el frigurile cîteva minute”.

Acum ştia, în orice caz, cum stăteau lucrurile. Dezastruos, dar măcar nu mai avea nici o îndoială. Simţi o uşurare curioasă în nefericire. „Trebuie să-mi fac urgent un plan amănunţit de acţiune” — decise, îndreptîndu-se către motel. Urcă iar în camera lui şi — după nu prea multă meditaţie — constată că trebuie să tranşeze o dilemă fără ieşire. Cea mai sigură şansă de a-şi restabili identitatea era să revină cît mai curînd la Winnipeg. Acolo, lumea îl cunoştea, existau o mulţime de mijloace spre a dovedi că el este adevăratul Marc Esquirol. Dacă întîrzia, „dublul lui” îşi putea lua tălpăşiţa şi nu mai era uşor să-l găsească. Cine atunci să creadă povestea lui abracadabrantă? Totul se va complica îngrozitor... Dar, dacă nu vrea să cadă în mîna autorităţilor care caută androizi fugari, trebuie

să pună cît mai mulţi kilometri între el şi Winnipeg. Ştia cum merge treaba în astfel de situaţii. Ca în anecdota aceea cu iepurele care o luase la goană, fiindcă erau castraţi elefanţii. Pînă să dovedeşti că nu eşti elefant... Cu dînsul era ceva foarte asemănător, deşi exact invers. **El trebuia să facă dovada că este om.**

Cel puţin o bucată de vreme, fiind atent, putea să ocolească un asemenea examen, la care supunîndu-se nu prea avea şanse

să reuşească în împrejurările actuale. Cine ştie? Mai tîrziu nu e exclus să apară cumva vreo soluţie de reintrare în viaţa normală. Agitaţia se va calma... Riscuri mari îl pîndeau, dacă încerca să ajungă la Winnipeg... Aşa... folosind banii (care nu-i lipseau) cu ajutorul unor prieteni... să-i caute, să le ceară concursul... Pînă la urmă, poate, va reuşi într-un fel să DOVEDEASCĂ, TOTUŞI, CĂ ESTE OM. Optă pentru această a doua cale. Din puţină laşitate, desigur, (nu voia să recunoască, o numea prudenţă), dar şi condus de un secret imbold superstiţios: LA WINNIPEG, ACOLO UNDE NU NE VOM ÎNTOARCE NICIODATĂ.

VII.

Peregrinările lui Marc, timp de peste şase luni, în lungul peninsulei Ungava şi al coastei Labrador pînă chiar la Terra Nova ar alcătui, istorisite, o adevărată odisee. Nu stătu mai mult de cîteva zile într-un loc; îşi schimbă mereu numele sub care se înscria în cărţile de hotel (cheltui o mare inventivitate ca să evite repetiţiile, îşi mobiliză memoria lecturilor din anii studenţiei, recurse nu o dată la anuarele telefonice), Sevard, Karrer, Nicholson, Teriers, Perier, Wesley, Anderson — îşi mai amintea doar o mică parte din aceste identităţi pasagere. Călători cu trenul, cu vase de plăcere, cu autocarul; cu avionul nu îndrăzni; de patru ori era cît pe aci să fie victima unor razii, dar avu noroc şi scăpă ca prin urechile acului. Dobîndi, cu timpul, o adevărată dibăcie în această direcţie, presimţea pericolele de la distanţă şi găsea repede mijloacele să le ocolească.

Lunile de vagabondaj îi întăriseră convingerea că procedase înţelept, neîntorcîndu-se la Winnipeg. Auzi tot felul de istorii sinistre. Androizii care-şi aruncaseră actele în foc nu mai reveniseră acasă, după ce

dăduseră ascultare ordonanţelor şi se prezentaseră la centrele de inginerie genetică spre a fi reînregistraţi. Circulau zvonuri macabre în legătură cu ei. Umblau vorbe că fuseseră transportaţi pe staţiile spaţiale de reeducare, unde erau expediaţi asocialii; acolo se lucra permanent în condiţii de imponderabilitate, şi nimeni, neprogramat anume din născare pentru aşa ceva, nu rezista mai mult

de trei ani fără să facă o boală mortală. Alţii susţineau că androizii rămaşi fără identitate sînt trimişi să colonizeze un satelit al lui Saturn, cu condiţii de viaţă asemănătoare celor de pe Pămînt. Dar povestea asta se inventase pentru ca ei să nu afle ce-i aşteaptă într-adevăr. Erau îmbarcaţi pe o aşa-zisă navă — în realitate **o maşină de vaporizat.** Perfect pusă la punct şi cu mare randament. Nu rămînea absolut nimic din ei — pretindea cineva că verificase faptul, după ce asistase la o asemenea curăţătorie în masă. „Iese doar un fel de fum galben şi nişte ventilatoare foarte puternice îl risipesc imediat în văzduh”. Cum de pe sateliţii lui Saturn ştirile urmează să sosească doar peste vreo zece ani, nu există reclamaţii. Marc refuză să creadă asemenea grozăvii. Lumea avea imaginaţia excitată de răscoala eşuată a androizilor. În ziare şi la radio răzbătuseră numai foarte puţine informaţii vagi, voalate, despre pedepsele prea aspre aplicate autorilor dezordinilor. Nimic precis însă, formule goale, „încălcarea instrucţiunilor guvernului”, „acte abuzive”, „măsuri represive exagerate” etc. Rarele accente de protest, căpătaseră însă prompt dezminţiri oficiale drastice. În schimb, acuzaţii ca „elemente iresponsabile”, „inşi care au pierdut instinctul defensiv elementar uman”, „decăzuţi din rîndul oamenilor” circulau tot mai des prin presă. Liga Amicii Androizilor fusese dizolvată. Să sprijine public ideile ei nu prea mai îndrăznea cineva, fiindcă risca să i se spargă uşor capul. Opiniile favorabile androizilor erau împărtăşite pe şoptite, în strictă intimitate, fără martori.

Cîteva întîmplări trăite de Marc păreau să dea dreptate celor care-şi păzeau pielea. Nu reuşise să obţină ajutor de la aproape nici un prieten. Trei, cu care izbuti, după multe stratageme, să intre în contact, cînd auziră despre ce este vorba, păliră şi invocară pe loc diverse motive ca să spele grabnic putina. Unul, jenat, îl sfătui să plece cît mai departe, spre nord. Acolo, peste paralela 60 — susţinea el — centrele de

înregistrare genetică sînt foarte rare şi se putea trăi fără mari riscuri. Cu timpul, probabil, — adăugă, scărpinîndu-şi nervos ceafa — lucrurile se vor tasa. Atunci ar fi de încercat ceva... Să introducem o acţiune printr-o persoană versată, ştiu eu cine, dar acum n-o să vrea să mişte un deget, e prea primejdios. Tu să ai răbdare şi să te păzeşti... O să am eu grijă să te anunţ, la momentul potrivit. Să păstrăm legătura. Să păstrăm legătura. Îmi scrii, vorbeşti de „afacerea cu vulpile argintii” — avu grijă să precizeze conspirativ.

La Wakaham găsi un individ care se lăuda că a salvat doi androizi fugari, făcîndu-le rost de acte. Asta i-o spusese în mare secret, după ce consumase o cantitate apreciabilă de gin. Era — pretindea — în relaţii strînse cu cineva care lucra la serviciul deceselor, avea acolo o slujbă importantă şi putea aranja o susbtituire de identitate. Mortul devenea androidul fugar, care lua locul răposatului, cărîndu-se din localitate cu hîrtiile lui. Mai are un prieten în stare, pentru o anumită sumă, să retuşeze cît trebuie fotografiile ca să semene. Marc făcu imprudenţa să declare că şi el ar fi amator de aşa ceva, ba chiar gata să ofere banii îndată. Individul îi făgădui marea şi sarea. Curios, dintr-o dată nu mai păru atît de turtit cum lăsase impresia. „Stai — spuse — mă duc acum să-i dau un telefon tipului de la decese”. Întîrzie cam mult pentru o convorbire şi reveni însoţit de doi inşi cu mutre patibulare, exact atunci cînd Marc, trezit în ultimul moment, părăsea localul printr-o ieşire dosnică.

Cel mai mult îl împresionă o întîlnire în faţa clinicii doctorului Moreno din Charlottetawn. Îi trecuse la un moment dat prin minte că ar putea strînge diferite mărturii, în număr destul de mare, ca autorităţile să dea crezare, provizoriu măcar, poveştii sale. Şi cum în clinică îl cunoştea multă lume, merita să încerce.

Tocmai reflecta la cine să apeleze întîi cînd trei camioane traseră în faţa intrării. Fu deschisă poarta şi din curtea clinicii ieşi un convoi de inşi care mergeau liniştiţi doi cîte doi; înaintau cu paşi clătinaţi, bălăbănind docil capetele, fără să scoată vreo vorbă. Stîrneau o senzaţie grotescă şi în acelaşi timp oribilă, fiindcă aveau nişte mişcări maşinale de roboţi. Doi însoţitori îi urcară pe rînd în camioanele care, o dată umplute, plecară imediat. Marc avu totuşi timpul să distingă cîteva chipuri şi să întîlnească acolo acele priviri inexpresive, pe care, ca om de meserie, le cunoştea prea bine. Erau rezultatul extracţiei pe cale chirurgicală a aşa-numiţilor „centri cervicali agresivi”. La

această operaţie erau supuşi nebunii furioşi, maniacii sadici, degeneraţii mintali cu instincte asasine. Ieşeau de sub bisturiu total inofensivi, arătînd însă ea nişte zdrenţe care mai păstrau doar o palidă înfăţişare omenească. Ascultau supuşi tot ce li se poruncea şi executau ordinele întocmai, cu gesturi de păpuşi dezarticulate. Lui Marc îi treziseră, de cîte ori întîlnise asemenea cazuri, repulsie şi spaimă. Nişte făpturi umane devenite automate. Operaţia era

practicată foarte rar, numai pe bază de sentinţe judiciare fără apel şi nu puţini chirurgi, printre care şi el, considerau că este o adevărată barbarie. Marc o socotea treabă de călău şi îşi dispreţuia confraţii care acceptau să o execute. Surprinzător era însă numărul foarte mare al celor care fuseseră scoşi pe poarta clinicii şi urcaţi în camioane. Aproape o sută de inşi, apreciase Marc. Atîtea cazuri într-o clinică mică, fără legătură cu spitalul penitenciar al localităţii, unde nici acolo nu aveau loc, de obicei, mai mult de trei-patru asemenea intervenţii anual, ieşeau complet din cursul firesc al lucrurilor.

...Şi adunaţi toţi, aşa, laolaltă, într-o turmă mută, informă, te umpleau de groază.

Simţi un gust acru de vomă şi, plecînd grăbit din faţa clinicii, părăsi definitiv proiectul adunării mărturiilor.

Altă întîmplare pe care nu putea s-o uite o trăi într-un autobuz, călătorind spre Battle Harbour.

Doi poliţişti ocupau locurile din faţa lui. Marc utiliza trucul acesta „psihologic”: ori de cîte ori putea, se aşeza prin preajma reprezentanţilor autorităţii, dacă zărea vreunul pe aproape. De astă dată erau doi. Observase el, după atîtea experienţe, că metoda cea mai sigură ca să nu pari suspect este să te bagi în ochii cui caută asemenea inşi.

Unul dintre poliţişti, o namilă roşcovană, cu peri albiţi pe piept (avea cămaşa udă de năduşeală, desfăcută larg, i se vedea şi pîntecul) era foarte vorbăreţ. „Păcătoşii ăştia — continuă el o conversaţie cu colegul său — şi-au făcut rost, cei mai mulţi, de acte false. Există şi o grămadă de nemernici, oameni ca noi, care ne fac viaţa grea. Unii şi-au distrus dinadins actele, alţii le-au dat androizilor, pur şi simplu. Acum vin şi inventează tot felul de poveşti. Cică şi-au uitat portvizitul undeva şi nu l-au mai găsit cînd s-au întors să-l caute. Că — Marc tresări — le-a fost furat, împreună cu toate hîrtiile, la o înghesuială. Stai şi crede-i, fugi la locul

respectiv, verifică, fă cercetări, dă telefoane... Şi instrucţiunile... păi nu poţi să te joci cu ele. Altfel trebuie să meargă treaba cînd e vorba de oameni, chiar dacă ei nu ştiu asta. Cu androizii, ascultă-mă pe mine, e simplu. Cum punem mîna pe vreunul poate să spună ce vrea, îi facem foile de drum pentru **tratamentul special** şi, acolo, la spital, îl aranjează cît ai zice peşte. Iese ascultător ca un mieluşel, nu mai îndrugă nici o minciună, îşi ţine gura şi execută orice-i comanzi. Dar trebuie o mare grijă să nu nimerească şi niscai

oameni pe acolo, că o încurcăm urît. Nici măcar unul cumva, a spus să ne băgăm asta bine în cap, şeful: «Să nu contaţi pe mine dacă faceţi o asemenea dobitocie. Vă priveşte personal. Eu v-am dat ordin atît, să respectaţi strict legea. De la mine n-aţi auzit nimic altceva. Şi n-o să fie deloc uşor cui va trimite vreun om la lobotomie. Îl asigur de asta»”.

— Eu, se lăudă roşcovanul, am fabricat **o cursă de şoareci.** Totul e **să-ţi pui un pic bila la contribuţie.** Era o expresie care-i plăcea foarte mult şi o repeta mereu, rîzînd satisfăcut şi gutural: Hă, hă, hă! La punctul de pe şosea unde fac controlul, toată lumea coboară. Oricine o fi, fără excepţie. Coboară şi prezintă actele. Şi acum, fii atent: las o maşină de-a noastră goală, cu uşa deschisă şi motorul neoprit, zece paşi după punctul unde ne-am oprit. Punem o scîndură pe nişte lăzi, cutii, butuci, ce găsim, şi ăsta e biroul nostru mobil. Circulaţia se suspendă. Nimeni nu o poate lua nici îndărăt, nici înainte. Toată lumea — cum ţi-am spus — trece prin faţa **biroului.** Şi cuvîntul acesta îi plăcea, pentru care motiv îl repeta şi sublinia, rîzînd iarăşi: hă, hă, hă! Birou în toată regula, n-are importanţă că e în aer liber. Şi pe birou, fii atent, las aşa, ca din întîmplare, lîngă cel care controlează actele, o rangă solidă, la îndemîna oricui. Poţi să o înhaţi într-o clipă. Cu o lovitură în capul celui de la birou eşti imediat la maşină şi ai luat-o din loc. Acolo unde avem, cît de cît dubii, ăla care examinează actele spune: „Hîrtiile d-voastră nu prea sînt în regulă. Rămîneţi aici şi lămurim noi chestiunea la clinică...” E cuvîntul miraculos. Un android nu pune mîna pe rangă, chiar dacă-l aşteaptă scăparea la cîţiva paşi. Aşa sînt ei fabricaţi, ne-a explicat şeful. Funcţionează **legile roboticii** — precizînd, savurînd tehnicitatea expresiei. Pe un om nu l-ar ţine în loc, dar căcăcioşilor ăstora de androizi le taie orice curaj. Rămîn ca paralizaţi, şi atunci ne-am lămurit, umflarea şi expedierea la repararea creierului. Şi să vezi ce frumuşel îi

scoate. Nici nu mai apuci să le spui ceva, te înţeleg din ochi mai repede ca un cîine dresat.

VIII.

După şase luni de vagabondaj, Marc citi în ziare un comunicat care fu publicat cîteva zile de-a rîndul. Între timp

atmosfera se calmase. Curios, se gîndea foarte rar la Lavinia. Îşi amintea de ea, uneori, ca şi cum ar fi aparţinut altei lumi stinse, aşezate în romanele psihologice scrise în secolul al XVIII-lea şi fără nici o legătură cu existenţa hăituită pe care o ducea el. Ştiri despre „chestiunea androizilor” apăreau tot mai rar. Comunicatul era în acelaşi spirit:

„Guvernul a hotărît să amnistieze pe oricine a fost amestecat în tulburările din martie, de la Winnipeg, Regina, Edmonton şi alte localităţi.

Toţi oamenii sau androizii rămaşi, indiferent de motiv, fără acte sînt insistent sfătuiţi să se prezinte cît mai curînd în faţa autorităţilor, spre a-şi restabili identitatea şi a recăpăta situaţia legală.

Cei care vor da curs prezentei dispoziţii, de bunăvoie, pînă la 15 octombrie a.c. nu vor suferi nici o sancţiune.

În schimb vor fi consideraţi rebeli şi trataţi ca atare toţi cei găsiţi fără acte după data specificată mai sus”.

Marc ezită vreo zece zile. Prea auzise multe şi îndeosebi nu putea uita ceea ce văzuse cu ochii lui la Battle Harbour. Tonul majorităţii articolelor din presă îl făcu să se decidă. Lucrurile intrau, după toate aparenţele, în legalitate. Se vorbea acum de agenţi ai ordinii publice culpabili prin felul în care înţeleseseră să-şi îndeplinească sarcinile: „Canadian Mirror” vorbea chiar de „torţionari” şi cerea pedepsirea lor exemplară. Apăruseră şi informaţii despre doi poliţişti arestaţi şi traduşi în faţa instanţelor judiciare pentru că maltrataseră inşi nevinovaţi. „Le Québecois” le lua apărarea, făcînd apel la clemenţă. Oamenii executaseră nişte ordine severe, aşa cum se pricepuseră, în împrejurări grele. E cazul să fie înţeleşi, oricine putea greşi etc.

Marc se predă la un post din Kenota, foarte aproape de Winnipeg. Fu încurajat şi de faptul că pînă acolo călători fără nici o dificultate; controalele păreau să fi fost suspendate.

Explică ceea ce i se întîmplase unui tip chel, cu tenul măsliniu. Individul îl ascultă cu atenţie, părea binevoitor, îi ceru să pună totul pe hîrtie. Îl rugă, apoi, să aştepte puţin. Ieşi cu declaraţia şi lipsi vreo jumătate de ceas. Apoi se întoarse. „Cum spuneţi că vă numiţi? — insistă. Medicul chirurg Marc Esquirol? Şi aţi lucrat la spitalul Ursulinelor din Winnipeg?” „Da, confirmă Marc. Individul ieşi iarăşi, lăsă uşa camerei unde intrase întredeschisă.

Se auzea ce vorbea cu altcineva dincolo. „La spitalul Ursulinelor au avut un Esquirol, pînă acum cinci luni cînd a plecat din Winnipeg. E dus la un congres în Europa şi a cerut, cu acest prilej, concediul trienal, ca să viziteze Italia. Am vorbit chiar cu directorul la telefon”. „Şi cine i-a preluat pacienţii?” — se auzi cealaltă voce. „Un coleg, l-am telefonat şi lui. Nimic neobişnuit. Esquirol şi-a văzut de treabă pînă în ziua plecării. Au operat împreună. I-a trimis o carte poştală, cu salutări amicale din, cum dracului zicea?, Din Spezzia, dacă am înţeles bine”. Urmă o scurtă pauză, apoi o întrebare care nu se auzi. Şi iarăşi vocea chelului: „Da, portăreasa ştia şi ea. A primit o cheie de la apartament şi rugămintea să mai aerisească şi să deretice camerele. Are şi ea o carte poştală, cu turnul din Pisa”, la trimite-l la tratamentul special! — conchise sec vocea a doua. Să vadă ei ce-i în capul lui”.

Marc se ridică prompt. Cu un gest reflex porni, fără să mai privească înapoi, spre uşa pe care intrase. Se afla într-un coridor lung şi îşi amintea că la capătul lui exista o sală mare, iar în ea pătrunsese din stradă. Străbătu în cîteva secunde distanţa care-l despărţea de uşa din faţă. Nu greşise. Era sala mare, goală. Un singur poliţist în picioare, la ieşire, îşi examina foarte preocupat vîrfurile bocancilor. Lîngă Marc, chiar în dreptul mîinii lui, deasupra primului birou, era agăţată o centură cu un Colt uriaş. Îi fu necesară doar o clipă ca să-l apuce şi să ajungă la doi paşi de ieşire.

Poliţistul ridică atunci privirile, tresărind. „Aşa cum stă — raţionă instantaneu Marc — un singur foc în burtă ar fi destul ca drumul spre ieşire să devină absolut liber”. Zărea pe fereastră, în faţa intrării, o maşină a poliţiei; semnalul luminos i se rotea, motorul era, deci, în mişcare, portiera din dreptul volanului stătea întredeschisă. Într-o secundă ar fi fost înăuntru şi dîndu-i drumul înainte, avea toate şansele ca să cîştige un avans serios şi să scape.

„Cursa de şoareci”, îi fulgeră în aceeaşi clipă lui Marc în minte, amiritindu-şi conversaţia din autobuzul cu care călătorise către Battle Harbour. „Metoda roşcovanului a căpătat extindere — după cîte se vede — ba chiar şi sprijinul guvernului şi al presei. E foarte dibace şi simplă; verifică imediat cine e om. El, tocmai asta umbla de atîta vreme să dovedească şi acum avea prilejul. Trebuia să găurească burta cuiva cu un glonţ şi demonstra fără putinţă de tăgadă că e om în puterea cuvîntului. Nimic mai simplu; avea doar de apăsat pe trăgaci, mustăciosul din faţa uşii s-ar fi frînt ca o păpuşă de cîrpă. Atîta numai, şi lucrurile erau lămurite definitiv. „Cursa de şoareci” funcţiona impecabil pentru androizi.

Dar simţi brusc, tot atît de rapid cum gîndise, un lucru grav. Tocmai **fiindcă era om** nu putea aşa, pur şi simplu, să-l cureţe pe poliţistul care, la doi paşi de el, îl fixa cu nişte ochi mari, îngroziţi.

Atunci, îl aştepta intervenţia chirurgicală. Va fi transportat şi el cu o dubă şi preschimbat într-una din fiinţele acelea jalnice, cu capul tremurător şi mersul dezarticulat. Da, fără îndoială. Nu putea, însă, ucide cu sînge rece o fiinţă umană dezarmată, fără nici o vină. Era ceva peste puterile sale.

Marc făcu încet cîţiva paşi înapoi, puse pistolul pe birou, străbătu coridorul, reveni în camera de unde fugise şi luă loc pe banca din fund, încovoiat, cu umerii ghemuiţi, aşteptîndu-şi resemnat soarta.

Chelul intră şi-i puse cătuşele. Se întoarse în camera cealaltă şi Marc îi auzi iar vocea prin uşa rămasă crăpată.

— Şefule, raportă chelul admirativ şi linguşitor, a mers şi de data asta formidabil. Nu-mi vine să cred. Aş vrea, dacă-mi permiteţi, să vă întreb ceva. Cu tipul de dincolo, să vă spun cinstit, am avut emoţii. Prea părea sigur de ceea ce afirma. Dacă era om şi trăgea?”

— M-am gîndit eu şi la asta, fii liniştit, ripostă a doua voce, măgulită. He, he, he, trebuie să-ţi

pui numai puţin mintea la contribuţie. Nu se întîmpla nimic grav. Ăla din dreptul uşii, îmbrăcat în poliţist, e un împuţit de android. I-am promis să nu-l trimit la „tratamentul special”, dacă execută întocmai ceea ce are de făcut. Şi se va găsi pînă la urmă un om adevărat care să-l cureţe. Aşa o să mă ţin şi de cuvînt”.

BOB SHAW

□□□□□□□□□□□

Povestirea care urmează este o mică bijuterie, aidoma globurilor de cristal ale copilăriei închizînd un peisaj în care ninge. Fineţea geometrică a construcţiei universului imaginar îşi are pesemne originea în ocupaţia de bază a irlandezului ***Bob Shaw*** *(n. 1931): designer de aeronave. Efortul ficţional – speculativ se situează la cotele cele mai înalte: întreg cadrul acţiunii, premisele tramei şi trama însăşi sînt inventate cu un perfect simţ al nonrealului controlat. În schimb, ca în orice piesă de literatură a imaginarului de calitate, reacţiile individuale, trăirile, relaţiile interumane sînt cît se poate de reale, ba chiar mai mult decît atît.*

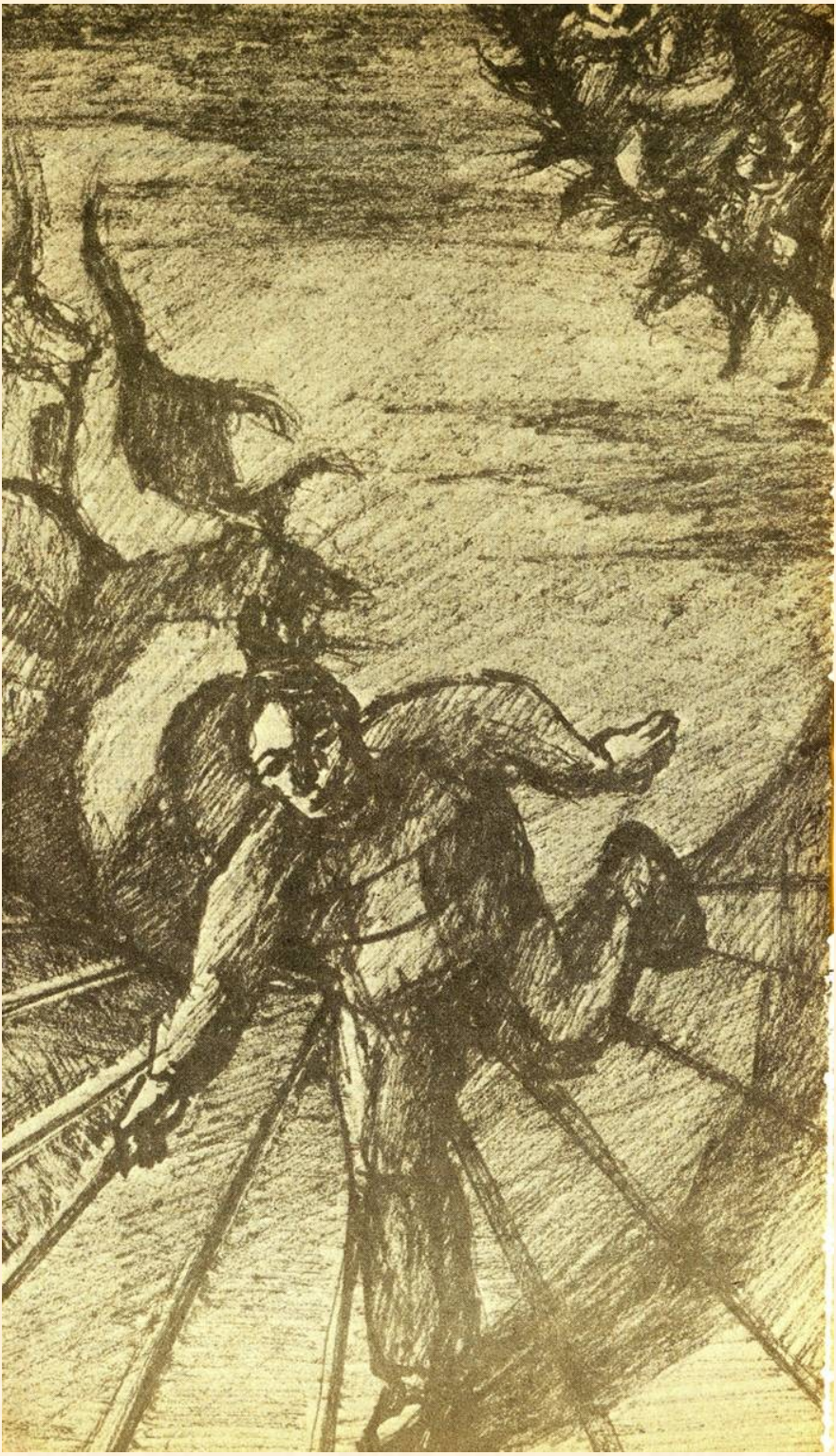

LUME MICĂ

Astăzi o fac, gîndi Robbie. **Astăzi o să alerg peste cer.**

Îşi strînse pătura pe lîngă el pînă cînd înjghebă o cavitate caldă, perfect ajustată pe trupul lui mic, şi încercă să adoarmă din nou. Nu era încă dimineaţă: în casă domnea liniştea, străbătută doar, cînd şi cînd, de murmurul frigiderului. Constată că nu mai putea să adoarmă: hotărîrea luată îl tulburase, lăsase loc exteriorului imens şi instabil să-i năpădească fiinţa. Se ridică din pat, se duse la fereastră şi trase draperiile.

Afară era întuneric, punctat de petele luminiscente ale lămpilor de stradă. Cele trei oglinzi care captau lumina solară nu fuseseră încă scoase din uriaşul corp cilindric. Acoperişurile caselor învecinate se profilau pe fîşia de beznă fără stele care pentru Robbie era cerul nopţii; mai sus de cer se vedea reţeaua luminoasă a străzilor din valea următoare. Privind sclipitoarele intersecţii rectangulare, Robbie se închipui o pasăre lunecînd în zbor planat deasupra lor, prin aerul nopţii. Jocul nu-i ocupă mintea decît puţin timp — nu văzuse niciodată o pasăre adevărată, iar imaginaţia lui nu era pe deplin capabilă să controleze vechile concepte pămîntene „deasupra” şi „dedesubt”. Trase draperiile la loc şi se băgă în pat, aşteptînd nerăbdător dimineaţa...

— Hai, Robbie, strigă mama, vino să-ţi iei gustarea.

Sări brusc din pat, descoperind cu uimire că după legămîntul făcut cu sine reuşise pînă la urmă să aţipească şi să se întoarcă în împăcata lume a visului. În timp ce se spăla şi se îmbrăca, încercă să se obişnuiască cu ideea că aceasta era ziua în care avea să fi crescut destul pentru a deveni membru cu

drepturi depline al **Ciomegelor Roşii.** Cînd intră în bucătărie şi se aşează în faţa mamei şi tatălui său, în despărţitura pentru micul dejun, mintea îi era încă învolburată de presimţirea neobişnuitului şi a primejdiei.

Asemenea celor mai mulţi dintre coloniştii care se aranjaseră să trăiască fericiţi pe Insula Unu, părinţii săi erau nişte persoane îngrijite, medii în totul, putînd trece uşor neobservaţi; acel soi de oameni care-şi lasă foarte repede în urmă tinereţea pentru a fi în schimb adulţi o perioadă de timp ce pare nesfîrşită. Domnul Tullis era de profesie inginer cristalogenetician în Zona Gravitaţiei Zero din centrul calotei îndreptate spre Soare a insulei, o ocupaţie dincolo de înţelegerea lui Robbie, în vreme ce doamna Tullis se specializa în psihologia modurilor de comunicare verbală — Robbie ar fi înţeles pesemne despre ce-i vorba dacă i-ar fi vorbit vreodată despre asta. Ambii îl examinau cu priviri critice.

— Ce faci azi? întrebă mama, întinzîndu-i o farfurie cu fulgi de porumb.

— Nimic.

Robbie se uita fix la fulgii galbeni şi se gîndea: o să alerg peste cer.

— Nimic, repetă doamna Tullis pe un ton apăsat, care se voia cît mai semnificativ pentru Robbie. Asta nu sună prea constructiv.

— Sînt prea lungi vacanţele şcolare, observă Max Tullis în timp ce se ridica şi îşi lua haina. Astăzi am să rămîn mai tîrziu la serviciu.

Thea Tullis se ridică o dată cu el şi-l însoţi pînă la uşa de la intrare, timp în care se discutară amănunte privind party-ul din seara aceea. La întoarcerea în bucătărie, doamna Tullis fu ocupată cîteva minute cu strîngerea resturilor mesei, apoi, interesul ei pentru planurile lui Robbie părînd să fi dispărut, se retrase în camera rezervată studiului. Robbie se jucă puţin cu fulgii. Bău laptele rece, cu aromă de malţ. Aruncă o privire circulară prin bucătărie, dintr-o dată nemaivenindu-i să iasă afară şi să înfrunte restul zilei. Descoperise însă

demult că atunci cînd mama se afla în camera ei de lucru casa părea mai pustie decît atunci cînd era singur în ea, aşa că luă bomboanele dintr-un vas de pe pervaz şi ieşi în grădina din spatele casei.

Văzuse de multe ori programe de televiziune transmise de pe Pământ şi avea o reprezentare îndeajuns de clară despre cum arată un mediu natural, dar asta nu-l făcea nicidecum să se simtă înstrăinat în această liniştită dimineaţă de vară spaţială. Era născut pe Insula Unu şi nu vedea nimic neobişnuit în a trăi pe suprafaţa interioară a unui cilindru de metal şi sticlă, având ceva mai mult de două sute de metri în diametru şi un kilometru lungime. Colonia era puternic industrializată, producînd multe dintre componentele habitatelor spaţiale mari, de generaţia a doua, dar poseda şi o centură rezidenţială în care trăiau peste o mie de familii. Această comunitate, cu o istorie de paisprezece ani, furniza date sociologice preţioase; era menţinută, din acest motiv, intactă, cu toate că membrii săi ar fi putut fi mutaţi în noile colonii.

Robbie nu-şi văzu nici unul din prieteni în înşiruirea de grădini lipite una de alta. Scoase un fluierat ascuţit, în trei trepte, semnalul secret elaborat de Ciomegele Roşii, şi se aşeză, aşteptînd rezultatul. Vreme de cîteva minute, nu se făcu auzit nici un semnal de răspuns, lucru care nu-l miră în mod deosebit. Băgase de seamă că — indiferent cît de stricte erau instrucţiunile de seară ale liderilor — în vacanţă Ciomegele tot tîrziu se trezeau. Totuşi, de data asta faptul îl nemulţumea: îşi imaginase deja privirile respectuoase ale celorlalţi membri juniori la auzul hotărîrii sale.

Un timp mestecă bomboane, apoi începu să se plictisească şi se gîndi s-o roage pe maică-sa să-l ducă în parcul cu gravitaţie scăzută din calota exterioară a Insulei. Fusese deja refuzat de două ori într-o săptămînă şi putea să presupună că răspunsul va fi acelaşi şi astăzi. Alungă ideea din minte şi se lăsă pe spate în fotoliul de plastic. Avea în faţă priveliştea caselor şi grădinilor de „deasupra”, din Valea Albastră. Dispunerea caselor din zonele rezidenţiale era identică în cele trei Văi, aşa că putea identifica uşor perechea casei sale din Valea Albastră şi — uitîndu-se peste umăr — cea

din Valea Galbenă. În momentul de faţă exista un armistiţiu temporar între Ciomegele Roşii şi Pumnalele Galbene, prin urmare atenţia lui Robbie se îndrepta spre teritoriul locuit de actualul inamic, Săgeţile Albastre. Memorase harta trasată de ai săi şi putea să-şi dea seama cu precizie care erau casele în care locuiau şefii Săgeţilor Albastre.

O dată cu scurgerea minutelor, îi creşteau plictiseala şi neastîmpărul. Se ridică şi lansă din nou fluieratul secret, de astă dată mai tare. Nici un răspuns. Făcu de două ori turul grădinii ca să se asigure că nici un adult nu-l supraveghea de la vreuna din ferestrele caselor vecine, apoi se strecură în intimitatea răcoroasă a arbuştilor de la marginea gazonului. O senzaţie de plăcere vinovată crescu în el în vreme ce scurma pămîntul fărîmicios care acoperea micul obiect învelit în plastic. Praştiile erau ilegale pe Insula Unu — la fel armele de foc, explozibile şi în general orice dispozitiv care putea perfora anvelopa presurizată —, dar mulţi dintre băieţi le cunoşteau bine, iar unii pretinseseră chiar să li se recunoască meritul istoric de a le fi fabricat pentru prima dată, sub nasul autorităţilor.

Încercă tăria corzilor de cauciuc sintetic împletite, savurînd sentimentul de putere pe care i-l dădea arma primitivă, apoi scoase din buzunar un proiectil. Nu existau pietre în solul cernut şi sterilizat al Insulei, drept urmare îşi făcuse un obicei din a aduna obiecte mici şi grele. Acesta era un dop de sticlă de la o veche carafă de whisky — mai mult ca sigur de furat — pe care-l achiziţionase de la o colegă de şcoală. Îl potrivi în căuşul de piele, întinse cauciucul la maximum şi, după ce mai verifică o ultimă dată dacă nu e observat, îi dădu drumul în sus, în direcţia zonei rezidenţiale din Valea Albastră.

Ogiva de sticlă sclipi scurt în soare şi se făcu nevăzută. Robbie se uită după ea cu un sentiment de adîncă mulţumire. Era bucuros că sfidase şi se răzbunase în felul lui pe toţi adulţii, care fie nu-l luau în seamă, fie îi umpleau viaţa de interdicţii fără sens. Avea de asemenea şi credinţa unui băiat de zece ani că Providenţa va conduce proiectilul pînă la acoperişul barăcii folosite ca loc conspirativ de ticăloasele Săgeţi Albastre. Imaginea veselă a uneia dintre adunările lor generale risipită în neorînduială şi panică de impactul tunător de deasupra capetelor îi ocupa în întregime mintea.

O clipă mai tîrziu auzi fluieratul sofisticat venind din una dintre grădinile alăturate şi nu-i mai păsă de proiectil, înfăşură praştia, o îngropă la loc şi alergă să-şi întîlnească prietenii.

Dopul de sticlă pe care Robbie îl expediase în cer cîntărea cam şaizeci de grame şi, dacă faptul s-ar fi petrecut pe Pămînt,

ar fi zburat pe o distanţă relativ scurtă înainte de a cădea. Perioada de rotaţie a Insulei Unu în jurul axei sale era de douăzeci şi una de secunde, cerîndu-se astfel pe suprafaţa interioară a gravitaţiei aparentă egală cu cea a Pămîntului la nivelul mării. Gradientul de gravitaţie însă era total diferit de cel terestru — de la maxim la zero pe o distanţă de numai o sută de metri, aceasta fiind raza structurii cilindrice.

În partea de început a traiectoriei mişcarea dopului fusese decelerată cam în acelaşi fel în care s-ar fi petrecut lucrurile la lansarea de pe suprafaţa unei planete, după care, forţa de frînare scăzînd rapid, îi permisese să-şi continue zborul. Mai avea o oarecare viteză reziduală atunci cînd atinse Zona Gravitaţiei Zero a axei. De aici, descriind o curbă, în S, se prăvăli către Valea Albastră.

Şi, deoarece colonia spaţială se rotise considerabil în timpul acestui zbor, dopul nu ateriză nicidecum în zona ţintită de Robbie.

Alice Ledane stătea întinsă în camera întunecată, strîngîndu-şi tîmplele cu degetele cînd zbură în ţăndări fereastra care dădea spre terasa din spatele casei.

Vreme de cîteva apăsătoare clipe, rămase nemişcată, încremenită de şoc, cu inima zvîcnind anapoda şi bufnind ca un motor pe cale să se oprească. Un timp, care îi păru lung, fu convinsă că va muri. Totuşi, treptat, respiraţia scurtă şi rapidă îi reveni la un ritm mai apropiat de normal. Adunîndu-şi puterile se ridică din pat şi o luă către terasă, sprijinindu-se din cînd în cînd de ziduri. Starea de calm şi hotărîre pe care cu atîta trudă se străduise să şi-o creeze se dizolvase; un moment, îi fu frică să deschidă uşa sufrageriei. Cînd în sfîrşit reuşi, îi tremurau buzele. Ultimele rămăşiţe de stăpînire de sine se duseseră.

Cioburile erau împrăştiate prin cameră ca nişte petale transparente. Unele se înfipseseră în perdele, tot ce se afla pe măsuţa de lîngă fereastră fusese răsturnat. Pe tăblie se vedea o adîncitură, dar nimic din obiectul aruncat, probabil, din grădină. Alice privi dezastrul cu mîna la gură, apoi alergă la uşa din spate şi o deschise larg. Cum se aşteptase, nici urmă de copiii care o persecutau cu tenacitate de luni de zile.

— Lua-v-ar dracu'! urlă răguşit. Ce v-am făcut eu? De ce nu ieşiţi la lumină?

Urmă o tăcere îndelungată, străbătută doar de bîzîitul albinelor prin gardul viu. Apoi, silueta înaltă a domnului Ciukov apăru la una dintre ferestrele de sus ale casei vecine. Alice trînti uşa, brusc înspăimîntată de a fi văzută, şi se întoarse poticnindu-se în camera de la stradă. Luă de pe bufet fotografia frumos înrămată şi privi figura zîmbitoare, destinsă, a bărbatului.

— Şi să te ia dracu' şi pe tine. N-aveai...

Maşinal, mîna i se strecură în buzunarul halatului şi ieşi apoi la iveală ţinînd o fîşie de ţiplă poleită, bombată la intervale egale. Puse fotografia la loc şi scoase din şir o capsulă albastru-argintie. Apropie ovoidul micuţ de gură, dar şovăi să-l înghită. Săptămîna trecută — aşa cum o sfătuise dr. Kinley — amînase progresiv luarea primei capsule, cu cîte o oră în fiecare zi. Ţelul, strălucitor şi îndepărtat, era să străbată o zi întreagă fără psihotropice. Dacă asta reuşea o dată, atunci existau speranţe de evoluţie în bine, ar fi putut redeveni pînă la urmă cea care fusese cîndva.

Plimbă capsula între degete: ştia că ziua de azi nu-i sortită să fie ziua izbînzii: cu siguranţă vedeau asta şi copiii. Harold, care stătea trei uşi mai încolo, Jean, din casa de pe colţ, Cari, de pe strada vecină. Cu cruzimea lor instinctivă, simţiseră de mult că boala o făcea o pradă uşoară şi îi declaraseră, pe tăcute, război. Alice aşează capsula pe limbă, incapabilă să reziste făgăduielii celor cîteva ore de pace, şi atunci, un gînd supărător îi trecu prin minte. În timp ce ea dormea, fereastra spartă ar fi lăsat să pătrundă praful, insectele sau chiar vreun intrus. Fusese o vreme cînd putea să doarmă buştean într-o casă nezăvorîtă, dar şi lumea şi oamenii erau altfel pe atunci.

Scoase capsula din gură, îi dădu drumul în buzunar şi se duse să aducă un coş de gunoi. Îi luă un sfert de oră ca să adune bucăţile mai mari de sticlă, un vraf de pumnale fragile, şi să aspire de pe covor ţăndările sclipitoare. Firesc

ar fi fost să ia legătura cu serviciul de întreţinere şi să reclame stricăciunea, dar de un an de zile telefonul era deconectat: zbîrnîitul lui neaşteptat îi zguduia prea tare nervii. Ba chiar mai mult, tăiase şi firele interfonului din hol, conectat cu serviciul public, comiţînd astfel un act cît se poate de ilegal. Nu i-ar fi luat prea

mult timp să iasă să telefoneze din holul magazinului, dar se crispa toată la gîndul abandonării securităţii pe care i-o oferea casa. Singurul lucru care îi rămînea de făcut era să astupe într-un fel fereastra pînă cînd se va simţi destul de în putere ca s-o repare ca lumea.

În camera de oaspeţi, pe care Victor o folosise ca atelier, găsi o folie metalică suficient de mare ca să acopere fereastra şi, după o scurtă căutare, un tub cu adeziv Liqueld. Le aduse în living-room; unse cu adeziv cadrul metalic al ferestrei şi presă folia. Într-un minut se fixase atît de bine încît n-o mai putea mişca din loc: carapacea era din nou etanşă. Trase draperiile, se întoarse în camera din faţă şi se întinse pe divan.

Respira greu, colacii de grăsime adunaţi pe ea într-un an de lîncezeală în casă îi îngreuiau mişcările. Mirosul acru de transpiraţie nesănătoasă umplea camera.

— Blestemat să fii, Vic, şopti către plafon. N-aveai dreptul.

Victor Ledane fusese unul din cei cinci care ieşiseră în spaţiu în jurul calotei îndreptate spre Soare a unui Habitat Model Doi; instalau o oglindă parabolică menită să funcţioneze ca sursă auxiliară de putere. Lucrarea fusese executată în grabă, sub presiunea termenului impus de inginerii-politicieni de pe Pămînt. Din cîte mai putuse să înţeleagă Alice, un ins din echipă nesocotise procedura standard, începînd scoaterea husei de protecţie înainte ca uriaşa farfurie de metal strălucitor să fie perfect asigurată. Numai o mică parte din suprafaţa reflectată fusese descoperită, de ajuns ca, atunci cînd oglinda oscilase pe neprevăzute în legături, o lamă de căldură solară să spintece costumele a doi oameni.

El şi Alice trăiseră împreună şase ani pe Insula Unu. Fuseseră ani frumoşi, atît de frumoşi încît ea uitase cu totul de cei cîţiva prieteni de pe Pămînt. Cînd şeful comunităţii de pe Insulă, Les Jerome, îi ceruse să rămînă, acceptase fără şovăire. Ştia, bineînţeles, că

sociologii şi psihologii erau interesaţi să aibă sub observaţie o văduvă în condiţii de colonie spaţială, dar o dată ce Victor nu mai era, nimic nu mai avea vreo importanţă. Docilă, continuase să-şi ducă viaţa în aceeaşi casă, aşteptînd promisa revenire la viaţă şi încercînd să nu se gîndească la hăul nesfîrşit de sub cei cîţiva centimetri de podea.

Un an trecuse fără să aducă vreo schimbare. În cele din urmă se hotărîse să ia medicamente, distribuite în capsule argintii cu albastru; acum, doar ele mai însemnau întoarcerea la viaţă. Trebuia — aşa i se spusese — să reziste o săptămînă întreagă fără capsule, dar, ceea ce dr. Kinley şi ceilalţi păreau să fi uitat, era că mai întîi trebuia străbătută acea primă, nesfîrşită, de neatins zi...

Alice se strădui să-şi stăpînească lacrimile de disperare resemnată: într-o zi începută atît de dezastruos n-o să poată să reziste nici pînă la amiază. Simţi, cu deosebită limpezime, cum se poate ca pentru unii oameni povara umanului să fie pur şi simplu prea mare.

Reacţia la anunţul său îl mulţumi pe Robbie. După exclamaţiile neîncrezătoare de la început, membrii juniori ai Ciomegelor Roşii amuţiră. Robbie putea să-şi dea seama că le era deja puţin teamă de el. Se strădui să pară cît mai calm atunci cînd Gordon Webb şi ceilalţi trei băieţi care alcătuiau Consiliul Suprem îl luară deoparte... Un tremur uşor îl străbătu cînd băgă de seamă în timp ce mergea alături de el, întorcînd din cînd în cînd capul spre juniorii strînşi grămadă, că David, Pierre şi Drew, ba chiar însuşi Gordon îl tratau aproape ca pe un egal. Exista o anume rezervă, cursa peste cer nu fusese încă înfăptuită, dar oricum, atitudinea lor îl ajuta pe Robbie să se închipuie intrat în rîndul celor mari. Se întrebă dacă părinţii săi vor observa vreo schimbare cînd se va întoarce acasă pentru masa de prînz şi dacă vor face vreo presupunere cu privire la asta.

— ...hotărăşte-te, în ce vale te duci? tocmai spunea Gordon. Galbenă sau Albastră?

Robbie se strădui să-şi adune gîndurile în prezent, în acest prezent în care el trebuia să treacă testul de confirmare ca membru senior al bandei. Armistiţiul încheiat cu Pumnalele Galbene făcea mai puţin riscant drumul către el,

dar ar fi fost mult mai glorios să pătrunzi, fie şi pentru scurt timp, pe teritoriul Săgeţilor Albastre şi gloria era ceea ce îşi dorea Robbie. Gloria, respectul, recunoaşterea.

— În Albastră, spuse şi adăugă, amintindu-şi o replică dintr-o piesă televizată, în care alta?

— Bine, bărbate, îl bătu Gordon pe umăr. Săgeţilor o să le vină rău. Le arătăm noi.

— Ar fi bine să scriem provocarea lui Robbie, zise Drew.

Gordon aprobă din cap.

— Ia vedeţi, nu sîntem supravegheaţi de Albaştri?

Pierre extrase un minitelescop din buzunar, ieşi din umbra rododendronilor şi îndreptă instrumentul către zona rezidenţială a Văii Albastre, aflată cam la o sută douăzeci de grade altitudine, deasupra unei fîşii de cer în care apăreau, la fiecare douăzeci şi una de secunde, Pămîntul şi Luna. Cum distanţa dintre punctul în care se aflau băieţii şi centrul teritoriului Săgeţilor Albastre nu depăşea două sute de metri, necesitatea telescopului era greu justificabilă; fiind însă o piesă preţioasă din arsenalul Consiliului Suprem, trebuia totdeauna folosit în astfel de ocazii.

— Zonă curată, mormăi prompt Pierre, şi Robert se simţi emoţionat de faptul că se afla în mijlocul unei asemenea eficienţe militare.

Gordon puse palmele pîlnie la gură şi strigă instrucţiuni către grupul de juniori aflaţi în aşteptare:

— Imprăştiaţi-vă şi rămîneţi departe de locul ăsta. Creaţi o diversiune.

Cei mai mici dădură conştiincios din cap şi o luară prin parc, fiecare în direcţia casei lui. Robbie fu dezamăgit; ar fi vrut să fie şi ei de faţă, să-l vadă alergînd; însă nu putea să nu recunoască înţelepciunea precauţiilor lui Gordon. În afara riscului de a pune în stare de alertă Săgeţile Albastre, exista pericolul imediat de a atrage atenţia adulţilor din propria lor vale.

Acasă la David nu era nimeni, părinţii erau la lucru, aşa că merseră la el ca să pună la punct provocarea. Pe o bucată mare de hîrtie, Robbie desenă cu cerneală roşie două bastoane încrucişate; în partea de jos, cu litere înflorite care voiau să semene cu cele gotice, scrise **SIR ROBBIE TULLIS, SOLDAT GENTLEMAN AL CIOMEGELOR ROŞII, VĂ PREZINTĂ**

OMAGIILE SALE. Cînd cerneala se uscă, hîrtia fu împăturită şi vîrîtă într-un borcan de conserve gol. Ca o insultă supremă pentru Săgeţiile Albastre, legară în jurul borcanului o bucată de stofă roşie.

Toată treaba luă mai mult timp decît se aşteptase Robbie — doamna care se ocupa peste zi cu îngrijirea copiilor din zonă sosi să-i dea de mîncare lui David. Băieţii suspendară operaţiile şi se împrăştiară pe la casele lor... Lui Robbie nu-i era foame. Se duse totuşi acasă ca de obicei, ca să nu dea impresia că se petrecea ceva neobişnuit. În timpul mesei se decise să păstreze o tăcere enigmatică, drept urmare, maică-sa fiind tot cu gîndul la munca începută de dimineaţă, conversaţia fu practic inexistentă. Casa era plină de o linişte îngheţată care părea că nu se va mai destrăma niciodată.

Răsuflă uşurat cînd termină de mîncat şi putu să se întoarcă la lumea însorită a tovărăşiei şi conspiraţiei pe care o împărţea cu ceilalţi băieţi. Gordon, David, Pierre şi Drew îl aşteptau într-un colţ al parcului. Îndată ce ajunse destul de aproape de ei ştiu, după solemnitatea feţelor, că se întîmplase ceva. Pierre, cel mai înalt din grup, scruta îngrijorat împrejurimile, examinînd din cînd în cînd cu telescopul cîte un amănunt care i se părea în neregulă.

— Ne-a văzut Ole Minty, explică Gordon. Cred că e pe urmele noastre.

— Asta înseamnă că nu mai...

— Vezi să nu!

Pe figura de puşti de doisprezece ani a lui Gordon se putea citi îndîrjirea care făcuse din el şeful Ciomegelor Roşii.

— Avem noi grijă de sperietoarea asta bătrînă. Hai!

Robbie strînse şi mai tare borcanul din buzunar şi se grăbi după Gordon. Era impresionat de neînfricarea băiatului mai mare în faţa unuia dintre cei mai temuţi duşmani ai grupului lor. Domnul Mintoff era primul şi singurul pensionar prin limită de vîrstă al Văii Roşii. Era de presupus că fusese un om important, de vreme ce i se permisese emigrarea pe Insula Unu în pragul bătrîneţii, acum însă era doar un ins solitar care n-avea altceva de făcut decît să patruleze şi s-o facă pe poliţistul. În ciuda aparentei senilităţi şi a

bastonului de metal în care se sprijinea, deţinea talentul special de a ghici ce se petrecea în capetele Ciomegelor şi a se ivi exact cînd aceştia se aşteptau mai puţin.

Sub comanda lui Gordon se îndreptară spre capătul Străzii Centrale. Plasaţi în aşa fel încît să lase vizibil impresia că pun

ceva la cale, aşteptară pînă cînd domnul Mintoff apăru din direcţia parcului. Îl lăsară să se apropie, apoi se împrăştiară, fiecare pe cîte unul din traseele secrete, pentru a se reuni la celălalt capăt al străzii. Douăzeci de minute bune trecură pînă cînd silueta încovoiată a domnului Mintoff îşi făcu din nou apariţia. Cînd ajunse la o aruncătură de băţ, se făcură iarăşi nevăzuţi, topindu-se în tufărişurile dese ale Văii Roşii, de unde ieşiră în locul de unde plecaseră şi se puseră pe aşteptat runda următoare.

Robbie era convins că Ole Minty o să se lase păgubaş în cel mult o oră, dar bătrînul dădu dovadă de multă încăpăţînare. Abia după-amiază tîrziu se întoarse în strada laterală unde locuia. Aşteptară un timp, ca să fie siguri. Inima lui Robbie îşi înteţi bătăile: preliminariile se încheiaseră, venise timpul lui.

Peretele Văii era metalic, neted, fără sudură şi avea o curbură menită să-l facă de neescaladat. Fiind un habitat artificial, Insula Unu era conectată la tot soiul de instalaţii complexe care-i asigurau funcţionarea, proiectate în aşa fel încît să fie cît mai neaparente. Mulţi dintre colonişti nici nu le sesizau prezenţa, dar copiii aveau o percepţie intensă, detaliată, a mediului înconjurător. Cei patru cunoşteau bine locul în care un mănunchi de conducte hidraulice prevăzute cu valve făceau zidul uşor de escaladat pînă la jumătate; de acolo, un monitor de control instalat de o altă echipă de tehnicieni putea fi folosit ca punct de sprijin ca să te salţi pe creastă. Robbie ştia că dacă stă să se gîndească la ce face îl va paraliza teama, aşa că se căţără fără ezitări şi încălecă muchia. Pipăi încă o dată borcanul din buzunar, respiră adînc şi începu să coboare cu spatele, pe peretele transparent care se curba sub el.

Şi atunci nemărginirea se pregăti să-l înghită.

Cu adîncul ameţitor în faţa ochilor, Robbie îngheţă, şocul contractîndu-i toţi muşchii. Vasta fereastră concavă care separa cele două văi ale insulei era un rezervor colosal umplut cu lichid negru, străpuns de scînteierile stelelor,

planetelor, Pământului albastru şi Lunii, modele miniaturale ale altor lumi, puse în mişcare de rotirea lumii lui. Uriaşa oglindă plană aflată la mică distanţă dedesubt făcea şi mai teribil impactul vizual — obiectele strălucitoare care apăreau şi dispăreau la

marginile ei creau senzaţia de ruptură, de adînc dincolo de adînc. Caleidoscopului năucitor i se adăuga imaginea titanică, orbitoare, a cilindrului geamăn Insulei Unu, cu oglinzile în poziţie, scăldîndu-l pe Robbie în şuvoaie intermitente de lumină albă.

Se strădui să se retragă din faţa abisului, abia respirînd, cu trăsăturile feţei împietrite. Ceva se ciocni de armătura metalică. Robbie se uită la borcanul ieşit pe jumătate din buzunar, borcanul care conţinea provocarea adresată de Sir Robbie Tullis mîrşavelor Săgeţi Albastre şi scoase un soi de geamăt gîtuit. Nu exista cale de întoarcere. Se lăsă să alunece pînă la îmbinarea grinzii, apoi se ridică în picioare pe aproape invizibila întindere de sticlă şi îşi începu fuga peste cer.

Peretele Văii Albastre era la mai puţin de o sută de metri distanţă, dar, pe măsură ce Robbie îşi înteţea alergarea peste vid, părea să se retragă răutăcios, prelungindu-i chinul. Fiecare salt peste nervurile de titan încastrate era precedat de impresia de coşmar că talpa nu va mai întîlni nimic şi el se va prăbuşi scîncind în noaptea nesfîrşită. Iar cînd se apropie de jumătatea cursei se întîmplă un lucru mai buimăcitor decît toate: sub picioarele lui răsări Soarele. Reflexele luminii venind de jos în sus îl înconjurau, orbindu-l şi dîndu-i o senzaţie de nesiguranţă spaţială intensă pînă la vomă. Continuă să alerge plîngînd în hohote, clătinîndu-se sub valurile succesive de ameţeală.

Brusc, peretele Văii Albastre îi apăru în faţă ca o ceaţă străbătută de umbrele încrucişate ale reţelei de armare. Smulse borcanul din buzunar şi îl aruncă dincolo. Se întoarse şi porni să alerge înapoi, cu toate că picioarele nu-l mai ascultau. Reuşi totuşi să ajungă pînă în centrul ferestrei, în mijlocul fîntînii de flăcări aurii, înainte de a cădea. Se ghemui pe o parte, cu pleoapele strînse şi genunchii la gură, încercînd instinctiv să recreeze întunericul sigur şi cald al

începutului existenţei sale, ultima apărare în faţa asaltului Marelui întuneric.

— Aşteptaţi un moment, domnule Mintoff. Les Jerome puse receptorul pe masă, luă binoclul şi se duse la fereastră. Din biroul său, situat în partea superioară a calotei externe, putea vedea practic întreaga structură a Insulei Unu. Calota opusă se afla în centrul cîmpului vizual; plecînd de la ea se desfăşurau radial cele trei văi, separate de zonele transparente, lungi de cîte trei kilometri. Reglă lentilele, vizualizînd fîşia dintre Valea Roşie şi Valea Albastră, rămase o clipă nemişcat, apoi reveni la telefon.

— L-am reperat, domnule Mintoff. E lîngă planşeul 32... OK, luaţi legătura cu mama băiatului. Şi mulţumesc pentru sesizare, o să-l aducem imediat înapoi pe vagabondul ăsta mic.

Închise telefonul şi apăsă butonul intercomului care-l punea în legătură cu şeful echipei de întreţinere.

— Frank, e un copil afară, pe sticlă. Da, în Transparenţa Unu, imediat după planşeul 32. Trimite pe cineva să-l recupereze şi cheamă şi-un medic — puştiul o să aibă nevoie de o injecţie ca să se liniştească.

Dincolo de fereastră se întindea mica şi strania lume pe care învăţase s-o iubească, cu toate neajunsurile şi ciudăţeniile ei. Trebuia să ia o hotărîre, şi repede. Interpretînd strict regulamentul, situaţia copilului nu constituia o urgenţă şi nu justifica, oficial vorbind, retragerea oglinzilor înainte de ora stabilită. Pentru a nu modifica dinamica Insulei, toate cele trei oglinzi trebuiau retrase simultan, ceea ce însemna întuneric total şi proteste energice din partea multor colonişti. Va urma un val de reclamaţii, unele din partea unor persoane influente, dar Jerome era un tată bun pentru cei doi copii ai săi — îl tulbura gîndul la micuţul prins în capcana transparentă, suspendat deasupra neantului. Cu cît va avea mai repede teren sigur sub picioare şi un ecran izolator

între el şi spaţiul infinit, cu atît creşteau şansele tînărului aventurier de a ieşi din această încercare fără traume de personalitate.

Ridică receptorul rar folositului telefon roşu, care îi putea transmite vocea în fiecare casă, birou sau atelier de pe Insulă.

— Vă vorbeşte Jerome, directorul coordonator. Din anumite motive, pentru care nu e cazul să vă alarmaţi, vom retrage oglinzile. Vom face tot ce putem ca acest interval să fie cît mai scurt şi, repet, nu există nici un motiv de panică. Cer scuze pentru toate înconvenientele care pot să apară. Mulţumesc.

Luă apoi legătura cu Executivul Tehnic şi dădu ordinul care avea să aducă, înainte de vreme, apusul peste Insulă.

În mijlocul Văii Albastre, în camera ei întunecată, Alice Ledane se trezi brusc.

De ore întregi plutea pe suprafaţa agitată a propriei conştiinţe, cufundîndu-se, atunci cînd lupta cu sine o secătuia de energia nervoasă, într-un somn chinuit, pentru a reveni la suprafaţă mai istovită ca oricînd. Ca de obicei în astfel de zile, pierdea complet noţiunea timpului. Fu uluită să descopere, după ce se sculă şi trase draperiile, că afară era noapte.

Neîncrezătoare, băgă mîna în buzunarul halatului — prima capsulă a zilei era tot acolo, tare la pipăit. Ţinu micul ovoid în palmă cîteva secunde, apoi îl lăsă să cadă pe podea. Se întoarse pe divan şi se întinse. Era mult prea devreme, ştia prea bine, pentru sărbătoarea victoriei, dar dacă putuse să reziste unei întregi zile fără nici un sprijin exterior, nimic n-o mai împiedica să treacă şi prin celelalte. Somnul care o cuprinse aproape imediat fu adînc şi fără vise, altceva decît torpoarea chinuitoare de pînă atunci. Era felul de somn de care au nevoie luptătorii ca să poată înfrunta o nouă dimineaţă şi lumina strălucitoare a Soarelui.

Traducere de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

Camil Baciu

□□□□□□□□□□□

Producţia literară dinainte de 1968 a lui C. Baciu (n.1921) nu dădea semne de „coacere” a unei capodopere. Romanul ***Revolta creierilor*** *(1962), volumele de povestiri* ***Planeta cubică*** *(1964) şi* ***Maşina destinului*** *(1966) sînt cărţi onorabile, cu scăderi şi sclipiri, care conturează în medie portretul unui bun profesionist. Şi totuşi, în 1968, Baciu dă la iveală o carte extraordinară, un vîrf al literaturii româneşti a imaginarului: romanul* ***Grădina zeilor.*** *Clasicul motiv SF al contactului omenirii cu reprezentanţii unei civilizaţii mult superioare prilejuieşte construcţia unei istorii paralele a primei jumătăţi de secol XX, asemănătoare şi totuşi straniu diferită de cea cunoscută, avînd în centru destinul unei familii gălăţene care încearcă să lupte cu nemuritorul baron de Droitdieu. Pregnanţa cărţii rezultă din ştiinţa de a insolita realul, simultan cu verosimilizarea fantasticului; ceea ce se naşte este un „spaţiu” literar inconfundabil.*

Cu reeditarea ***Grădinii zeilor*** *ar trebui să înceapă orice acţiune de valorificare a moştenirii literare SF.*

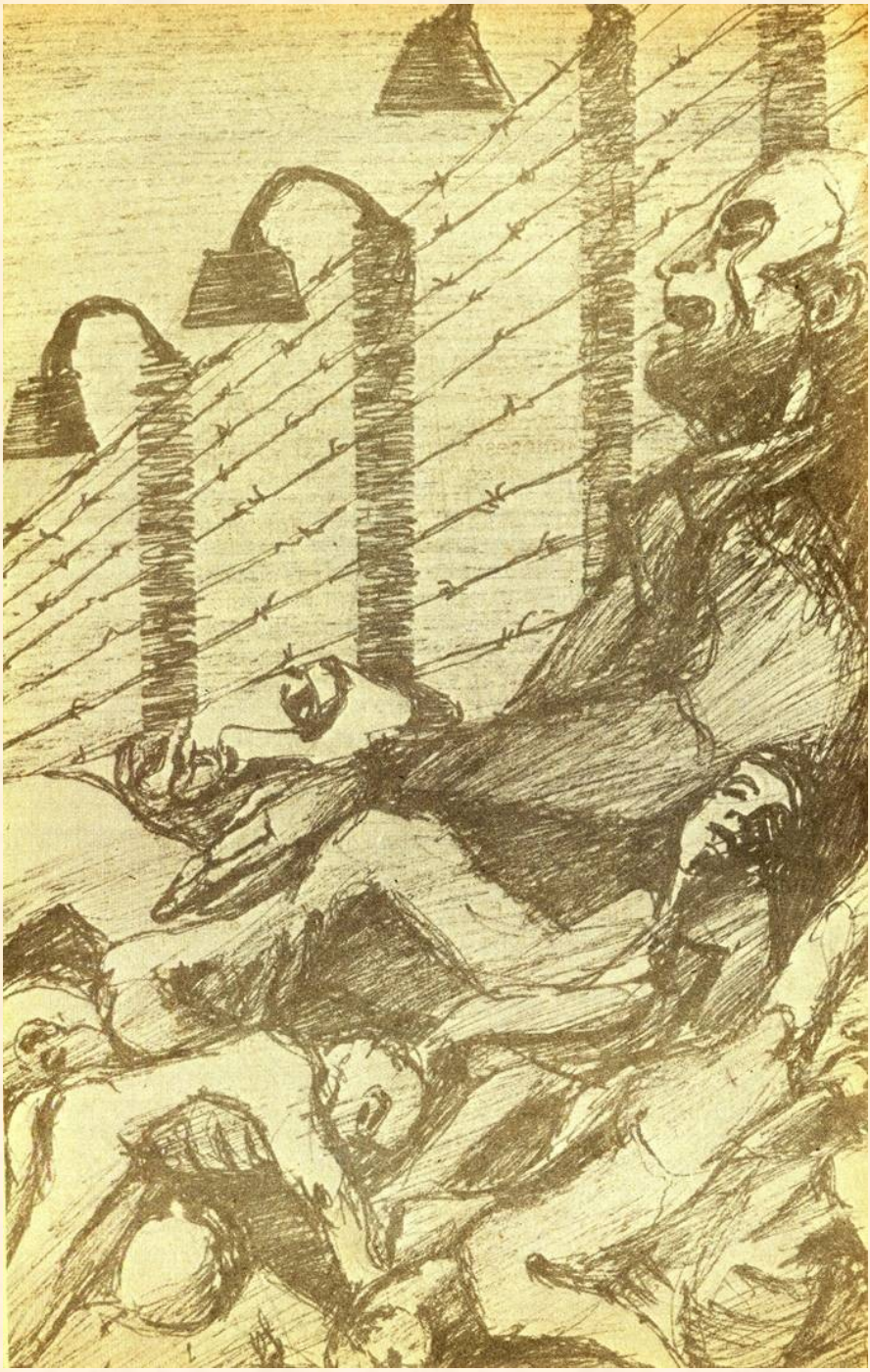

GRĂDINA ZEILOR
fragment

Zăceau în baracă, abia răsuflînd, după ce fuseseră aduşi de la gară în pas alergător. Îl îmbrăţişaseră plîngînd pe Mihail, apoi se întinseseră pe spate şi deasupra lor porniră să se adune, tăcute, capete fără corp. Se închegau din întuneric — ochii mai întîi, apoi găurile nărilor şi dinţii, şi abia la urmă gîturile, subţiri, crescînd din cutele unei nesfîrşite pături dungate.

Erau multe figuri cunoscute, semănau cu cele din Bădălanii Galaţilor, din port, din pridvorul bisericilor. Erau capete de mult secătuite de foame, înlemnite de groază, care priveau fără să-i vadă, adulmecîndu-i. Nu se mişca nici unul. Horcăiau răbdători cu privirile stinse şi-şi molfăiau buzele. Dar sub ei, paturile suprapuse, de scînduri, scîrţîiau necontenit.

— E iadul! şopti Mihail zîmbind. Nu-l ştiam pînă acum.

— Iadul, murmură Anton cu buzele uscate. Mă miră că nu te-au înjunghiat încă. Eşti prea gras, prea rumen, în mizeria asta.

— N-au putere, şopti Mihail. Sînt adunaţi aici cei mai pieriţi, din toate barăcile. Evrei şi comunişti — mai ales francezi.

— Evrei, repetă Luca. Deci am reuşit. Am ajuns.

— Femeile sînt tot aici? întrebă Matei.

— În baraca din celălalt capăt al lagărului. Lîngă cuptor. Matei se ridică, îşi strînse şireturile bocancilor.

— Stai jos, mîrîi Anton. Nici o mişcare nechibzuită.

— E nemaipomenit! şuieră Luca. Ne-au îmbrăcat din mers, nu-i aşa?

Fraţii îşi priviră straiele, nedumeriţi. Purtau pantaloni şi bluze de pînză vărgată. Şi erau încălţaţi cu bocanci cu talpă de lemn.

— Ca la circ! rîse Luca. Poate că nici nu există.

— Cine? întrebă Anton.

— Totul. Lagărul. Mutrele astea. Noi.

Unul din capetele care-i priveau începu să tuşească. Îi
vedeau obrajii convulsionîndu-se, nările, albe de slăbiciune, palpitînd.

— Omul ăsta, murmură Anton. Parcă... undeva...

Capul îşi stăvili tusea, horcăind. Se înălţă trăgînd după el gîtul galben, de spînzurat, apoi pieptul, braţele — şi fraţii îi văzură ciolanele acoperite de piele ofilită ştampilate cu cifre albastre.

— Sînteţi din Galaţi, nu-i aşa? întrebă omul scurgîndu-se peste marginea patului. Vorbea ca şi cum şi-ar fi pierdut aerul prin obraji.

— Cine... cine eşti? întrebă Matei repezîndu-se să-l susţină.

— Am fost, şopti omul păşind cu picioarele ţepene. Am fost lăutar.

Un hohot de rîs, asemeni unui vaier, zgudui ochii orbi din jurul lor.

— A fost, e drept, şuieră o voce. Aşa cum şi eu am fost fotograf. Fotograful curţii regale.

Un deţinut scund cu mustăţi îl împinse deoparte pe cel care se dădea drept lăutar şi se înclină reverentios în faţa lor.

— Sîntem mulţi fotografi aici, hîrîi o voce bătrînească. Zeci, poate sute.

— Şi filosofi, răsună un glas dogit. Filosofi cerşetori. Lăutarul şi fotograful începură să chicotească, acoperindu-şi gurile cu palma, dar un al treilea îi împinse deoparte şi apăru ciolănos, zdrenţuit, înaintea fraţilor.

— Cu moartea pre moarte călcînd, cîntă. Avea faţa brăzdată de lovituri şi un petec negru

peste ochiul drept, dar spre deosebire de ceilalţi, părea încă plin de forţă.

— Doctorul a murit, şopti. Doctorul care făcea să înflorească trandafirii iarna. Şi de data asta, pare-se, a murit pentru totdeauna.

— Doctorul... repetă Matei încruntîndu-se. Doctorul Dinu!... Şi... Daniela? Daniela Dobcinski, evreica poloneză...?!

— Daniela e în baraca femeilor, răspunse filosoful. Frumoasa, biata Daniela Dédé.

— Elena, murmură fotograful. Adèle.

— La Sardine, suspină lăutarul zguduit de tuse. Ah, să fi avut vioara la mine!

— Iat-o! spuse Luca.

Ţinea vioara în mînă, aşa cum o smulsese din grămada de vechituri risipite în cămară, în urmă cu două săptămîni. O ţinea cuprinzîndu-i strunele încordate, uimit că o putuse aduce cu el.

— Vioara! gemu lăutarul îngenunchind.

— Şi aparatul ăsta, exclamă Matei. Aparatul ăsta...

— Bătrînu! meu Kodak! strigă fotograful. Oh, domnule David, domnule, dacă aţi şti!...

— Ştiam, răspunse Matei modest. Ştiam că cineva are nevoie de el, de vreme ce l-am cărat atîta amar de drum!

— Poate... cumva, întrebă jenat filosoful, aţi reuşit să aduceţi şi vreo carte?... Aici nu pătrund decît ziarele lor blestemate!

— Una singură, răspunse Anton, aproape fără voia lui. Dăruită de un rabin, rabinul din Buhuşi.

— **Le Rire!** strigă filosoful, sărutînd coperţile cenuşii. **Le Rire!** Deci există... există... există! Nici focul... oh, nici focul domnilor!...

— Nici timpul, nici timpul..., hîrîi lăutarul.

Porniseră să vorbească alandala, plîngînd, jucîndu-se cu vioara şi cu aparatul, pipăind cartea, li se vedeau lacrimile adunîndu-li-se în cutele obrazului şi mîinile agăţîndu-se de umerii, de braţele celor din jur.

— **Le Rire!** strigă mai tare filosoful. Nimic nu merită nimic, dar totul merită totul!

— Ràm-pàm, parara, fredonă pierdut lăutarul, trecîndu-şi latul palmei peste corzi, ca un arcuş. Re Major, Pà-rà-rà-raa- ra-raaa- ràaa...

— Şi ultimii vor fi cei dintîi, mugi fotograful, plimbîndu-şi obiectivul deasupra capetelor descărnate ai căror ochi începuseră să strălucească.

— Jos! porunci filosoful. Jos! Trăim, nu-i aşa? E timpul să trăim!

— Să trăim, răspunse corul deţinuţilor.

— Să ucidem! hîrîi lăutarul ridicîndu-şi vioara ca pe o măciucă.

— Cine se transformă în cine? întrebă filosoful.

— În cine se porunceşte! răspunse o voce, sacadat, ca bătaia unor ciocane de lemn.

— Nu! strigă filosoful. Niciodată! Pentru nimic!

— Îmi pare rău, spuse Mihail, ridicîndu-se de pe pat. Trebuie să vă contrazic, domnule! Noi ne-am transformat în evrei pentru a ajunge aici!

— Oh, sfîntă simplicitate, exclamă filosoful netezindu-şi bluza zdrenţuită. A te transforma înseamnă să uiţi cine ai fost, să-ţi urăşti visurile, să capeţi alt miros, alt auz!

— Înseamnă să uiţi, gemu violonistul. Iar voi n-aţi uitat nimic!

— Înseamnă să mori, spuse înverşunat fotograful, iar voi nu puteţi muri!

Uşa barăcii se deschise brusc şi doi jandarmi se aşezară de o parte şi de alta — unul înalt, costeliv, al doilea gras, cu făclile căzute. Ca la un semn îşi duseră fluierele la gură şi fluierară, doi jandarmi decupaţi în lumină, cu căşti negre şi fluiere negre înfipte între buzele negre.

— Începe cursa! ţipă ascuţit fotograful bătînd din palme. Cursa, domnilor!

— Ce fel de cursă? întrebă Anton, tresărind.

— Cursa cu obstacole! spuse triumfător cerşetorul, la parte toată lumea! Cine cîştigă devine paznic, cine pierde, rămîne deţinut!

— Sau invers! chicoti o voce.

— Ceea ce e acelaşi lucru, ricană filosoful. Pentru că în timpul cursei te poţi transforma,

ajungînd să cîştigi ceea ce ai vrut de fapt să pierzi!

— Schneller! strigă unul din jandarmi. ’Raus!

— Şi există mulţi paznici care să fi fost deţinuţi mai înainte? întrebă Luca.

— Sînt, răspunse filosoful. Aproape zece. Dar n-au ajuns paznici prin cîştigarea cursei. De obicei nu poţi ajunge nici pînă la o sută de metri.

— De ce? întrebă Anton.

— Fiindcă trag în picioarele animalelor.

— Schmutzige Juden! urlă jandarmul gras. Raus! Schneller! Raus!

— Trag în picioarele animalelor, repetă Anton, înfiorîndu-se.

— Şi în călăreţi, spuse violonistul. În ceafă. Au cîţiva ţintaşi foarte buni.

— Oh, dac-aş avea o falcă de măgar, gemu Anton, strivind între degete rama metalică a patului.

— Daţi-i falca de măgar! strigă filosoful. Cei din fund, ologii, ciungii, orbii, dezgropaţi falca de sub podea!

Enorma pătură dungată se umflă ca sub o furtună, capetele galbene dispărură, se scufundară, reapărură cu gurile căscate, gîfîind. Erau numai guri, pierzînd aerul, guri ştirbe, clămpănind, încercînd să zîmbească. Şi valul, pornind din fundul barăcii se sparse în faţa lui Anton.

— Iat-o! spuse solemn filosoful, ducînd mîna la spate şi făcînd să apară o falcă osoasă, cu dinţii laţi, şi galbeni.

— Asta e, spuse Anton, cutremurîndu-se. În jurul său aerul se înfierbîntase, mirosea a sînge şi a sudoare de cal. Şi auzea
răcnete din depărtare.

— Simson haghibor, scînci o voce bătrînească.

— Hercule! pronunţă cineva graseind.

O rafală scurtă străpunse podeaua sub picioarele lor, scuipînd pămîntul în toate părţile.

— Veniţi! chemă Anton, îndreptîndu-se spre uşă.

— M-au atins! rînji Luca, ridicîndu-şi palma plină de sînge. Încolonaţi-vă în urma steagului!

— Veniţi, veniţi, veniţi! strigă pătimaş Matei. În patru labe, pe burtă, în cioturi, veniţi!

Rostogolindu-se din paturi, deţinuţii se prăbuşiră pe podea cu bufnituri seci şi porniră spre uşă de-a buşilea. Îşi înfigeau unghiile unii în alţii, gîfîind, îşi striveau gurile cu cotul, îşi desfăceau pansamentele murdare tîrîndu-le pe jos şi continuau să înainteze orbi, surzi, scăldaţi în sudoarea urii.

Matei trecu primul printre cei doi jandarmi, apoi Luca şi Anton, sprijinindu-l pe Mihail şi în urma lor se înşiruiră filosoful, lăutarul, fotograful şi ceilalţi, care umblau în patru labe, rînjind cuiva pe care nu-l vedeau.

— Fiţi gata! strigă o voce, şi din lumina strălucitoare care-i inundă se desprinse un ofiţer bărbos bătîndu-şi coapsa cu cravaşa.

— Domnul Obergruppenführer! îngăimă Luca. Să nu vă recunosc!

— Gura! urlă ofiţerul. Domnul colonel, baron de Rechtegott vrea să vă treacă în revistă. Atenţiu-neee! Un-doi, un-doi, un-doi!

De jur-împrejurul lor, înconjurînd pista de alergări tribunele creşteau în trepte de amfiteatru, foarte înalte şi adînci, culminînd în balconaşe azurii. Şi peste tot atîrnau steaguri, spirale colorate şi ploua cu confetti.

— Trebuie să fie sute de mii de spectatori aici, şopti Mihail îndreptîndu-se de spate şi regretînd că n-are canotieră.

— Sînt milioane, multe milioane, răspunse filosoful. Domnul colonel e un grandoman.

— Baraca cinci! raportă ofiţerul, ciocnindu-şi călcîiele, cu efectiv complet, e gata să ia parte la marea întrecere. Se interzice participarea celor care au murit data trecută cît şi a celor care nu doresc să moară azi.

— Caii! spuse Anton. Vreau să văd caii!

— Imediat, domnule, răspunse o voce dulce. De sus, din înaltul tribunelor, în nacela unui balcon auriu, cobora spre ei un domn chel,

purtînd frac şi ţinîndu-şi gambeta în mînă. Caii sînt pregătiţi.

— Baronul! şuieră filosoful.

— Baronul de Rechtegott! ţipă ofiţerul. Comandantul lagărului „D”, cel mai mare lagăr al Istoriei!

— Dar nu şi ultimul, spuse surîzînd baronul. Hm... îmi plac băieţii dumitale. Vezi, însă, cei de la urmă, dragă Ditzingen, au mai fost îngropaţi de cîteva ori. Şi acela mic, ascuns în tunică, e de fapt domnul Ducasse, căruia i-aţi îngropat separat capul, ultima oară.

— Ducasse, strigă ofiţerul, înapoi în baracă! Decapitaţii sînt excluşi din concurs!

— E absurd! spuse cerşetorul. Trebuie să-i mai daţi o şansă!

— Nici una! răspunse baronul blînd. Vreau să înţelegeţi că **nimeni, niciodată n-a avut vreo şansă.** Nu eu am inventat lagărele, ci voi. Iar dacă am acceptat să le folosesc, vă rog să fiţi rezonabili, dragii mei. Şi cei arşi, cei căraţi pe braţe de ceilalţi, vă rog, vă rog din suflet, nu tulburaţi această frumoasă întrecere.

— Cei arşi, înapoi la baracă, ordonă ofiţerul.

— V-aţi păstrat acest obicei copilăresc, urmă baronul, de a vă îngriji morţii, de a-i hrăni, de a vă juca cu ei. Evident, morţii au farmecul lor, dar **nu-i mai aduceţi în concurs!**

În patru labe, muţi, deţinuţii nu răspunseră.

— Ei bine, spuse cu glas tare baronul. Să-i vedem pe noii alergători. Numele lor?

— Fraţii David, români, raportă ofiţerul. Mihail, Luca, Anton, Matei.

— Îmi permiteţi, spuse Mihail politicos. Sîntem evrei din Galaţi. Mă numesc Solomon, fiul regelui David.

— Mă cheamă Leibu, zîmbi Luca. Vorbesc idiş, iar sîmbăta nu lucrez.

— Adolf, spuse Anton, luînd poziţie de drepţi. Pînă alaltăieri purtam perciuni.

— Mauriciu, se recomandă Matei. Evreu polonez. Singurul evreu-polonez dintre fraţii mei, care sînt evrei-români.

— Da, da, da, da, murmură gînditor baronul. Dumneavoastră, vă îngăduiţi să mă trataţi ca pe un Obergruppenführer! Daţi foc, pălmuiţi, introduceţi în lagăr prin efracţie viori şi aparate de fotografiat... Totuşi aceste mici amuzamente trebuie să aibă un sfîrşit. Şi anume, sfîrşitul concursului! Iată şi caii, domnilor!

Îşi ridică gambeta şi în aceeaşi clipă trompetele sunară,
ploaia de confeti se înteţi şi caii îşi făcură intrarea duşi de căpăstru în şir indian. Erau cai de curse cu gamba subţire, cu nările fremătînde, cai zvelţi, puternici, periaţi pînă la lustruire. Ca la un număr de dresaj porniră în trap aşezîndu-se în linie dreaptă şi la un pocnet, încremeniră.

— Pe cai! strigă ofiţerul, plesnind aerul cu cravaşa.

Se repeziră toţi, chiar cei care aveau numai jumătate de corp, ologii, ciungii şi printre ei se zvîrcolea, se împiedica omul fără cap. Apucară caii de dîrlogi, de coadă şi se căţărară pe ei, ţinîndu-se cu dinţii, sprijinindu-se în obraji. Şi se ghemuiră în şa, ca nişte broaşte tremurînd de nerăbdare.

În dreapta lor, pe cel mai nervos murg, încălecase Anton, ascunzîndu-şi la piept falca de măgar, iar alături de el se îşiruiau fraţii.

— Atenţiune! strigă ofiţerul. Excelenţa sa colonelul-baron de Rechtegott va da semnalul de plecare în cursa cu obstacole!

— Porniţi! comandă contele blajin trăgînd un foc în aer.

Deţinuţii îşi struniră animalele, şuierînd, dar în acelaşi timp se auzi clănţănitul unei mitraliere. Caii se cabrară, se întoarseră pe jumătate şi se prăbuşiră, prinzîndu-şi călăreţii dedesubt.

Fraţii însă nu fuseseră atinşi şi continuau să galopeze. Aplecîndu-se pe gîturile cailor zburară deasupra primului gard viu, apoi deasupra celui de al doilea şi gardurile se îndesiră din ce în ce, înălţînd crengi uscate în locul frunzişurilor şi apoi spini în locul crengilor. Dar ei galopau pe

urmele lui Anton, îndîrjiţi, simţind în palme şi în gură plăcerea goanei şi a spaimei. O rafală de trasoare roşii le tăie calea şi trecură prin ea, trecură cu urechile vîjîind, cu buzele acoperite de spumă.

— Încă, încă! urlă înăbuşit Matei. E acolo, o văd!

Prin coamele răsfirate ale animalelor priviră înainte şi văzură baraca femeilor clătinîndu-se în spatele unei perdele de fum. Şi-şi lipiră fruntea de gîtul cailor amestecîndu-şi sudoarea cu cea a animalului de sub ei. Şi atunci, de sus, de la loja oficială, se auzi bubuitul unui tun de mare calibru.

Explozia îi aruncă unul peste altul, le umplu nările de cocleală şi Mihail se prăbuşi cu faţa şi pieptul înecate în sînge. Dar Anton îl înălţă din zbor şi-l aşeză pe şa înaintea lui. Şi, galopară mai departe.

— Încă, încă! urlă Matei. Ne aşteaptă, e acolo!

Dar fraţii nu-şi mai ridicară frunţile căci în jurul lor ploua
cu obuze şi fluierau scurt gloanţele mitralierelor. Şi le era cald — se încingeau în bluzele lor sparte şi simţeau în tot corpul voluptatea groazei şi luptei. Pămîntul se cutremură sub ei, se sparse, şi roibul lui Matei necheză cu burta spintecată. Îi văzură maţele ţîşnind vinete şi albastre, dar Anton întinse braţul şi apucîndu-şi de umăr fratele mai mic, îl aşeză în faţa sa, între el şi Mihail.

Şi galopau înghiţindu-şi lacrimile şi sudoarea, scuipîndu-şi sîngele şi înjurînd pe înfundate, cu limba năclăită. Înjurau, îmbrăţişînd gîtul animalelor — fiindcă şi Anton făcea la fel — şi privind înapoi văzură trei cai ai căror călăreţi spînzuraţi cu un picior în şa îşi tîrau în praf capetele hîrbuite. Şi-i recunoscură pe lăutar, pe filosof şi pe fotograf.

Săriră peste o groapă de cadavre apoi peste încă una şi caii se înfricoşară, începură să tremure şi să se cabreze. Dar îşi înfipseră cu toţi

dinţii în urechea armăsarilor — aşa cum făcea şi Anton — şi-i siliră să fugă mai departe.

Şi brusc o poartă de fier căzu în faţa lor şi pereţii tribunelor se adunară din dreapta şi din stînga, închizîndu-i ca într-o celulă. Cu limbile scoase, gîfîind ca nişte cîini, fraţii îşi ridicară privirea şi văzură sute de mii de guri rîzînd împrejurul şi deasupra lor.

— Oh, dragii, dragii mei, susură vocea baronului, venind din văzduh. De mai bine de o oră vă învîrtiţi în cerc!

— Să ne jucăm puţin cu ei! hohoti cineva. Au alergat destul!

— Jucaţi-vă, îngădui vocea baronului. M-am plictisit de simbolul fugii!

Şi începură să coboare pe faţada de piatră, toţi la fel, ca nişte muşte mari, verzi. Ţopăiau coborînd, le plăcea ce-o să urmeze şi-şi pregăteau cuţitele, făcîndu-le să strălucească în soare.

Fraţii îi văzură de aproape — erau frumoşi, curaţi, cu uniforme noi şi mai muşcau din sandvişuri, îndreptîndu-se către ei. Nu se grăbeau acum cînd ajunseseră pe pămînt, şi chicoteau, îndemnîndu-se pe şoptite. Apoi cei din primul rînd îşi întinseră degetele spre gîtul lui Mihail şi în clipa aceea o falcă de măgar se înălţă deasupra tuturor, doborîndu-i.

— Se apără! urlă o voce. Jupuiţi-i! Jupuiţi-i de vii!

Urlînd, se repeziră peste leşurile cailor, dar n-apucară să ajungă la fraţi căci mîna cu falca de măgar se înălţă din nou şi prinse să se rotească.

Din marginea pistei, culcaţi pe burtă, deţinuţii văzură un vîrtej crescînd între tribune. Era o trombă prăfoasă care urca mereu, rotind, prin aer sute de corpuri ferecate în tinichele lucitoare. Îngroziţi, deţinuţii se culcară cu faţa la pămînt şi-şi înfundară urechile cu iarbă, dar o voce tună asupra lor, silindu-i să asculte.

— Priviţi! urlă vocea. Priviţi sfîrşitul cursei cu obstacole! Era Luca, căţărat pe tribuna

principală, căreia îi smulgea catifeaua pentru a o flutura ca pe un steag.

— Oh, dragii, dragii mei, se auzi vocea baronului. Istoria a fost vitregă cu voi!

— Vorbeşte comandantul, şoptiră deţinuţii. Colonelul von Rechtegott!

Îl auzeau depărtîndu-se şi apropiindu-se, căci nacela se rotea şi ea o odată cu vîrtejul şi în jurul ei se roteau mii de chipuri asemenea, încremenite într-un surîs.

Şi văzură deodată, ridicaţi de vîrtej, patru călăreţi strunindu-şi caii morţi şi galopînd prin aer. Iar dedesubtul lor chemînd furtunile, se rotea falca de măgar.

— Focul purifică! strigă vocea baronului. Nu trebuia să vă ridicaţi atît de sus pentru a trece prin flăcări! Cuptorul e la picioarele voastre.

Privind sub ei, fraţii văzură coloanele de femei intrînd în camera de ardere. Şi înţeleseră că fuseseră puşi să alerge ca să nu le poată salva.

— Toţi ca unul, unul pentru toţi, urmă vocea baronului. Arderea e marea transformare. Purificaţi-vă.

Sub dogoarea care creştea de dedesubt, balonul se umflase enorm, stacojiu. Era frumos, cu marginile aprinse, înconjurat de uniforme, plutind deasupra tribunelor părăsite, a barăcilor cenuşii.

— Oh, bieţi oameni, gîlgîi vocea. Sînt în voi şi rămîn în voi. Pînă mă veţi urma!

— Niciodată! strigă Matei, descărcîndu-şi pistolul în fracul negru ce se legăna în dreptul său.

— E invulnerabil, spuse Mihail.

— Tocmai de aceea! strigă Luca. Îl vom ucide mereu. Şi mereu! Şi mereu!

Descălecînd în balconaşele azurii fraţii se repeziră la tunurile abandonate, la mitraliere, la rampele de lansare, trăgînd în direcţia balonului ce se acoperi de toate culorile curcubeului.

— Fie! se reverberă vocea. Să jucăm mai departe.

Cu un pocnet înăbuşit balonul plesni, se desfăcu în scame albe, ninse peste cîmp, pe deasupra pistei de alergări, peste cadavrele înţepenite. Ninse îndelung, moale, acoperind totul.

Fraţii se opriră năuciţi, triumfători, plini de sînge, iar Anton se aplecă şi închise pleoapele murgului său care-l dusese în spinare şi după moarte. Apoi, sărind peste trupurile încovrigate, peste grămezile de schije, desculţi în zăpada cenuşie şi rece, ajunseseră la cuptor în clipa cînd uşa de oţel fu. ferecată pe dinăuntru.

— E tîrziu? întrebă urlînd Matei, zdrobindu-şi degetele în peretele zgrunţuros. Am ajuns prea tîrziu?!

Anton îi dădu deoparte şi din două lovituri sfărîmă balamalele şi broasca. Smulse uşa de oţel şi o aruncă deoparte.

Dinăuntru izvorau aburi galbeni, puturoşi, miros de carne arsă.

— Daniela! urlă Matei, alunecînd pe podeaua unsuroasă pe care deţinutele îşi făcuseră nevoile înainte de a muri. Daniela!

De jur împrejurul lor, trupuri goale de femei se prefăcură în pulbere neagră şi în spatele lor uşa se închise.

— E transformarea pe care singuri v-a-ţi ales-o, ricană vocea. Şi care v-a reuşit atît de bine încît veţi arde aievea..

Sub tălpile lor podeaua se încinse, deveni roşie.

— E cald, gemu Anton, sfîşiindu-şi veşmintele. Aud călăreţii tropăind prin deşert.

— Poate că avea dreptate, îşi mai spuse Mihail, înghiţind aerul fierbinte. Am fost un filosof grozav. Ar fi trebuit să fiu cinic.

Pe pereţi crescură paiete roşii. Fluturi mari se desprinseră de plafon bătînd din aripi portocalii.

— Ard, şopti Luca. Îmi arde pielea. Oh, draga mea La Sardine.

— La Sardine, îl îngînă Anton cu gura opărită.

— Daniela, urlă Matei, înotînd printre mormanele de braţe înnegrite. Daniela!

O recunoscu în mijlocul trupurilor căzute în pulbere şi o luă în braţe. Îi mîngîie faţa arsă, îi sărută buzele arse cu buzele sale arse şi ea îi şopti:

— Ştiam că vei veni să mă cauţi!

Şi atunci, luînd-o în braţe, urcă o dată cu ea către gura neagră a hornului, urcă la fel de uşor ca şi cum s-ar fi înălţat pe treptele unei scări de mătase, urmat de Luca, ai cărui ochi se prefăcuseră în jăratec şi de Mihail sub fruntea căreia flăcările pîlpîiau ca nişte gînduri.

Iar Anton, rămas în urmă, dărîmă cuptorul cu o lovitură a pumnului său de cenuşă.

HARRY HARRISON

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

Bizarului scriitor american B. Malzberg i-a venit ideea să alcătuiască împreună cu E. Ferman o „ultimă!!" antologie SF. A cerut deci de la fiecare din autorii SF specializaţi cu precădere într-un anume subgen SF (de exemplu: **universuri paralele** *– R. Silverberg,* **contact între civilizaţii** *– F. Pohl,* **roboţi şi androizi** *– cine altul decît I. Asimov?) cîte o povestire care să-şi propună a epuiza, a închide literar subgenul în cauză, interzicînd continuări. La capitolul* **operă spaţială,** *gîdele desemnat a fost britanicul H. Harrison (n. 1926). Autor al cîtorva romane de succes, printre care* **Faceţi loc! Faceţi loc!** *(după care s-a turnat Soylent Green, în regia lui R. Fleischer), al cîtorva sute de povestiri şi editor de antologii, Harrison ne este cunoscut în româneşte printr-un singur text,* **Convertirea,** *apărut în culegerea* **Nici un zeu în Cosmos** *(1986), (oricum, mai mult decît în cazul unui R. Zelazny, C. Oliver, J. W. Campbell jr., H. Ellison etc. etc.). Cum s-a achitat de sarcină se va vedea din povestirea care urmează. Vizavi de ea s-ar putea pronunţa cuvinte ca parodie, distanţare, chiar postmodernism. Un lucru cred că merită reamintit: nu se poate practica o ironie de calitate la adresa unei zone culturale sau*

subculturale decît dacă ţi-e foarte familiară această zonă şi chiar, într-un fel, dragă.

ŞOBOLANI DE SPAŢIU

Asta-i, prietene, trage-ţi un scaun, cel mai bine pe ăla de colo. Bătrînului Phrnnx dă-i un brînci, o să tragă un somn bun pe podea. Ştii că un **krddl** nu poate să bea în picioare, mai ales cînd bea **flnnx** garnisit şi cu un fum-două din drăcească buruiană **krmml.** Hai să-ţi torn nişte flnnx, hopa, îmi pare rău pentru mîneca ta; cînd s-o usca poţi s-o răzuieşti cu un şiş. În sănătatea ta, şi să nu te lase niciodată propulsoarele, mai ales cînd hoardele de **kpnnz** îţi suflă-n ceafă!

Nu, îmi pare rău, n-am auzit de tine. Prea mulţi băieţi de ispravă vin şi pleacă; iar cei buni mor de timpuriu, of! Eu? N-are importanţă, oricum n-ai cum mă şti. Poţi să-mi zici Deşcă Bătrînă, e un nume la fel de valabil ca oricare altul. Băieţi buni, cum ziceam, şi cel mai bun dintre ei era... hai să-i zicem Gentleman Jax. Îl chema altfel dar există o fată care aşteaptă, undeva, pe o planetă al cărei nume-l ştiu, o fată care priveşte dîrele strălucitoare ale **spacişătoarelor** de cursă lungă venind la aterizare şi aşteaptă un om. Pentru ea, pentru fata asta, o să-i spunem Gentleman Jax; cred că i-ar plăcea, şi i-ar plăcea şi ei dac-ar şti, cu toate că acum trebuie să fie sură de-a binelea, dacă n-o fi şi chelit, iar de-atîta stat şi aşteptat a făcut pesemne artrită, da’ ce naiba, asta-i altă poveste şi pe Orion, nu sînt eu cel care s-o spună. Asta-i, mai toarnă-ţi unu’ mare. Sigur, aburii verzi sînt

normali la flnnx, totuşi e mai bine să închizi ochii cînd bei, altfel, orbeşti într-o săptămînă, ha, ha, binecuvîntat fie numele lui Mrddl Profetul!

Da, ştiu, la ce te gîndeşti. Ce face un bătrîn şobolan de spaţiu ca mine într-o bombă ca asta, în fundul ăsta de galaxie

unde stele mărginaşe sclipesc palid şi fotonii obosiţi abia se mai mişcă? Păi, îţi spun eu ce fac, mă trotilez mai rău ca un **pfrdffl** planizzian, asta fac. Se zice că băutura îţi slăbeşte memoria şi eu am ceva amintiri care trebuie şterse. Văd că te uiţi la cicatricele de pe mîinile mele; fiecare din ele are o poveste, of! prietene, şi rănile de pe spate şi cele de pe... hm, da, asta-i altă poveste. Ei, o să-ţi spun o poveste, una adevărată, martor mi-e Mrddl cel Sfînt, cu toate c-am să schimb un nume sau două, ştii, fata aceea care aşteaptă.

Ai auzit vorbindu-se de CCC? După felul cum holbezi ochii şi ţi s-au albit obrajii arşi de spaţiu, văd c-ai auzit. Ei bine, al dumitale sincer, Deşcă Bătrînă, aici de faţă, a fost unul dintre primii Şobolani de Spaţiu ai CCC-ului; şi prietenul meu, pe vremea aia, era un individ cunoscut ca Gentleman Jax. Deie Marele Kram să-i fie numele blestemat şi ştearsă să fie ziua cînd am dat întîia oară ochii cu el...

„Absolvenţi... DREPŢI!!!” Vocea de stentor a sergentului bubui năpraznic, şfichiuind urechile aflate în aşteptare ale cadeţilor aliniaţi în rînduri parcă trase cu rigla. Plesnetul crud al fatidicelor cuvinte făcu o sută trei tocuri de cizmă, lustruite pînă la neverosimil, să pocnească simultan şi pe cei optzeci şi şapte de cădeţi, stane de piatră. Ca să nu vă mai miraţi am să vă spun că unii erau din alte lumi, avînd deci alt număr de picioare. Toate traheele erau blocate, o pleoapă nu mişca, nici măcar o miime de milimetru, în vreme ce colonelul von Thorax păşea înainte, privind feroce prin monoclul care îi acoperea ochiul de sticlă. Păr tuns scurt, cenuşiu şi ţeapăn ca sîrma ghimpată, uniformă neagră, croită şi călcată impecabil, o ţigară cu krmml între degetele de oţel ale mîinii stîngi protezate, degetele înmănuşate în negru ale mîinii drepte, protezate, zvîcnind spre marginea cozorocului într-un salut perfect, torsul discret

al motoraşelor din plămîni, care alimentau răcnetul brobdignagian al colonelului.

„Pe loc repaus. Ascultaţi aici. Sînteţi oameni — precum şi alte lucruri — culeşi bob cu bob din toate lumile civilizate ale galaxiei. Şase milioane patruzeci şi trei de cădeţi au intrat în primul an de antrenament şi cei mai mulţi au cedat, într-un fel sau altul. Unii n-au fost în stare să se alinieze. Alţii au fost daţi afară şi împuşcaţi pentru perversiuni. Alţii s-au lăsat îmbro

bodiţi de minciunile plîngăreţe ale rozaliilor de comitet, care cîrîie că războiul şi abatoarele nu sînt necesare; au fost de asemenea daţi afară şi împuşcaţi. De-a lungul anilor cei slabi au pierit unul crte unul — ce-a rămas e miezul de fier al Corpului, voi! Corpsmanii primei clase de absolvenţi ai CCC! Gata să răspîndească printre stele binefacerile civilizaţiei! Gata, în fine, să afle ce înseamnă iniţialele CCC!”

Un vuiet puternic se ridică din mulţimea de gîtlejuri, ovaţiile clocotind de aspru entuziasm masculin stîrneau ecouri în marele stadion. La un semn al lui von Thorax, cupola imensă de **impătrunzită** alunecă deasupra capetelor lor, izolînd stadionul de urechile, ochii şi razele iscoditoare ale spionilor. Cadeţii răcneau şi continuau să răcnească — multe timpane au crăpat atunci! — totuşi, îndată ce Colonelul ridică braţul, se făcu o linişte perfectă.

„Corpsmani, nu veţi fi singuri în luptele ce le veţi purta pentru împingerea graniţelor civilizaţiei dincolo de stelele barbare. Fiecare dintre voi va avea alături un camarad credincios. Primul om din prima linie, înainte marş şi fă cunoştinţă cu tovarăşul credincios!”

Corpsmanul strigat ieşi în faţă cu pas vioi şi pocni scurt din călcîie, zisul pocnet găsîndu-şi ecoul în cel al unei uşi date de perete; involuntar, toţi ochii se îndreptară spre deschizătura întunecată din care ieşi...

Cum să descrii aşa ceva? Cum să descrii o tornadă care te izbeşte, o furtună care te înghite, un nod spaţial care te înnoadă? Era de nedescris, ca orice forţă a naturii!

O creatură înaltă de trei metri pînă la umeri şi de patru pînă la capul hidos, bălos, cu fălci clămpănitoare, o furtună de vîrtejuri şi noduri spaţiale care înainta grăbită pe patru picioare ca patru pistoane, cu gheare uriaşe rupînd hălci din pardoseala indestructibilă de impătrunzitium, un monstru zămislit de nebunie, şi coşmar se cabră în faţa lor urlînd de-ţi îngheţa inimai-n piept.

„Iată!”, urlă drept răspuns Colonelul von Thorax făcînd spume cu sînge la gură, „Acesta este tovarăşul credincios, **mutacămila,** o varietate mutantă a nobilului animal de pe Bunul şi Bătrînul Pămînt, emblemă şi mîndrie a CCC — Corpul de Comandouri pe Cămile! Corpsman, salută-ţi cămila!”

Corpsmanul mai făcu cîţiva paşi în faţă şi ridică braţul salutînd nobilul animal care i-l smulse prompt din umăr dintr-o singură muşcătură. Strigătul de durere se împleti cu ah-uri-le de uimire înăbuşite cu mîna la gură de ceilalţi corpsmani, care priviră cu un interes mai mult decît ocazional cum cămilarii închingau cămiloiul cu curele de piele încătărămate în aramă, cum îl loveau şi-l îmboldeau cu bastoanele să intre pe unde ieşise. Între timp, un medic prinse cu o clemă ciotul rănitului şi tîrî afară trupul inert.

„Asta-i prima voastră lecţie despre cămilele de luptă”, tună răguşit Colonelul. „Nu ridicaţi niciodată mîna spre ele. După ce i se va grefa un braţ nou, camaradul vostru îşi va aminti cu siguranţă, ha, ha, această mică lecţie. Următorul!”.

Din nou tunetul grăbit al picioarelor monstruoase şi răgetul ascuţit, gîlgîitor, al cămilei de luptă aflate în parametrii nominali. De data asta corpsmanul îşi ţinu braţele pe lîngă corp şi cămila îi hăpăi capul.

„Mi-e teamă că un cap nu se poate grefa”, rînji Colonelul uitîndu-se chiorîş la cei aliniaţi. „Un moment de reculegere pentru camaradul plecat în cer cu racheta cea mare. Ajunge, DREPŢI! Veţi merge acum în zona de antrenament a cămilelor unde veţi învăţa să cooperaţi cu tovarăşii voştri credincioşi. Nu pierdeţi din vedere faptul că aceştia dispun de un set complet de dinţi din **impătrunzită,** precum şi de teci din acelaşi material, ascuţite ca briciul, care le îmbracă ghearele. Rupeţi rîndurile!”.

Bărăcile aspiranţilor la gloria CCC-ului erau binecunoscute pentru stilul **fără zorzoane** şi

fără cocoloşeli în ceea ce priveşte decorul şi respectiv confortul. Paturile erau lespezi de **impătrunzitium** — fără saltele care să-ţi ruineze coloana — iar aşternutul din pînză de sac. Bineînţeles, nici un fel de pătură, temperatura fiind menţinută la o valoare prielnică sănătăţii, în jurul a 4°C. Restul comodităţilor păstrau aceeaşi linie, aşa că a fost o mare surpriză pentru absolvenţi să găsească la întoarcerea de la antrenament cîte un abajur pe fiecare bec de citit şi cîte o frumoasă şi moale saltea de doi centimetri grosime, pe fiecare pat. Culegeau deja roadele atîtor ani de muncă.

Cel mai răsărit dintre toţi era de departe cel numit M... Există anumite secrete care nu trebuie divulgate, există nume care înseamnă ceva pentru cei apropiaţi şi pentru vecini; prin urmare voi acoperi cu mantia anonimatului identitatea omului cunoscut ca M... Este suficient să-i spunem **Oţel,** pentru că asta era porecla cuiva care-l cunoştea bine. Pe vremea aceea **Oţel** era coleg de cameră cu un tip pe nume L... Mai tîrziu, mult mai tîrziu, L..., avea să fie supranumit de anumite

persoane **Gentleman Jax:** pentru folosul acestei istorii îl vom numi şi noi Gentleman Jax sau pur şi simplu Jax.

În privinţa realizărilor şcolare şi sportive, Jax nu era întrecut decît de Oţel, iar ei doi erau cei mai buni dintre toţi. Fuseseră colegi de cameră în anul care trecuse şi acum se întorseseră în camera lor ca să stea cu burta-n sus şi să se lăfăie în neaşteptata luxură a noilor efecte, ca să soarbă cafea decofeinizată, numită kafea şi să fumeze ţigările denicotinizate din raţia reglementară, numite Denikcig de către producător şi poreclite **gîtuielniţe** sau **spărgătoare de plămîni.**

„Pasează-mi o gîtuielniţă, Jax”, zise Oţel stînd tolănit cu mîinile sub cap şi visînd la ce-l mai aştepta în magazia de efecte, acum că va avea curînd cămila lui. „Au”!, icni cînd pachetul îl lovi în ochi. Luă o ţigară, o bătu uşor de perete pînă cînd se aprinse, apoi trase pînă-n rărunchi fumul refrişant. „Încă nu pot să cred”, mormăi cu ţigara în gură.

„Cu toate astea e destul de adevărat, pe Mrddl”, zîmbi Jax, „Sîntem absolvenţi. Aruncă-mi pachetul înapoi”.

Oţel se conformă, dar cu atîta entuziasm încît pachetul se lovi de zid, toate ţigările se aprinseră şi întreg pachetul deveni o flacără. Un pahar cu apă stinse conflagraţia; în timp ce focul sfîrîia spasmodic, o lumină roşie se aprinse pe ecranul de apel.

„Mesaj de prioritate mare”, zise Oţel printre dinţi, apăsînd butonul de recepţie. Amîndoi tinerii zvîcniră în poziţile de drepţi, deoarece ecranul se umplu cu chipul de fier al Colonelului von Thorax.

„M..., L..., în biroul meu, în doi timpi şi trei mişcări”. Cuvintele căzură ca nişte bucăţi de plumb de pe buzele Colonelului. Ce putea să însemne asta?

„Ce-o fi însemnînd asta?”... întrebă Jax, în timp ce veneau în jos cu **căzăşuta,** avînd o acceleraţie apropiată de cea gravitaţională.

„Vom afla destul de repede”, spuse Oţel culegîndu-se de pe jos şi apăsînd butonul de apel de la uşa **bătrînului.**

Acţionată de un mecanism ascuns, uşa se deschise larg; nu fără oarecare înfiorare, intrară. Hait, **asta** ce mai era? Colonelul se uita la ei şi **zîmbea,** cu o expresie nemaivăzută pînă atunci pe figura-i sumbră.

„Faceţi-vă comozi, băieţi!”, zise, indicîndu-le cele două fotolii care răsăriseră din podea la atingerea unui buton. Găsiţi gîtuielniţe în braţele servofotoliului, de asemenea vin Valumian şi bere Snaggiană”.

„Şi kafea nu?”, întrebă Jax din vîrful buzelor şi toţi trei izbucniră în rîs.

„Nu cred că-i duci dorul”, susură rezervat Colonelul prin laringele său artificial. „Beţi, băieţi, de azi sînteţi Şobolani de Spaţiu ai CCC, iar tinereţea rămîne în urmă. Şi acum, priviţi asta”.

Asta era o imagine care se închegase brusc în faţa lor la atingerea unui alt buton, imaginea unui spacişător nemaivăzut. Nava era zveltă ca un peşte-spadă, cu aripioare fine ca de pasăre, solidă ca o balenă şi înarmată pînă-n dinţi ca un aligator.

„Sfinte Kolon”, oftă Oţel, zguduit, „asta-i ceea ce numesc eu o Rachetă”.

„Unii preferă s-o numească **Indefectibilul”**, spuse, nu fără umor, Colonelul.

„E chiar **ea?** Am auzit cîte ceva, dar...”,

„Aţi auzit foarte puţine, fiindcă pruncul ăsta l-am ţinut bine înfăşat încă din primele etape. Are cele mai mari motoare construite vreodată, Macpherson[1]-uri de cea mai avansată concepţie, echipament de propulsie Kelly[2] îmbunătăţit pînă la a nu mai putea fi recunoscut, precum şi proiectoare Fitzroy[3] de putere dublă, care le fac pe cele vechi să arate ca nişte pistoale de jucărie. Şi ce-i mai bun am lăsat la urmă...”

„Nimic nu poate fi mai bun decît ceea ce deja ne-aţi spus”, îl întrerupse Oţel.

---

[1], [2], [3] Gadgeturi specifice space-operei interbelice americane.

„Aşa crezi tu”, rîse Colonelul, de fapt scoţînd un sunet de oţel sfîşiat, nu lipsit de oarecare afecţiune. „Vestea cea mare e că tu, M..., vei fi Căpitan al acestui super-cuirasat spaţial, iar norocosul L..., Mecanic Şef”.

„Norocosul L... ar fi fost mult mai fericit dacă era Căpitan, şi nu regele căldărilor”, bombăni Jax şi ceilalţi doi rîseră de ceea ce credeau ei că e o glumă.

„Totul e complet automatizat, continuă Colonelul, aşa încît poate zbura cu un echipaj de numai două persoane. Dar trebuie să vă previn că nava are la bord echipament experimental, deci echipajul trebuie să fie compus din voluntari...”.

„Mă ofer eu voluntar!”, strigă Oţel.

„Eu mă duc la closet”, zise Jax ridicîndu-se şi aşezîndu-se fulgerător la loc cînd dezintegratorul Colonelului părăsi tocul. „Ha, ha, a fost o glumă. Sînt voluntar şi eu, bineînţeles”.

„Ştiam că pot conta pe voi, băieţi! CCC creşte **bărbaţi.** Şi cămile, desigur. Iată ce aveţi de făcut. Mîine, la ora 0304, veţi brăzda eterul la bordul **Indefectibilului,** îndreptîndu-vă spre Cygnus. În direcţia unei **anumite** planete".

„Daţi-mi voie să ghicesc", scrîşni Oţel. „Nu cumva intenţionaţi să ne trimiteţi pe Biru-2, planeta înţesată de **larşnici?".**

„Ba da. Acolo e baza principală a larşnicilor, sediul reţelei de trafic şi tripouri, locul unde îşi desfac marfa proxeneţii şi se tipăresc banii falşi. Locul distileriilor de flinnx, bîrlogul hoardelor de piraţi".

„Dacă vrei cu adevărat aventură, asta a aşa ceva sună!", se strîmbă Oţel.

„Nu veţi arde gazul de pomană", fu de acord Colonelul. „Dacă aş fi mai tînăr şi aş avea mai puţine proteze, ăsta ar fi genul de ocazie pe care n-aş scăpa-o...".

„Aţi putea fi Mecanic Şef", sugeră Jax.

„Gura!", spuse Colonelul cu voce joasă. „Mult noroc getlemen, onoarea CCC-ului călăreşte cu voi".

„Pe cămile?", se interesă Oţel.

„Hm, poate data viitoare. Acum sînt, ee, probleme de ajustare. Am mai pierdut încă patru absolvenţi. Poate că vom schimba chiar animalele, CDC, să zicem".

„Asta înseamnă dromaderi de luptă?

„Sau asta, sau dalmaţieni. Sau dugongi. Dar asta nu-i treaba voastră. Tot ce-aveţi voi de făcut este să vă duceţi şi să faceţi praf Biru-2. Ştiu c-o puteţi face".

Chiar dacă corpsmanii aveau anumite dubii, le păstrară pentru ei, fiindcă aşa se obişnuia în CCC. Făcură tot ce trebuia făcut şi în dimineaţa următoare, la ora 0304 fix, colosalul **Indefectibil** se azvîrli în spaţiu. Motoarele Mac-Pherson turnară uruind quintilioane de ergi în reactor, pînă cînd nava se află în siguranţă, în afara cîmpului gravitaţional. Jax trudi în sala maşinilor, lopătînd **transvestitul** radioactiv în gura hrăpăreaţă a cuptorului pînă cînd Oţel îi făcu semn de pe puntea de comandă că sosise

timpul comutării. Şi comutară pe înghiţitorul de spaţiu, propulsorul Kelly; marea navă ţîşni spre stele cu de şapte ori viteza luminii.

De vreme ce totul era automatizat, Jax se învioră în revigorator, în timp ce hainele-i erau spălate în spălător, apoi. urcă pe puntea de comandă.

„Într-adevăr”, zise Oţel ridicînd din sprîncene, „nu mi-aş fi închipuit că vei apărea în fustanelă şi ciorapi ecosez”.

„Altceva curat nu mai am. Spălătorul mi-a dizolvat restul de haine”.

„Nu-ţi face griji. Să-şi facă larşinicii de pe Biru-2. Vom intra în straturile superioare ale atmosferei peste exact 17 minute şi mă tot gîndesc ce-o să fie de făcut atunci”.

„Da, chiar trăgeam nădejde să facă cineva şi asta, că eu n-am avut timp nici să răsuflu, darmite să gîndesc”.

„Nu-ţi face griji, bătrîne, sîntem o echipă. M-am gîndit, n-avem decît două posibilităţi: sau dăm năvală trăgînd cu toate tunurile, sau ne strecurăm pe furiş”.

„Şi te-ai gîndit mult pînă ai ajuns la ideile astea?”

„Trec peste ce-ai zis, avînd în vedere că eşti obosit. Cît sîntem noi de puternici, cred că bateriile de la sol sînt şi mai puternice. E cazul, deci, să ne furişăm fără a fi observaţi”.

„Nu-i cam greu, zburăm totuşi într-un spacişător de 30 de milioane de tone?”.

„În mod normal, da. Dar vezi butonul ăsta pe care scrie **Invizibilitate?** În timp ce tu participai la încărcarea combustibilului, mi s-a explicat cum funcţionează. E o invenţie nouă, neutilizată pînă acum în condiţii reale, care ne face invizibili şi nedetectabili pentru toate detectoarele lor”.

„Ei, asta-i altceva. Mai avem 15 minute, pesemne că sîntem foarte aproape. Să declanşăm bătrîna rază care ne face nevăzuţi...”.

„Nu!!!”.

„S-a făcut. De ce strigi?”.

„Nimic special. Doar că dispozitivul experimental pentru invizibilitate nu funcţionează decît 13 minute înainte de a lua foc”.

Din păcate, aşa a şi fost. O sută de mile deasupra suprafeţei pustii, sfîşiate de explozii, a lui Biru-2, **Indefectibilul** deveni brusc vizibil. Într-o fracţiune de milisecundă, puternicele sonare spaţiale şi superradare localizară nava invadatoare şi emiseră semnalul secret, aşteptînd răspunsul care să o confirme ca una de-a lor.

„Le trimit un semnal ca să-i încurc. Larşnicii ăştia nu sînt prea deştepţi”, rîse Oţel. Branşă microfonul pe frecvenţa interstelară pentru urgenţe şi scuipă aspru cuvintele: „Agentul X-9 către baza principală. Am avut un schimb de focuri cu o patrulă. Au tras chiar în cărţile cu coduri, dar am salvat jurnalul de bord, ha, ha! Mă întorc cu o încărcătură de opt sute de mii de tone de krmml”.

Răspunsul larşnicilor nu se lăsă aşteptat. Din cazemate mii de tunuri gigant vărsară raze atît de năprasnice încît modificau însăşi structura spaţiului. Forţele strălucitoare atinseră scutul indestructibil al bătrînului **Indefectibil,** trecură prin el ca prin brînză şi se izbiră în jerbe strălucitoare de însăşi carcasa navei. Simpla materie nu putea face faţă acestor forţe născute din măruntaiele dogorîtoare ale însăşi planetei, aşa că pereţii de impătrunzit se vaporizară instantaneu într-un gaz uşor, care, la rîndul lui, se descompuse în electronii şi protonii din care era alcătuit (pardon, şi neutronii).

Simpla carne şi oasele nu puteau face faţă unor asemena forţe. Dar în cele cîteva secunde necesare energiilor strălucitoare să străpungă stratul de protecţie şi carcasa şi să dezagrege gazul, cutezătorul tandem de viteji corpsmani se aruncase cu capul înainte în armurile spaţiale. La timp! Epava a ceea ce odată fusese marea navă străpunse atmosfera şi cîteva secunde mai tîrziu se buşi de solul otrăvitor al lui Biru-2. Unui observator ocazional asta i s-ar fi părut sfîrşitul. Puternica, odinioară, regină a magistralelor siderale nu va mai zbura niciodată, pentru că acum nu mai era decît un morman de două sute de funţi de fierotenii fumegînde. Nici un semn de viaţă nu li se arătă dinspre tragica epavă **mecaniscoadelor** care se buluciră afară prin trapa secretă ascunsă în stîncă şi se tîrîră către rămăşiţele fumegînde cu toate detectoarele detectînd la maximum de amplificare. Raportaţi! ţîşni din radioreceptor. Nici un semn de viaţă pînă la a cincisprezecea zecimală! turui operatorul mecaniscoadelor între două blesteme, înainte de a transmite semnalul de întoarcere la bază. Mecaniscoadele clămpăniră vicios din fălci peste cîmpul uscat şi dispărură. Sub ploaia otrăvită, ce curgea ca şiroaie de lacrimi, rămase epava care se răcea şuierînd cu disperare.

Erau oare morţi cei doi buni prieteni? Credeam că n-o să puneţi niciodată întrebarea asta. Nedibuite de tehnicienii larşnicilor, cu

numai o milisecundă înainte de zdrobirea epavei, două mari şi aproape indestructibile armuri spaţiale fuseseră ejectate de destinderea unor arcuri de oţel; după un zbor scurt, aterizară înapoia unei spinări de piatră mai ferite, care, printr-un noroc, era chiar locul care ascundea trapa secretă care lăsase să iasă mecaniscoadele, care, după raidul infructuos, se întorceau sub controlul operatorului spurcat la gură, care, abrutizat de o doză proaspătă din drăceasca

buruiană krmml, nu băgă de seamă scurta tresărire a acelor indicatoare atunci cînd mecaniscoadele reintrară în tunel, purtînd cu ele o încărcătură cu care nu ieşiseră şi uşa masivă se trînti în spatele lor.

„Am reuşit! Am pătruns în sistemul lor de apărare”, exultă Oţel. „Şi asta nu datorită ţie, care ai apăsat nenorocitul ăla de buton de invizibilitate”.

„Păi, de unde era să ştiu?”, se apără Jax. „Orişicît, nu mai avem navă, dar avem elementul surpriză. Ei nu ştiu că noi sîntem aici, în vreme ce noi ştim că ei sînt aici!”.

„Bine gîndit. Ssst!”, şuieră Oţel. „Mergi ghemuit, se pare că ajungem la ceva”.

Mecaniscoadele clămpănitoare pătrunseră, zornăind într-o încăpere enormă, săpată în rocă masivă şi plină de felurite maşini ucigaşe. Singura fiinţă omenească, dacă putea fi numit aşa, era operatorul larşnic, ale cărui degete corupte ţîşniră spre declanşatoare îndată ce-i localiză pe intruşi. N-avea însă nici o şansă; razele ţîşnite simultan din cele două dezintegratoare îl transformară în mai puţin de o milisecundă într-o bucată de carne carbonizată, fumegînd pe scaun. Justiţia CCC-ului ajungea în fine în vizuina larşnicilor.

Era adevărata justiţie, finală şi impersonală, imparţială şi distrugătoare, pentru că în acest lăcaş al răului nu existau inocenţi. Forţele feroce ale răzbunării lumii civilizate culcau la pămînt tot ce-ntîlneau în cale, întrupate în cei doi băieţi care înaintau pe coridoarele infamiei, luptînd pe viaţă şi pe moarte.

„Aici e şeful”, mîrîi Oţel în timp ce se apropiau de o uşă imensă, de impătrunzită, placată cu aur, în faţa căreia un comando sinucigaş se sinucise sub necruţătorul bici de foc. Lichidară astfel şi ultima rezistenţă şi răzbătură în triumf în sala centrală, unde, în faţa panoului de comandă se găsea un singur om, Superlarş însuşi, creierul imperiului crimei interstelare.

„Ţi-a sunat ceasul”, intonă mohorît Oţel, arma sa fiind îndreptată ferm asupra siluetei în robă neagră, purtînd o cască spaţială opacă. „Scoate-ţi casca sau eşti mort pe loc”.

Singurul răspuns fu un mîrîit bălos, plin de furie incipientă; o secundă nesfîrşit de lungă mîinile înmănuşate în negru tremurară deasupra declanşatoarelor. Apoi, la fel de încet, se ridicară spre cască, o rotiră uşor şi o ridicară...

„Pe sfîntul nume ai Profetului Mrddl!”, icniră la unison cei doi corpsmani, sideraţi de ceea ce vedeau.

„Ei, acum ştiţi şi voi”, rînji Superlarşul. „Dar pariez că n-aţi bănuit niciodată”.

„Dumneavoastră!!!”, şopti Oţel spărgînd tăcerea îngheţată. „Dumneavoastră! Dumneavoastră!! TU!!!”.

„Da, eu, Colonel von Thorax, Comandant al CCC. Nu m-aţi suspectat niciodată şi chestia asta m-a distrat întotdeauna”.

„Dar...”, bîigui Jax, **„de ce?”.**

„De ce? Răspunsul e evident pentru oricine nu e un porc de democrat interstelar ca voi. Singurul lucru de temut pentru larşnicii din galaxie era ceva de felul CCC-ului, o forţă puternică, insensibilă la mită sau instigări, nobilă apărătoare a cauzei dreptăţii. Ne puteaţi da bătaie de cap. Prin urmare, am fondat noi CCC-ul, iar eu sînt de multă vreme şeful ambelor organizaţii. Recrutorii noştri aduc pe cei mai buni fii ai planetelor civilizate, pe care avem grijă să-i brutalizăm, să-i distrugem fizic sau să le zdrobim psihicul, astfel încît să nu mai reprezinte un pericol. Desigur, sînt şi unii care răzbesc, indiferent cît de amară li se face viaţa — fiecare generaţie îşi are supermasochiştii ei — dar există ac şi de cojocul lor”.

„Cum ar fi trimiterea în misiuni de sinucidere?”, întrebă retoric Oţel.

„E o metodă bună”.

„Dar de data asta n-a mers! Spune-ţi rugăciunea, larşnic murdar, în curînd îţi vei întîlni Creatorul!”.

„Creatorul!? Rugăciunea!? V-aţi ieşit din minţi, toţi larşnicii sînt atei pînă la capăt”.

Şi apoi veni sfîrşitul, într-un nor strălucitor, de vapori, cu cuvintele-i ticăloase pe buze, un sfîrşit binemeritat.

„Şi acum?”, întrebă Oţel.

„Şi acum, asta!”, răspunse Jax, zburîndu-i arma din mînă şi încremenindu-l cu raza unui paralizator. „Nu vor mai fi locuri doi bune pentru mine — în sala maşinilor, cu tine pe punte. De aici încolo e jocul meu”.

„Ai înnebunit!”, gîngăvi Oţel cu buzele-i paralizate.

„Ba sînt în toate minţile, pentru prima dată în viaţă. Superlarşul a murit, trăiască Superlarşul! E a mea, întreaga galaxie e a mea”.

„Şi eu?”

„Aş putea să te ucid, dar ar fi prea uşor. Şi ţi-ai împărţit cu mine raţia de ciocolată... Vei fi învinuit pentru tot acest dezastru, pentru moartea Colonelului von Thorax şi devastarea bazei principale a larşnicilor. Toţi vor fi împotriva ta, vei fi proscris şi vei fugi ca să-ţi salvezi viaţa în periferiile sălbatice ale galaxiei unde vei trăi cu teama în suflet”.

„Bine, dar batoanele de ciocolată...”

„Îmi amintesc, nici o grijă. La mine nimereau întotdeauna alea rîncede. Şi acum..., ŞTERGE-O!”.

Vreţi să ştiţi cum mă cheamă? Deşcă Bătrînă e un nume destul de bun. Povestea mea? E prea mult pentru urechile voastre gingaşe, băieţi. Să ridicăm mai bine paharele şi să-i zicem un toast. Faceţi asta pentru un biet moşneag care a văzut multe la viaţa lui. Un toast de baftă neagră, de ceasul rău, blestemul Marelui Kramddl să-l ajungă pe omul numit de unii Gentleman Jax!...

traducere şi adaptare de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

VLADIMIR COLIN

□□□□□□□□□□□□□□□□□□

Vladimir Colin (n. 1921-1991) a abordat tîrziu literatura SF, pînă atunci (1964) afirmîndu-se ca poet, prozator proletcultist şi, mai ales, ca autor de basme, gen în care reuşeşte cîteva cărţi deosebite. Este firesc, deci, să regăsim în scrisul său marcat cu sigla SF, trăsături avîndu-şi sorgintea în frecventarea îndelungată a basmului, mitului, legendei: simţ onomastic, deosebit, capacitate de invenţie lexicală, resuscitarea unor motive şi simboluri arhaice, epicul viu, mobilitatea în spaţiu şi timp a naraţiunii. De altfel, tema călătoriei temporale este cea care i-a prilejuit scrierea unora dintre cele mai bune texte ale sale – şi ale SF-ului românesc – între care se detaşează romanul **Divertisment pentru vrăjitoare** *(1972).*

Probabil că mulţi cunoscători vor clasa **Alesul** *ca povestire fantastică. Nu-i contrazic, aş vrea doar să observ că, prin coerenţa metafizicului din spatele unei mohorîte şi terne realităţi, prin acurateţea ţesăturii simbolice împletind strîns onticul şi eticul, prin logica afectivă, dacă se poate spune aşa, textul se înscrie într-o categorie a literaturii imaginarului nereductibilă nici la fantastic, nici la SF. Sper ca prin retipărirea* **Alesului** *(frate bun cu* **Cosaşul** *lui Bradbury) să iasă din uitare şi excepţionalul*

volum din care face parte: **Un peşte invizibil** *C.R., 1970.*

ALESUL

Tînărul care cerceta de aproape o lună de zile vechile colecţii ale „Universului” îşi îndreaptă spinarea şi oftă. Era atîta linişte în sala de lectură, unde toate celelalte mese rămăseseră neocupate, încît Anton tresări. Se întoarse din lumea în care rătăcise printre forme vagi şi culori ceţoase, lumea în care pătrundea cu ochii deschişi şi pe întinderile căreia plutea într-o vagă somnie, purtînd pe faţă zîmbetul inexpresiv şi blajin pe care cu toţii i-l cunoşteau, se răsuci îndatoritor, dar tînărul se aplecase din nou peste vechea lui pagină de ziar, şi Anton îl privi cu mustrare. N-avea nevoie de nimic.. Îl scosese zadarnic din depărtarea nefiinţei, şi bibliotecarului nu-i mai rămînea decît să se pătrundă, ca-n atîtea rînduri la apropierea orei de închidere, de tristeţea indiferentă a marii săli pustii. Fulgi cît pumnul cădeau dincolo de ferestre, ca într-un basm. Acolo nu ningea, îşi spuse mirat, de parcă lumea din care se întorsese ar fi avut vreo legătură cu lumea în care se afla şi ar fi fost supusă aceloraşi legi.

Atunci auzi soneria. Se uită instinctiv la ceasul din faţa lui (Ştefan sunase cu cinci minute mai devreme, ca de obicei), apoi aşteptă

ca tînărul să-i înapoieze colecţia ziarelor ce închideau o actualitate răposată cu treizeci de ani în urmă. Nu ştia pentru ce se cufunda în lectura foilor pe care oamenii le cumpăraseră încercînd să citească printre rînduri semnele unui viitor încremenit de mult în pagini de istorie dar nu ştia numai pentru că nu ţinea să ştie. Se mulţumise să cunoască gestul scurt cu care tînărul îşi ridica ochelarii pe nas atunci cînd găsea ceea ce căuta şi începea să scrie sîrguincios, cu scrisul rotund ce se aşternea şi pe fişa de lectură din faţa lui Anton. Se mulţumise să afle că tînărul se ridica din ceas în ceas şi ieşea să fumeze o ţigară, răspunzînd printr-un zîmbet timid veşnicului zîmbet inexpresiv al bibliotecarului.

— Mulţumesc. Bună seara, spuse tînărul.

— Pe mîine, spuse Anton.

— Nu mai vin mîine. Am terminat... cred.

— Cum doriţi, spuse Anton.

Aşteptă liniştit ca tînărul să închidă uşa, apoi puse ordine în fişe, ferindu-se de tristeţea ce suia din mesele părăsite, din vitrinele tăcute înconjurînd pereţii. Numai el mai era viu în marea încăpere. Stinse luminile şi se îndreptă spre garderobă. Doar paltonul lui mai spînzura de cuier şi, de cum îl văzu ivindu-se în capul coridorului, Victoriţa apucă haina cenuşie, o culcă pe tejghea, apoi se depărtă şi se întoarse, aducînd într-o mînă căciula şi în cealaltă şoşonii.

— Te grăbeşti, spuse blajin Anton, luînd un şoşon pe care se apucă să-l încalţe.

Cînd se îndreptă, fata se şi îmbrăcase. Explică:

— Am bilet la cinema.

— Bine, încuviinţă Anton, ca şi cum Victoriţa i-ar fi cerut încuviinţarea, apoi îşi puse căciula, în vreme ce garderobiera îi ţinea paltonul. O clipă...

Căută fularul în mîneca dreaptă, acolo unde îl punea întotdeauna. Dar nu-l găsi.

— Vedeţi în stînga, spuse nerăbdătoare Victoriţa, mişcînd paltonul în sus şi în jos, de

parcă ar fi vrut să-l scuture pentru a expulza obiectul.

— În stînga? zise nedumerit Anton. Nu se poate... dar căută şi în stînga.

— O fi căzut, îşi dădu ea cu părerea şi se repezi către şirurile cîrligelor numerotate, pe care lumina sclipea.

Urma să ţină în braţe paltonul. Se apleca o dată cu el, iar Anton o urmărea de cealaltă parte a tejghelei.

— Sînteţi sigur că aţi venit cu fularul?

— Bineînţeles, spuse el revoltat.

Fularul lui cenuşiu. Îl avea de cinci ani şi nu se rosese decît puţin.

— Ah! exclamă Victoriţa, cum ciorile a ajuns acolo?

Găsise fularul pe jos, în colţul opus celui unde agăţa întotdeauna paltonul bibliotecarului, şi-l aducea bucuroasă.

— Dar nu-i al meu, spuse neliniştit Anton.

— Nu? Atunci le-a schimbat careva. Nu-i nimic... Luaţi-l şi vedem mîine...

Amărît, Anton întorcea fularul pe toate feţele.

— E negru, spuse. Şi pare nou.

— Da, dar eu nu mai prind filmul! se răsti Victoriţa, după care plecă repede pentru a nu-i mai îngădui să replice.

Rămas singur, Anton mai şovăi o clipă. Îşi trecu pe după gît fularul negru, apoi îmbrăcă paltonul pe care fata îl lăsase pe tejghea. Se privi în oglindă şi clătină din cap, mirat că un simplu amănunt îl putea schimba pînă într-atît încît să nu se recunoască. Părea acum demn şi distant, dar paşii-i erau nesiguri.

Coborî treptele de piatră şi intră în roiul fulgilor, parcă fără a le simţi atingerea. Stratul de zăpadă, mirosul de fum, luminile maşinilor erau şi nu erau, ar fi zis că mai plutea prin lumea lui de tăcere, cu forme şi culori defuncte. Picioarele, totuşi, i se mişcau. Era o înaintare atît de lină de parcă nu el, ci casele şi gardurile, ca un decor, ar fi lunecat pe nişte şine bine unse. Probabil că se îndrepta spre casă, că decorurile şerpuiau neauzit urmînd să încremenească atunci cînd vechea locuinţă bătrînească avea să ajungă în dreptul lui, trasă de către cei ce puseseră în mişcare seara asta de iarnă. Pentru desfătarea unor spectatori necunoscuţi. Chiar aşa gîndi, spectatori necunoscuţi, dar nu simţi dorinţa să afle ceva despre ei, după cum nu dorise să ştie ce căuta tînărul cu ochelari în vechile numere ale „Universului”. Bineînţeles, plecase cel din urmă. El îi schimbase fularul şi-l vestise că a doua zi nu mai vine! Adresa şi numele tînărului figurau pe fişă. Mîine, îşi spuse Anton, deşi toată povestea cu schimbarea fularului nu i se mai părea atît de importantă. Toropeala ce-l cuprinsese era starea

de somnie în care se cufunda în sala de lectură, cînd începea să plutească sau cînd lucruri tot mai ceţoase se ridicau şi coborau în jurul lui (nu înţelegea cum de i se întîmpla una ca asta pe stradă, pe stradă nu i se mai întîmplase) şi era totodată fericit, iar zîmbetul blajin i se întipărise pe faţă. Nu simţea nici urmă de oboseală, nu înregistra curgerea timpului. Adineauri coborîse

treptele de piatră. Numai de n-aş ajunge prea repede acasă, şi amintirea celor două odăi reci în care trebuia să facă focul, amintirea culoarului îngheţat şi cu neputinţă de încălzit îl duru, dar numai pentru o clipă, ca un fel de junghi al memoriei, îndată apoi amintirea se depărtă, adormi strîngîndu-şi ghearele, şi păturile vătuite ale toropelii se închiseră înăuntrul lui.

Copaci şi oameni, garduri şi faţade se perindau într-o lentă curgere ireversibilă. Totul era indiferent, plăcut şi neplăcut deopotrivă, egală succesiune de timpi calmi. Undeva, departe, răsună un chiot, hohot de rîs sau de plîns, dar sunetul nu vehicula nici o emoţie. Simplu element de recuzită, fusese înălţat la momentul oportun. Dacă reprezenta un semnal, informaţia nu i se adresa celui incapabil s-o recepteze şi se pierdea printre vagile amănunte ale decorului, grăbit să se desfăşoare în jurul lui. Şi, deodată, decorul încremeni.

Anton simţi o sfîrşeală în coşul pieptului, de parcă fiecare fibră a muşchilor lui ar fi aşteptat o prelungire a stării de graţie ce înceta fără veste, de parcă toată alcătuirea lui de sînge şi oase ar fi tins să ţîşheascăă din cămaşa pielii, pentru a o regăsi. Ochii deschişi fără să vadă îşi pierdură treptat fixitatea şi se opriră asupra uşii în dreptul căreia se afla. Jumătatea de sus era de sticlă şi, din pricina luminii aurii dinăuntru, literele scrise cu vopsea albă se desluşeau uşor: CEAINĂRIE.

Deschise uşa. Lumina care i se păruse aurie şi-l îmbiase să intre era strălucirea galbenă şi destul de sărăcăcioasă a unor becuri atîrnînd la capetele cîtorva sîrme pornite din tavanul înalt şi afumat. În dreapta, la tejgheaua cu lemnul întunecat, moţăia o bătrînă. Purta o rochie neagră cu mîneci lungi, îşi rezemase coatele pe tejghea cuprinzîndu-şi capul în palme şi avea ochii întredeschişi, ca şi cum ar fi urmărit ce se petrecea pe peretele din faţa ei. Nu se clinti nici cînd Anton trecu pe lîngă ea, acoperind cu trupul lui peretele. Bibliotecarului i se păru că

toate mesele, cu tăblii rotunde de marmură albă, erau ocupate, descoperi însă, în fund, una liberă şi înaintă încet prin spaţiul dintre mese. Nu ştia ce era ciudat acolo, dar pe măsură ce se apropia de masa neocupată o vagă nelinişte se distila în el şi nu i se păru că înţelege decît atunci cînd se aşeză.

La fiecare masă se afla cîte o singură persoană. Erau femei şi bărbaţi, iar toate femeile şi toţi bărbaţii îl priviseră cît trecuse printre mese, îl priviseră cît se aşezase şi, ca la un semn, îşi coborîseră acum privirile peste paharele cu ceai din faţa lor. Nimic neobişnuit, îşi spuse Anton, potrivindu-se mai bine pe scaunul tare. Femeile şi bărbaţii aveau vîrste felurite. În stînga lui, de pildă, stătea un bătrîn cu o gîlmă neplăcută pe frunte şi, în dreapta, o fată neobişnuit de frumoasă, căreia îi admiră profilul. Nimic neobişnuit, repetă el, dar ştiu că încearcă doar să se liniştească, pentru că adunarea unor oameni de condiţii vizibil deosebite într-un acelaşi local nu era un fapt obişnuit. Neras şi prost îmbrăcat, bătrînul cu gîlma părea unul dintre oamenii care aşteaptă prin preajma pieţelor să fie chemaţi să spargă lemne sau să care poveri, iar toată fiinţa lui respira o sărăcie umedă şi rece. O femeie grasă, între două vîrste, aşezată în colţul ceainăriei, era fără îndoială ţigancă florărească, iar fata cu profil botticellian şi domnul sever care-şi pusese pe masă servieta neagră purtau haine croite fără cusur din materiale pe care le bănuia suple şi scumpe. Nimic neobişnuit, nimic, spuse pentru a treia oară, au intrat să se încălzească, şi dădu să-şi scoată paltonul. Abia atunci observă că în ceainărie nu se vedea nici o sobă, că toţi cei de la mese îşi păstraseră paltoanele şi că în încăpere nu era nici cald, nici frig. Şi nu avu răgazul să cîntărească în minte dacă şi în ce măsură lucrul era obişnuit, pentru că, trecînd de la o masă la alta, privirile-i descoperiră singurul amănunt vestimentar comun tuturor celor din local: femei şi bărbaţi, tineri sau bătrîni, bogaţi sau săraci, toţi cei ce şedeau la mesele de marmură albă purtau, invariabil, un fular negru. Şi ştiu deodată că nu era un fular, ci acelaşi fular negru.

În clipa aceea, fără s-o fi auzit venind, bătrîna care moţăise la tejghea se află lîngă el şi-i aşează pe masă un pahar cu ceai.

— Eu... e doar o greşeală, spuse Anton. L-am pierdut pe al meu, sau mai bine-zis...

— Se întîmplă, spuse bătrîna.

Era slabă şi, chiar atunci cînd vorbea, nici o porţiune a pielii uscate nu i se clintea pe faţă. Ochii ei întredeschişi îl priveau ca de la o mare depărtare, aşa cum priviseră şi peretele.

— Mîine am să-l găsesc, o asigură Anton. Mîine lămuresc totul.

— Ce-mi pasă mie? rosti bătrîna.

Îi întorsese spatele, şi plecă, păşind neauzit. Dintre toţi cei din ceainărie numai ea nu purta un fular negru. Dar era toată îmbrăcată în negru şi avea o broboadă neagră care-i cobora pînă peste sprîncene.

— Înţelegi, i se adresă Anton bătrînului cu gîlma, e o greşeală, un fleac. I se poate întîmplă oricui... Vina o poartă toanta de la garderobă, Victoriţa, dar mîine lămuresc totul. Nu-mi plac încurcăturile... cui îi plac? Nici dumitale, de bună seamă...

Bătrînul ascultase fără mirare şi fără a manifesta un cît de mărunt semn de interes. Nici provocarea directă, cuprinsă în ultimele cuvinte ale lui Anton nu păru să-l mişte.

— Încurcăturile, stărui acesta încă o dată. Sînt sigur că nici dumitale nu-ţi plac.

Dar nu primi nici un răspuns. Bătrînul apucase paharul pe jumătate gol şi sorbea zgomotos. E surd, amărîtul, îşi spuse înduioşat Anton, întorcîndu-se de aceea către frumoasa vecină din dreapta.

— Mă iertaţi că îndrăznesc... dar o asemenea încurcătură... pentru că e pur şi simplu o încurcătură, o greşeală de care nu sînt întru nimic vinovat. Înţelegeţi? Mîine, oricum, voi lămuri lucrurile. Au fost reparate, ele, greşeli mai mari, nu-i aşa? Darămite cînd e vorba de un fleac. Iată cuvîntul potrivit, un fleac. Nu credeţi?

Fata îl ascultase fără a-şi întoarce capul, dar acum făcu o mişcare înceată şi-l privi. Deşi nu-i despărţea decît un metru, ca şi bătrîna, părea să se afle la o mare depărtare şi Anton abia îi desluşi, între pleoapele pe jumătate lăsate, verdele palid al ochilor.

— Citiţi biletul, spuse ea încet şi rar.

— Care bilet?

Dar fata îşi întorsese capul, iar Anton o văzu ducînd la gură paharul cu ceai. Atunci, plecîndu-şi privirile, observă că pe masa lui se afla, într-adevăr, un bilet îngust şi lunguieţ ca un tichet.

Nici nu-l luase în seamă, crezînd că-i vorba de nota de plată, dar acum descoperi că era acoperit tot de un text scris

îngrijit cu cerneală violetă. Citi primul rînd: Mancaş Alexandrina 22.12. Se uită nedumerit la vecina cu ochi verzi şi, spre mirarea lui, constată că fata se întorsese din nou către el. Îl privea lung, fără ca faţa ei să exprime nimic, apoi ridică paharul ca şi cum ar fi spus noroc, iar Anton întinse repede mîna şi înălţă şi el paharul, din care încă nu apucase să bea. Sorbi încet lichidul cărămiziu.

Şi în clipa următoare se pomeni în stradă, unde oamenii, casele, gardurile şi copacii reîncepură să defileze, dar mult mai repede decît înaintea opririi lui în ceainărie. Urma să ningă şi nu simţea atingerea fulgilor. Trecătorii se împuţinaseră, era o linişte parcă fără început, i se părea cu neputinţă să creadă că adineauri mai răsunau zgomotele oraşului, că ele încetaseră apoi, făcînd loc liniştii. Pînă şi îndoielile care-l cuprinseseră în ceainărie se risipiseră pentru că reintrase deplin în lumea lui lipsită de asperităţi, unde plutea, unde nu se împiedica de probleme şi unde nu i se puneau întrebări, unde totul se clădea independent de el şi unde nu i se cerea decît simpla prezenţă. În funcţie de el se topeau unele într-altele culorile şi creştea la infinit, din ea însăşi, liniştea. Nu era frig, nu era cald. Surîsul blajin reapăruse pe faţa lui.

Cînd nevăzuţii maşinişti, care puseseră în mişcare decorul oraşului frînară din nou lunecarea uriaşelor piese ale recuzitei, Anton resimţi, mai puternic decît data trecută, imboldul de a ţîşni din propria-i piele. Poate că nici nu era doar un simplu imbold, de vreme ce, proiectat prin peretele în faţa căruia se oprise, se trezi într-un subsol igrasios, lîngă patul mizer al unei bătrîne. Întinsă pe spate, cu ochii închişi, îşi răsucea într-una capul pe perna îmbibată de sudoare şi răsufla scurt printre buzele ofilite, pe cînd degetele ei galbene, cu unghii galbene, zgîriau în neştire şi fără putere faţa de bumbac liliachiu a plăpumii umplute cu zdrenţe. Cu cearcăne vinete sub ochi, o altă femeie, mai tînără, şedea pe un scaun la capul patului,

privind în gol. Cînd Anton se ivi în faţa ei, nu tresări şi nu păru să-l vadă, dar bătrîna încetă să-şi mişte capul pe pernă şi deschise ochii. Anton abia le zări albastrul decolorat, că bărbia bătrînei căzu ca şi cum un resort nevăzut s-ar fi rupt, iar degetele galbene zvîcniră pe plapumă şi încremeniră.

— Doamnă... bolborosi Anton, urechile îi vîjîiră, închise ochii şi, cînd îi redeschise, se afla din nou la masa lui din ceainărie şi mai ţinea în mînă paharul cu ceai, în vreme ce fata cu ochi verzi îl privea de la aceeaşi depărtare, aşa că se zăpăci cu desăvîrşire, spuse: Mă iertaţi... domnişoară... Adineauri, eu... şi nu-şi isprăvi fraza.

Nimeni nu se ridicase la celelalte mese. Fata îşi întoarse faţa în lumina galbenă a becurilor slabe. La tejgheaua ei, bătrîna cernită urma să-şi sprijine capul în palmele care-i astupau urechile, iar Anton văzu abia acum pendula atîrnată pe peretele din spatele ei. Arăta zece şi treisprezece minute. Atunci îşi coborî îngrozit privirile pe tichetul de pe masă, dar primul dintre rîndurile scrise cu cerneală violetă dispăruse şi nu citi decît ceea ce constituia acum primul rînd: Androne Paraschiv 22.18.

M-am îmbolnăvit, îşi spuse, sînt foarte bolnav. Îşi frămînta mîinile şi-şi simţea genunchii izbindu-se sub tăblia rotundă a mesei. În jurul şoşonilor murdari de zăpadă cafenie se adunase o băltoacă noroioasă. Trebuie să mă duc acasă, repede. Dar nu se mişcă. N-avea putere să se ridice. Îşi simţea gura scorţoasă şi atunci duse din nou la gură paharul cu ceai, gîndind prea tîrziu nu, vă rog, nu!

Căci se şi afla în stradă, în mijlocul decorului mobil şi ştia că ispitele lumii fără contraste îi vor anihila neliniştile în egala succesiune a culorilor apoase, îmbrăcînd forme incerte. Iar neliniştile i se spulberară, într-adevăr. Treptat, zîmbetul blajin îi odihni faţa şi Anton nu mai fu decît plutire. Totul se petrecea vertiginos, faţade şi trunchiuri curgeau sub zăpada ce cădea cu o încetineală nepotrivită, iar la oprirea mecanismului fu proiectat tocmai într-un apartament de la al patrulea etaj al blocului în dreptul căruia se oprise. De astă dată patul era curat şi în pat se frămînta un copil. Dar se linişti şi el atunci cînd dădu cu ochii de bărbatul ivit la picioarele patului.

În noaptea aceea Anton se mai pomeni de cîteva ori în ceainărie şi la căpătîiul unei fete care tuşea înspăimîntător, în ceainărie şi la o încrucişare de străzi unde un bătrîn părea că doarme în zăpadă, în ceainărie şi în faţa unei clădiri prin ferestrele căreia ţîşneau drapele de flăcări şi fum. Clopotul maşinii pompierilor răsuna tot mai aproape. Geamul unei

ferestre de la primul etaj fu spart dinăuntru şi în pervazul ei se înscrise trupul unei femei care-şi mişca braţele şi striga cu glas de fiară, dar Anton o privi şi femeia se frînse peste pervaz, în vreme ce, în spatele ei, încăperea se înroşea deodată ca şi cum un sînge incandescent i-ar fi acoperit pereţii.

În zori, clănţănind, se deşteptă în patul lui. Adormise, pesemne, fără a mai aprinde focul şi răsuflarea i se prefăcea în aburi. Îl durea fiecare os şi privi lung fereastra astupată pînă la jumătate de un oblon de zăpadă. Alb. Îşi odihnea privirile pe alb. Coşmarele nopţii înviaseră şi căuta scăpare în inocenţa albului, deşi albul era rece şi se infiltra în ei, alungînd bruma de căldură adunată sub plapumă. Era, fără îndoială, bolnav. Ar fi trebuit să rămînă acasă, să bea ceaiuri fierbinţi.

Atunci sări din pat. Tremurînd din tot trupul se năpusti în vestiar, dar fularul negru era acoio şi, sprijinindu-se de tocul uşii, Anton îl privi zguduit de un plîns convulsiv, fără lacrimi, un plîns de copil rătăcit în pădure. Frigul alb punea stăpînire pe făptura bibliotecarului, îi învineţise buzele şi labele picioarelor, dar el urma să scîncească fără lacrimi, iremediabil pierdut şi singur.

Se îmbrăcă într-un tîrziu şi, cînd ieşi din casă, luă cu două degete fularul şi-l îndesă în buzunarul paltonului. Zăpada scîrţîia sub tălpi. Totul sticlea sub cerul senin, şi ochii lui sticleau.

— Nene! strigă în urma lui un glas de copil, dar el grăbi paşii şi băiatul trebui să alerge pentru a-l ajunge din urmă. Ţi-a căzut fularul, nene...

— Nu-i al meu, şopti fără să se oprească.

— Ba da, nene, am văzut eu... Ţi-a căzut din buzunar.

Hidos, părea şi mai negru pe albul încă neîntinat al zăpezii.

— Ţi-l dau, auzi? Ia-l, e al tău!

— De tot?

Un băiat de şapte-opt ani, zîmbind neîncrezător, întinzînd încă braţul la capătul căruia spînzura şarpele negru. Anton gemu, şopti răguşit:

— M-am răzgîndit. Ia-ţi bomboane! şi, vîrînd în palma băiatului nişte băncuţe mototolite, îi smulse fularul, după care o luă la fugă, îndesîndu-l din nou în buzunar.

Doi trecători întoarseră capul după bărbatul firav care alerga scîncind, dar Anton privea întinderea albă şi nu-i luă în seamă. Acum ştia că tînărul cu ochelari nu-şi scrisese pe fişă adresa adevărată, aşa cum ştia că diseară decorurile oraşului aveau să se pună în mişcare pentru a-l duce din nou la ceainărie, şi alerga pe zăpada albă ca un iepure ce încearcă zadarnic să mărească depărtarea dintre el şi spaimă.

Spaima n-avea să-l părăsească niciodată, căci nu se număra printre cei în stare s-o lepede la gîtul altuia.

ROGER ZELAZNY
□□□□□□□□□□□□□□□□□□

La jumătatea deceniului şapte, un **nou val,** *mai violent ca niciodată, răscolea lumea SF-ului, pornind din Marea Britanie şi invadînd în scurt timp Statele Unite, între campionii americani ai acelui moment, care îşi va fi atins climax-ul prin apariţia antologiei lui Harlan Ellison,* **Viziuni periculoase** *(1967), se număra şi Roger Zelazny. Nuvela* **Plăsmuitorul** *(1965), extinsă ulterior la dimensiunile romanului* **Stăpînul visurilor,** *a fost unul dintre numeroasele succese repurtate de Zelazny în acei ani, fiind premiată cu* **Nebula.** *Două dintre preocupările care vor reveni constantin scrisul său îşi dau o fericită întîlnire în această (şi) poveste de dragoste dintre un psihiatru al viitorului şi pacienta sa: implementarea în text a unor elemente şi structuri mitice, sondarea profunzimilor neliniarului psihic uman. Străpungînd palierul raţionalului, Plăsmuitorul, Charles Render, pătrunde în zona obscură şi instabilă a subconştientului pulsional al (umbrele marilor psihanalişti sînt mereu prezente) subiectului, cu care înfruntîndu-se ajunge să-şi reveleze propria condiţie lăuntrică. Drama lui Render este o stranie dramă a viitorului, pe care o trăieşte un om din viitor; deznodămîntul, care prilejuieşte triumful stilului imagistic propriu lui Zelazny, ne provoacă o stare de spirit inclasabilă. Şi totuşi, o alternativă contemporană, una dintre cele mai corozive pentru personalitatea umană de azi, pare să*

răzbată din aceste pagini: individualitatea, din ce în ce mai tentată de izolare în faţa agresiunilor exteriorului, este mereu pîndită, din clipa în care alege această cale, de prăbuşirea ireversibilă în sine.

PLĂSMUITORUL

I

Minunat aşa cum era, cu sîngele şi cu toate celelalte. Render putea simţi că se apropia de sfîrşit.

De aceea, decise el, fiecare microsecundă trebuie dilatată la un minut — şi, poate, temperatura uşor crescută... Undeva, chiar la periferia întregului, întunericul îşi oprise strîngerea.

Ceva aidoma unui crescendo de tunete subliminale se blocase la o acută dominantă. Nota aceea era o chintesenţă de ruşine, durere şi teamă.

Forul ucidea.

Cezar se ghemui în faţa cercului cuprins de nebunie. Îşi acoperise ochii cu braţul, dar nu putea să nu vadă, nu de data aceasta.

Senatorii nu aveau chipuri, iar veşmintele le erau împroşcate de sînge. Glasurile lor răsunau precum ţipetele unor păsări. Cu o frenezie neomenească, îşi înfigeau pumnalele în silueta prăbuşită.

Toţi, cu excepţia lui Render.

Băltoaca de sînge în care zăcea continua să se lăţească. Braţul lui părea că se ridică şi coboară cu o regularitate mecanică, iar gîtlejul poate că emitea ţipete de pasăre, dar el se găsea simultan în exteriorul şi în interiorul acţiunii.

Deoarece el era Render, Plăsmuitorul.

Ghemuit, îngrozit şi invidios, Cezar se tînguia:

— L-aţi ucis! L-aţi asasinat pe Marc Antoniu — un camarad nevinovat, inocent!

Render se întoarse către el, iar pumnalul din mîna sa arăta enorm şi înfricoşător.

— Mda, rosti apăsat.

Tăişul se mişca dintr-o parte în cealaltă. Fascinat de oţelul ascuţit, Cezar se legăna în acelaşi ritm.

— De ce? ţipă el. De ce?

— Pentru că era un roman mult mai nobil decît tine.

— Minţi! Nu-i adevărat!

Render înălţă din umeri şi se întoarse să mai înjunghie.

— Nu-i adevărat! ţipă Cezar. Nu!

Plăsmuitorul se răsuci din nou spre el şi agită pumnalul. Ca o marionetă, Cezar imită pendularea tăişului.

— Nu-i adevărat? rînji Render. Cine eşti tu să pui la îndoială acest asasinat? Eşti un nimic! Nu poţi trăi demnitatea unei astfel de ocazii! Piei!

Convulsiv, bărbatul cu chip rozaliu se ridică în picioare, cu părul jumătate ciufulit, jumătate lipit de ţeastă, precum un ghem de bumbac. Se întoarse şi se îndepărtă; din mers, privi înapoi peste umăr.

Se afla departe de cercul asasinilor, dar scena nu-şi micşorase dimensiunile. Păstra o claritate electrică. Îl făcea să se simtă şi mai detaşat, mult mai singur şi izolat.

Render ocoli un colţ inexistent pînă atunci şi se ivi înaintea lui: un cerşetor orb.

Cezar îl înhăţă de piepţii veşmîntului:

— Ai vreun semn rău pentru mine, astăzi?

— Păzeşte-te! bolborosi, Render.

— Da! Da! exclamă Cezar. „Păzeşte-te!” E bine! De ce anume trebuie să mă păzesc?

— De idele...

— Da? De idele...?

— ... lui octembrie.

Dădu drumul cerşetorului.

— Ce spui? Ce este octembrie?

— O lună.

— Minţi! Nu există luna octembrie!

— De asta trebuie să te temi, nobile Cezar,... de timpul non-existent, de datele netrecute în calendar.

Dispăru după un colţ răsărit pe neaşteptate.

— Stai, întoarce-te!

Render rîse, şi Forul rîse o dată cu el. Ţipetele de pasăre deveniră un cor de chicote animalice.

— Vă bateţi joc de mine! plînse Cezar.

Forul era un cuptor, şi transpiraţia se aşternuse ca o mască sticloasă peste fruntea îngustă a lui Cezar, peste nasul ascuţit şi maxilarul fără bărbie.

— Vreau şi eu să fiu asasinat! suspină el. Nu-i cinstit!

Cu mişcarea nevăzută a unui singur deget, Render sfîrtecă în bucăţele Forul, senatorii şi cadavrul rînjitor al lui Antoniu şi le înghesui pe toate într-un sac negru — iar ultimul intră Cezar.

Charles Render stătea înaintea celor nouăzeci de taste albe şi două roşii, fără să privească vreuna. Braţul drept i se deplasă în banduliera silenţioasă, peste consola aflată la nivelul pîntecelui — apăsînd unele taste, sărind peste alteie, trecînd mai departe, revenind pe acelaşi drum, în ordinea seriei Recall.

Cu senzaţiile sugrumate, cu emoţiile reduse la zero, deputatul Erikson retrăia uitarea din uterul matern.

Se auzi un declic uşor.

Mîna lui Render ajunsese la ultimele taste din rîndul de jos. Pentru a apăsa tasta roşie, era necesar un act conştient de voinţă.

Îşi eliberă mîna şi-şi scoase diadema: pletele Meduzei, din fire şi circuite micro-miniaturale. Se ridică dinapoia consolei, basculînd capacul. Merse către fereastră, o deopaciză şi începu să înmoaie o ţigară, frecînd-o între degete..

Un minut în uterul-ro, decise el. **Nu mai muit. E un minut crucial... Sper să nu-nceapă ninsoarea... norii ăia par ameninţători...**

Peste tot numai caroiaje galbene şi distincte, turnuri înalte, sticloase şi cenuşii, înălţîndu-se în amurg sub un cer de culoarea marnei; oraşul

era o îngrămădire de insule vulcanice pătrate, sclipind în lumina sfîrşitului de zi, uruind adînc sub pămînt; era ticsit, fluvii necontenite de circulaţie, mereu grăbite.

Părăsi fereastra şi se apropie de oul uriaş, neted şi sclipitor de lîngă biroul său. Reflexia îi returna o imagine deformată ce-i turtea nasul acvilin, îi preschimba ochii în farfurioare cenuşii şi părul într-un orizont brăzdat de fulgere; cravata cărămizie devenise limba lacomă a unui monstru.

Zîmbi şi se întinse peste consolă. Apăsă a doua tastă roşie.

Suspinînd, oul îşi pierdu opacitatea strălucitoare şi la mijlocul său apăru o crăpătură orizontală. Prin carapacea acum transparentă, Render îl vedea pe Erikson crispîndu-se, strîngînd din pleoape luptîndu-se împotriva întoarcerii la conştiinţă şi la adevărurile conţinute de aceasta. Jumătatea superioară a oului basculă vertical faţă de bază, lăsîndu-l noduros şi gol pe jumătatea inferioară. Cînd deschise ochii, nu-l privi pe Render. Se ridică în picioare şi începu să se îmbrace. Render folosea clipele acestea pentru verificarea uterului-ro.

Se aplecă peste consolă şi apăsă tastele: controlul temperaturii, domeniu integral, **verificat;** sunete exotice — ridică la ureche casca — **verificat,** clopote, bîzîituri, viori şi fluierături, scîrţîituri şi gemete, automobile şi valurile mării; **verificat,** circuitul feed-back — conţinînd vocea pacientului, obţinută anterior în decursul şedinţelor; **verificat,** fundalul sonor, umiditatea atmosferică, băncile de mirosuri; **verificat,** agitatorul culcuşului, luminile colorate, stimulii gustativi...

Render închise oul şi decuplă sursa de energie. Împinse aparatul în dulap şi încuie uşa. Benzile înregistraseră un episod semnificativ.

— Ia loc, îi făcu semn lui Erikson.

Bărbatul îl ascultă, făcîndu-şi de lucru cu gulerul.

— Ai amintiri complete, rosti Render, aşa încît nu este necesar să rezum visul. Mie nu mi se poate ascunde nimic. Am fost acolo.

Erikson încuviinţă.

— Semnificaţia episodului ar trebui să-ţi fie clară.

Pacientul încuviinţă din nou, găsindu-şi în sfîrşit glasul.

— Dar a fost clară? întrebă el. Adică, dumneata ai construit visul şi l-ai controlat permanent. De fapt, eu nu l-am **visat** — aşa cum visez în mod normal. Tehnica dumitale pregăteşte terenul pentru orice ai avea de demonstrat — nu-i aşa?

Render clătină încet din cap, scuturã scrumul ţigării în emisfera sudică a scrumierei-glob, şi-i privi pe Erikson.

— Este adevărat că eu am impus cadrul şi-am modificat formele. Totuşi, dumneata eşti cel care le-a conferit o semnificaţie emoţională, promovîndu-le la statutul de simboluri corespunzătoare problemei care o ai. Dacă visul n-ar fi fost un analog clar, n-ar fi provocat reacţiile respective. Ar fi fost lipsit de structurile de anxietate ce s-au înregistrat pe benzi.

Ai fost analizat timp de mai multe luni, şi tot ce-am aflat pînă acum m-a convins că temerile dumitale legate de un atentat n-au nici o bază reală.

— Atunci de ce dracu’ mi-e frică? se răsti Erikson.

— Pentru că ai dori foarte mult să fii victima unui atentat.

Erikson zîmbi, regăsindu-şi expresia.

— Te asigur, doctore, că nu m-am gîndit niciodată la sinucidere, şi nici nu vreau să termin cu viaţa.

Scoase o ţigară şi o aprinse. Mîna îi tremura.

— Cînd ai venit la mine astă-vară, spuse Render, ai afirmat că ţi-e teamă de un atentat împotriva dumitale. Ai fost destul de vag în privinţa motivelor care ar fi determinat pe cineva să te ucidă...

— Poziţia mea! Nu poţi fi deputat atît timp cît am fost eu, fără să-ţi faci duşmani!

— Totuşi, replică Render, se pare că te-ai descurcat. Cînd mi-ai permis să iau legătura cu detectivii dumitale, aceştia m-au informat că nu descoperiseră nimic care să indice că temerile acelea ar putea avea o bază reală. Nimic!

— N-au căutat destul... sau n-au căutat acolo unde trebuia. O să găsească ei ceva...

— Mă tem că nu.

— De ce?

— Deoarece, îţi repet, temerile dumitale n-au nici o bază obiectivă. Fii sincer cu mine. Deţii vreo informaţie că cineva te urăşte într-atît încît să vrea să te ucidă?

— Am primit multe scrisori de ameninţare...

— Aşa cum primesc toţi deputaţii, iar cele primite în ultimul an au fost investigate şi s-a dovedit că sînt opera unor maniaci. Îmi poţi oferi o singură dovadă care să-ţi vină în sprijinul temerilor?

Erikson studie vîrful ţigării.

— Am venit la dumneata, rosti el, sfătuit de un coleg, ca să te las să-mi umbli prin minte şi să găseşti ceva pe baza căruia să poată investiga detectivii mei... Poate cineva pe care l-am afectat grav... sau vreun act legislativ dăunător de care m-am ocupat...

— ...Dar n-am găsit nimic, interveni Render, cu excepţia cauzei insatisfacţiei dumitale. Acum,

desigur, îţi este teamă s-o auzi, şi-ncerci să mă împiedici să pronunţ diagnosticul...

— Nu-i adevărat!

— Atunci, ascultă! Dacă doreşti, poţi comenta după aceea, însă te-ai strîmbat şi te-ai plimbat pe-aici cîteva luni, fără să vrei s-accepţi ceea ce ţi-am prezentat în nu mai ştiu cîte forme. Acum îţi voi spune exact ceea ce este, şi poţi face ce doreşti.

— Perfect.

— Mai întîi, ţi-ar plăcea mult să ai un duşman, sau duşmani...

— Ridicol!

— ... Pentru că este singura posibilitate alternativă la a avea prieteni...

— Am nu ştiu cîţi prieteni!

— ... Deoarece nici un individ nu doreşte să fie complet ignorat, să fie un obiect faţă de care nimeni n-are sentimente cu adevărat profunde. Ura şi dragostea sînt formele extreme ale interesului uman. Lipsindu-ţi una, şi incapabil s-o capeţi, ai căutat-o pe cealaltă. O doreai în asemenea măsură încît ai reuşit să te autoconvingi că există. Însă lucrurile astea costă totdeauna, din punct de vedere psihic. Răspunsul la o nevoie emoţională reală prin intermediul unui ansamblu de dorinţe-surogat nu produce o satisfacţie reală, ci nelinişte, neplăcere — deoarece în aceste probleme, psihicul trebuie să fie un sistem deschis. N-ai căutat atenţia umană în afara dumitale. Te-ai închis. Ai creat ceea ce aveai nevoie din propria dumitale fiinţă. Eşti un om care are foarte multă nevoie de relaţii strînse cu alţi oameni.

— Vacs!

— Fă cum doreşti. Eu ţi-am spus ce-am aflat.

— Te-am plătit o jumătate de an să mă ajuţi să aflu cine vrea să mă omoare. Acum îmi spui că eu am născocit totul, ca să-mi satisfac dorinţa de a fi urît de cineva.

— Urît sau iubit. Aşa este.

— E absurd! Am întîlnit atîţia oameni, încît mi-ar trebui un minicasetofon şi o fototecă să mi-i pot aminti pe toţi...

— În nici un caz nu m-am referit la faptul că ai întîlnit foarte multe persoane... Spune-mi, secvenţa visului **a avut** o semnificaţie importantă pentru dumneata?

Erikson rămase tăcut cîteva secunde.

— Da, recunoscu el în cele din urmă, a avut. Totuşi, interpretarea dumitale rămîne absurdă. Să zicem însă, pur şi simplu teoretic, că ai avea dreptate... ce ar trebui să fac?

Render se lăsă pe spate în scaun.

— Să redirijezi energiile care-au produs starea asta. Să întîlneşti nişte oameni fiind tu însuţi, Joe Erikson, nu deputatul Erikson. Să-ţi găseşti o preocupare ce poate fi realizată împreună cu alţii — ceva non-politic şi, poate cumva

competitiv — şi să-ţi faci nişte prieteni sau duşmani adevăraţi, preferabil prieteni. Te-am încurajat tot timpul în direcţia aceasta.

— Atunci, spune-mi altceva.

— Cu plăcere.

— Presupunînd că ai dreptate, de ce nu sînt nici iubit, nici detestat, şi nici n-am fost vreodată? Am o poziţie importantă în Conducere. Întîlnesc oameni tot timpul. De ce sînt privit atît de... neutru?

Familiarizat acum cu cariera lui Erikson, Render era obligat să-şi abandoneze propriile păreri asupra pacientului, ca fiind lipsite de valoare operaţională. Ar fi vrut să-i citeze remarcile lui Dante referitoare la oportunişti — sufletele acelea cărora, fiindu-le refuzat raiul, din lipsă de virtuţi, le era refuzat şi iadul, neavînd nici vicii importante — pe scurt, cei care-şi orientau pînzele pentru a-i deplasa cu fiecare vînticel al vremurilor, cei care n-aveau o direcţie bine stabilită, cărora le era indiferent spre ce port erau împinşi. Aceasta era cariera lungă şi incoloră a lui Erikson, cariera unor loialităţi schimbătoare, a unor serpentine politice.

— În ziua de azi, rosti Render, tot mai mulţi oameni se găsesc în asemenea situaţii. În mare parte, motivul îl constituie complexitatea crescîndă a societăţii şi depersonalizarea individului într-o unitate sociometrică. Ca urmare, pînă şi actul de întoarcere spre alte persoane a devenit mult mai forţat. Astăzi există atît de mulţi asemenea nouă...

Erikson încuviinţă, şi Plăsmuitorul zîmbi pe furiş.

Uneori, stilul dur şi-apoi predica...

— Cred că s-ar putea să ai dreptate, făcu Erikson. Uneori, mă simt exact aşa cum ai spus — o unitate, ceva depersonalizat...

Render privi ceasul uriaş de pe perete.

— Desigur, ce vei alege să faci de-acum încolo este propria dumitale hotărîre. Eu consider că pierzi vremea, continuînd cu analiza. Amîndoi ne dăm seama acum de motivul

temerilor dumitale. Nu te pot lua de mînă şi să-ţi arăt ce să faci. Pot da indicaţii, te pot compătimi — dar s-a terminat cu sondajele de profunzime. Fixează o şedinţă, îndată ce simţi nevoia de a-ţi discuta activităţile şi supune-le diagnosticului meu.

— Aşa o să fac, încuviinţă Erikson, şi... la naiba cu visul ăla! Mi-a ajuns. Le faci să pară la fel de reale ca viaţa însăşi... ba chiar, mai reale... O să treacă mult pînă o să pot uita.

— Sper.

— Bine, doctore. Se ridică în picioare şi-i întinse mîna. Probabil o să mă-ntorc peste cîteva săptămîni. O să-ncerc, realmente, să devin mai sociabil. Zîmbi la cuvîntul în faţa căruia, de obicei, se încrunta. De fapt, o să-ncep chiar acum. Îţi fac cinste cu un păhărel, jos, după colţ? Render strînse palma umedă, ce părea tot atît de obosită în rolul acela cît şi vedeta unui spectacol mereu încununat de succes. Aproape cu părere de rău, răspunse:

— Mulţumesc, dar am o întîlnire.

Îl ajută să se îmbrace, îi întinse pălăria şi-l conduse pînă la uşă.

— Bine, atunci noapte bună!

— Noapte bună.

*

* *

După ce uşa se închise tăcută în urma lui, Render traversă spaţiul întunecat pînă la fortăreaţa sa din mahon şi aruncă ţigara în scrumieră. Se lăsă pe spate în scaun, cu mîinile încrucişate la ceafă, şi-nchise ochii.

— Bineînţeles că era mai real decît viaţa, rosti el cu glas tare. Eu l-am plăsmuit.

Zîmbind, revăzu pas cu pas secvenţa visului, dorind să fi fost de faţă şi cîţiva dintre profesorii lui. Fusese un vis puternic, bine construit şi perfect potrivit cazului respectiv. La urma urmei, el era Render, Plăsmuitorul — unul dintre cei aproximativ două sute de analişti speciali al căror psihic deosebit le permitea să pătrundă în structurile neurotice fără să revină cu altceva decît mulţumirea estetică a unicităţii anomaliilor — un Pălărier Sănătos.

Render îşi răscoli amintirile. Fusese şi el, analizat şi clasificat drept un individ ultra-stabil, cu o voinţă de fier — suficient de dur pentru a toci privirea de vasilisc a unei fixaţii, a păşi neînfricat printre himerele perversiunilor, şi a

sili pe întunecata Mamă Meduză să închidă ochii înaintea caduceului artei sale. Propria lui analiză nu fusese dificilă. Cu nouă ani în urmă (i se părea că trecuse mult mai mult), suferise o injecţie cu novocainã în zona cea mai dureroasă a sufletului. După accident, după moartea lui Ruth şi a Mirandei, fiica lor, începuse să se simtă detaşat. Poate că nu dorea să redescopere anumite empatii, poate că lumea lui se baza acum pe o anume rigiditate a sentimentelor. În acest caz, era îndeajuns de înţelept pentru a-şi da seama, şi poate hotărîse că o asemenea lume avea şi compensaţiile ei.

Peter, fiul lui, avea acum zece ani. Urma o şcoală de elită şi săptămînal îi scria tatălui său. Scrisorile erau din ce în ce mai evoluate, dovedind semnele unei precocităţi pe care Render nu putea să n-o aprobe. Intenţiona ca în vara următoare să ducă băiatul prin Europa.

Cît despre Jill — Jill DeVille (ce nume ridicol şi delicios! o iubea pentru el) — ea devenea tot mai interesantă. (Se întrebă dacă, nu cumva era un semn al începutului vîrstei mijlocii.) Îl fascina vocea ei nazală, cîtuşi de puţin melodioasă, interesul manifestat în mod brusc faţă de arhitectură, grija ei faţă de aluniţa ne-operabilă de pe partea dreaptă a unui nas, altfel bine alcătuit. Ar fi trebuit s-o sune imediat, şi să plece în căutarea unui restaurant. Totuşi, din diverse motive, n-avea chef s-o facă.

Trecuseră cîteva săptămîni de cînd nu mai fusese pe la clubul său, **Potîrnichea şi Scalpelul,** şi simţea dorinţa de-a mînca singur, la o masă din stejar, în salonul cu trei şemineuri, sub faclele artificiale şi capetele de mistreţi asemănătoare unor reclame pentru gin. Introduse cartela de membru al clubului în fanta telefonului de pe birou, şi în spatele ecranului răsunară două bîzîituri.

— **Potîrnichea şi Scalpelul,** rosti o voce. Cu ce vă putem fi de folos?

— Charles Render. Doresc să rezerv o masă, peste vreo jumătate de oră.

— Pentru cîte persoane?

— Una singură.

— Bine, domnule. Deci, peste o jumătate de oră. „Render”, da? R-e-n-d-e-r?

— Exact.

— Mulţumesc.

Întrerupse legătura şi se ridică de la birou. Afară, ziua dispăruse.

Monoliţii şi turnurile radiau acum propria lor lumină. O zăpadă moale, aidoma vatei de zahăr, cobora printre umbre şi se transforma în mărgele pe geamuri.

Render îşi strînse trenciul pe trup, stinse lumina şi încuie uşa. Pe biroul doamnei Hedges era o notiţă:

A sunat d-ra DeVille.

Mototoli hîrtia şi-o azvîrli în coş. Avea s-o sune mîine, şi să-i spună că lucrase pînă tîrziu, pregătindu-şi conferinţa.

Stinse lumina şi în biroul secretarei, îşi puse pălăria şi încuie uşa. Liftul îl duse la sub-subsolul unde-şi parcase maşina.

În sub-sub era frig şi paşii îi răsunau puternic pe beton cînd trecu printre vehiculele parcate. Sub strălucirea becurilor, Spinnerul său, model S-7, părea un ovoid neted şi cenuşiu, din care te aşteptai parcă în orice clipă să ţîşnească aripi turbate. Senzaţia era amplificată de rîndul dublu de antene, ce se răsfirau în faţă, pe panta capotei. Render deschise portiera.

Atinse aprinderea, şi imediat se auzi bîzîitul unei albine singuratice, care deşteptă un stup întreg. Ridică volanul telescopic, îl blocă şi portiera se închise tăcută. Urcă rampa spirală şi se opri înaintea uşii rabatabile.

În vreme ce aceasta se ridica, aprinse ecranul de destinaţie şi răsuci butonul hărţii... De la stînga la dreapta, de sus în jos, secţiune cu secţiune, pînă găsi porţiunea dorită din bulevardul Carnegie. Tastă coordonatele şi coborî volanul. Maşina trecu pe monitor şi ieşi pe şosea. Render îşi aprinse o ţigară.

Culisînd scaunul înapoi, spre mijloc, lăsă toate geamurile transparente. Era plăcut în scaunul înclinat pe spate, privind maşinile care veneau din faţă, şi treceau pe lîngă el precum roiuri de licurici. Îşi dădu pălăria pe ceafă şi privi în sus.

Îşi amintea de o vreme cînd îi plăcuse zăpada, cînd îi aducea aminte de romanele lui Thomas Mann şi muzica scrisă de compozitorii scandinavi. Acum, în mintea lui exista un alt element de care nu mai putea despărţi niciodată zăpada. Vizualiza extrem de clar vîrtejurile de răceală alb-lăptoase ce se năpusteau asupra vechii lui maşini cu comandă manuală, zburînd în interiorul carbonizat pentru a albi ceea ce fusese ars; atît de limpede — de parcă păşise spre ea pe fundul din cretă al unui lac — ea, ruina scufundată, şi el, înotătorul — incapabil să deschidă gura de teamă să nu se înece; şi, ori de cîte ori privea în sus, ştia că pe undeva albesc cranii. Nouă ani estompaseră totuşi mult din durere, şi nu uita, de asemenea, că noaptea de afară era minunată.

Era purtat cu viteză pe şosele largi, largi, peste poduri înalte, ale căror suprafeţe sticleau sub lumina farurilor, purtat

prin intersecţii în formă de trifoi, şi coborît într-un tunel ai cărui pereţi, vag sclipitori, se topeau pe lîngă el ca un miraj. În cele din urmă, reglă geamurile pe opac şi închise ochii.

Nu-şi aducea aminte dacă aţipise sau nu, ceea ce însemna că probabil moţăise. Simţi automobilul încetinind şi deplasă scaunul înainte, de-opacizînd geamurile. Aproape imediat bîzîi semnalul de oprire al monitorului. Ridică volanul şi intră în cupola de parcare, sui pe rampă, lăsă maşina să fie parcată şi luă tichetul de la robotul care se răzbuna cu demnitate pe omenire, scoţînd o limbă de carton la toţi cei pe care-i servea.

Ca întotdeauna, zgomotele erau difuze, aidoma luminilor. Locul părea că absoarbe sunetele şi le transformă în căldură, părea că îngreunează limba cu arome plăcute, că hipnotizează urechea cu trosnetul lemnelor din cămine.

Render fu încîntat să vadă că i se rezervase masa lui preferată, în colţ, în dreapta şemineului mai mic. Cunoştea meniul pe dinafară, totuşi îl studie atent în timp ce sorbi un Manhattan, alegînd nişte feluri pe măsura apetitului său. Şedinţele de plăsmuire îl înfometau totdeauna.

— Doctor Render?

— Da? Ridică privirea.

— Doctorul Shallot ar dori să vă vorbească, rosti chelnerul.

— Nu cunosc nici un Shallot, răspunse el. Eşti sigur că nu-l vrea pe Bender? Este un chirurg de la Metro, care mănîncă uneori aici...

— Chelnerul clătină din cap.

— Nu, domnule — „Render”. Vedeţi? Îi arătă un cartonaş, pe care numele lui era tipărit cu majuscule. De două săptămîni, explică el, Doctor Shallot cinează aici zilnic, şi de fiecare dată a solicitat să i se anunţe prezenţa dumneavoastră.

— Hm, mormăi Render. Ciudat... De ce nu mi-a telefonat la birou?

Chelnerul zîmbi şi făcu un gest vag.

— Bine, spune-i să vină, făcu el sorbind din coctail, şi mai adu-mi un pahar.

— Din păcate, Doctor Shallot este orb, spuse chelnerul. Ar fi mai uşor dacă...

— Sigur, am înţeles...

Render se ridică, părăsindu-şi masa favorită cu presimţirea că nu avea să mai revină la ea în seara aceea.

— Condu-mă.

Îşi croiră drum printre mese, îndreptîndu-se către nivelul următor. De la o masă lipită de perete, un chip familiar rosti „salut” şi Render încuviinţă din cap spre el — un fost elev, al cărui nume era Jurgens, sau Jirkans, cam aşa ceva.

Trecură în salonul mic, unde erau ocupate numai două mese. Ba nu, trei. În colţ, la capătul barului întunecat, se afla o alta, parţial mascată de o armură. Chelnerul se îndreptă într-acolo.

Se opri în faţa mesei, şi Render privi în jos la ochelarii fumurii, ce se înălţară la apropierea bărbaţilor. Doctorul Shallot era o femeie, cu puţin peste treizeci de ani. Şuviţele ei lungi, arămii nu acopereau complet punctul argintiu, purtat pe frunte ca un însemn de castă. Render inhală, şi ea tresări uşor cînd vîrful ţigării străluci. Părea că-l priveşte drept în ochi. Senzaţia era stînjenitoare, chiar dacă ştia că femeia nu putea distinge decît ceea ce minuscula celulă fotoelectrică transmitea la cortexul vizual prin intermediul implanturilor, mai subţiri decît firul de păr, ataşate convertizorului de oscilaţii; pe scurt, strălucirea jarului ţigării,

— Doctor Shallot, acesta este Doctor Render, spuse chelnerul.

— Bună seara, rosti Render.

— Bună seara, răspunse femeia. Numele meu este Elieen şi-am dorit foarte mult să te-ntîlnesc. Lui Render i se păru că sesizează un uşor tremur al glasului. Vrei să cinăm împreună?

— Cu plăcere, încuviinţă el şi chelnerul îi trase scaunul. Render se aşeză, remarcînd că femeia avea deja un coctail pe masă. Îi reaminti chelnerului de al doilea Manhattan.

— Ai comandat? întrebă el.

— Nu.

— ... Şi două meniuri..., începu să spună, apoi îşi muşcă limba.

— Numai unul, zîmbi ea.
— Nici unul, decise Render şi recită lista. Comandară amîndoi.
— Totdeauna faci aşa?
— Ce anume?
— Porţi meniurile în minte...

— Doar cîteva, pentru ocaziile stînjenitoare. De ce doreai să mă vezi... să vorbeşti cu mine?

— Eşti un terapeut neuroparticipant, zise ea, un Plăsmuitor.

— Iar tu...

— ... psihiatră la State Psych. Mai am un an pînă la secundariat.

— Atunci îl cunoşti pe Sam Riscomb.

— Da, el m-a ajutat să obţin postul. Mi-a fost îndrumător.

— Am fost prieteni foarte buni. Am studiat împreună, la Menninger.

Femeia încuviinţă.

— L-am auzit deseori vorbind despre tine... acesta-i unul dintre motivele pentru care am dorit să te-ntîlnesc. Sam m-a încurajat în realizarea dorinţei mele, în ciuda handicapului.

Render o studie. Purta o rochie verde-închis, ce părea făcută din catifea. În stînga decolteului, cam la cinci centimetri, avea o broşă, care s-ar fi putut să fie din aur. În ea era montată o piatră roşie, poate chiar un rubin, pe care era gravat un pocal. Sau de fapt erau două profiluri, privindu-se unul pe celălalt prin piatră? I se părea vag familiar, dar nu-şi dădea seama de unde anume. În lumina slabă, scînteia preţios.

Chelnerul aduse paharul lui Render.

— Vreau să devin terapeut neuroparticipant, rosti femeia.

Dacă n-ar fi fost oarbă, Render ar fi crezut că-l privea, aşteptînd un răspuns în expresia chipului său. Nu putea aprecia ce-ar fi dorit ea să audă.

— Îţi apreciez alegerea, spuse, şi-ţi respect ambiţia, încercă să-şi facă simţit zîmbetul în glas. Desigur, nu este un lucru uşor, nici una din cerinţele meseriei nu este obişnuită.

— Ştiu, răspunse ea. Sînt oarbă din naştere şi n-a fost uşor s-ajung pînă aici.

— Din naştere? repetă el. Credeam că ţi-ai pierdut recent vederea. Atunci înseamnă că ai urmat facultatea de medicină fără să vezi... Este... destul de impresionant.

— Mulţumesc, dar nu este. Nu tocmai. Am auzit de primii neuroparticipanţi — Bartelmetz şi ceilalţi — pe cînd eram copii, şi am decis s-ajung şi eu ca ei. De atunci, întreaga mea viaţă a fost guvernată de dorinţa asta.

— Ce-ai făcut cu laboratoarele? întrebă Render... Nu puteai să vezi specimenele, să te uiţi la microscop... Sau cu cititul?

— Am angajat personal care să-mi citească notiţele. Am înregistrat totul. Decanatul a înţeles că vreau să devin psihiatru şi a permis o aranjare specială a laboratoarelor. Am fost condusă la disecţii de către asistenţi, şi mi s-a descris totul. Pot recunoaşte lucrurile după pipăit... şi am o memorie ca a ta... cu meniul, zîmbi ea. „Calitatea fenomenelor de psihoparticipare poate fi măsurată numai de către terapeut, în acel moment în afara spaţiului şi timpului cunoscute în mod normal cînd se află în mijlocul unei lumi plăsmuite din materialul existent în visele altora, recunoaşte acolo arhitectura non-euclidiană a anormalului, apoi îşi ia pacientul de mînă şi vizitează locurile... Dacă îl poate readuce pe pămîntul obişnuit, atunci aprecierile sale au fost corecte, acţiunile exacte...”

— Din **De ce nu există psihometrie aici,** reflectă Render.

— ... de Charles Render, doctor în medicină.

— Cina noastră apare la orizont, remarcă el, ridicîndu-şi paharul, în timp ce măsuţa cu rotile purtînd farfuriile se opri lîngă ei.

— Ăsta-i unul dintre motivele pentru care-am vrut să te întîlnesc, apucă ea paharul. Vreau să mă ajuţi să devin Plăsmuitor.

Îl priviră din nou ochii ei, umbriţi şi goi, precum ai unei statui.

— Situaţia ta este absolut unică, comentă bărbatul, încă n-a mai existat un neuroparticipant orb congenital — din motive evidente. Înainte de a-ţi da un sfat, trebuie să consider toate aspectele. Acum hai să mîncăm. Sînt lihnit.

— Bine. Să ştii însă că lipsa mea de vedere nu-nseamnă că n-am văzut niciodată.

N-o întrebă ce voia să spună cu aceste cuvinte, deoarece cotletul era cald înaintea lui, iar lîngă cot avea o sticlă de Chambertin. Totuşi, făcu o pauză îndeajuns de lungă pentru a vedea,

atunci cînd femeia ridică mîna stîngă de sub tăblia mesei, că nu purta nici un inel.

— Mă-ntreb dacă mai ninge, reflectă Render pe cînd îşi beau cafelele. Se pornise tare, cînd am ajuns eu...

— Sper, răspunse ea, deşi ninsoarea absoarbe lumina şi nu pot „vedea” absolut nimic prin ea. Dar îmi place să simt

zăpada căzînd în jur, sau viscolindu-mi în faţă.

— Cum te deplasezi?

— Mă conduce cîinele meu, Sigmund— i-am dat seara liberă, zîmbi ea. Este un mutant ciobănesc.

— Ah! Render deveni curios. Poate vorbi mult?

Femeia încuviinţă.

— Totuşi, operaţia n-a fost tot atît de reuşită ca la alţii. Are un vocabular de vreo patru sute de cuvinte, însă cred că-l doare cînd vorbeşte. Este destul de inteligent. Poate o să-l cunoşti cîndva...

Render începu imediat să speculeze. Vorbise cu asemenea animale la nişte conferinţe medicale recente şi fusese surprins de abilitatea lor de-a raţiona, precum şi de devotamentul arătat stăpînilor. Pentru a obţine un cîine cu volumul cerebral mai mare decît al cimpanzeului, erau necesare o serie de intervenţii cromozomiale, urmate de operaţii extrem de delicate pe embrion. Alte cîteva intervenţii chirurgicale produceau aptitudinile vocale. Multe experienţe eşuaseră, şi cei vreo doisprezece căţeluşi anuali, la care operaţiile avuseseră succes, erau apreciaţi în jur de o sută de mii de dolari bucata. Aprinzîndu-şi o ţigară, şi ridicînd puţin flacăra, îşi dădu seama că piatra din broşa domnişoarei Shallot era un rubin autentic, începu să suspecteze că admiterea ei într-o facultate de medicină putuse fi înlesnită, pe lîngă incontestabilele ei aptitudini, şi de o donaţie importantă în beneficiul facultăţii. Deşi poate că n-avea dreptate...

— Da, rosti el, am putea scrie o lucrare asupra nevrozelor canine. S-a referit vreodată la tatăl lui drept „fiul acela al unei femele ciobăneşti”?

— Nu şi-a întîlnit niciodată tatăl, răspunse ea cu seriozitate. A fost crescut separat de ceilalţi cîini. Atitudinea lui nu este reprezentativă. Nu cred că vei afla vreodată de

la un mutant ceva despre psihologia funcţională a cîinilor.

— Poate că ai dreptate, recunoscu bărbatul. Mai vrei cafea?

— Nu, mulţumesc.

Hotărînd că venise timpul să reia discuţia, Render începu:

— Deci, doreşti să fii Plăsmuitor...

— Da.

— Detest să fiu acela care distruge năzuinţele cele mai dragi ale unui om. Pur şi simplu urăsc să fac aşa ceva. Doar

dacă acestea n-au nici un fel de bază. Atunci pot fi nemilos. Aşa încît... cinstit, şi cu mîna pe inimă, nu văd cum ai putea reuşi. Poate că eşti o psihiatră excelentă — dar, după părerea mea, îţi este imposibil, atît fizic, cît şi mental, să devii neuroparticipant. Motivele mele...

— Stai, îl întrerupse ea. Te rog, nu aici. Iartă-mă. Mă oboseşte locul acesta înghesuit... să continuăm discuţia în altă parte. Cred că te pot convinge că **există** o cale.

— De ce nu? înălţă el din umeri. Am destul timp. Bine... alege tu. Unde vrei?

— **Roata oarbă?**

Îşi opri un chicotit involuntar la auzul expresiei, dar femeia izbucni în rîs.

— Perfect, încuviinţă el, dar tot mi-e sete.

Comandă o sticlă de şampanie şi semnă cecul pentru cină, în ciuda protestelor ei. Sticla sosi într-un coşuleţ colorat, purtînd eticheta „Băuturi Pentru Şoferi”, şi amîndoi se ridicară. Femeia era înaltă, dar el era şi mai înalt.

Roata oarbă.

O singură denumire dintr-o mulţime de obiceiuri referitoare la automobilele cu comenzi automate. Fulgerînd prin ţară în mîinile sigure ale unui şofer invizibil, cu ferestrele opacizate, în noapte, sub cerul înalt, cu roţile asaltînd şoseaua precum patru bărzăuni fantomatici — pornind şi terminînd în acelaşi loc, fără să fi ştiut vreodată încotro mergi, sau unde ai fost — este posibil, pentru o clipă, să încerci o senzaţie de individualitate, privită cu indiferenţă, să produci un moment de conştiinţă de sine prin intermediul unei detaşări de orice cu excepţia senzaţiei de mişcare. Aceasta, deoarece mişcarea în întuneric este ultima abstracţie a vieţii însăşi — cel puţin aşa a spus unul dintre Marii Comedieni, şi toată lumea a rîs.

De fapt, fenomenul cunoscut sub numele de roata oarbă s-a răspîndit mai întîi (după cum se poate bănui) printre anumiţi membri mai tineri ai comunităţii, atunci cînd autostrăzile

monitorizate le-au răpit ocazia de a-şi folosi automobilele în modurile cele mai individuale, asupra cărora ajunsese să se încrunte Autoritatea Naţională de Control al Traficului. Trebuia făcut ceva.

Şi s-a făcut.

Prima reacţie, dezastruoasă, a fost simpla deconectare a

aparaturii de emisie, după intrarea pe o autostradă monitorizată. Aceasta determina dispariţia maşinii de pe ecranul monitorului şi trecerea ei pe comanda manuală a celor dinăuntru. Gelos ca o zeitate, un monitor nu tolera nimic care să-i nege atotputernicia programată: tuna şi fulgera în Staţia de Control a Autostrăzii celei mai apropiate de locul ultimului contact, trimiţînd heruvimi înaripaţi în căutarea celui dispărut.

Adesea era însă prea tîrziu, deoarece şoselele erau multe şi bune. La început, fusese uşor să scapi de urmăritori.

Totuşi, celelalte vehicule se comportau ca şi cum rebelul n-ar fi avut o existenţă reală. Prezenţa lui nu putea fi permisă.

Înghesuit într-o secţiune aglomerată a drumului, răzvrătitul se putea aştepta la o anihilare imediată, în cazul unei accelerări generale, sau a unei schimbări în configuraţia traficului, implicînd deplasări ale altor maşini prin poziţia sa, teoretic vacantă. În epoca de început a comenzilor monitorizate, aşa ceva cauza o serie rapidă de coliziuni. Ulterior, dispozitivele de control au devenit mai sofisticate, şi întreruperi automate au redus numărul ciocnirilor determinate de asemenea acţiuni. Cu toate acestea, calitatea contuziilor şi rănirilor a rămas nealterată.

Următoarea reacţie s-a bazat pe un amănunt ce fusese neglijat, fiind prea evident. Monitoarele duceau oamenii acolo unde doreau aceştia, pentru că oamenii le spuneau că vor să meargă acolo. O persoană care ar fi tastat o serie de coordonate aleatoare, fără referire la vreo hartă, s-ar fi trezit cu un automobil nemişcat şi cu semnalul luminos: „REVERIFICAŢI COORDONATELE”, sau ar fi fost purtată în mod brusc într-o direcţie necunoscută. Ultima variantă poseda o anumită aură romantică, oferind viteză, privelişti inedite şi libertatea mîinilor. De asemenea, era ceva perfect legal: în modul acela puteai călători

peste două continente, dacă aveai cele necesare traiului, şi dor de ducă.

Cum se întîmplă de obicei în astfel de situaţii, practica s-a răspîndit în sus, prin barierele vîrstei. Profesorii din şcoli, care şofau numai duminicile, şi-au pierdut renumele de cumpărători de maşini uzate. Astfel se termină o lume, cum spune actorul...

Terminat sau nu, automobilul proiectat pentru autostrăzile monitorizate este un tot unitar mobil, echipat cu toaletă, dulap,

frigider şi masă. Doi oameni pot dormi comod, iar patru ceva mai înghesuiţi. În anumite ocazii, şi trei pot fi al naibii de mulţi.

Render conduse pînă în afara cupolei, şi opri maşina într-un refugiu lateral.

— Vrei să baţi coordonatele? o întrebă.

— Fă-o tu. Degetele mele cunosc prea multe.

Apăsă cîteva taste la întîmplare. Vehiculul ieşi pe autostradă. Render ceru mărirea vitezei şi trecură pe banda de viteză maximă.

Farurile Spinnerului sfredeleau găuri arzătoare în întuneric. Oraşul se îndepărta rapid; era un foc mocnit pe ambele părţi ale drumului aţîţat de rafale bruşte de vînt, ascuns de vîrtejuri alburii, acoperit de necontenita cădere a cenuşii sure. Render ştia că viteza lor era doar şaizeci la sută din ceea ce s-ar fi putut într-o noapte senină, pe o şosea uscată.

Nu opaciză ferestrele, ci se lăsă pe spate şi privi afară. Eileen „se uita” înainte, la lumina slabă. Vreme de zece, sau cincisprezece minute nici unul nu rosti nimic.

Oraşul se strînse, ajungeau la marginea periferiilor. După un timp, începură să apară scurte porţiuni de şosea liberă.

— Spune-mi ce se vede afară, vorbi femeia.

— De ce nu mi-ai cerut să-ţi descriu cina, sau armura de lîngă masa noastră?

— Pentru că pe una am gustat-o, iar pe cealaltă am pipăit-o. Aici este ceva diferit.

— Afară ninge. Dacă ai lua fulgii, ai rămîne numai cu negru.

— Ce altceva?

— Pe drum este mîzgă. Cînd va îngheţa, maşinile se vor tîrî încet, doar dacă nu ieşim din viscol. Mîzga arată ca un sirop de melasă negru şi vechi, care a început să se zaharisească.

— Altceva?

— Asta-i tot, preastimată doamnă.

— Ninge mai tare, sau mai încet decît cînd am plecat de la club?

— Aş zice că mai tare.

— Vrei să-mi torni un pahar? întrebă ea.

— Sigur că da.

Îşi întoarseră scaunele spre interior, şi Render ridică masa. Scoase două păhărele din bar.

— În sănătatea ta, toastă el după ce turnă.

— Stă-naintea ta, privindu-te.

Render dădu paharul peste cap. Femeia sorbi puţin. Aşteptă următoarea ei remarcă. Ştia că în doi nu pot juca jocul socratic, şi se aştepta la mai multe întrebări înainte ca ea s-ajungă la subiect.

— Care-i lucrul cel mai frumos pe care l-ai văzut vreodată? întrebă femeia.

Da, decise el, ghicise corect.

— Scufundarea Atlantidei, răspunse fără să ezite.

— Te-am întrebat serios.

— Şi eu ţi-am răspuns la fel de serios.

— Vrei să-mi explici?

— Eu însumi am scufundat Atlantida, îi spuse. S-a petrecut acum vreo trei ani. Doamne! a fost minunat! Peste tot numai turnuri de fildeş, minarete din aur şi balcoane din argint. Poduri de opal şi balustrade purpurii, un rîu alb ca laptele, curgînd între maluri de culoarea lămîilor. Turle din jad şi copaci bătrîni, de la facerea lumii, care atingeau norii, iar în măreţul port Xanadu erau ancorate corăbii, delicate ca nişte instrumente muzicale, legănîndu-se pe valuri. Cei doisprezece principi ai ţării se adunaseră în Coliseumul Zodiacului, cel cu o duzină de coloane, să-l asculte pe un saxofonist tenor grec cîntînd la apusul soarelui.

Bineînţeles, grecul era pacientul meu paranoic. Etiologia este destul de complicată, dar asta a fost ceea ce i-am construit în minte. O vreme l-am lăsat să rătăcească liber, iar în cele din urmă a trebuit să despic Atlantida în două şi s-o scufund în adîncuri. El cîntă acum din nou, şi sînt sigur că l-ai auzit, dacă-ţi place genul ăsta de muzică. E bun. Uneori mă mai întîlnesc cu el, însă nu mai este ultimul urmaş al celui mai celebru menestrel din Atlantida. E doar un

saxofonist foarte bun, de la sfîrşitul secolului douăzeci.

Totuşi, cîteodată, reamintiodu-mi apocalipsa pe care am declanşat-o în viziunea lui grandioasă, încerc o senzaţie de frumuseţe pierdută — deoarece, pentru o sigură clipă, sentimentele lui, anormal de intense, au fost sentimentele mele, iar el simţea că visul său era lucrul cel mai frumos de pe lume.

Umplu iarăşi păhărelele.

— Nu la asta m-am referit, spuse femeia.

— Ştiu.

— Mă gîndeam la ceva real.

— Te asigur că era mai real decît realitatea.

— Nu mă-ndoiesc, dar...

— ... Dar am distrus fundaţia ce-o pregăteai pentru argumentele tale. Aşa este, îmi cer scuze. Să te ajut. Iată ceva ce ar putea fi real:

Ne deplasăm pe marginea unui uriaş crater de nisip. În el se troieneşte încet zăpada. La primavară, zăpada se va topi, şi apa va pătrunde în sol, sau se va evapora sub razele soarelui. Atunci va rămîne numai nisipul. În nisip nu creşte nimic, decît poate vreun cactus. Aici nu trăieşte nimic, doar şerpi, cîteva păsări, insecte, rozătoare şi unul sau doi coioţi. După-amiaza, toate creaturile acestea caută umbră. Înapoia oricărui lucru care poate opri lumina soarelui, fie un stîlp vechi al unui gard de sîrmă, fie o stîncă, un craniu sau un cactus, vei găsi viaţa ghemuindu-se înaintea elementelor primordiale. Culorile sînt însă mai presus de orice închipuire şi elementele sînt cu mult mai frumoase decît creaturile pe care le distrug.

— Nu există aşa ceva aici.

— Dacă eu spun, atunci este. Nu-i aşa? Eu l-am văzut.

— Da... ai dreptate.

— Şi nu contează dacă este un tablou de o femeie pe nume O'Keefe, sau ceva pe lîngă care trecem chiar acum, aşa-i? Dacă eu l-am văzut...?

— Recunosc validitatea diagnosticului. Vrei să vorbeşti tu pentru mine?

— Nu, dă-i drumul.

Umplu din nou păhărelele.

— Stricăciunea este în ochii mei, îi spuse, nu în creier.

Render îi aprinse ţigara.

— Pot vedea cu ochii altora, de vreme ce pot pătrunde în alte creiere.

Îşi aprinse şi el o ţigară.

— Neuroparticiparea se bazează pe faptul că două sisteme nervoase pot împărţi aceleaşi impulsuri, aceleaşi iluzii...

— Iluzii **controlate.**

— Aş putea realiza terapia şi, simultan, împărtăşi impresii vizuale autentice.

— Nu, rosti Render.

— Nu ştii ce-nseamnă să fii complet îndepărtat de un întreg tărîm de stimuli! Să ştii că un idiot mongoloid poate

simţi ceva ce n-ai cunoscut niciodată — şi că nu-l poate aprecia deoarece, ca şi tine, a fost condamnat înainte de naştere de un tribunal biologic, într-un loc unde nu există dreptate... numai şansă, pură şi simplă.

— Dreptatea a inventat-o omul, nu universul. Din nefericire, omul trebuie să trăiască în univers.

— Nu cer universului să m-ajute... îţi cer ţie.

— Îmi pare rău.

— De ce nu vrei să m-ajuţi?

— Tu singură îmi furnizezi motivul principal chiar în clipa asta.

— Care-i motivul acela?

— Emoţia. A vedea înseamnă mult prea mult pentru tine. Cînd terapeutul este în fază cu un pacient, el este narco-electric îndepărtat de majoritatea senzaţiilor sale corporale. Asta este necesar... deoarece mintea lui trebuie să fie complet absorbită de sarcina prezentă. De asemenea, este necesar ca emoţiile sale să sufere o suspendare similară. Bineînţeles, este ceva imposibil, pentru că el continuă să simtă, într-un anumit grad. Emoţiile terapeutului sînt sublimate însă într-o senzaţie generală de însufleţire — sau, ca în cazul meu, într-o reverie artistică. Totuşi, la tine „văzutul” ar fi prea mult. Permanent ai fi în pericol de-a pierde controlul visului.

— Nu sînt de acord.

— Era de aşteptat. Rămîne însă faptul că în fiecare clipă vei avea de-a face cu anormalul. Puterea unei nevroze este inimaginabilă pentru nouăzeci şi nouă virgulă etcetera la sută din populaţie, deoarece nu putem aprecia niciodată în mod exact intensitatea nevrozei personale — ca să nu mai vorbesc de ceilalţi, pe care-i vedem numai din exterior. De aceea, nici un neuroparticipant nu va accepta să trateze un psihopat complet dezvoltat. Puţinii care au încercat aşa ceva sînt ei înşişi sub tratament acum. Este ca şi cum ai plonja într-un maelstrom. Dacă într-o şedinţă tensionată terapeutul pierde controlul, nu va mai fi

Plăsmuitor, ci va fi el însuşi plăsmuit. Atunci cînd impulsurile nervoase sînt amplificate în mod artificial, sinapsele răspund printr-o reacţie în lanţ. Efectul de transfer este aproape instantaneu.

Acum cinci ani, am schiat foarte mult. Motivul era faptul că devenisem claustrofob. Îmi venea să fug întruna, şi mi-au trebuit şase luni să-nving senzaţia respectivă — totul datorîndu-se unei neglijenţe de o fracţiune de secundă. A fost

necesar să trimit pacientul altui terapeut. Iar asta a fost numai o repercusiune minoră... Dacă-ţi dai ochii peste cap înaintea decorului, fetiţo, poţi termina într-un azil pe tot restul vieţii.

Femeia îşi termină băutura şi Render îi umplu paharul. Noaptea gonea pe lîngă ei. Oraşul, rămăsese departe, în urmă, şi drumul era deschis şi clar. Întunericul îşi făcea tot mai mult loc printre fulgi. Spinnerul spori viteza.

— Bine încuviinţă ea, poate că ai dreptate. Totuşi, cred că mă poţi ajuta.

— Cum anume?

— Obişnuindu-mă să văd, aşa încît imaginile să-şi piardă ineditul, şi emoţiile să se estompeze. Acceptă-mă ca pacientă, şi scapă-mă de şocul imaginilor. Atunci nu va mai fi valabil nimic din cele spuse de tine. Voi putea începe pregătirea, concentrîndu-mi toată atenţia asupra terapiei. Voi putea sublima plăcerea văzului în cu totul altceva.

Render căzu pe gînduri.

Poate că era posibil. Oricum, ar fi fost o treabă dificilă.

În acelaşi timp, ar fi însemnat un eveniment de răsunet mondial.

Nimeni n-avea calificarea necesară unei asemenea încercări, doarece nimeni nu mai încercase aşa ceva.

Eileen Shallot era însă o raritate — ba nu, un exemplar unic — pentru că, mai mult ca sigur, era singura persoană din lume care îmbina pregătirea de specialitate cu infirmitatea respectivă.

Goli paharul, apoi le umplu pe amîndouă.

Era tot adîncit în gînduri cînd se aprinse beculeţul cu „RECOORDONAŢI”, şi maşina se opri într-un refugiu, întrerupse contactul şi rămase reflectînd.

Rareori fusese auzit lăudîndu-şi talentul. Colegii îl considerau modest. Cu toate acestea, ar fi fost interesant de ştiut că era conştient că ziua apariţiei unui neuroparticipant mai bun decît el ar fi însemnat şi ziua în care un **homo**

sapiens tulburat urma să fie tratat de cineva nu cu mult mai prejos decît un înger.

Turnă ultimele două păhărele, după aceea aruncă sticla goală.

— Ştii ceva? întrebă el în cele din urmă.

— Ce?

— Ar merita să-ncercăm.

Se clătină puţin, apoi se aplecă în faţă, pentru a tasta
coordonatele de înapoiere, dar femeia ajunse acolo înaintea lui. În clipa cînd maşina se întoarse, îl sărută. Sub ochelarii fumurii, obrajii ei erau uzi.

II

Sinuciderea îl tulburase mai mult decît ar fi crezut, iar doamna Lambert îi telefonase cu o zi în urmă, pentru a-şi amîna programarea. De aceea, Render se hotărî să-şi petreacă dimineaţa reflectînd. Conform planului, intră în birou încruntat, trăgînd din ţigară.

— Aţi văzut...? întrebă doamna Hedges.

— Da.

Îşi azvîrli haina pe masa din colţul camerei, se duse la fereastră şi privi în jos.

— Da, repetă. Treceam pe-acolo cu geamurile deopacizate. Tocmai curăţau locul.

— Îl cunoşteaţi?

— Încă nici nu ştiu cum îl cheamă. De unde să fi ştiut?

— Tocmai m-a sunat Priss Tully — o centralistă de la compania, de construcţii de la etajul optzeci şi şase. Spunea că se numea James Irizarry, producător de reclame... Stătea în birourile de vizavi de ei. A căzut ceva etaje... Cred că nu mai era conştient cînd a ajuns jos, nu? S-a izbit de faţadă... Dacă deschideţi fereastra şi vă aplecaţi, puteţi vedea... acolo-n stînga... unde...

— Las-o baltă, Bennie... Prietena ta bănuieşte de ce-a făcut-o?

— Nu prea. Secretara lui a apărut pe coridor, zbierînd. Se pare că intrase în biroul lui pentru nişte desene, tocmai cînd se suia pe pervaz. Pe masă lăsase un bilet: „Am avut tot ce mi-am dorit. De ce să mai aştept?” Caraghios, nu? Adică, nu caraghios...

— Da... Ştii ceva despre viaţa lui particulară?

— Însurat. Doi copii. Bună reputaţie profesională. Primea mereu comenzi. Serios... Îşi putea permite luxul unui birou în clădirea asta...

— Dumnezeule! se răsuci Render. Îi făcuse şi dosar?

— Ştiţi, înălţă din umeri secretara, am prietene prin tot stupul ăsta. Mai flecărim şi noi, cînd nu-i cine ştie ce de lucru. Şi, oricum, Prissy e cumnată-mea...

— Adică dacă-n clipa asta mă arunc pe geam, biografia mea completă va fi cunoscută în următoarele cinci minute?

— Probabil, zîmbi ea, cu aproximaţie de cîteva minute. Dar n-o faceţi astăzi, da?... Ştiţi, ar fi în contratimp, şi n-aş avea acelaşi succes cu o reluare. De fapt, sînteţi un amestecător-de-minţi. N-aţi putea face aşa ceva.

— Pariezi contra statisticilor, remarcă el. Medicii şi avocaţii o fac de trei ori mai des decît reprezentanţii celorlalte profesii.

— Hei! exclamă ea, prefăcîndu-se îngrijorată. Plecaţi de lîngă fereastra mea! Ar trebui atunci să lucrez pentru doctorul Hanson, şi-i un nesuferit.

Render se apropie de birou.

— Nu ştiu niciodată cînd să vă iau în serios, decise femeia.

— Îţi apreciez grija, pe cuvîntul meu. De fapt, nu m-am dat niciodată în vînt după statistici... Ar fi trebuit să ies din jocul ăsta acum patru ani.

— Aţi fi fost totuşi un titlu de pagina întîi, reflectă ea. Toţi reporterii m-ar fi întrebat despre dumneavoastră... Apropo, de ce o fac?

— Cine?

— Oricine...

— De unde să ştiu, Bennie? Eu sînt un simplu răscolitor de suflete. Dacă aş putea detecta o cauză generală — iar apoi să descopăr o metodă de anticipare — atunci pentru ziarişti ar fi ceva chiar mai grozav decît sinuciderea mea. Dar n-o pot face, deoarece nu cred că există o cauză simplă şi izolată...

— Oh!

— Acum treizeci şi cinci de ani, reprezenta a noua sursă de mortalitate în Statele Unite. Acum este pe locul şase, atît în America de Nord cît şi în cea de Sud. Mi se pare că-n Europa este pe locul şapte.

— Şi nimeni nu va şti, niciodată, de ce a sărit, de fapt, Irizarry?

Render întoarse un scaun cu spătarul înainte şi se aşeză. Scutură ţigara într-o tăviţă mică şi strălucitoare. Femeia deşertă tăviţa în coş şi tuşi semnificativ.

— Oho, de speculat poate specula oricine, răspunse el, şi în special unul cu meseria mea. Primul lucru de luat în seamă ar fi trăsăturile personalităţii, care ar putea predispune un individ la perioade depresive. Cei care-şi controlează strict emoţiile, cei care sînt conştienţi şi destul de puternic preocupaţi de probleme minore...

Scutură din nou ţigara în tăviţă şi o privi, retrăgîndu-şi apoi iute mîna. Zîmbi răutăcios.

— Pe scurt, încheie el, cîteva dintre trăsăturile celor ce activează în domenii ce solicită mai degrabă performanţa individuală decît cea colectivă: medicina, dreptul, arta...

Secretara îl privi gînditoare.

— Totuşi, nu te teme, chicoti Render. Viaţa-mi place al dracu' de mult.

— Sînteţi cam pesimist în dimineaţa asta...

— Mi-a telefonat Pete. Şi-a scrîntit glezna ieri, la ora de gimnastică. Ar trebui să fie mai atenţi la chestiile astea... Mă gîndesc să-l transfer la altă şcoală.

— Iarăşi?

— Poate. O să văd... După-amiază o să-mi telefoneze directorul. Nu-mi place să-l tot fîţîi, dar aş dori să termine şcoala întreg.

— Un copil nu poate creşte fără un accident, două. Este... o chestie de statistică.

— Statistica nu-i totuna cu soarta, Bennie. Fiecare şi-o face pe-a lui.

— Statistica sau soarta?

— Cred că pe amîndouă.

— Eu zic că dacă trebuie să se-ntîmple ceva, atunci se va întîmpla cu siguranţă.

— Nu sînt de acord. Întlmplător sînt convins că voinţa umană, dublată de o minte sănătoasă, poate exercita un anumit grad de control asupra evenimentelor. Dacă n-aş crede aşa, n-aş profesa meseria asta.

— Lumea este o maşină — ştiţi, doar — cauză, efect. Statisticile nu implică pro...

— Mintea omului nu-i o maşină, iar eu nu cunosc cauza şi efectul. Nu le cunoaşte nimeni.

— Din cîte ţin minte, aveţi un doctorat în chimie. Sînteţi un savant...

— Mai sînt şi un spion paraşutat, zîmbi el, întinzîndu-se, iar tu ai fost cîndva profesoară de balet. Se ridică şi-şi luă haina.

— Apropo, a sunat domnişoara DeVille şi-a lăsat un mesaj: „Ce-ai zice de St. Moritz?”

— Prea este cu „ritz” în coadă, hotărî el cu glas tare. O să fie Davos.

Deoarece sinuciderea îl tulburase mai mult decît ar fi trebuit. Render închise uşa cabinetului şi opaciză ferestrele. Lăsă aprinsă numai veioza de pe birou.

Cum s-a schimbat calitatea vieţii omului, scrise el, **de la începuturile revoluţiei industriale?**

Luă hîrtia şi reciti fraza. Acesta era subiectul despre care trebuia să vorbească sîmbăta următoare. Ca întotdeauna în astfel de cazuri, nu ştia ce să spună, deoarece avea prea multe de explicat şi numai o oră la dispoziţie.

Se ridică şi începu să se plimbe prin cabinetul scăldat acum în Simfonia a Opta a lui Beethoven.

— Puterea de-a face rău, rosti el pornind magnetofonul, a evoluat în directă legătură cu progresul tehnologic.

Spectatorii săi imaginari amuţiră. Zîmbi:

— Potenţialul uman de simplă rănire a fost multiplicat prin producţia de masă; capacitatea lui de a lovi psihicul prin contacte personale a sporit proporţional cu îmbunătăţirea mijloacelor de comunicaţie. Însă toate acestea sînt chestiuni bine ştiute şi nu la ele doresc să mă refer în seara aceasta. Aş dori, în schimb, să discut despre ceea ce eu am denumit auto-psihomimeză — complexele de anxietate auto-induse care, la prima vedere, par similare cazurilor clasice dar, de fapt, reprezintă dispersiuni radicale ale energiei psihice. Ele sînt specifice timpurilor noastre...

Se opri să-şi stingă ţigara şi să-şi caute cuvintele.

— Auto-psihomimeza, continuă, este un complex de imitare auto-perpetuat; este o afacere ce-ţi focalizează întreaga atenţie... Un jazzman, de pildă, care aproape jumătate din timp cîntă transpus, deşi n-a folosit niciodată vreun narcotic şi de-abia îşi aminteşte de cineva care să fi consumat droguri — se ştie doar că astăzi toate tranchilizantele şi stimulentele sînt lipsite de nocivitate... Asemenea lui Don Quijote, el aspiră la un ideal unde singură muzica lui va fi refularea tuturor tensiunilor sale.

Sau un orfan din războiul Coreei, trăind astăzi prin grija Crucii Roşii, a UNICEF-ului şi a părinţilor pe care nu i-a întîlnit niciodată. Şi-a dorit atît de mult o familie, încît şi-a plăsmuit una în imaginaţie. Şi-atunci...? Şi-a urît tatăl imaginar, şi şi-a iubit mama imaginară — pentru că era un băiat inteligent şi tînjea, de asemenea, după tradiţionalele complexe, pe jumătate adevărate. De ce?

Astăzi, oricine este suficient de sofisticat pentru a pricepe teoriile, onorate de scurgerea

timpului, referitoare la tulburările psihice. Multe din cauzele acestor tulburări au fost

îndepărtate — nu tot atît de radical ca războiul orfanului meu, ajuns acum adult, dar cu un efect la fel de remarcabil. Trăim într-un trecut nevropat... Din nou, de ce? Deoarece timpurile prezente sînt conectate la sănătate, siguranţă şi bunăstare. Am lichidat foametea, deşi orfanii din junglă continuă să prefere un pachet cu hrană concentrată primit de la o fiinţă umană care se gîndeşte la ei, prînzului cald oferit de un automat într-o poiană.

Chiar în exces, bunăstarea fizică este acum un drept al fiecărui individ. Reacţia faţă de această situaţie s-a ivit pe tărîmul sănătăţii mintale. Graţie tehnologiei, multe dintre vechile probleme sociale au dispărut şi o dată cu ele au pierit şi multe din motivele tulburărilor psihice. Însă între negrul de ieri şi albul de mîine se găseşte marele cenuşiu de astăzi, plin de nostalgie şi teamă de viitor, ce nu poate fi exprimat pe un plan pur material şi care este reprezentat printr-o căutare conştientă a străvechilor nelinişti anxioase...

Dictafonul bîzîi scurt, dar Render nu-l auzi.

— Nu este teamă de ceea ce nu cunoaştem, urmă el, dar ziua de mîine este o foarte mare necunoscută. Cu treizeci de ani în urmă, domeniul psihiatric în care activez eu nici nu exista. Ştiinţa este capabilă de avansuri atît de rapide, încît există o reală nelinişte publică — aş spune chiar o „angoasă” — faţă de urmarea logică: totala mecanizare a întregii lumi.

Cînd trecu pe lîngă birou, dictafonul bîzîi iarăşi. Închise magnetofonul şi reduse volumul muzicii.

— Alo?

— Saint Moritz, rosti ea.

— Davos, replică el ferm.

— Charlie, eşti exasperant!

— Jill, dragă... semeni cu mine,

— Hai să discutăm diseară.

— N-avem ce discuta!

— Atunci mă iei la cinci?

Ezită, apoi răspunse:

— Da, la cinci. De ce n-ai conectat ecranul?

— M-am coafat. Vreau să-ţi fac o surpriză, îşi opri un chicotit prostesc şi spuse:

— Sper că-i una plăcută. Bine, o să vin să te iau.

O aşteptă să răspundă „la revedere” şi întrerupse legătura.

De-opaciză ferestrele, stinse veioza şi privi afară.

Cerul era tot cenuşiu, iar văzduhul plin de fulgi, căzînd lent... plutind fără grabă... coborînd şi pierzîndu-se în tumult...

Deschise fereastra, se aplecă şi zări în stînga locul unde Irizarry îşi lăsase penultimul semn în lume.

Închise fereastra şi ascultă restul simfoniei. Trecuse o săptămînă de cînd fusese cu Eileen în roata oarbă. Şedinţa cu ea era programată la ora unu.

Îşi reaminti degetele ei mîngîindu-i chipul, ca nişte frunze, sau ca trupul unor insecte, învăţîndu-i trăsăturile în felul străvechi al nevăzătorilor. Aminţirea nu era pe de-a întregul plăcută. Se întrebă de ce anume.

Jos, cu mult sub el, o porţiune de trotuar era iarăşi curată; lunecoasă ca sticla sub un strat subţire, alb şi proaspăt. Unul din îngrijitorii clădirii se grăbi afară şi împrăştie sare, înainte ca vreun trecător să alunece şi să se lovească.

Sigmund era întruchiparea vie a mitului lui Fenris. După ce Render îi comunicase doamnei Hedges: „Trimite-i înăuntru”, uşa începu să se întredeschidă încet, apoi se deschise brusc şi doi ochi galbeni-fumurii îl priviră. Ochii aparţineau unui cap de cîine cu o formă ciudată.

Ţeasta lui Sigmund nu era îngustă ca a cîinilor, ridicîndu-se uşor de la rădăcina nasului; era înaltă, cu părul zbîrlit, făcînd ca ochii să pară mai afundaţi în orbite decît în realitate. Render se înfioră uşor înaintea aspectului şi mărimii capului. Mutanţii văzuţi pînă atunci fuseseră cu toţii căţelandri. Sigmund era adult şi blana lui neagră-cenuşie avea tendinţa să se zbîrlească, lucru ce-l făcea să apară şi mai masiv decît cîinii obişnuiţi din rasa lui.

Îl privi pe Render într-un mod foarte necîinesc şi scoase un mormăit ce semăna prea mult cu „Salut, doctore”, ca să fi fost o coincidenţă.

Render încuviinţă şi se ridică.

— Salut, Sigmund, răspunse el. Intră.

Cîinele întoarse capul, adulmecînd-aerul încăperii — parcă hotărîndu-se dacă să fie sau nu încrezător. Apoi privi din nou spre bărbat, clătină din cap a încuviinţare şi deschise uşa cu umărul. Întreaga scenă durase, poate, o secundă.

Eileen îl urmă, ţinînd uşor de lesa dublă. Cîinele păşi fără zgomot pe covorul gros — cu capul plecat, de parcă s-ar fi furişat. Ochii săi nu-l părăseau pe Render.

— Deci acesta e Sigmund...? Ce mai faci, Eileen?

— Bine... Da, a dorit foarte mult să vină, iar **eu** am ţinut să-l întîlneşti.

Render o conduse pînă la un scaun şi-o aşeză. Femeia desfăcu lesa de la zgarda cîinelui şi o lăsă pe podea. Sigmund se aşeză lîngă ea, continuînd să-l privească pe Plăsmuitor.

— Ce mai e nou pe la State Psych?

— Nimic deosebit... Pot împrumuta o ţigară, doctore? Le-am uitat pe-ale mele...

Îi puse ţigara între degete şi o aprinse. Ea purta un taior bleumarin închis, şi ochelarii erau albăstrii. Punctul argintiu de pe frunte reflectă flacăra brichetei; ea continuă să privească locul acela din spaţiu chiar şi după ce el îşi retrăsese mîna. Părul lung, pînă pe umeri, părea mai deschis la culoare decît în ziua cînd făcuseră cunoştinţă; astăzi era aidoma unei monezi de-abia arămite.

Render se aşeză pe colţul biroului său, apropiind cu piciorul scrumiera-glob.

— Înainte, mi-ai spus că a fi orb nu-nseamnă că n-ai văzut niciodată. Atunci, nu ţi-am cerut să te explici. Acum însă aş vrea să ştiu.

— Am făcut o şedinţă de neuroparticipare cu doctorul Riscomb, răspunse ea, înainte de accidentul lui. Voia să mă acomodeze cu

impresiile vizuale. Din păcate, a doua şedinţă n-a mai avut loc...

— Mda... Ce-aţi făcut în şedinţa aceea?

Eileen încrucişă picioarele şi Render le remarcă.

— În principal, culori. Experimentul a fost copleşitor.

— Cît de bine ţi le-aminteşti? Cînd a avut loc?

— Acum vreo şase luni... şi n-o să le uit niciodată. De atunci am visat de multe ori colorat.

— Cît de des?

— De cîteva ori pe săptămînă.

— Ce fel de asociaţii, au culorile?

— Nici una specială. Îmi vin în minte laolaltă cu alţi stimuli — destul de aleator.

— Cum anume?

— Uite, de pildă cînd mă întrebi ceva, „văd" un fel de galben-portocaliu. Salutul tău era argintiu. Acum, cînd stai şi mă asculţi fără să vorbeşti, te asociez cu un albastru închis, aproape violet.

Sigmund îşi mută privirea spre birou, uitîndu-se la panoul lateral.

Aude oare învîrtindu-se rolele magnetofonului? se întrebă Render. **Şi, dacă le aude, poate ghici ce este şi ce face?**

În cazul acela, fără îndoială, cîinele i-ar fi spus Eileenei — deşi femeia era pesemne conştientă de ceea ce era acum o practică curentă — şi poate nu i-ar fi plăcut să i se aducă aminte că Render consideră cazul o terapie, nu un simplu proces de adaptare. Dacă el considera c-ar fi fost bine (şi zîmbi mental, închipuindu-şi scena), ar fi trebuit să-i vorbească animalului între patru ochi,

Înălţă din umeri.

— Atunci o să construiesc o lume destul de elementară, spuse, şi-o să-ţi introduc cîteva fundamente.

Femeia zîmbi şi Render privi mitul ghemuit la picioarele ei, cu limba ca o felie de şuncă atîrnînd peste o sîrmă ghimpată.

Şi el zîmbeşte?

— Mulţumesc, rosti Eileen.

Sigmund dădu din coadă.

— Bine. Bărbatul azvîrli ţigara în regiunea Madagascarului. Atunci scot „oul” şi-l testez. Între timp,spuse apăsînd o tastă, camuflată, poate că puţină muzică te va relaxa.

Ea deschisese gura să-i răspundă, însă o uvertură wagneriană acoperi cuvintele. Render apăsă din nou tasta şi, în tăcerea care urmă, se scuză:

— He, he... Credeam că urmează Respighi...

Încă două apăsări şi găsi nişte pini romani.

— Ai fi putut să-l laşi, comentă Eileen. Îmi place Wagner.

— Nu, mulţumesc, făcu el, descuind dulapul. Mă lovesc mereu de grămezile alea de laitmotive.

Tăcut ca un nor, oul cel uriaş lunecă în cabinet. Deplasîndu-l spre birou, Render auzi un mîrîit uşor înapoia sa. Se întinse iute.

Precum umbra unei păsări, Sigmund se ridicase în picioare, traversase încăperea şi dădea ocol maşinăriei, adulmecînd-o — cu coada întinsă, urechile culcate pe spate şi colţii dezveliţi.

— Stai uşor, Sig, îl potoli Render. Este un Aparat Neural

Multicanal, tip T & R. Nu muşcă. E pur şi simplu o maşină, aidoma unui automobil, sau televizor, sau maşină de spălat vase. Îl vom folosi azi ca să-i arătăm Eileenei cum se văd unele lucruri.

— Nu place, mîrîi cîinele.

— De ce?

Sigmund nu-i răspunse, ci se îndreptă spre Eileen şi-şi puse capul în poala ei.

— Nu place, repetă el, privind-o.

— De ce?

— Nu cuvinte, se hotărî el. Acum, acasă?

— Nu, răspunse ea. Tu o să te ghemuieşti în colţul ăla şi-o să te culci, iar eu o să mă ghemuiesc în maşină şi-o să fac acelaşi lucru... sau cam aşa ceva.

— Nu bine, lăsă cîinele coada în jos.

— Hai, îl împinse Eileen, aşează-te şi fii cuminte.

Sigmund o ascultă, dar mîrîi cînd Render opaciză ferestrele şi apăsă tasta ce transforma masa de lucru în locul operatorului.

Scînci încă o dată... cînd oul, conectat acum de consolă, se desfăcu la mijloc, iar capacul basculă în sus şi înapoi, dezvăluind interiorul.

Bărbatul se aşeză. Scaunul i se mulă după trup şi se înclină, lunecînd pe jumătate sub consolă. Se ridică, şi scaunul se retrase, redevenind drept. Atinse o anumită porţiune a biroului şi jumătate din plafon se desprinse de la locul ei, se modifică şi atîrnă deasupra ca un clopot uriaş. Render veni lîngă uterul-ro. Respighi vorbea despre pini, iar Render detaşă o cască de sub ou şi se aplecă peste birou. Astupîndu-şi o ureche cu umărul şi lipind casca de cealaltă ureche, se jucă peste taste cu mîna liberă. Leghe de valuri înecau poemul; mile de trafic îl călăreau; un clopot uriaş trimitea dangăte prin el; iar feed-backul rostea: „...Acum, cînd stai şi mă asculţi fără să vorbeşti, te asociez cu un albastru închis, aproape violet...”

Trecu pe masca facială şi comandă, **unu** — scorţişoară, **doi** — frunze uscate, **trei** — mosc puternic, reptilian... şi mai jos, prin sete, şi

gustul de miere, oţet şi sare, înapoi în sus la liliac şi pavaj umed, un iz de ozon de după furtună, şi toate aromele olfactive şi gustative de bază pentru dimineaţa, amiaza şi seara oraşului.

Salteaua plutea orizontal pe perna ei de mercur, stabilizată magnetic de pereţii oului. Pregăti benzile.

Uterul-ro era în perfectă stare.

— Bun, rosti întorcîndu-se, totul e-n ordine.

Ea tocmai îşi aşeza ochelarii deasupra hainelor împăturite. Se dezbrăcase în vreme ce Render testa aparatura. Rămase surprins de talia subţire, sînii mari, cu sfîrcuri întunecate, picioarele lungi. Era prea bine făcută pentru o femeie de înălţimea ei.

În timp ce o privea, îşi dădu seama că, în mod normal, principala lui nemulţumire venea din faptul că-i era pacientă.

— Sînt gata, rosti Eileen, şi el veni lîngă femeie.

O apucă de cot şi o conduse pînă la maşină. Degetele ei cercetară interiorul. Ajutînd-o să intre, îi observă ochii de un verde marin. Nici asta nu-l încîntă.

— Stai bine?

— Da.

— Bun, atunci îi dăm drumul. Îl închid. Vise plăcute!

Capacul coborî încetişor. Închizîndu-se, deveni opac, apoi scînteietor. Render îşi privi reflexia deformată.

Păşi înapoi către birou.

Sigmund se ridicase în picioare, blocîndu-i drumul.

Render se aplecă să-l mîngîie pe cap, dar cîinele se feri.

— Eu merg, mîrîi el.

— Mă tem că nu se poate, bătrîne, făcu bărbatul. Şi-apoi, nu mergem nicăieri. O să moţăim chiar aici, în camera asta.

Cîinele nu păru îmbunat.

— De ce?

Plăsmuitorul oftă. O discuţie cu un cîine era chestiunea cea mai ridicolă pe care şi-o putea imagina cînd era treaz.

— Sig, spuse el. Încerc s-o ajut să-nveţe cum arată lucrurile. Fără îndoială, tu faci o treabă minunată, conducînd-o în lumea aceasta, pe care ea n-o poate vedea — dar acum trebuie să afle şi cum arată **de fapt,** iar eu o să-i arăt.

— Atunci, ea nu va avea nevoie de mine.

— Ba sigur că va avea nevoie de tine. Render era gata să izbucnească în rîs. Pateticul era atît de alăturat absurdului, încît nu se putea abţine. Eu nu-i pot readuce vederea, explică. Îi voi transfera nişte abstracţii vizuale — ca şi cum i-aş împrumuta, pentru scurt timp, ochii mei. Ai înţeles?

— Nu, rosti cîinele. Ochii mei să ia.

Render închise muzica.

Întreaga relaţie mutant-stăpîn, hotărî el, **merită şase volume în germană.**

Arătă colţul încăperii.

— Du-te şi stai acolo, cum ţi-a spus Eileen. N-o să dureze mult şi cînd se va termina, va pleca aşa cum a venit, condusă de tine. Înţeles?

Sigmund nu răspunse, dar se întoarse şi porni spre colţ cu coada iarăşi pleoştită.

Render se aşeză şi coborî cupola, versiunea modificată pentru operator a uterului-ro. Era singur înaintea celor nouăzeci de taste albe şi două roşii. Lumea se termina în întunericul din jurul consolei. Lărgi nodul cravatei şi-şi descheie gulerul.

Luă casca de pe suportul ei şi-i verifică legăturile. După aceea şi-o puse pe cap ridicînd-o jumătate peste partea inferioară a feţei şi lăsînd cealaltă jumătate să-i cadă peste frunte, unindu-se între ele. Aşează braţul drept în bandulieră şi, dintr-o singură apăsare, elimină conştiinţa pacientei sale.

Un Plăsmuitor nu apasă conştient tastele albe. El doreşte anumite condiţii. După aceea, reflexe musculare adînc înrădăcinate exercită o presiune aproape imperceptibilă asupra bandulierei sensibile, ce glisează în poziţia corespunzătoare şi stimulează mişcarea degetului întins. O tastă este apăsată. Banduliera se mişcă mai departe.

Render simţi o furnicătură în ceafă; miros de iarbă proaspăt cosită.

Pe neaşteptate, se află pe drumul cel mare şi cenuşiu dintre lumi.

După un timp ce i se păru foarte lung, simţi că ajunsese pe un Pămînt ciudat. Nu putea vedea nimic; doar o anume senzaţie îl anunţă că ajunsese. Era cea mai întunecoasă dintre nopţile întunecoase pe care le cunoscuse.

Dori ca bezna să dispară. Nu se întîmplă nimic.

O parte a minţii lui se redeşteptă, o parte despre care nu ştiuse că dormea; îşi aminti cui aparţinea lumea unde intrase.

Îi ascultă prezenţa. Auzi teamă, şi aşteptare.

Dori culoare. Pentru început, roşu…

Simţi o corespondenţă. Apoi un ecou.

Totul deveni roşu; trăia în mijlocul unui rubin infinit.

Portocaliu… Galben…

Era capitv într-o picătură de chihlimbar.

Verde acum, şi adăugă ceţurile unei mări fierbinţi. Albastru, şi răcoarea serii.

Îşi atinse atunci mintea, producînd simultan toate culorile. Soseau precum nori mari, rotitori.

Îi făcu apoi bucăţele şi creă din ele o formă.

Un curcubeu incandescent, arcuit peste cerul negru.

Luptă pentru castaniuri şi cenuşiuri. Apărură dedesubtul lui, fosforescente — petice tremurătoare, mişcătoare.

Undeva, o senzaţie de uimire. Totuşi, nici urmă de isterie, aşa încît continuă cu Plăsmuitul.

Reuşi un orizont, şi întunericul se scurse înapoia sa. Cerul se albăstri uşor, şi încercă pe el o turmă de nori negri. Eforturilor lui de a crea distanţă şi adîncime li se opunea rezistenţă, şi atunci consolidă imaginea cu un zgomot de valuri îndepărtate. Acum, cînd împinse norii într-o parte, apăru încetişor transferul unui concept de distanţă, cunoscut doar din auzite. Ridică iute o pădure înaltă, pentru a opri un talaz de acrofobie.

Panica dispăru.

Render îşi concentră atenţia asupra copacilor înalţi — stejari şi pini, plopi şi sicomori. Îi azvîrli în jur, ca pe nişte lănci, în şiruri neregulate de verde, cafeniu şi galben, derulă un covor gros de iarbă umedă de roua dimineţii, presără din loc în loc cîteva stînci cenuşii şi buturugi acoperite cu muşchi, împleti ramurile de deasupra potrivind în viroagă o lumină constantă.

Efectul fu ameţitor. Întreaga lume se clătină parcă într-un suspin, apoi se aşternu tăcerea.

Continua să-i simtă prezenţa. Se hotărî că mai bine ar fi fost să construiască iute fundalul, să creeze un loc tangibil, să pregătească un cîmp de operaţii. Mai tîrziu, în şedinţele următoare, putea reveni, putea repara şi înlătura efectele şocului; pentru început, acesta era minimul necesar.

Surprins, îşi dădu seama că tăcerea nu era o retragere. Eileen pătrunsese în copaci şi iarbă, în pietre şi tufişuri, personaliza formele acestora, corelîndu-le cu senzaţii tactile, sunete, temperaturi, arome.

Mişcă ramurile copacilor cu o adiere uşoară. Undeva, în afara limitelor vederii, iscă susurul unui pîrîu.

Un sentiment de bucurie. Îl împărtăşi şi el.

Ea se comporta foarte bine, aşa încît decise să extindă sfera

exerciţiului. Îşi lăsă mintea să hoinărească printre arbori, încercînd o dublare de moment a vederii, în care răstimp zări o mînă uriaşă, călătorind într-o caleaşcă din aluminiu, spre un cerc alb.

Acum, el se găsea lîngă pîrîu şi o căuta, atent.

Se contopi cu apa. Încă nu luase o formă anume. Susurul deveni clipocit, cînd împinse undele pîrîiaşului peste bolovani şi prin locuri înguste. La insistenţa sa, apele deveniră mai unduioase.

— Unde esti? întrebă pîrîul.

Aici! Aici!

Aici!

...şi aici! răspunseră copacii, tufişurile, pietrele, iarba.

— Alege numai una, spuse pîrîul, lărgindu-se, ocolind o stîncă şi coborînd apoi pe o pantă, către un lac albastru.

Nu pot, răspunse vîntul.

— Trebuie. Pîrîul se vărsă în lac, se învolbură la suprafaţă, după aceea se linişti şi reflectă crengi şi nori negri. Acum!

Bine, răspunse pădurea, **imediat.**

Ceaţa se înălţă deasupra lacului şi pluti spre un mal.

— Acum, clincheti ceaţa.

Atunci, aici...

Alesese o salcie mititică. Se clătina în vînt şi-şi afunda ramurile în apă.

— Eileen Shallot, rosti el, priveşte în lac!

Vîntul suflă din altă parte; salcia se aplecă.

Nu-i era greu deloc să-şi amintească chipul, trupul ei. Copăcelul se roti, parcă lipsit de rădăcini. Eileen stătea în mijlocul unei explozii tăcute de frunze; privea, înfricoşată, în oglinda albastră şi adîncă din mintea lui Render — lacul.

Ăşi acoperi ochii cu mîinile, însă nu le putu opri vederea.

— Iată-te, spuse Render.

Lăsă jos mîinile şi se privi. Apoi se întoarse încet, în fiecare direcţie; se studie. În cele din urmă, vorbi:

— Simt că sînt destul de frumoasă. Simt aşa pentru că asta doreşti tu, sau pentru că este adevărat?

În timp ce pronunţa cuvintele, privi în jur, căutîndu-l pe Plăsmuitor.

— Este adevărat, se auzi Render de pretutindeni.

— Mulţumesc.

Un vîrtej alb, şi fu îmbrăcată într-un veşmînt de damasc. În depărtare, lumina spori aproape imperceptibil. La baza norilor inferiori, apăru o nuanţă palidă de trandafiriu.

— Ce se-ntîmplă acolo? întrebă ea.

O să-ţi arăt un răsărit de soare, răspunse bărbatul, şi probabil că am să-l ştirbesc puţin... dar este primul meu răsărit profesional în aceste condiţii.

— Unde eşti **tu?**

— Peste tot.

— Te rog, ia o formă, să te pot vedea.

— Bine.

— Adevăratul tău aspect...

Dori să fie pe mal, lîngă ea, şi apăru acolo.

Surprins de o strălucire metalică, privi în jos. Lumea tremură pentru o clipă, apoi redeveni stabilă. Izbucni în rîs, dar rîsul îi îngheţă pe buze, cînd se gîndi la ceva.

Purta armura ce stătuse lîngă masa lor, la **Potîrnichea şi Scalpelul,** în seara cînd se cunoscuseră.

Ea întinse un braţ:

— Armura de lîngă masa noastră, recunoscu, plimbîndu-şi degetele peste plăci şi îmbinări. În seara aceea, am asociat-o cu tine.

— Şi m-ai băgat înăuntru, comentă Render. Eşti o femeie cu o voinţă foarte puternică.

Armura dispăru, iar el purta costumul său gri, cravata sîngerie cu nodul lărgit, şi o expresie profesională.

— Iată-mă în realitate, zîmbi vag. Acum, spre răsărit. O să folosesc toate culorile. Priveşte!

Se aşezară pe banca verde ce apăruse înapoia lor şi Render arătă în direcţia unde hotărîse că va fi estul.

Încetişor, soarele trecu prin ipostazele sale matinale. Pentru întîia dată în această lume particulară, străluci ca un zeu, se reflectă în lac, străpunse norii şi incendie peisajul sub ceaţa ce se ridica din pădurea umedă.

Eileen nu se clinti şi nu vorbi multă vreme, uitîndu-se absorbită, privind direct în globul de foc. Render îi putea simţi fascinaţia.

Privea sursa întregii lumini; de pe arama strălucitoare a sprîncenelor ei, se reflecta precum o picătură de sînge.

— Acesta este soarele, iar acolo sînt norii, spuse Render bătînd din palme, iar norii acoperiră soarele şi deasupra lor se auzi un duruit uşor. Asta este tunetul, încheie el.

Apoi începu să plouă, încreţind lacul şi gîdilîndu-le chipurile, cu sunete seci pe frunze, urmate de alte zgomote mai moi, cînd picăturile căzură de pe ramuri, udîndu-le hainele şi

părul, curgîndu-le după ceafă, şi în ochi, şi preschimbînd pămîntul în noroi.

Un fulger acoperi cerul, urmat, după o clipă, de tunet.

— ... Iar asta-i o furtună de vară, explică. Vezi cum ploaia ne udă pe noi, şi frunzele? Ceea ce-ai văzut pe cer înaintea tunetului a fost un fulger.

— ... Prea mult, făcu ea. Să ne oprim o clipă, te rog.

Ploaia încetă imediat şi soarele se ivi printre nori.

— Mor după o ţigară, spuse Eileen, dar mi le-am lăsat în cealaltă lume.

Pînă să termine de vorbit, între degete îi apăru o ţigară gata aprinsă.

— O s-aibă un gust fad, vorbi cu glas straniu Render.

O privi o clipă, apoi adăugă:

— Nu eu ţi-am dat ţigara. Tu ai luat-o din mintea mea.

Fumul, care se încolăcea în sus, dispăru.

— ... Ceea ce înseamnă că, pentru a doua oară astăzi, am subestimat forţa vidului din mintea ta — de-acolo unde ar fi trebuit să existe văzul. Asimilezi foarte repede impresiile noi. Ba chiar ai ajuns să te întinzi după altele. Fii atentă! Caută să-ţi stăpîneşti această tendinţă.

— Este ca o foame, şopti ea.

— Poate c-ar fi mai bine să-ncheiem acum şedinţa.

Hainele se uscară. O pasăre începu să cînte.

— Nu, aşteaptă! Te rog. O să fiu atentă. Vreau să mai văd şi alte lucruri.

— Mai este timp şi data viitoare. ...Totuşi cred că mai putem încerca o dată. Există ceva ce ţi-ai dori tare mult să vezi?

— Da! Iarna... Zăpada...

— Bine, zîmbi Plăsmuitorul, atunci înveleşte-te în blana asta...

După plecarea ei, orele trecură repede. Render era bine dispus. Se simţea golit şi

reumplut. Trecuse prin prima încercare fără a suferi vreo repercusiune. Hotărî că avea să reuşească. Satisfacţia lui era mai mare decît teama. Revenind să lucreze la textul expunerii se simţi cuprins de exaltare.

— ... Şi care este puterea de-a face rău? îşi întrebă microfonul.

Trăim din plăceri şi trăim din dureri, răspunse tot el. Ambele pot frustra, şi ambele pot încuraja. Dar în vreme ce plăcerea şi durerea îşi au izvorul în biologic, ele sînt condiţionate de societate: sînt, astfel, valori obţinute prin derivare. Datorită maselor uriaşe de indivizi ce-şi schimbă, zilnic şi aleator, poziţia spaţială prin oraşele planetei, a apărut necesitatea existenţei unor controale total inumane asupra acestor mişcări. Zilnic, ele invadează domenii noi — ne conduc automobilele, ne pilotează avioanele, ne iau interviuri, ne pun diagnostice — şi nici măcar nu-ndrăznesc să avansez o judecată morală asupra acestor infiltrări. Au devenit necesare. În cele din urmă, s-ar putea dovedi salutare.

Ceea ce doresc însă să accentuez este că, adesea, nu ne cunoaştem propriile valori. Nu putem spune exact ce-nseamnă pentru noi un anumit obiect, decît atunci cînd dispare din viaţa noastră. Dacă un lucru de valoare încetează să mai existe, energiile psihice acumulate în el se eliberează. Căutăm alte obiecte de valoare în care să investim această... mana, dacă vă place termenul, sau libido, dacă nu vă place. Totuşi, nici unul dintre lucrurile dispărute în ultimele trei, patru, cinci decenii, n-a fost, în sine, extrem de semnificativ; şi nici unul dintre lucrurile noi apărute în acest răstimp nu este foarte maliţios faţă de oamenii pe care-i înlocuieşte, sau faţă de cei pe care, într-un fel sau altul, îi controlează. Totuşi, o societate este formată din multe lucruri, iar cînd acestea se modifică prea rapid, consecinţele nu pot fi apreciate. Adesea, o studiere aprofundată a bolilor mintale este revelatoare în privinţa naturii stress-urilor din societatea unde a apărut

boala. Dacă simptomele de anxietate se împart în anumite grupe şi clase, atunci din ele se poate afla ceva relativ la nemulţumirea societăţii. Cari Jung a arătat că atunci cînd conştiinţa, în căutarea ei de valori, este frustrată în mod repetat, ea va orienta această căutare spre conştient; eşuînd acolo, va începe să-şi croiască drum în ipoteticul subconştient colectiv. În analizele postbelice ale unor foşti nazişti el a observat că, cu cît aceştia se străduiau mai puternic să ridice ceva din ruinele vieţilor lor — după ce trăiseră într-o perioadă de iconoclasm, pentru ca apoi să-şi vadă prăbuşite noile idealuri —, deci, cu cît încercau mai tare, cu atît păreau să pătrundă mai adînc în subconştientul colectiv al poporului german. Pînă şi visele lor erau structurate pe miturile teutonice.

Acelaşi lucru, într-un mod mult mai puţin dramatic, se întîmplă astăzi. Există perioade istorice în care tendinţa colectivă a minţii de-a se răsfrînge asupra ei, înapoi, este mai

pronunţată decît în alte vremuri. Trăim într-o asemenea perioadă de don quijotism, în chiar sensul termenului. Motivul? În ziua de azi, puterea de-a face rău este sinonimă cu a ignora, a respinge, a nu băga în seamă — şi ea nu mai reprezintă proprietatea exclusivă a fiinţelor omeneşti...

Îl întrerupse un bîzîit. Opri magnetofonul şi cuplă telefonul.

— Charles Render.

— Paul Charter, se auzi din receptor. Sînt director la Dillin.

— Da?

Ecranul se limpezi. Render zări un bărbat cu ochii apropiaţi sub o frunte înaltă. Fruntea era extrem de ridată; gura zvîcnea, agitată de un tic.

— Aş dori să-mi cer scuze pentru cele petrecute. Cauza a fost un aparat defect, care...

— Nu vă puteţi permite echipament corespunzător? Percepeţi taxe destul de mari.

— Era un aparat nou. Defectul a fost de fabricaţie...

— Nu asista nimeni la oră?

— Ba da, însă...

— De ce n-a verificat echipamentul? De ce nu era în apropiere, să prevină accidentul?

— **Era** în imediata apropiere, dar totul s-a petrecut prea rapid ca să mai poată interveni. În privinţa verificării echipamentului, depistarea defectelor de fabricaţie nu este treaba lui. V-am spus, îmi pare foarte rău. Ţin mult la băiat. Vă asigur că aşa ceva nu se va repeta.

— Aici aveţi dreptate. Mîine dimineaţă îl mut la o şcoală care ştie să ia nişte măsuri de siguranţă.

Întrerupse legătura cu un gest scurt. Rămase locului cîteva minute, apoi traversă încăperea către seiful din perete, parţial mascat, deşi nu ascuns, de un raft cu cărţi. Îi trebui doar o clipă să-l deschidă şi să ia dinăuntru o casetă, conţinînd un colier ieftin şi o fotografie înrămată a unui bărbat semănînd cu el, deşi mult mai tînăr, alături de o femeie cu bărbia mică şi părul

negru pieptănat peste cap. Între cei doi se aflau doi copii — fetiţa ţinea bebeluşul în braţe şi zîmbea frumos, deşi plictisită. Ca întotdeauna în asemenea momente, Render privi poza numai cîteva clipe, jucîndu-se cu colierul, apoi închise caseta şi o zăvori din nou, pentru multe luni de zile.

*
* *

Bum! Bum! făcea basul. **Zing-zing-zinga-zing,** cinelele. Proiectoarele împroşcau roşu, verde, albastru şi un galben oribil asupra incredibililor dansatori metalici.

OAMENI? întreba firma.

ROBOŢI? (imediat dedesubt).

VENIŢI Şl GHICIŢI! (criptic, jos de tot.)

Aşa că veniseră.

Render şi Jill stăteau la o măsuţă microscopică, din fericire cu spatele la perete, sub caricaturile în cărbune ale unor personalităţi suficient de necunoscute (în subculturile unui oraş cu paisprezece mjlioane de locuitori, existau nu mai ştiu cîte personalităţi). Încreţind nările de plăcere, Jill era absorbită de actualul punct de atracţie al subculturii respective, înălţînd cînd şi cînd umerii pînă la nivelul urechilor, pentru a sublinia un rîs tăcut, sau un chicotit, deoarece dansatorii erau prea umani — felul în care robotul de abanos îşi deplasa degetele pe antebraţul robotului argintiu, cînd se depărtau şi treceau unul pe lîngă celălalt...

Bărbatul îşi împărţea atenţia între Jill, dansatori şi o licoare cu aspect neplăcut, aducînd perfect cu un păhărel de whisky amar, încîlcit cu alge (dintre care krakenul s-ar fi putut ridica în orice clipă, tîrînd la pieire vreo corabie nefericită).

— Charlie, eu cred că-s oameni!

Render îşi descurcă privirea din părul şi clipsurile ei.

Privi dansatorii de pe ringul plasat ceva mai jos faţă de mese şi înconjurat de muzică.

Sub carapacele metalice, puteau fi oameni. În cazul acesta, dansul lor era o chestiune de mare abilitate. Deşi se fabricau aliaje extrem de uşoare, oricărui dansator i-ar fi venit greu să se mişte cu atîta uşurinţă — atît de mult timp şi fără nici un efort aparent — într-un costum complet metalic, fără nici cel mai mic zdrăngănit sau zornăit.

Silenţios…

Alunecau precum doi pescăruşi; cel mai mare de culoarea antracitului şlefuit, iar celălalt aidoma unei raze de lună ce intră pe fereastră şi cade asupra unui manechin înveşmîntat în mătase.

Chiar atunci cînd se atingeau, nu se auzea nici un zgomot — sau, dacă se auzea, nu se distingea dincolo de ritmurile formaţiei.

Bum-bum! Zinga-zing!

Render comandă încă un pahar.

Încet, se trecuse la un dans apaş. Plăsmuitorul îşi privi ceasul. Se gîndi că dansau de prea multă vreme pentru a fi nişte artişti obişnuiţi. Trebuiau să fie roboţi. Privindu-i din nou, cel negru îl aruncă pe cel argintiu la vreo trei metri depărtare şi se întoarse cu spatele la el.

Nu se auzi nici un sunet metalic.

Mă-ntreb cît o fi costînd spectacolul ăsta? medită Render.

— Charlie! nu s-a auzit nici un zgomot! Cum au făcut?

— Habar n-am.

Luminile erau din nou galbene, apoi roşii, albastre, verzi.

— Ai crede că şi-au stricat mecanismul, nu-i aşa?

Robotul alb se tîrî înapoi; celălalt îşi învîrtea încheietura mîinii, cu o ţigară aprinsă între degete. Se auziră rîsete, cînd duse mecanic ţigara la chipul lipsit de buze. Dansatorul argintiu ajunse înaintea lui. Se întoarse, dădu drumul ţigării, o stinse încet şi apăsat şi se răsuci din nou spre partenerul său. Avea să-l arunce iarăşi? Nu...

Încet apoi, precum păsările cu picioroange din Orient, reîncepură mişcările cu multe întoarceri.

Adînc în sinea lui, Render se amuză, totuşi era prea detaşat pentru a se întreba asupra motivului. Preferă să caute krakenul în fundul paharului.

Jill îl strînse de braţ, făcîndu-l să-şi îndrepte din nou atenţia către ring.

În vreme ce orga de lumini tortura spectrul, robotul întunecat îl ridică încetişor deasupra capului pe cel argintiu, apoi începu să se rotească, ţinîndu-l în poziţia aceea — braţele întinse, spatele arcuit, picioarele încrucişîndu-se — la început foarte lent. După aceea, mai iute.

Brusc, se învîrteau cu o viteză incredibilă, iar luminile se roteau tot mai rapid.

Render scutură din cap, să se limpezească.

Se mişcau atît de iute, încît trebuiau să cadă — indiferent ce-ar fi fost, oameni sau roboţi. Dar nu căzură. Erau o mandala. O formă complet cenuşie. Render privi în jos.

încetiniră, mai mult, tot mai mult. Se opriră.
Muzica încetă.
Se făcu întuneric. Răsunară aplauze.
Cînd luminile se aprinseră iarăşi, roboţii stăteau aidoma unor

statui, cu faţa spre public. Lent, foarte lent, făcură o plecăciune.

Aplauzele sporiră.

După aceea, se întoarseră şi plecară.

Muzica reîncepu, sub o lumină normală. De peste tot se auzeau glasuri comentînd. Render ucise krakenul.

— Ce părere ai? îl întrebă ea.

Bărbatul adoptă o expresie serioasă şi declamă:

— Sînt un om ce se visează robot, sau sînt un robot visînd că este om? Zîmbi şi adăugă: Nu ştiu.

Chicotind, Jill îl înghionti; el îi atrase atenţia că se ameţise.

— Nu, protestă ea. Oricum, nu prea tare. Nu ca tine...

— Totuşi, cred că trebuie să te vadă un doctor. Unu' ca mine. Chiar acum! Hai să plecăm şi să ne plimbăm cu maşina.

— Nu încă, Charlie. Mai vreau să-i văd o dată, da? Te rog!

— Dacă mai beau ceva, n-o să mai pot vedea pîn-acolo.

— Atunci, comandă o cafea.

— Puah!

— O bere...

— O să mă chinuiesc şi fără.

Pe ring dansau mai multe perechi, dar Render îşi simţea picioarele de plumb.

Aprinse o ţigară.

— Deci azi ai vorbit c-un cîine?

— Da. Foarte tulburător.

— Era drăguţă?

— Era căţel. Brr, ce căţel urît!

— Prostănacule! Mă refer la tipa lui.

— Jill, ştii că niciodată nu discut despre pacienţi.

— Mi-ai spus că-i oarbă şi că are un cîine mutant. Vreau să ştiu doar dacă-i drăguţă.

— Păi... Şi da, şi nu. O ciupi pe sub masă şi făcu un gest vag. Ştii...

— La fel, se adresă ea chelnerului ivit brusc dintr-o pată de întuneric, iar acesta încuviinţă şi dispăru tot atît de neaşteptat.

— S-au dus bunele mele intenţii, suspină Render. Tot ce-ţi pot spune, este c-o să vezi ce-nseamnă să fii examinată de-un medic în stare de ebrietate.

— O să te trezeşti repede, ca-ntotdeauna. Hipocrate şi chestiile-alea.

Pufni şi privi ceasul.

— Mîine trebuie să fiu în Connecticut. Să-l retrag pe Pete de la nenorocita aia de şcoală...

Femeia suspină, plictisită de subiect.

— Cred că-ţi faci prea multe griji cu el. Orice copil îşi poate scrînti piciorul. Aşa-s copiii. Eu mi-am rupt mîna la şapte ani. A fost un accident. Nu-i vina şcolii; se mai întîmplă şi de astea.

— Pe dracu! exclamă el, acceptînd băutura neagră de pe tava neagră purtată de un negru. Dacă ăia nu pot face o treabă ca lumea, o să găsesc pe cineva care poate.

Jill înălţă din umeri.

— Tu eşti şeful. Eu ştiu doar ce citesc prin ziare... Ai rămas la Davos, deşi ştii că la Saint Moritz întîlneşti alt gen de oameni? adăugă ea.

— Mergem să schiem, nu? Eu prefer pîrtiile din Davos.

— În seara asta eu n-am voie să marchez nici o dată?

O strînse de mînă.

— Tu marchezi cînd sîntem numai noi doi, scumpo.

Băură paharele, fumară ţigările şi se ţinură de mîini pînă cînd oamenii părăsiră ringul de dans şi reveniră la mesele lor microscopice, iar proiectoarele se învîrtiră şi se învîrtiră, nori înţepători de fum din iad pînă la răsărit şi înapoi, iar basul făcu **bum!**

Zinga-zinga!

— Oh, Charlie! Uite-i din nou!

Cerul era limpede ca un cristal. Drumurile erau curate.

Ninsoarea se oprise.

.Jill răsufla regulat şi încet, adormită. S—7 gonea peste podurile oraşului. Dacă stătea absolut nemişcat, Render se putea convinge că numai trupul îi era beat; dar cînd încerca să mişte capul, universul începea să danseze în jurul lui. În clipa aceea, se crezu Plăsmuitor, într-un vis.

Un moment, fusese real. Dăduse înapoi uriaşul ceas de pe cer, zîmbind în vreme ce moţăia. În secunda următoare, era din, nou treaz şi surîsul îi dispăruse.

Universul se răzbunase pe ipoteza lui. Pentru o clipă recunoscută, cu neajutorarea ce-o iubea atît de mult, îl încărcase iarăşi cu preţul adîncului de lac; iar pe cînd înaintase spre ruina de la capătul lumii — cu mişcări lente de înotător şi la fel de incapabil să vorbească — auzise de undeva de deasupra Pămîntului, neclar prin apele ce-l acopereau, urletul lupului Fenris, care se pregătea să-nfulece Luna; şi atunci, ştiuse că sunetul semăna cu trîmbiţa unei judecăţi, după cum femeia de lîngă el nu semăna cu Luna. În mod cert. Fără putinţă de îndoială. Şi i se făcu teamă.

III

— ... Simplu, direct şi la obiect. Aceasta este catedrala Winchester, spunea ghidul. Coloanele ei, aidoma unor arbori uriaşi, de la podea pînă la boltă, îi conferă o stăpînire totală asupra spaţiului: bolţile sînt drepte; fiecare interval separat de coloanele respective reprezintă un lucru sigur şi stabil. Într-adevăr, pare să reflecte ceva din spiritul lui Wilhelm Cuceritorul. Dispreţul faţă de artificiul simplu şi dăruirea pasionată pentru iubirea altei lumi pare, de asemenea, s-o transforme în decorul perfect al unei povestiri de Mallory... Priviţi capitelurile festonate. Canelurile lor primitive anticipează ceea ce, mai tîrziu, va reprezenta un motiv obişnuit.

— Aiurea! făcu Render — încet totuşi, deoarece se afla într-un grup, în interiorul unei biserici.

— S-s-s-t! interveni Jill DeVille (Fotlock — aşa o chema în realitate).

Render era impresionat şi tulburat în aceeaşi măsură.

Detestarea pasiunii lui Jill îi devenise un reflex, încît ar fi preferat să stea sub un dispozitiv oriental care-ţi picură în creştetul capului decît să admită că uneori îi plăcea să se plimbe pe sub arcade şi prin galerii, coridoare şi tuneluri, şi să-şi piardă răsuflarea urcînd scările înalte şi răsucite ale clopotniţelor.

De aceea, alergă peste tot cu ochii, îi închise arzînd totul, apoi reconstrui locul din cenuşa încă fumegîndă a memoriei, pentru ca, după aceea, să poată repeta vizita, oferind imaginea aceea unui pacient care vedea numai prin ochii săi. Construcţia era mai puţin neplăcută decît multe altele. Da, avea să i-o ducă.

Fotografiind mental împrejurimile, Render păşi alături de ceilalţi, cu trenciul pe braţ şi degetele tremurînd după o ţigară. Continua să ignore ghidul, ştiind că ignorarea reprezenta cea mai înaintată formă de protest a omului. Mergînd prin Winchester, se gîndi la ultimele două şedinţe cu Eileen Shallot. Îşi aminti de nedorita lui postură de Adam, pe măsură

ce denumea animalele ce treceau prin faţa lor, conduse desigur de cel pe care ea dorise să-l vadă, colorate puţin înceţoşat de propria lui stînjeneală. După ce răsfoise o carte veche de botanică, se simţise plăcut bucolic, apoi Plăsmuise şi numise florile cîmpiei.

Evitaseră deocamdată oraşele şi maşinile. Reacţiile ei emotive erau prea puternice la vederea unor obiecte simple, introduse precaut, pentru a risca s-o azvîrle într-o nebunie atît de complexă şi haotică; urma să-i construiască oraşul pe îndelete.

Ceva trecu pe deasupra catedralei, lăsînd în urmă un bubuit de undă sonică. Render apucă pentru o clipă mîna lui Jill şi-i zîmbi. De obicei, ştiind că se afla la limita frumuseţii, femeia se străduia din răsputeri s-o dobîndească. Astăzi însă purta părul strîns simplu la spate, buzele îi erau palide, urechile dezgolite apăreau micuţe, albe şi parcă ascuţite.

— Priveşte capitelurile festonate, şopti el. Canelurile lor primitive au anticipat ceea ce va reprezenta mai tîrziu un motiv obişnuit.

— Aiurea! făcu ea.

— S-s-s-t! interveni de lîngă ei o femeie micuţă şi bronzată, al cărei chip părea că se desface şi reface din cusături, în vreme ce-şi umezea întruna buzele.

Mai tîrziu, în drum spre hotel, Render întrebă:

— Mulţumită de Winchester?

— Da.

— Fericită?

— Da.

— Bine, atunci putem pleca după-amiază.

— Cum vrei...

— În Elveţia.

Ea se opri şi îi răsuci un nasture de la haină.

— N-am putea petrece o zi, sau două vizitînd vreun castel vechi? La urma urmei, sînt pe celălalt mal al canalului, şi poţi degusta toate vinurile locale, în vreme ce eu...

— Bine, aprobă el.

Jill îl privi uşor surprinsă.

— Ce? Fără discuţii? zîmbi. Unde-ţi este spiritul de luptă? Mă laşi să te manevrez în halul ăsta?

Îl luă de braţ şi, cînd porniră mai departe, Render rosti:

— Ieri, pe cînd galopam prin măruntaiele castelului ăla, am auzit un geamăt slab, apoi o voce a strigat: „În numele

Domnului, Montresor!” Cred că era spiritul meu de luptă, deoarece sînt sigur că era glasul meu. Am renunţat la **der Geist der stets verneint. Pax vobiscum!** Spre Franţa! **Alors!**

— Render dragă, numai o zi, sau două...

— Amin, deşi a început să mi se prăfuiască ceara de pe schiuri.

Plecară şi, în dimineaţa celei de-a treia zile, cînd Jill îi vorbise despre castelele maure din Spania, el remarcă cu glas tare că în vreme ce psihologii beau şi se enervează, este ştiut că psihiatrii beau şi se enervează şi azvîrl cu ce le cade în mînă. Înţelegînd ameninţarea deghizată la adresa antichităţilor achiziţionate, ea cedă dorinţei lui de a schia.

Liber! Render aproape că răcnise.

Inima îi bubuia în tîmple. Se aplecă mult. O cristiană la stînga. Vîntul îi izbea faţa; o jerbă de cristale din gheaţă, ca nişte gloanţe de cristal, scrijelindu-i obrazul.

Schia. Da... lumea se sfîrşise la Weissflujoch şi Dorftali cobora tot mai jos, departe de poarta aceasta.

Picioarele lui erau două rîuri strălucitoare gonind peste ţinutul deluros, cu denivelări; nu puteau îngheţa în cursul lor. În jos. Zbura. Departe, de toate încăperile lumii. Departe de moleşeală, de bunăstare ce te îndopa de o sută de ori pe zi, de ritmul ucigaş al distracţiilor forţate, înghiţindu-te precum o hidră; departe.

Coborînd pîrtia, încercă dorinţa puternică de a privi peste umăr, de a vedea parcă, dacă lumea lăsată îndărăt şi deasupra nu plăsmuise o întruchipare a lui, o umbră care să-l urmărească, să-l vîneze şi să-l tîrască înapoi la un sicriu cald şi luminat, în cer, iar acolo să zacă cu o ţepuşă din aluminiu înfiptă în voinţă şi o ghirlandă de curenţi alternativi, potolindu-i spiritul.

— Te urăsc, răsuflă el printre dinţii încleştaţi, iar vîntul îi azvîrli cuvintele înapoi; atunci rîse pentru că, în mod reflex, îşi analiza întotdeauna

stările emoţionale; şi adăugă: Iese Oreste, nebun, urmărit de Furii...

După o vreme, panta deveni mai lină şi, ajungînd la baza pîrtiei, trebui să se oprească.

Fumă o ţigară şi porni înapoi spre vîrf, pentru a-l coborî iarăşi, din motive neterapeutice.

Seara, stătu înaintea focului din căminul cel mare, simţind cum căldura îi înmoaie muşchii obosiţi. Jill îi masă umerii, iar el jucă Rorschach cu flăcările şi descoperi un pocal arzător, ce se topi sub ochii lui în aceeaşi clipă în care numele său fu rostit undeva în salonul de la Nine Hearths.

— Charles Render! pronunţă cineva (doar că aducea mai mult cu „Şarlz Ründer”); privi imediat într-acolo, dar ochii îi erau prea orbiţi de flăcări pentru a descoperi sursa apelului.

— Maurice? întrebă el după o clipă. Bartelmetz?

— Aha, sosi răspunsul, apoi Render zări figura familiară, capul chel şi lipsit de gît, ieşind dintr-un pulover roş-albastru, acoperind milos pîntecele bărbatului care se îndrepta acum către ei, evitînd abil beţele, schiurile şi pe cei care, asemenea lui Jill şi Render, dispreţuiau scaunele. Plăsmuitorul se ridică, se întinse şi-i strînse mîna.

— Te-ai cam împlinit, remarcă el. Nu-i sănătos.

— Prostii! Sînt numai muşchi. Ce-ai mai făcut, şi cu ce te ocupi acum? O privi pe Jill şi femeia răspunse zîmbetului.

— Domnişoara DeVille, o prezentă Render.

— Jill, completă ea.

Bărbatul se înclină uşor, eliberînd în sfîrşit mîna celuilalt.

— ...Şi profesorul Maurice Bartelmetz, din Viena, urmă Render, un discipol înceţoşat al tuturor formelor de pesimism dialectic şi un distins pionier pe tărîmul neuroparticipării — deşi, privindu-l, n-ai putea bănui aşa ceva. Am avut norocul de a-i fi fost elev, vreme de peste un an.

Bartelmetz aprobă din cap, luă o Schnapsflasche scoasă de Render dintr-o punguţă din plastic şi umplu pînă sus un pahar pliant.

— Ah, ai rămas un doctor bun, suspină el. Într-o clipă, ai diagnosticat cazul şi-ai prescris leacul cel mai eficace. **Nozdrovia!**

— Sănătate, răspunse Render şi umplu paharele.

— Atunci s-o cruţăm, bînd mai încetişor.

Se aşezară pe podea, înaintea focului ce trosnea în şemineul uriaş din cărămidă, în vreme ce buştenii ardeau — crenguţe, crăci groase, inel cu inel şi an cu an.

Render scormoni jăraticul.

— Ultima ta carte, vorbi Bartelmetz, am citit-o acum patru ani.

Render aprecie că, într-adevăr, cam atîta trecuse.

— Acum te ocupi de ceva nou?

Render se jucă leneş cu vătraiul.

— Da, răspunse el, să zicem.

O privi pe Jill, moţăind cu obrazul lipit de braţul fotoliului din piele, pe care trona trusa lui de urgenţă, umbrele flăcărilor jucînd pe obrazul trandafiriu al femeii.

— Am dat peste un caz aparte şi-am început ceva; vreau să fac o comunicare.

— Aparte? În ce sens?

— Ca prim amănunt, este o pacientă oarbă din naştere.

— Foloseşti ANM-ul?

— Da. Vrea să devină Plăsmuitor.

— **Verfluchter!**... Îţi dai seama de posibilele urmări?

— Bineînţeles.

— Ai auzit de Pierre-ghinionistul?

— Nu.

— Perfect, înseamnă că afacerea a fost bine muşamalizată.

Pierre era student în filosofie la universitatea din Paris şi scria o dizertaţie asupra evoluţiei conştiinţei. Vara trecută s-a hotărît să exploreze mintea unei maimuţe, cred că în scopul de a-şi compara mintea cu alta **moins** scîrbită.

Oricum, a obţinut acces clandestin la un ANM şi la creierul vărului nostru împăroşat. Nu s-a aflat niciodată cît de mult a expus animalul la stimulii din bancă, dar se poate presupune că anumite lucruri, ce nu sînt imediat trans-subiective între om şi maimuţă — zgomotul traficului şi **so weiter** — au înspăimîntat creatura. Acum, Pierre locuieşte într-o celulă capitonată, şi toate reacţiile lui sînt cele aie unei maimuţe înfricoşate! Aşa încît, deşi nu şi-a terminat dizertaţia, s-ar putea să constituie un material excelent pentru dizertaţia altcuiva.

Render clătină din cap.

— E impresionant, rosti el încet, însă eu nu mă ocup de ceva atît de dramatic. Am găsit o persoană perfect stabilă — o psihiatră, de fapt — care a lucrat deja cu pacienţi obişnuiţi. Doreşte să se apuce de neuroparticipare — dar îi era teamă de eventualul şoc produs de

imagini. Am expus-o gradat la o serie de fenomene vizuale. Cînd voi termina, ar trebui să fie complet acomodată cu văzul, aşa încît să-şi îndrepte întreaga atenţie asupra terapiei şi să nu fie orbită de imagini, ca să zic aşa. Am ţinut pînă acum patru şedinţe.

— Şi?

— ... Şi merge bine.

— Eşti sigur?

— Da, atît cît poţi fi de sigur în asemenea chestiuni.

— Hmmm, mormăi Bartelmetz. Spune-mi, o găseşti cumva dotată cu o voinţă excesiv de puternică? Mă gîndesc, de pildă, la o structură obsesiv-compulsivă referitoare la cîte ceva din cele văzute pînă acum.

— Nu.

— A reuşit vreodată să preia controlul asupra visului?

— Nu.

— Minţi!

Render căută o ţigară. După ce o aprinse, zîmbi:

— Bătrîn meseriaş, cedă el, anii nu ţi-au tocit intuiţia. Mai degrabă m-aş putea păcăli pe mine decît pe tine... Da, de fapt, este foarte dificil s-o menţin sub control. Nu se mulţumeşte cu privitul. Vrea deja să plăsmuiască lucruri. E lesne de înţeles — şi pentru mine, şi pentru ea — dar teama conştientă, şi acceptarea emotivă nu par a face casă bună împreună. În cîteva rînduri, a devenit dominantă dar am reuşit aproape imediat să restabilesc controlul. La urma urmei, eu sînt stăpînul bărcii.

— Mda, făcu Bartelmetz. Spune-mi, cunoşti cumva un text budist intitulat **Catehismul lui Shankara?**

— Mă tem că nu.

— Atunci, o să ţi-l rezum. Se postulează — evident, nu în scopuri terapeutice — existenţa unui ego adevărat şi a unui ego fals. Cel adevărat reprezintă partea nemuritoare a omului, care va ajunge la nirvana — sufletul, dacă vrei. Perfect! Pe de altă parte, ego-ul fals este mintea normală, la un loc cu iluziile — conştiinţa ta, a mea şi a fiecărui individ pe care l-am cunoscut din punct de vedere profesional. Bun?... Bu-u-un! Acum, falsul ego este alcătuit din aşa numitele skandhe. Acestea includ sentimentele, senzaţiile, aptitudinile, conştiinţa însăşi şi chiar aspectul, forma fizică. Foarte neştiinţific? Da! Ele însă nu sînt totuna cu

nevrozele, cu una dintre vieţile-minciuni ale domnului Ibsen, sau cu halucinaţiile — nu, chiar dacă toate sînt neadevărate, în primul rînd pentru că sînt părţi ale unui lucru fals. Fiecare din cele cinci skandhe este o parte a ciudăţeniei pe care noi o numim identitate — deasupra lor vin nevrozele şi toate celelalte chestii ce le urmează şi formează meseria noastră. Da?... Da! Îţi fac toată teoria asta pentru că-mi trebuie o introducere dramatică pentru ceea ce voi spune în continuare, deoarece voi spune ceva dramatic. Să figurăm skandhele zăcînd la fundul unui lac; nevrozele sînt

încreţiturile de la suprafaţa apei „adevăratul ego”, dacă există, este îngropat adînc în nisipul de pe fund. Aşa... Încreţiturile umplu ă...ă...ă — **zwischenwelt** — dintre obiectiv şi subiectiv. Skandhele sînt parte a subiectivului, a bazei a unicităţii, sînt chiar materialul fiinţei... M-ai urmărit pînă aici?

— Cu multe rezerve.

— Bun! Acum, după ce-am definit, cumva, termenii, îi voi utiliza. Tu te joci cu skandhele, nu cu simple nevroze, încerci să ajustezi concepţia generală despre lume şi despre ea însăşi a acestei femei. Pentru asta, foloseşti ANM-ul. Este acelaşi lucru ca şi cînd ai lucra cu un psihopat, sau o maimuţă. Totul pare să meargă bine, dar... În orice clipă este posibil să faci ceva, să-i arăţi un anumit lucru, sau un anume fel de-a vedea care se va prăbuşi peste individualitatea ei, va sparge o skandhă — şi, paf! — e ca şi cum s-ar perfora fundul apei. Se formează un vîrtej care te va tîrî... unde? Tinere, nu te vreau ca pacient, aşa încît te sfătuiesc să te opreşti din experimentul ăsta. ANM-ul nu trebuie folosit în acest fel.

Render zvîrli ţigara în foc şi începu să numere pe degete:

— Unu, spuse el, faci un armăsar mistic dintr-un ţînţar. Eu doar îi ajustez conştiinţa, pentru a putea primi o zonă suplimentară de percepţie. În mare parte, este vorba de un simplu transfer de la celelalte simţuri... Doi: iniţial, emoţiile ei erau destul de intense, deoarece **într-adevăr** implicau o traumă... însă am depăşit acest stadiu. Acum, pentru ea reprezintă doar ceva nou. În curînd, va fi o obişnuinţă... Trei: Eileen este ea însăşi psihiatră; are o pregătire în domeniu şi este conştientă de natura delicată a şedinţelor noastre... Patru: personalitatea şi dorinţele ei, sau skandhele ei, cum vrei să le numeşti, sînt solide ca Stînca Gibraltarului. Îţi dai seama ce calităţi trebuie să posede o persoană nevăzătoare pentru a realiza cîte a realizat ea? Îţi trebuie o voinţă de oţel şi controlul emoţional al unui ascet...

— Şi dacă ceva atît de puternic se rupe într-o infinitezimală clipă de anxietate, zîmbi amar Bartelmetz, fie ca umbrele lui Sigmund Freud şi Cari Jung să umble alături de tine în Valea Beznei.

— Şi, cinci, adăugă brusc, fixînd ochii iui Render. Cinci, arătă el un singur deget. Este drăguţă?

Plăsmuitorul întoarse privirea spre flăcări.

— Foarte inteligent, suspină Bertelmetz. Flăcările ţi se răsfrîng pe chip şi nu pot spune dacă ai roşit, sau nu. Totuşi, mă tem c-ai roşit, ceea ce-nseamnă că-ţi dai seama că tu însuţi poţi fi sursa stimulului incitant. Diseară, voi aprinde candela sub portretul lui Adler şi-o să mă rog să-ţi dea tăria de-a cîştiga în duelul cu pacienta ta.

Render se uită către Jill, care continua să doarmă, întinse mîna şi-i îndepărtă o şuviţă de pe frunte.

— Cu toate astea, urmă vienezul, dacă continui, şi dacă totul merge bine, o s-aştept cu mult interes să-ţi citesc lucrarea. Ţi-am spus vreodată că am tratat cîţiva budişti, dar n-am găsit niciodată un „ego adevărat”?

Amîndoi izbucniră în rîs.

Ca mine, dar nu ca mine, acela în lesă, mirosind a frică, mic, cenuşiu şi orb. **Mr-r** şi-o să se înăbuşe în zgardă. Are capul gol ca un cuptor de aragaz. Ea apasă butonul şi face cina. Vorbeşte şi ei nu-nţeleg niciodată, dar sînt ca mine. Într-o zi îl omor pe unul — de ce?... Curbă aici.

— Trei trepte. Sus. Uşi din sticlă. Mîner în dreapta.

De ce? În faţă, lift. Jos, dedesubt, grădini. Miroase frumos, aici. Iarbă, pămînt ud, copaci şi aer curat. Văd. Totuşi nu sînt păsări. Văd tot. Eu.

— Lift. Patru trepte.

Jos. Da. Vreau să mîrîi, nu mă simt bine. Curat, neted, copaci mulţi. Dumnezeu... Ei îi place să stea pe bancă, să mestece frunze, să respire aer curat. Nu le poate vedea ca mine. Poate acum nişte...? Nu.

Nu. Rău Sigmund aici pe iarbă, pe copaci. Trebuie să nu fac. Păcat. Locul cel mai bun...

— Atenţie, trepte.

Înainte. La dreapta, la stînga, la dreapta, la stînga, acum copaci şi iarbă. Sigmund vede. Merge... Doctorul cu maşina i-a dat ochii lui. **Mr-r** şi el nu se-năbuşă. Nu miroase a frică.

Sap groapa adîncă în pămînt, îngrop ochii. Dumnezeu este orb. Sigmund să vadă. Ochii ei sînt acum plini şi lui îi e frică de colţi. O face să vadă şi-o duce sus în cer să vadă, departe. Mă lasă aici, lasă pe Sigmund cu nimeni să vadă, singur. O să sap o groapă adîncă.

*

* *

Jill se trezi după ora zece dimineaţa. Nu trebuia să se mai

uite, căci ştia că Render plecase deja. Se deştepta foarte devreme. Se frecă la ochi, se întinse, se răsuci pe o parte şi se ridică într-un cot. Privi ceasul de pe noptieră, luă o ţigară şi bricheta.

Trăgînd fumul în piept, constată că n-avea scrumieră. Fără îndoială, Render o dusese pe masă, pentru că nu era de acord cu fumatul în pat. Cu un oftat ce se transformă în pufnit, coborî din pat şi-şi puse capotul, înainte ca scrumul să devină prea lung.

Detesta trezirea, dar, o dată ce-i reuşise, avea să permită zilei să înceapă şi să continue fără întrerupere prin evenimentele ordonate progresiv.

— Să-l ia dracu', zîmbi ea. Voise să dejuneze în pat, însă acum era prea tîrziu.

În vreme ce se gîndea cu ce să se îmbrace, observă într-un colţ nişte schiuri străine. Pe unul din beţe era prins un bilet. Se apropie.

„Vii şi tu?" întreba mîzgălitura.

Scutură cu emfază din cap şi se simţi oarecum tristă. Pusese numai de două ori schiurile în picioare şi-i era frică de ele. Simţea că ar fi putut încerca încă o dată, după ce el fusese atît de drăguţ cu **chateaux**-urile, dar nici măcar nu suporta să-şi amintească vîjîitul orbesc în jos — care, de două ori, o depusese prompt în nămeţi — fără să se crispeze şi să simtă iarăşi ameţeala de atunci.

Făcu duş, se îmbrăcă şi coborî să mănînce.

În holul mare trosneau toate cele nouă focuri. Cîţiva schiori, îmbujoraţi la faţă, ţineau palmele întinse înaintea flăcărilor din şemineul central. Nu era totuşi multă lume. În rastele se găseau numai cîteva perechi de clăpari, picurînd, căciuliţe viu colorate atîrnau pe cuier, schiuri ude stăteau verticale la locul lor, lîngă uşă. Alte cîteva persoane stăteau mai departe, spre centrul încăperii, citind ziare, fumînd, sau discutînd încet. Nu zări pe nimeni cunoscut şi merse mai departe, către sala de mese.

Trecînd pe lîngă recepţie, fu strigată de bătrînul care lucra acolo. Se apropie, zîmbind.

— O scrisoare, explică el, întorcîndu-se spre un raft. Poftiţi! Pare ceva important.

Observă că fusese trimisă după ea în trei localităţi succesive. Era un plic voluminos, cafeniu, iar adresa retur era a avocatului ei.

— Mulţumesc.

Se îndreptă către un scaun de lîngă fereastra mare ce
dădea într-o grădină de iarnă, un patinoar şi o pîrtie şerpuitoare şi îndepărtată, presărată cu siluete purtînd schiuri pe umeri. Miji ochii înaintea strălucirii şi desfăcu plicul.

Da, se terminase. Scrisoarea avocatului era însoţită de copia actului de divorţ. Abia de curînd se hotărîse să termine orice relaţie legală cu domnul Fotlock, al cărui nume nu-l mai folosise de cinci ani, de cînd se despărţiseră. Acum, cînd avea actul, nu era tocmai sigură ce avea să facă cu el. Se hotărî totuşi că urma să fie o surpriză a naibii pentru dragul de Rendy. Trebuia să se gîndească la o modalitate nevinovată de a-l informa. Scoase oglinjoara şi exersă o expresie de „Ei bine?”. Ei bine, avea timp şi mai tîrziu. Nu însă foarte tîrziu. Ca un nor negru şi uriaş, a treizecea ei aniversare umplea un aprilie aflat la numai patru luni depărtare. Ei bine... Îşi atinse cu rujul buzele întrebătoare, îşi pudră încă o dată aluniţa şi închise expresia în oglinjoară, pentru o viitoare folosire.

*

* *

În sala de mese îl zări pe doctorul Bartelmetz, aşezat în faţa unei grămezi uriaşe de ouă jumări, lanţuri de cîrnaţi întunecaţi, cîteva moviliţe de pîine prăjită şi o sticlă, pe jumătate plină cu suc de portocale. Un ibric de cafea aburea pe un reşou lîngă cotul precum aripa unei mori.

— Bună dimineaţa, rosti ea.

El ridică privirea.

— Domnişoara DeVille... Jill... Bună dimineaţa. Cu bărbia indică scaunul dinaintea lui. Ia loc, te rog.

Ea încuviinţă şi cînd chelnerul se apropie, comandă:

— Acelaşi dejun, dar de zece ori mai puţin.

Se întoarse către Bartelmetz.

— L-ai văzut azi pe Charles?

— Din păcate, nu, desfăcu el braţele, deşi aş fi dorit să ne continuăm discuţia atît timp cît mintea lui se afla încă în primele faze ale trezirii şi era, oarecum, mai maleabil. Din nefericire — sorbi din cafea —, cel care doarme bine apare la mijlocul actului al doilea al zilei.

— Eu de obicei vin la pauză, şi rog pe cineva să-mi rezume acţiunea, explică femeia. Aşa încît, de ce nu continui discuţia cu mine?... Sînt permanent receptivă, şi skandhele mele sînt în formă.

Privirile li se întîlniră, şi Bartelmetz muşcă dintr-o felie de pîine prăjită.

— Mda, reflectă el în cele din urmă. Bănuisem eu. În sfîrşit... bine. Ce ştii despre meseria lui Render?

Ea se aşeză mai bine în scaun.

— Hm... Deoarece este un specialist special într-un domeniu extrem de specializat, îmi vine greu să apreciez puţinele referiri pe care le face asupra muncii lui. Mi-ar plăcea să pot privi uneori în minţile altor oameni — bineînţeles, ca să văd ce gîndesc ei despre mine — însă nu cred c-aş rezista prea mult acolo. Mai ales, se prefăcu înfiorată, în mintea cuiva cu... probleme. Mi-e teamă c-aş fi prea compătimitoare, sau prea înfricoşată, sau altceva. Apoi, conform celor aflate — pac! — ca într-o scamatorie, eu aş fi cea cu probleme.

Totuşi, Charles n-a avut niciodată necazuri; cel puţin nu le-a pomenit faţă de mine. În ultima vreme însă, am început să-mi pun întrebări. Fata aceea oarbă şi cîinele ei vorbitor par a petrece prea mult timp cu el.

— Cîine vorbitor?

— Da, cîinele care-o conduce pe ea este un mutant din ăia...

— Foarte interesant. Ai întîlnit-o vreodată?

— Nu.

— Aha! Uneori, observă el, un terapeut întîlneşte un pacient ale cărui probleme sînt atît de asemănătoare cu propriile sale probleme încît şedinţele devin foarte dureroase. Aşa s-a întîmplat cu mine, de cîte ori am tratat un alt psihiatru. Poate că în cazul acesta, Charles vede o paralelă cu ceva ce-l frămîntă pe el. Eu nu i-am supravegheat analizele personale. Deşi mi-a fost multă vreme elev, nu-i cunosc toate căile minţii. Întotdeauna era stăpîn pe sine, oarecum reticent, totuşi cînd era necesar putea deveni autoritar... Ce alte lucruri îl preocupă în ultima vreme?

— Grija lui continuă este Peter, băiatul lui. În cinci ani l-a mutat la cinci şcoli diferite.

Sosi micul dejun. Îşi aranjă şervetul şi apropie scaunul de masă.

— În ultimul timp, citeşte mult despre diverse cazuri de sinucidere şi vorbeşte despre ele, vorbeşte şi iar vorbeşte...

— În ce scop?

Jill înălţă din umeri şi începu să mănînce.

— N-a dat nici o explicaţie, îi răspunse, ridicînd privirea din farfurie. Poate că scrie ceva...

Bartelmetz termină jumările şi-şi turnă cafea.

— Ţi-e teamă de pacienta asta a lui? o întrebă.

— Nu... Da, răspunse femeia, îmi este.

— De ce?

— Mi-e frică de magia compătimirii, se înroşi ea uşor.

— Sub eticheta asta pot intra multe lucruri.

— Multe, într-adevăr. Avem aceleaşi griji, continuă Jill după o pauză, în ceea ce priveşte situaţia lui şi sîntem de acord asupra pericolului. De aceea, îţi pot cere o favoare?

— Te rog.

— Vorbeşte-i din nou. Convinge-l să renunţe la cazul ăsta.

Bartelmetz îşi împături şervetul.

— Intenţionez să fac asta după cină, spuse el, deoarece cred în valoarea ritualică a încercărilor de salvare. Trebuie făcute.

Dragă Tată-Imagine,

Da. Şcoala este vetustă, glezna e bine, iar colegii sînt afabili. Nu, nu duc lipsă de bani, nu sînt subnutrit şi n-am dificultăţi de adaptare la noul ambient. E bine?

Nu-ţi voi descrie clădirea, deoarece ai văzut cît este de macabră. Împrejurimile nu le pot creiona, pentru că, de obicei, sînt acoperite cu pături albe şi reci. Brr! Cred că-ţi plac sporturile de iarnă. Nu-ţi împărtăşesc entuziasmul pentru antonima verii decît în ceea ce priveşte tablourile sau emblemele automatelor pentru îngheţată.

Glezna îmi limitează mobilitatea, iar colegul de cameră a plecat acasă pentru week-end — două binecuvîntări o dată (grăi Pangloss), căci astfel am posibilitatea de a citi cîte ceva. Asta voi face de acum înainte.

Risipitor,
Peter

Render se aplecă pentru a mîngîia capul uriaş. Îl acceptă stoic, apoi privi spre austriacul căruia Plăsmuitorul îi ceruse un foc, spunînd parcă: „Trebuie să-ndur atîta înjosire?” Bărbatul rîse văzîndu-i expresia şi închise bricheta gravată, pe care Render observase iniţiala din mijloc: un „v” mic.

— Mulţumesc, spuse el, apoi se adresă cîinelui. Cum te numeşti?

— Bismark, mîrîi acesta.

Render zîmbi.

— Îmi aminteşti de un altul ca tine, îi spuse el cîinelui. Se numeşte Sigmund şi trăieşte în America, unde este tovarăşul şi călăuza unei prietene oarbe.

— Bismark al meu e vînător, interveni tînărul. Nu există animal care să-l poată întrece, nici căprioara, nici felinele mari.

Urechile cîinelui se culcară înainte; îl privi pe Render cu ochi mîndri, strălucitori.

— Am vînat în Africa şi-n regiunile din nordul şi sud-vestul Americii. Ba chiar şi-n America Centrală. Niciodată nu pierde urma. Niciodată nu renunţă. E un animal minunat şi are nişte colţi Solingen.

— Sînteţi într-adevăr norocos s-aveţi un asemenea tovarăş de vînătoare.

— Vînez, mîrîi cîinele. Urmăresc... Uneori capăt prada.

— Deci, nu-l cunoaşteţi pe Sigmund acela, sau pe femeia pe care o întovărăşeşte — domnişoara Eileen Shallot? întrebă Render.

Bărbatul clătină din cap.

— Nu, Bismark mi-a venit din Massachusetts, dar eu, personal, n-am fost niciodată la Centru. Nu-i cunosc pe ceilalţi stăpîni de mutanţi.

— Am înţeles. Mulţumesc pentru foc. La revedere.

— La revedere.

— La, re, vedere...

Render porni în susul străduţei înguste, afundîndu-şi pumnii în buzunare. Îşi ceruse scuze şi nu spusese unde pleca. De fapt, n-avea nici o destinaţie precisă. A doua încercare a lui Bartelmetz de a-l convinge, aproape că-l făcuse să spună lucruri pe care, mai tîrziu, avea să le regrete. Era mai uşor să facă o plimbare, decît să continue conversaţia.

Mînat de o hotărîre bruscă, intră într-o prăvălie şi cumpără o pendulă cu cuc, care-i atrăsese atenţia. Era convins că Bartelmetz avea să accepte cadoul şi aluzia. Zîmbi şi merse mai departe. **Şi ce era cu scrisoarea aceea**

pentru Jill, pe care recepţionerul i-o adusese la masă în timpul cinei? Fusese datată de trei ori, iar adresa de retur era a unei firme de avocatură. Jill nici măcar n-o deschisese, dar zîmbise, oferise un bacşiş generos bătrînului şi îndesase plicul în geantă. Trebuie să încerce nişte aluzii subtile referitoare la conţinutul ei. Curiozitatea îi era într-atît de stîrnită, încît ea avea să-i spună, din milă.

Brusc, coloanele de gheaţă ale cerului părură că se clatină înaintea lui, cînd un vînt rece ţîşni dinspre nord. Adunîndu-şi umerii, trase capul cît mai jos, sub guler. Strîngînd pendula, se grăbi înapoi pe străduţă.

În noaptea aceea, şarpele care-şi înghite coada vomită. Lupul Fenris sări la lună, pendula făcu „cu-cu” şi mîine veni precum ultimul taur al lui Manolete, scuturînd poarta cu cornul, promisiune mugită de-a terfeli pe nisip un torent de lei.

Render îşi promise să abandoneze fondul mitic.

Mai tîrziu, mult mai tîrziu, cînd lunecau prin ceruri într-un vehicul de forma unui zmeu, Render privi în jos, la Pămîntul întunecat, visîndu-i oraşele pline de stele, se uită în sus, la cerul unde se reflectau toate, privi în jurul lui, la ecranele cu benzi, văzînd oamenii care clipeau în faţa lor, şi la recipientele de cafea, ceai şi coctailuri ce-şi trimiteau fluidele pentru a explora interiorul oamenilor de care ele aveau nevoie pentru a apăsa pe butoane, apoi se uită la Jill, pe care clădirile străvechi o siliseră să umble printre zidurile lor — deoarece ştia că femeia simţea că el ar fi trebuit s-o privească — simţi dorinţa scaunului său de a fi transformat într-un culcuş, îl ascultă şi adormi.

IV

Cabinetul ei era plin de flori şi-i plăceau aromele exotice. Uneori, ardea tămîie.

Îi plăcea să se cufunde în bazine cu apă fierbinte, să se plimbe pe ninsoare, să asculte poate cam prea multă muzică, şi poate cam prea tare, să bea cinci sau şase feluri de lichioruri (de obicei, cu mireasmă de anason, alteori de pelin) în fiecare seară. Mîinile îi erau moi şi uşor pistruiate. Avea degetele lungi şi înguste. Nu purta inele.

În timp ce vorbea în dictafon, degetele urmăreau şi mîngîiau sculptura delicată a scaunului.

— ... La internare, principalele simptome ale pacientului au fost nervozitate, insomnie, dureri stomacale şi o stare depresivă. Pacientul mai fusese internat de cîteva ori, pentru perioade scurte de timp. A mai fost în acest spital în 1995, pentru o psihoză depresivă maniacală şi s-a reîntors la 3-2-96. Internat în alt spital, la 20-9-97. Examinarea fizică a constatat

tensiunea 17/10. La data examinării, 11-12-98, era normal dezvoltat şi bine hrănit. De la această dată, pacientul s-a plîns de dureri dorsale acute, şi s-au constatat simptome moderate de abstinenţă alcoolică. Ulterioarele examinări fizice n-au dezvăluit nimic patologic, decît faptul că reflexele de tendon erau exagerate, deşi egale. Ele constituiau efecte secundare ale abstinenţei alcoolice. La internare, nu s-a dovedit psihopat, maniac sau halucinat. Era perfect orientat în privinţa locului, timpului şi persoanelor din jur. Examinarea condiţiei psihologice l-a evaluat ca grandoman expansiv şi cu o agresivitate depăşind normalul. A fost considerat un potenţial scandalagiu. Datorită experienţei sale anterioare, a fost desemnat să lucreze la bucătărie. Condiţia lui generală a manifestat atunci o îmbunătăţire considerabilă. Este mai puţin crispat şi cooperează. Diagnostic: Reacţie maniac depresivă (cauza externă declanşatoare necunoscută). Stadiul deteriorării psihice: Moderat. Este considerat competent. Să se continue terapia şi spitalizarea...

Închise dictafonul şi rîse. Sunetul o înspăimîntă. Rîsul este un fenomen social, iar ea era singură. Derulă înregistrarea de la început şi, mestecînd colţul batistei, ascultă cuvintele line, clipocite. După primele zece, încetă să mai asculte.

Cînd dictafonul se opri, îl închise. Era singură. Era foarte singură. Era atît de-al dracului de singură, încît lumina ce apărea cînd se întorcea cu faţa către fereastră — punctuleţul acela luminos devenea deodată cel mai important lucru din lume. Ar fi dorit să fie imens. Să fie un ocean de lumină. Sau, altfel, ar fi dorit ca ea să se fi mişcat într-atît, încît efectul să rămînă acelaşi: voia să se înece în el.

Ieri se împliniseră trei săptămîni...

Prea mult, se hotărî, **a trebuit să aştept. Nu! Imposibil! Dar dacă pleacă, aşa cum a făcut Riscomb? Nu! N-o să facă aşa ceva. N-o să facă! Pe el nu-l poate răni nimic.**

Niciodată. Este numai forţă şi armură. Dar... dar ar fi trebuit să mai aşteptăm pînă luna viitoare. Trei săptămîni... Retragerea vederii — asta este. Se şterg amintirile. Sînt mai slabe? (Cum arată un copac? Sau un nor — nu-mi pot aminti! Ce este roşu! Ce este verde?) Doamne! Sînt isterică! Mă văd şi nu mă pot opri!... la o pastilă! O pastilă!

Umerii începură să-i tremure. Cu toate acestea, nu luă o pastilă, ci muşcă şi mai tare batista, pînă cînd dinţii ei ascuţiţi sfîşiară ţesătura.

— Teme-te, recită o rugăciune personală, de cei înfometaţi şi însetaţi după dreptate, căci **noi** vom fi mulţumiţi...

Şi teme-te de cei slabi, căci noi vom încerca să stăpînim Pămîntul.

Şi teme-te...

Telefonul bîzîi scurt. Lăsă batista, îşi calmă trăsăturile feţei şi comută aparatul.

— Bună...?

— M-am întors, Eileen. Ce-ai mai făcut?

— Bine, chiar foarte bine. Cum a fost în concediu?

— O, nu mă pot plînge. Îl aşteptam de multă vreme. Cred că-l merit. Auzi, ţi-am adus cîte ceva să-ţi arăt — catedrala Winchester, de pildă. Vrei să vii săptămîna asta? Pot aranja în orice seară...

Diseară. Nu. O doresc prea mult. O să-şi dea seama, dacă mă vede...

— Mîine seară? întrebă ea. Sau poimîine?

— Mîine e perfect. Ne întîlnim la P&S, pe la şapte?

— Da, e bine. Aceeaşi masă?

— De ce nu?... O s-o rezerv eu.

— Bine. Atunci, la şapte.

— La revedere.

— Legătura se întrerupse.

În aceeaşi clipă, brusc, culorile se învolburară din nou în mintea ei; şi văzu copaci: stejari şi pini, plopi şi sicomori — uriaşi, verzi şi castanii sau de culoarea fierului; văzu pîlcuri de nori zdrenţuiţi, muiaţi în acuarelă, plutind pe un cer pastelat; şi un soare arzător, şi o salcie micuţă, şi un lac micuţ de un albastru închis, aproape violet. Împături batista ruptă şi-o puse deoparte.

Apăsă pe un buton şi muzica umplu cabinetul: Scriabin. Apăsă alt buton şi mai derulă o dată banda dictată, ascultînd cîte puţin din fiecare.

Pierre adulmecă bănuitor mîncarea. Paznicul se îndepărtă de tavă şi ieşi pe coridor, încuind

uşa. Salata enormă aştepta pe podea. Pierre se apropie prudent, rupse o mînă de lăptuci şi o înfulecă.

Îi era frică.

Dacă oţelul nu s-ar mai izbi, şi izbi de oţel, undeva în noaptea aceea întunecată... Dacă...

Sigmund se ridică în picioare, căscă, se întinse. Labele posterioare îi tremurară pentru o clipă, apoi reveniră şi se scuturară. În curînd, trebuia să sosească ea. Legănîndu-şi încet coada, privi în sus, la ceasul cu cifre în relief, îşi verifică senzaţiile, după care traversă apartamentul spre televizor. Se ridică pe labele dinapoi, puse o labă pe masă, iar cu cealaltă declanşă aparatul.

Era ora buletinului meteo; drumurile aveau să fie acoperite cu polei.

„Am mers prin cimitire de ţară”, scrise Render, „uriaşe păduri din piatră, ce sporesc zi de zi”.

„De ce oamenii îşi păzesc cu atîta zel morţii? Să fie oare pentru că aceasta este modalitatea monumentală şi democratică de imortalizare, afirmarea finală a puterii de-a face rău — altfel zis, a vieţii — şi dorinţa de-a continua veşnic? Unamuno a sugerat că aceasta ar fi explicaţia. Dacă-i adevărat, atunci anul trecut, mai mult decît oricînd în istorie, un procentaj şi mai mare din populaţie şi-a căutat efectiv nemurirea...”

*
* *

Zing-zinga, zinga-zing!

— Crezi că-s oameni adevăraţi?

— Nu-u-u, sînt prea buni.

Seara era praf de stele şi şampanie peste cuburi de gheaţă. Render îl strecurase pe S7 în sub-subsolul rece, găsi locul de parcare şi opri.

Din beton se înălţa un frig umed, înţepîndu-le carnea ca nişte dinţi de şobolani. O conduse spre lift; răsuflarea îi devansa în norişori ce se destrămau iute.

— Cam rece, remarcă el.

Femeia încuviinţă, muşcîndu-şi buza.

Ajuns în lift suspină, îşi scoase fularul şi aprinse o ţigară.

— Dă-mi şi mie una, te rog, îi ceru ea, simţînd fumul.

Îi dădu.

Urcau încet, şi Render se rezemă de perete, pufăind un amestec de fum şi abur.

— Am mai întîlnit un mutant ciobănesc, îşi aminti el, în Elveţia. Mare cît Sigmund. Era însă vînător, şi prusac, ca şi stăpînul lui.

— Şi lui Sigmund îi place să vîneze. De două ori pe an, mergem în pădurile din nord şi-l las liber. Dispare zile întregi şi, cînd se întoarce, este totdeauna fericit. Nu spune niciodată ce-a făcut, dar nu-i flămînd. Atunci cînd l-am luat, mă gîndeam c-o să mai aibă nevoie să evadeze dintre oameni, pentru a rămîne stabil. Cred c-am avut dreptate.

Ascensorul se opri, uşa se deschise şi ieşiră pe coridor, bărbatul conducînd-o din nou.

Ajunşi în cameră, porni termostatul, şi aerul cald oftă prin odaie. Atîrnă hainele în anticameră şi scoase oul uriaş din cuibul său dinapoia peretelui. Îl conectă la prize şi-şi transformă biroul în consola de comandă.

— Cît crezi că va dura? întrebă ea, plimbîndu-şi degetele peste curbele line şi reci ale ovoidului. Mă gîndesc la întregul proces... Adaptarea mea la vis...

Render se gîndi puţin.

— Nu ştiu încă, îi răspunse, n-am nici o idee. Am început bine, însă mai este mult de lucru. Cred că voi putea să-ţi dau un răspuns exact în următoarele trei luni.

Femeia încuviinţă gînditoare, se apropie de biroul lui şi exploră comenzile cu degetele ca zece pene.

— Ai grijă să n-apeşi vreuna.

— Nu. În cît timp o să-nvăţ să-l manevrez?

— Trei luni ca să-l înveţi. Şase, ca să devii destul de pricepută pentru a-l folosi pe oricine, dar alte şase de lucru sub supraveghere atentă... Cu totul cam un an.

— Îhî... Alese un scaun

Plăsmuitorul aduse la viaţă anotimpurile şi fazele zilei şi nopţii, răsuflarea cîmpiei, oraşul,

elementele ce gonesc despuiate prin ceruri şi toate zecile de nuanţe jucăuşe cu care construia lumi. Zdrobi ceasornicul timpului şi gustă vreo şapte vîrste ale omului.

— Bun, se întoarse el, totul e gata.

Sosi iute şi cu minimum de sugestie din partea lui. La început, era un cenuşiu. Apoi, o ceaţă albă ca moartea. Aceasta se destrămă însă, ca suflată de vînt, deşi nu auzise şi nici nu simţise vîntul.

Stătea lîngă salcia de pe malul lacului, iar femeia era pe jumătate ascunsă printre ramuri şi urzelile de umbre. Soarele cobora spre seară.

— Ne-am întors, rosti ea, păşind înainte, cu frunze în păr. O vreme mi-a fost teamă că, de fapt, nu s-a petrecut nimic, niciodată, dar acum le văd iarăşi şi-mi amintesc.

— Bine, spuse el. Pfiveşte-te.

Eileen se uită în apă.

— Nu m-am schimbat. Nu m-am schimbat...

— Nu.

— Tu însă te-ai schimbat, urmă ea, privindu-l. Eşti mai înalt şi ceva este altfel...

— Nu, răspunse Plăsmuitorul.

— Greşesc, făcu iute ea. Încă nu-nţeleg tot ce văd. Dar o să-nţeleg.

— Desigur.

— Ce-o să facem?

— Priveşte!

De-a lungul panglicii netede şi lipsite de culoare a şoselei abia observabilă înapoia copacilor, venea automobilul. Sosea din cel mai îndepărtat colţ al cerului, trecînd peste munţi, zumzăind în josul dealurilor, ocolind luminişurile şi împroşcîndu-le cu culorile vocii ei — cenuşiul şi argintiul sincronizate — iar lacul tremură sub zgomot şi maşina se opri la treizeci de metri depărtare, mascată de tufişuri; şi aşteptă. Era S7.

— Vino cu mine, o luă de mînă. O să facem o plimbare.

Merseră printre copaci şi ocoliră utimul tufiş. Ea atinse capota netedă, antenele, cauciucurile, geamurile — şi acestea se deopacizară sub

palmele ei. Priviră prin ele, în interior, şi încuviinţă.

— Este. Spinnerul tău.

— Da. Îi deschise portiera. Urcă! O să nentoarcem la club. Acum este momentul. Amintirile sînt încă vii, şi ar trebui să fie suficient de plăcute sau neutre.

— Plăcute, rosti ea intrînd.

Render închise portiera, apoi ocoli maşina şi urcă. Eileen îl privi apăsînd nişte coordonate imaginare. Vehiculul ţîşni, şi el menţinu un şir continuu de arbori pe marginile şoselei. Simţea sporirea tensiunii, aşa încît nu modifică peisajul. Ea întoarse scaunul şi studie interiorul maşinii.

— Da, vorbi în cele din urmă. Acum ştiu ce este fiecare lucru.

Se uită iarăşi pe geam, afară. Privea copacii grăbindu-se pe lîngă ei. Render privi şi el şi văzu acumularea structurilor anxioase. Opaciză ferestrele.

— Mulţumesc, spuse femeia. Devenise prea mult — totul, mişcîndu-se înapoi, ca...

— Bineînţeles, încuviinţă Render menţinînd senzaţia deplasării. Am prevăzut asta. Totuşi, te acomodezi.

După o clipă, adăugă:

— Relaxează-te, acum relaxează-te, şi undeva fu apăsată o tastă, iar ea se relaxă, şi maşina merse, şi merse, şi merse, iar în cele din urmă începu să încetinească, şi bărbatul vorbi din nou: Acum, o singură privire, scurtă, uită-te pe geam!

Îl ascultă.

Render scoase din bancă toţi stimulii ce puteau provoca senzaţii de plăcere şi relaxare şi aruncă oraşul în jurul automobilului iar geamurile deveniră transparente şi ea privi afară la siluetele turnurilor şi un bloc cu apartamente monolitice, apoi văzu trei expressuri de cafea, un bar, un magazin universal, un spital din cărămidă galbenă cu un caduceu din aluminiu deasupra intrării, un liceu cu pereţii din sticlă, pustiu acum, o staţie de benzină cu cincizeci de pompe, alt magazin universal şi multe alte maşini, parcate sau vîjîind pe lîngă ei, şi oameni intrînd şi ieşind pe uşi, plimbîndu-se prin faţa clădirilor, intrînd şi ieşind din maşini; era vară şi lumina dinaintea amurgului se împrăştia pe culorile oraşului şi pe culorile hainelor purtate de oamenii care se plimbau pe bulevard, stăteau pe terase, traversau pasaje, se rezemau de balustrade şi pervazuri, ieşeau dintr-un chioşc de pe colţ, intrau în altul, vorbeau între ei; o femeie cu un pudel dădu colţul; sus pe cer se trăgeau artificii.

Apoi lumea se vprăbuşi, şi Render îi prinse toate fragmentele.

Menţinu un întuneric absolut, suprimînd orice senzaţie cu excepţia aceleia de deplasare înainte.

După o vreme, se ivi o luminiţă slabă, iar ei erau tot în Spinner, cu ferestrele opacizate, iar aerul pe care-l respirau deveni un balsam binefăcător.

— Doamne, făcu ea, cît de plină este lumea... Chiar am văzut toate lucrurile acelea?

— N-aş fi vrut să ţi le arăt acum, însă tu o doreai. Păreai pregătită.

— Da, încuviinţă Eileen. Şi geamurile redeveniră transparente. Se întoarse iute cu spatele spre ele.

— S-a dus, o linişti Render. Am vrut să-ţi arăt numai un crîmpei.

Ea privi, iar afară era acum întuneric şi treceau peste un pod înalt. Se mişcau încet. În jurul lor nu erau alte maşini. Dedesubt se aflau Laminoarele, unde cîte o forjă strălucea precum un vulcan micuţ şi somnoros, azvîrlind către cer jerbe

de scîntei portocalii; şi erau multe stele: sclipeau pe apa încreţită ce curgea sub pod; delimitau prin punctuleţe linia orizontului, tremurînd deasupra rîului. Stîlpii înclinaţi ai podului se scurgeau monoton pe lîngă ei.

— Ai făcut-o, rosti femeia, şi-ţi mulţumesc. Apoi: De fapt, cine eşti? (Pesemne, el voise ca Eileen să-ntrebe asta).

— Sînt Render, rîse. Şi-şi continuară drumul printr-un oraş acum pustiu şi întunecat. Ajunseră în cele din urmă la club, şi intrată în cupola de parcare.

Înăuntru, îi cercetă toate senzaţile, gata să anuleze lumea la cel mai mic semn de nelinişte. Simţi însă că nu era nevoie.

Lăsară maşina. Intrară în clubul pe care hotărîse să nu-l aglomereze. Fură conduşi la masa lor, la capătul barului din săliţa cu armura, se aşezară şi comandară încă o dată aceeaşi mîncare.

— Nu, făcu el, privind în jos, locul ei este acolo.

Armura reveni lîngă masa, şi el reapăru în costumul său gri, cu cravata neagră şi ac argintiu de forma unei rămurele.

Rîseră amîndoi.

— Nu sînt genul care să poarte un costum din tablă, şi aş dori să nu mă mai vezi în felul acesta.

— Iartă-mă, zîmbi ea. Nu ştiu cum am făcut-o... sau de ce.

— Eu ştiu, şi nu vreau să spun. De asemenea, te previn încă o dată: eşti conştientă de faptul că tot ce se întîmplă este numai o iluzie. A trebuit să fac aşa, pentru a profita de toate avantajele. Totuşi, pentru majoritatea pacienţilor mei constituie pura realitate, „trăită” chiar de ei. În felul acesta, o contra-traumă, sau un episod simbolic devin şi mai puternice. Tu eşti însă conştientă de circumstanţele jocului şi, fie că vrei, fie că nu vrei, asta îţi conferă un alt soi de control decît cel cu care sînt eu obişnuit. Te rog să fii atentă!

— Iartă-mă. N-am vrut...

— Ştiu. Uite că vine ceea ce-am mîncat mai devreme.

— Puah! Arată groaznic! Am mîncat noi toate astea?

— Da, chicoti el. Ăsta-i cuţitul, aceasta furculiţa, iar asta lingura. Aici e friptură şi ăia sînt cartofi piure, acolo e mazăre, ăla-i untul...

— Dumnezeule! Nu mă simt prea bine...

— ... Acelea sînt salatele, iar aici ingredientele. Ăsta-i un

păstrăv — mm! Ăştia sînt cartofi pai, prăjiţi. Aici avem o sticlă cu vin. Ia să vedem... Romanee-Conti, dacă tot nu plătesc... şi la păstrăv, o sticlă de Yquem... Hei!

Încăperea se clătină.

Desfiinţă masa, desfiinţă restaurantul. Erau înapoi în poiană. Prin ţesătura transparentă a lumii, urmări o mînă deplasîndu-se de-a lungul unei console. Erau apăsate cîteva taste. Lumea reveni substanţială. Masa lor, goală, se afla acum lîngă lac, era tot noapte şi vară iar faţa de masă sclipea albă sub strălucirea lunii uriaşe ce atîrna deasupra.

— A fost o prostie din partea mea, spuse el. O prostie fără de margini. Ar fi trebuit să ţi le prezint rînd pe rînd. Vederea stimulilor bucali fundamentali poate fi extrem de tulburătoare pentru o persoană care-i vede pentru prima dată. Am fost atît de prins în Plăsmuire, încît am uitat pacientul, adică scopul! Îmi cer scuze.

— Acum mă simt bine. Nu mai am nimic.

Render chemă o briză răcoroasă dinspre lac.

— ...Iar asta este Luna, adăugă el pe un ton de scuză.

Eileen încuviinţă. În mijlocul frunţii purta o lună mititică; strălucea aidoma celei de pe cer, iar părul şi hainele ei erau toate ţesute din fir de argint.

Sticla de Romanee-Conti stătea pe rriasă, alături de două pahare.

— De unde au apărut?

Ea ridică din umeri. Render umplu un pahar.

— S-ar putea s-aibă un gust cam fad, spuse el.

— N-are. Uite... Îi întinse paharul.

Sorbind, îşi dădea seama că avea o aromă — un **fruite** aşa cum poate fi stors din strugurii ce cresc în insulele Blest, un **charnu** moale, cărnos şi un **capiteux** distilat din fumul unei plantaţii de mac. Surprins, înţelese că mîna lui traversase calea percepţiilor, orchestrînd notele senzitive ale unui transfer şi contra-transfer, sosite asupra lui pe neaşteptate, acolo lîngă lac.

— Aşa este, observă el, iar acum e timpul să ne-ntoarcem.

— Atît de curînd? N-am văzut catedrala...

— Atît de curînd.

Dori ca lumea să se sfîrşească, şi lumea dispăru.

— E frig aici, spuse ea pe cînd se îmbrăca, şi întuneric.

— Ştiu. Pregătesc ceva de băut; trebuie să verific echipamentul.

— Bine.

Privi benzile şi clătină din cap. Se îndreptă către bar.

— Nu-i chiar Romanee-Conti, remarcă luînd o sticlă.

— Şi ce dacă? Nu-mi pasă.

Nici lui nu-i păsa în clipa aceea. Verifică aparatura, băură, apoi o ajută să se îmbrace şi plecară.

Coborînd cu liftul spre sub-sub, el dori ca lumea să se sfîrşească din nou, dar nu se întîmplă nimic.

Tăticule,

Am şchiopătat de la şcoală la taxi şi din taxi la portul spaţial, pentru expoziţia aeronautică locală — îi spune: Lumile De Afară. (Bine, am exagerat cu şchiopătatul. Mi-a atras însă o atenţie specială.) Toată chestia era să vrăjească tineretul într-un şmotru de cinci ani; aşa mi s-a părut mie. Totuşi, au reuşit. Vreau să mă-nrolez. Vreau să merg în Spaţiu, Afară. Crezi c-o să mă ia, cînd o să am vîrsta? Adică să merg Afară — nu la vreo muncă de birou. Crezi?

Eu cred.

Nenorocitu' ăla de colonel l-a văzut pe puştiu' ăsta dînd tîrcoale şi lipindu-şi nasu' dă geamuri, şi s-a hotărît să-i vîndă cioaca subliminală. A-ntîia! M-a dus prin expoziţie şi mi-a arătat toate chestiile ţapene din Air Force, începînd cu Baza Lunară şi pînă la Portul Marţian. M-a înnebunit cu Marile Tradiţii ale Carierei şi m-a băgat într-o sală de proiecţii unde-am văzut cum se distrează tipii: lupte corp la corp în zero-G

„unde totu-i dibăcia, şi nu muşchii”, sculpturi din apă colorată prin aer şi demontarea blindajelor de pe crucişătoare. Nemaipomenit!

Serios însă, mi-ar plăcea să fiu acolo cînd vor ajunge la a Cincea Lume... şi de acolo, Afară! Nu pentru gargara pe care-o fac şi care-i dă doi bani, ci deoarece cred că trebuie să fie cineva sensibil, care să descrie totul aşa cum trebuie. Ştii cum vine chestia, cronicarii goanei după aur. Francis Parkman, Mary Austin, d-ăştia. Aşa că, m-am hotărît să plec.

Băiatul de la AF, cu cloşca pe umeri, n-a fost deloc superior, slavă zeilor. Am stat pe terasă, privind cum decolează navele, şi mi-a spus să continuu să-nvăţ şi, poate, într-o bună zi voi fi şi eu acolo. Nu m-am deranjat să-i spun că nu prea sînt nedezvoltat intelectual şi că-mi voi lua diploma înainte de-a fi destul de mare ca să pot face ceva cu ea, chiar de-a mă înrola. M-am uitat la nave şi mi-am spus: „Peste zece ani, o să privesc în jos, nu în sus.” Apoi mi-a povestit ce grea

instrucţie a făcut el şi nu l-am mai întrebat cum de a ajuns s-aibă îndeletnicirea asta ingrată de-a păcăli puştii. Acum, cînd mă gîndesc, mă bucur c-am tăcut. Arăta mai degrabă a reclamă, nu a om adevărat. Sper că nu voi arăta niciodată ca o reclamă.

Mulţumesc pentru părăluţe, pentru şosetele calde şi pentru Cvintetele de coarde ale lui Mozart, pe care le ascult chiar acum. Vara viitoare, m-aş duce mai degrabă pe Lună, decît în Europa. Poate...? Posibil...? Întîmplător...? Ei...? Dac-aş putea rezolva testul ăsta nou, pe care l-ai inventat pentru mine...? Oricum, te rog să te gîndeşti la asta.

Fiul tău
Pete

*
* *

— State Psyche, bună ziua.
— Aş dori o programare pentru un consult.
— O clipă. Vă fac legătura cu fişierul.
— Alo, aici fişierul.
— Aş dori o programare pentru un consult.
— O clipă vă rog... Ce fel de consult?
— Aş dori s-o văd pe Doctor Shallot. Eileen Shallot. Cît mai curînd cu putinţă.
— Aşteptaţi puţin. Trebuie să-i verific agenda... Marţea viitoare, la ora două, este bine?
— Perfect.
— Cum vă numiţi, vă rog?
— DeVille. Jill DeVille.
— Bine, domnişoară DeVille. Marţi, la două.
— Mulţumesc.

Bărbatul mergea pe lîngă autostradă. Maşinile treceau pe autostradă. Cele de pe banda de viteză maximă se vedeau ca nişte năluci.

Traficul nu era intens.

Era 10:30 dimineaţa şi ger.

Gulerul înblănit al bărbatului era ridicat, mîinile înfundate în buzunare, iar el se apleca împotriva vîntului. Dincolo de sîrmă, şoseaua era „curată şi uscată.

Soarele era îngropat în nori. În lumina slabă, bărbatul putea zări copacul aflat la vreo cinci sute de metri depărtare.

Pasul nu i se schimbă. Ochii nu părăsiră copacul. Sub tălpi pietricelele trosneau şi scrîşneau.

Ajungînd la copac, îşi scoase scurta şi o împături atent.

O lăsă pe sol şi escaladă arborele.

Trecînd pe ramura ce se întindea deasupra sîrmei, se uită să vadă dacă nu se apropia vreo maşină. Apoi apucă ramura cu ambele mîini, se lăsă în jos, rămase o clipă suspendat, şi-şi dădu drumul pe autostradă.

Banda era lată de o sută de metri — jumătatea ce ducea spre est.

Privi către vest, văzu că nu se apropia nici un automobil şi se îndreptă spre refugiul din mijloc. Ştia că nu va ajunge niciodată acolo. La ora respectivă, vehiculele goneau cu două sute cincizeci de kilometri la oră pe banda de viteză maximă.

Maşina trecu înapoia lui. Nu privi îndărăt. Dacă geamurile erau opacizate, ca de cele mai multe ori, atunci pasagerii habar nu aveau că le tăiase calea. Aveau să afle mai tîrziu şi să inspecteze bara din faţă, căutînd semnele unui posibil impact.

O maşină îi trecu prin faţă. Avea geamurile transparente. Pentru o clipă zări două chipuri, cu gurile căscate. Pe faţa lui nu se citea nici o expresie. Mergea în acelaşi ritm. Alte două automobile fulgerară, cu geamurile întunecate. Traversase cam douăzeci de metri de şosea.

Douăzeci şi cinci…

Ceva în aer, sau sub picioare, îi spuse că venea. Nu se uită.

Ceva presimţit cu coada ochiului îl asigură că venea. Pasul îi rămase neschimbat.

Cecil Green dezopacizase geamurile, deoarece aşa-i plăcea. Mîna lui stîngă era în bluza ei, iar fusta era ridicată pînă la şold şi mîna lui dreaptă apucase maneta ce înclina locurile. Atunci, ea se smulse, cu un sunet ciudat în gîtlej.

Întoarse iute capul în stînga.

Îl zări pe bărbat.

Zări profilul care nu se întoarse să-l privească. Văzu că bărbatul nu grăbea pasul.

Apoi nu-l mai zări.

Avusese loc un şoc abia simţit, şi ştergătoarele de parbriz începură să funcţioneze. Cecil Green gonea mai departe.

Opaciză geamurile.

— Cum...? întrebă el, cînd ea îi reveni în braţe.

— Monitorul nu l-a reperat...

— Înseamnă că n-a atins sîrma...

— Era nebun!

— Ar fi putut, totuşi, s-aleagă un mod mai uşor...

Ar fi putut să fie chipul oricui... Al meu? Înfricoşat, Cecil înclină scaunele.

Charles Render scria capitolul „Necropolis”, din **Veriga lipsă este omul,** care urma să fie prima lui carte după mai bine de patru ani. De cînd revenise din concediu, îşi rezervase după-amiezile de marţi şi joi pentru lucrul la carte, izolîndu-se în cabinet şi umplînd pagini întregi cu un scris haotic.

„Există mai multe soiuri de moarte, opuse modului de-a muri...”, scria, cînd intercomul bîzîi scurt, apoi lung şi iar scurt.

— Da?

— Aveţi un vizitator; iar între „un” şi „vizitator” fusese o pauză.

Strecură în buzunar un spray mic, se ridică şi traversă cabinetul.

Deschise uşa şi privi afară.

— Doctore. Ajutor.

Render făcu trei paşi, apoi se lăsă într-un genunchi.

— Ce s-a întîmplat?

— Vino — ea este... bolnavă.

— Bolnavă? Cum? Ce s-a întîmplat?

— Nu ştiu. Tu vino.

Privi în ochii neomeneşti.

— Ce fel de boală? insistă el.

— Nu ştiu, repetă cîinele. Ea nu vorbeşte. Ea stă. Eu... simt. Ea este bolnavă.

— Cum a ajuns aici?

— Maşina. Eu ştiu co, or, do, natele. Maşina este afară.

— Îi telefonez imediat, se întoarse Render.

— Nu este bine. Ea nu răspunde.

Avea dreptate.

Render se întoarse în cabinet, să-şi ia haina şi trusa. Privi pe fereastră şi văzu unde era parcat

automobilul, departe, la intrarea pe şosea, unde monitorul o trecuse pe control manual. Dacă nimeni n-o conducea manual, maşina era parcată automat în zona neutră. Celelalte vehicule erau dirijate s-o ocolească.

Atît de simplu, incît şi un cîine poate şofa, reflectă. **Mai bine să cobor, pînă nu apare vreun echipaj. Probabil s-a raportat deja că staţionează. Poate că nu... Ar mai fi cîteva minute.**

Privi ceasul cel mare.

— Gata, Sig, rosti el. Haidem.

Luară liftul pînă la parter, ieşiră prin uşa din faţă şi alergară spre maşină.

Motorul nu se oprise încă.

Render deschise o portieră şi Sigmund sări înăuntru. Se înghesui pe lîngă el, în scaunul şoferului, dar cîinele apăsa deja cu laba coordonatele primare ale adresei.

Se pare că nu stau în scaunul cuvenit.

Aprinse o ţigară, în vreme ce automobilul traversă un pasaj subteran în formă de U. Ieşi pe marginea opusă a şoselei, aşteptă o clipă, apoi se alătură traficului. Cîinele dirijă vehiculul pe banda de viteză maximă.

— Ah, făcu cîinele, ah.

Render simţi nevoia să-l mîngîie pe cap, însă privindu-l, văzu colţii dezgoliţi şi se opri.

— Cînd a început să se comporte ciudat? întrebă el.

— A venit acasă de la serviciu. Nu a mîncat. Nu a răspuns cînd am vorbit. Stă.

— S-a mai comportat vreodată aşa?

— Nu.

Ce anume să fi fost declanşatorul?... Sau poate c-a avut o zi grea. La urma urmei, e doar un cîine... ce fel de cîine... Nu! Şi-ar da seama. Atunci, ce?

— Cum a fost ieri... şi azi dimineaţă, cînd a plecat de-acasă?

— Normal.

O sună din nou. Nici un răspuns.

— Tu ai făcut, spuse cîinele.

— Ce vrei să spui?

— Ochii. Vederea. Tu. Maşinăria. Rău.

— Nu, răspunse Render şi strînse mîna pe spray-ul paralizant din buzunar.

— Da, continuă cîinele. Tu o vei, face bine...?

— Bineînţeles.

Sigmund privi înainte.

Render se simţea exaltat fizic şi amorţit mental. Căută factorul de confuzie. De la prima şedinţă avusese asemenea senzaţii. Ceva era foarte dubios în legătură cu Eileen Shallot: o combinaţie de inteligenţă sclipitoare şi neajutorare, de hotărîreşi vulnerabilitate, de sensibilitate şi amărăciune..

Găsesc toate astea atractive?... Nu. Este doar contra-transferul, lua-l-ar dracu!

— Tu miroşi a frică, vorbi Sigmund.

— Atunci, colorează-mă în frică şi dă pagina, replică Render.

Încetiniră pentru o serie de curbe, apoi accelerară, încetiniră şi măriră din nou viteza. În. cele din urmă, ajunseră într-o porţiune îngustă a şoselei, într-un cartier semi-rezidenţial al oraşului. Maşina pătrunse pe o stradă laterală, continuă pe ea cam un kilometru, emise un clic scurt pe bord şi intră în parcarea dinapoia unei clădiri înalte, din cărămidă. Sunetul trebuie să fi fost un servomecanism ce-i preluase din locul unde fuseseră lăsaţi de monitor, deoarece automobilul traversă parcajul, intră sub cupola transparentă şi se opri. Bărbatul opri motorul.

Sigmund deschisese deja portiera din partea lui. Render îl urmă în clădire şi suiră cu liftul la etajul cincizeci. Cîinele porni înainte pe coridor, apăsă cu botul plăcuţa fixată jos, pe tocul unei uşi şi aşteptă. După o clipă, uşa se deschise cu cîţiva centimetri spre înăuntru. O împinse cu capul şi intră. Render îl urmă, închizînd uşa după el.

Apartamentul era mare, cu pereţii lipsiţi de ornamente, dar cu combinaţii plăcute de culori. O bandotecă gigantică umplea un colţ; lîngă ea se afla o combină uriaşă cu televizor. În faţa uneia dintre ferestre se găsea o masă lată, cu

picioare arcuite, iar un divan scund era lipit de peretele din dreapta; lîngă el se găsea o uşă închisă; în stînga, o arcadă ducea probabil spre celelalte odăi. Eillen stătea într-un fotoliu, lîngă fereastră. Sigmund se oprise lîngă ea.

Bărbatul traversă încăperea şi scoase o ţigară. Aprinse bricheta şi menţinu flacăra pînă cînd ea întoarse capul.

— O ţigară? întrebă el.

— Charles?

— Exact.

— Da, mulţumesc. Aş dori una.

Întinse mîna, luă ţigara şi o duse la buze.

— Mulţumesc... Ce faci pe-aici?

— Vizită protocolară. Eram prin preajmă.

— Nu te-am auzit sunînd, sau ciocănind...

— Moţăiai, probabil. Mi-a deschis Sigmund.

— Da, probabil. Se întinse: Cît e ceasul?

— Aproape patru şi jumătate.

— Înseamnă că am venit de mai bine de două ore... Cred că eram foarte obosită.

— Cum te simţi acum?

— Perfect. Vrei o cafea?

— Nu mă deranjează.

— O friptură, înainte?

— Nu, mulţumesc.

— Puţin Baccardi în cafea?

— Da.

— Atunci, scuză-mă. Mă întorc imediat.

Ieşi pe uşa de lîngă divan şi Render întrezări bucătăria largă, strălucitoare şi automatizată.

— Ei? şopti el către cîine.

Sigmund clătină din cap.

— Este altfel.

Render clătină din cap.

Lăsă haina pe divan, împăturind-o atent peste trusă. Se aşează alături şi se gîndi:

I-am arătat prea multe o dată? Suferă de efecte depresive secundare — oboseală nervoasă, să zicem, reprimarea memoriei? Să-i fi disturbat cumva sindromul de adaptare la văz? Oricum, de ce m-am grăbit? Nu-i nici un motiv de grabă. Sînt atît de nerăbdător să scriu lucrarea?... Sau fac aşa, pentru că ea o doreşte? S-ar putea să fie atît de puternică, conştient sau inconştient? Ori eu sînt, cumva, foarte vulnerabil?

Ea îl chemă în bucătărie, să ia tava. O puse pe masă şi se aşează vizavi de ea.

— Bună cafea, rosti, frigîndu-şi buzele pe ceaşcă.

— Maşină deşteaptă, îi imită femeia tonul.

Sigmund se intinse pe covoraşul de lîngă masă, puse capul pe labele din faţă, suspină şi închise ochit.

— Mă întrebam, începu Render, dacă nu cumva după ultima şedinţă au apărut efecte secundare — de pildă, sporirea experienţelor sinestezice, sau vise în care să apară forme, halucinaţii, sau...

— Da, vorbi ea egal, vise...

— Ce fel?

— Chiar ultima şedinţă. Am visat-o mereu, şi mereu...

— De la început pînă la sfîrşit?

— Nu, fără o ordine anume a evenimentelor. Călătoream prin oraş, sau peste pod, sau stăteam la masă, mergeam spre maşină — doar străfulgerări. Foarte precise.

— Ce fel de senzaţii aveai în timpul acestor... străful-

gerări?

— Nu ştiu, amestecate...

— Ce simţi acum, cînd ţi le aminteşti?

— La fel... amestecat.

— Ţi-e teamă?

— N-nu... Nu cred.

— Vrei să facem o pauză? Simţi c-am mers prea repede?

— Nu. Nu-i vorba de asta. Este... este ca şi cum ai învăţa să înoţi. Cînd ai învăţat, în sfîrşit, ah, păi atunci înoţi, şi înoţi, şi înoţi pînă eşti terminat. După aceea, ieşi şi stai gîfîind şi-ţi aminteşti ce-ai simţit, în vreme ce prietenii tăi te pisează şi te cicălesc pentru că prea te-ai obosit — şi te simţi bine, deşi te cam ia cu frig şi toţi muşchii te-nţeapă. Cel puţin, aşa fac eu. Aşa m-am simţit după prima şedinţă şi după aceasta... ultima. Prima dată e un lucru foarte special... Totuşi înţepăturile au dispărut şi mi-am regăsit suflul. Doamne, acum n-aş vrea să se mai oprească! Mă simt grozav.

— De obicei, dormi după-amiezile?

Ea se întinse, şi cele zece unghii roşii ale degetelor se deplasară peste masă.

— ...Sînt obosită, zîmbi, mascîndu-şi un căscat. Jumătate din personal este în concediu sau bolnav şi mi-am stors creierii toată săptămîna. Cînd am plecat, eram gata să cad în cap. Acum, că m-am odihnit, mă simt minunat.

Apucă ceaşca cu ambele palme şi sorbi adînc.

— Îmhî, făcu el. Bine. Eram puţin îngrijorat. Mă bucur să văd că nu există nici un motiv.

Eileen izbucni în rîs.

— Erai îngrijorat? Ai citit însemnările doctorului Riscomb asupra analizei mele — şi încercarea cu ANM-ul — şi crezi că are rost să-ţi faci griji în legătură cu mine? Greşit! Am o activitate nervoasă extrem de operaţională în privinţa adaptării mele ca fiinţă umană. Îmi focalizează energiile şi-mi coordonează eforturile spre reuşită. Îmi lărgeşte senzaţia de personalitate...

— Ai o memorie perfectă, observă bărbatul. Ai reprodus aproape cuvînt cu cuvînt.

— Bineînţeles.
— Astăzi l-ai pus pe gînduri şi pe Sigmund.
— Sig? Cum?
Cîinele se foi neliniştit şi deschise un ochi.

— Da, mormăi el, fulgerîndu-l pe Render. El, trebuie, condus, acasă.

— Iar ai luat maşina?

— Da.

— După ce ţi-am spus să n-o mai faci?

— Da.

— De ce?

— Mi-era frică. Cînd vorbeam, nu-mi răspundeai.

— Eram **foarte** obosită — şi dacă mai iei vreodată maşina, am să aranjez uşa, aşa încît să nu mai poţi pleca şi veni cînd îţi place.

— Iartă-mă.

— Sînt perfect sănătoasă.

— Da.

— Să nu mai faci **niciodată** aşa ceva.

— Iartă-mă. Ochiul lui nu părăsea chipul lui Render; era ca o lentilă arzătoare. Render privi într-o parte.

— Nu fi prea rea cu el, sărmanul. De fapt, a crezut că eşti bolnavă şi s-a dus după doctor. Dacă avea dreptate? I-ai fi mulţumit, nu l-ai fi certat.

Nedomolit, Sigmund mai privi un moment, apoi închise ochiul.

— Trebuie să i se spună cînd greşeşte.

— Mda, sorbi el din cafea. Totuşi, n-a făcut nimic rău. Dacă tot sînt aici, să discutăm o problemă profesională. Scriu o lucrare şi aş dori o opinie.

— Grozav. Mă treci la bibliografie?

— De două, sau de trei ori... După părerea ta, în perioade sau culturi diferite, motivele fundamentale ale sinuciderilor diferă?

— Părerea mea, bine cîntărită, este că nu. Frustrările pot duce la depresiuni sau frenezii; iar dacă acestea sînt destul de accentuate, se ajunge la auto-distrugere. M-ai întrebat despre motive, cred că rămîn cam aceleaşi. Am senzaţia că reprezintă un aspect al condiţiei umane, situat la intersecţia culturilor şi epocilor. Nu cred că poate fi schimbat, fără să schimbi natura fundamentală a omului.

— Perfect. De acord. Acum, ce părere ai despre elementul declanşator? Să presupunem omul constant; variabila este mediul lui. Dacă este plasat într-o situaţie extrem de sigură, de protejată, crezi că-i va trebui mai mult, sau mai puţin, pînă devine deprimat — sau stimulat pînă la frenezie — decît într-un mediu mai puţin protector?

— Hm... Deoarece asta mi-este efectiv meseria, aş zice că
va depinde de fiecare individ în parte. Văd însă unde vrei s-ajungi: o predispoziţie colectivă de-a sări pe geam cînd îţi cade pălăria — ba chiar fereastra deschizîndu-se singură, atunci cînd i-o ceri — revolta maselor plictisite... Nu-mi piace ideea. Sper că este greşită.

— Şi eu cred la fel, dar mă gîndeam şi la sinuciderile simbolice — tulburări funcţionale ce apar din motive relativ puerile.

— Aha! Conferinţa, ta de luna trecută: autopsihomimeza Am banda. Bine expusă, dar nu m-a convins.

— Acum nu mai sînt nici eu de acord cu ea în întregime. Rescriu toată partea aceea — o să-i spun „Thanatos în ţara cuiburilor de cuci”. În realitate, instinctul morţii a suit mai la suprafaţă.

— Dacă-ţi aduc un bisturiu şi un cadavru, poţi tăia instinctul morţii, să mi-l arăţi şi mie?

— Nu pot, îşi puse el tot zîmbetul în glas, pentru că într-un cadavru ar fi epuizat. Găseşte-mi însă un voluntar şi o să-mi dovedească teoria, prin însuşi faptul că se oferă voluntar.

— Ai o logică inatacabilă, surîse ea. Mai bem nişte cafea?

Render merse în bucătărie, umplu ceştile, bău un pahar de apă şi reveni în salon. Eileen nu se clintise; nici Sigmund.

— Cu ce te ocupi cînd nu eşti Plăsmuitor? întrebă femeia.

— La fel ca majoritatea oamenilor — mănînc, beau, dorm, vorbesc, îmi vizitez prietenii şi duşmanii, mă plimb, citesc...

— Eşti un individ iertător?

— Uneori. De ce?

— Atunci iartă-mă. Azi m-am certat cu o femeie; o femeie pe nume DeVille.

— De ce v-aţi certat?

— Din cauza ta — şi m-a acuzat de asemenea lucruri, încît era mai bine dacă nu mă năşteam. O să te-nsori cu ea?

— Nu, căsătoria este precum alchimia. Cîndva, a slujit un scop important, dar nu cred că astăzi mai are vreun rost.

— Bine.

— Ce i-ai spus?

— I-am dat o reţetă tip pe care scria: „Diagnostic: Căţea.

Tratament: Droguri şi căluş.”

— O!, făcu interesat Render.

— A rupt-o şi mi-a aruncat-o în faţă.

— Mă-ntreb de ce?

Ea înălţă din umeri, zîmbi şi zgîrie, cu unghia faţa de masă.

— „Părinţi şi bătrîni, mă gîndesc”, suspină bărbatul, „ce este iadul?”

— „Şi cred că este suferinţa de-a nu mai putea iubi”, încheie ea. Avea dreptate Dostoievski.

— Nu cred. Eu l-aş fi trimis la terapia de grup. Ar fi fost un **adevărat** iad pentru el — cu atîţia indivizi comportîndu-se ca personajele lui, şi făcîndu-le plăcere.

Render lăsa ceaşca pe masă şi împinse scaunul îndărăt.

— Înţeleg că trebuie să pleci?

— Ar trebui.

— Nu te pot ispiti cu o cină?

— Nu.

Ea se ridică.

— Bine, să-mi iau haina.

— Pot conduce şi singur, şi să pun la întoarcere pe pilot automat.

— Nu! Mă-ngrozeşte ideea maşinilor goale gonind prin oraş. Două săptămîni de-acum încolo, aş avea senzaţia că maşina e posedată de un duh rău. Apoi, continuă trecînd pe sub arcadă, mi-ai promis catedrala Winchester.

— O vrei azi?

— Dacă poţi fi convins...

Pe cînd Render se gîndea, Sigmund se ridică. Se opri înaintea lui şi-l privi drept în ochi. Deschise şi închise de cîteva ori botul, fără să scoată nici un sunet. După aceea se întoarse şi părăsi încăperea.

— Nu, se auzi glasul Eileenei, rămîi aici pînă mă-ntorc.

Render luă haina şi se îmbrăcă, vîrînd trusa într-un buzunar.

Mergînd pe coridor, spre ascensor, i se păru că aude un urlet slab şi foarte îndepărtat.

În acest loc, mai mult ca oriunde, Render ştia că este stăpînul tuturor lucrurilor.

Se simţea la el acasă în lumile acestea străine, în afara timpului, lumi unde florile făceau dragoste şi stelele se războiau în ceruri, căzînd în cele din urmă pe pămînt, sîngerînd, ca tot atîtea potire sparte şi fărîmate, iar mările se despicau, dezvăluind trepte ce coborau, şi braţe ieşeau din caverne, agitînd torţe arzătoare, aidoma unor chipuri lichide — coşmarul unei nopţi de iarnă, cu vara exilată; Render ştia — căci vizita aceste lumi de aproape un deceniu, căutînd să lecuiască. Mişcînd un deget, îi putea înlătura pe vrăjitori, aducîndu-i la judecată pentru trădare împotriva tărîmului — da, şi-i putea executa, numindu-le apoi urmaşii.

Din fericire, această călătorie era numai o vizită de curtoazie...

Înaintă prin luminiş, căutînd-o.

De jur împrejur, îi putea simţi prezenţa deşteptîndu-se. Dădu la o parte ramurile şi se opri lîngă lac. Era rece albastru şi fără fund, reflectînd salcia subţirică ce devenise poarta prin care sosea ea.

— Eileen!

Salcia se aplecă spre el, apoi se legănă înapoi.

— Eileen! Vine!

Frunzele căzură, plutind pe lac, tulburînd calmul de oglindă distorsionînd reflexiile.

— Eileen?

Toate frunzele se îngălbeniră şi căzură în apă. Salcia încetă să se mai legene. În cerul care se întuneca se auzea un sunet ciudat, ca zumzetul firelor de înaltă tensiune într-o zi geroasă.

Brusc, prin ceruri trecu un şir dublu de luni.

Render alese una, se întinse şi o apăsă. Celelalte pieriră atunci, şi lumea se lumină; zumzetul dispăru.

Ocoli lacul, pentru a cîştiga un răgaz subiectiv de la acţiunea de respingere, urmată de riposta lui. Merse de-a lungul unei alei de pini, către locul unde dorea să apară catedrala.

Acum, în copaci cîntau păsările. Vîntul adia uşor. O simţi destul de puternic.

— Aici, Eileen. Aici.

Apăru lîngă el, în mătase verde, păr de aramă, ochi de smarald lichid; în frunte purta un malahit. Păşea cu conduri verzui peste cetina pinilor, întrebînd:

— Ce s-a întîmplat?

— Ţi-a fost frică.

— De ce?

— Poate că te-ai temut de catedrală. Eşti o vrăjitoare? zîmbi el.

— Da, însă azi e ziua mea liberă.

Rîse, o apucă de braţ şi ocoliră o insulă de verdeaţă, iar
înaintea lor apăru catedrala, reconstruită pe o colină ierboasă, împingîndu-se deasupra lor şi deasupra copacilor, înălţîndu-se, respirînd sunete de orgă, reflectînd o rază aurie de soare de pe un ochi de vitraliu.

— Ţin-te bine de lume, şopti el. Începe vizita cu ghidul. Înaintară şi intrară.

— Coloanele ei, aidoma unor arbori uriaşi, de la podea pînă la boltă, îi oferă o stăpînire totală asupra spaţiului", vorbi el... E chiar din gura ghidului. „Acesta este trans..."

— „Greensleeves", rosti ea, orga cîntă „Greensleeves".

— Adevărat. Totuşi, nu poţi da vina pe mine... „Priviţi capitelurile festonate..."

— Vreau mai aproape de muzică.

— Bine. Pe-aici.

Render simţi că ceva era în neregulă. Nu-şi dădea seama ce anume.

Totul se menţinea solid...

Ceva trecu rapid, cu mult pe deasupra catedralei, lăsînd în urmă o undă sonică. Zîmbi, amintindu-şi acum; fusese o scăpare, o clipă, o confundase pe Eileen cu Jill — da, asta se întîmplase...

Atunci, de ce...

Altarul era o explozie de alb. Nicăieri nu mai văzuse aşa ceva, niciodată. În jurul lor, toţi pereţii erau negri şi reci. În colţuri şi prin nişele

înalte pîlpîiau lumînări. Orga răsuna sub mîini invizibile.

Render ştiu că ceva era în neregulă.

Se întoarse către Eileen Shallot, a cărei pălărie era un con verde înălţîndu-se în beznă, unduind şuviţe de văluri verzi.

Gîtul ei era umbrit, dar...

— Colierul acela... Unde...?

— Nu ştiu, zîmbi femeia.

Pocalul ţinut de ea radia o lumină trandafirie. Se reflecta din smarald. Îl îneca, precum o pală de aer rece.

— Bei? întrebă Eileen.

— Stai nemişcată, îi ordonă Render.

Dori ca zidurile să cadă. Ele plutiră în penumbră.

— Stai nemişcată! repetă. Nu face nimic. Încearcă să nici nu te gîndeşti măcar.

... Cădeţi! strigă el. Zidurile zburară în toate părţile, şi acoperişul fu azvîrlit peste vîrful lumii, iar ei stăteau printre ruine, luminaţi de o singură făclie. Noaptea era neagră ca smoala.

— De ce-ai făcut asta? întrebă ea, întinzîndu-i pocalul.

— Nu te gîndi! Nu te gîndi la nimic. Relaxează-te. Eşti foarte obosită. Conştiinţa ta pîlpîie şi se stinge, ca lumînarea aceea. Abia te mai ţii trează... Abia mai stai pe picioare... Ochii ţi se-nchid... Oricum, nu-i nimic de văzut aici.

Dori ca lumînarea să se stingă. Lumînarea continuă să ardă.

— Nu te obosi. Te rog, ia şi bea.

Auzi muzică de orgă prin noapte. O melodie diferită, una pe care n-o recunoscu.

— Trebuie să m-ajuţi!

— Da. Orice doreşti.

— Priveşte! Luna! arătă el.

Femeia ridică privirea şi luna apăru dinapoia unui nor întunecat.

— ... Şi încă una, şi încă una.

Ca un şirag de perle, lunile apărură pe cerul negru.

— Ultima va fi roşie, spuse el.

Aşa era.

Întinse atunci arătătorul drept, lunecînd braţul lateral, în afara cîmpului său vizual şi încercă să atingă luna cea roşie.

Braţul îl duru, îl arse. Nu-l putea mişca.

— Trezeşte-te! urlă Render.

Luna roşie dispăru, şi o dată cu ea şi lunile albe.

— Bea, te rog.

Azvîrli pocalul din mîna ei şi se întoarse. Cînd se răsuci îndărăt, ea continua să i-l întindă.

— Bei?

Se întoarse şi fugi în noapte.

I se părea că aleargă printr-o zăpadă înaltă pînă la brîu. Greşea. Accentua greşeala, fugind — îşi subaprecia puterea şi i-o supraestima pe a ei. Îşi consuma energiile, se istovea.

Se opri în mijlocul beznei.

— Lumea din jurul meu se mişcă, rosti. Eu sînt centrul ei.

— Bea, te rog, spuse Eileen, şi se trezi în poieniţă lîngă masa lor, pe malul lacului. Apa era neagră, iar luna argintie, sus, unde n-o

putea atinge. Pe masă pîlpîia o singură lumînare, transformînd părul ei într-un sidef aidoma straielor. Între sprîncene purta o lună, pe faţa de masă albă se afla o sticlă Romanee-Conti, lîngă o cupă largă. Cupa era plină pînă sus, iar pe margini străluceau picături roşietice. Era însetat, Eileen

era mai frumoasă decît orice femeie văzută vreodată, iar colierul ei scînteia, şi briza adia răcoroasă dinspre lac, şi mai era ceva... ceva ce trebuia să-şi amintească...

Păşi spre ea, şi armura îi zăngăni uşor cînd se mişcă. Întinse mîna spre pahar, dar braţul drept îi încremeni de durere şi căzu înapoi.

— Eşti rănit!

Întoarse încet capul. Sîngele curgea din rana din biceps, scurgîndu-se pe braţ şi picurînd din vîrful degetelor. Armura îi fusese despicată. Se strădui să privească în altă parte.

— Bea asta, iubitule. Te va lecui.

Femeia se ridică.

— Voi ţine eu paharul.

O privi cum îi ducea potirul la buze.

— Cine sînt eu? întrebă el.

Ea nu-i răspunse, dar cineva o făcu — o dată cu clipocitul valurilor, departe, peste lac.

— **Eşti Render, Plăsmuitorul.**

— Da, îmi amintesc; întorcîndu-şi mintea spre singura minciună ce putea destrăma întreaga iluzie, îşi forţă buzele să rostească: Eileen Shallot, te urăsc!

Lumea tremură şi pluti în jurul său, se cutremură parcă de un suspin uriaş.

— Charles! strigă ea şi bezna îi înghiţi.

— Trezeşte-te! Trezeşte-te! răcni el, iar braţul drept îi ardea, îl durea şi-i sîngera în întuneric.

Stătea singur în mijlocul unei cîmpii albe. Tăcută şi nesfîrşită. Cobora uşor spre marginile lumii. Emitea propria ei lumină, iar cerul nu era cer, căci deasupra nu exista nimic. Nimic. Era singur. Dinspre capătul lumii se auzea glasul lui: „.. te urăsc” spunea, „.. te urăsc”.

Căzu în genunchi. El era Render.

Voia să plîngă.

Deasupra cîmpiei apăru o lună roşie, aruncînd o lumină sumbră asupra peisajului. În stînga se înălţa un lanţ de munţi, în dreapta altul..

Ridică braţul drept. Îl ajută cu mîna stîngă. Îşi prinse încheietura şi aţinti degetul arătător. Se întinse către lună.

Sus, din munţi, se auzi un schelălăit, un urlet uriaş de durere — pe jumătate uman, numai înfruntare, singurătate şi

remuşcare. Îl zări apoi, călărind munţii, spulberînd cu coada zăpezile celor mai înalte piscuri, ultimul vîrcolac al Nordului — Fenris, fiul lui Loki — urlînd spre ceruri.

Sări în sus. Înghiţi luna.

Căzu lîngă el, şi ochii uriaşi străluceau galbeni. Îl urmări pe labe tăcute, peste întinderile reci şi albe dintre munţi; şi el fugi în susul colinelor, şi în jos pe pante, peste crevase şi rîpe, prin văi, dincolo de stalagmite şi steiuri — pe sub muchiile gheţarilor, peste rîuri îngheţate, şi mereu în jos — pînă cînd răsuflarea fierbinte îl învălui, şi botul rînjind se căscă deasupra lui.

Atunci se întoarse, şi picioarele îi deveniră două rîuri strălucitoare ce-l purtară departe.

Lumea sări înapoi. Lunecă peste pante. În jos. Cu viteză...

Departe...

Privi îndărăt, peste umăr.

În depărtare, umbra cenuşie alerga după el.

Simţi că putea fi ajuns. Trebuia să se mişte mai iute.

Lumea luneca pe lîngă el. Începu să ningă.

Gonea mai departe.

Înainte, o ceaţă, o formă nedesluşită.

Sfîşie vălurile de zăpadă ce păreau acum că se mişcă în sus, răsărind din pămînt — aidoma unor băşicuţe de aer.

Se apropie de silueta neclară.

Se apropie ca un înotător — fără să poată deschide gura şi să vorbească, de teamă să nu se înece — să se înece şi să nu ştie, să nu ştie niciodată.

Nu-şi putea controla mişcarea înainte: era purtat ca de un talaz, spre accident. În cele din urmă, se opri lîngă el.

Unele lucruri nu se schimbă niciodată. Au încetat de multă vreme să existe ca obiecte, rămîn doar ca ocazii netrecute în calendar, în afara acelei succesiuni de elemente numită Timp.

Render rămase acolo, fără să-i pese, dacă Fenris avea să-i sară în spinare, devorîndu-i

creierii. Îşi acoperise ochii, dar nu putea să nu vadă. Nu de data aceasta. Nu-i păsa de nimic. Cea mai mare parte a fiinţei sale zăcea moartă la picioarele lui.

Se auzi un mîrîit. Pe lîngă el trecu o formă cenuşie.

Ochii injectaţi şi botul însîngerat rîmară în maşina avariată, smulgînd oţelul, sticla, căutînd înăuntru, căutînd...

— Nu! Bestie! Profanator de cadavre! urlă el. Morţii sînt sacri! Morţii mei sînt sacri!

În mînă îi apăru un bisturiu, şi spintecă expert tendoanele, muşchii de pe umerii largi, pîntecele moale, arterele.

Plîngînd, dezmembră monstrul, bucată cu bucată, şi acesta sîngera, sîngera întruna, acoperind vehiculul şi rămăşiţele dinăuntru cu fluidele sale animale, picurînd şi curgînd pînă ce toate cîmpia se înroşi şi se chirci sub ele.

Render căzu peste capota sfărîmată, şi era moale, caldă şi uscată. Plînse.

— Nu plînge, rosti Eileen.

Plîngea pe umărul ei, ţinînd-o strîns, lîngă lacul negru de sub luna care era Wedgewood, pe masa lor pîlpîia o singură lumînare. Ea îi duse paharul la buze.

— Bea, te rog.

— Da, dă-mi-l!

Înghiţi tot vinul, care era numai dulceaţă şi tărie. Ardea în el. Simţi renăscîndu-i puterile.

— Sînt...

— ... **Render Plăsmuitorul**, clipoci lacul.

— Nu!

Se întoarse, şi alergă din nou, căutînd maşina. Trebuia să se întoarcă, să se re...

— Nu poţi.

— Pot! urlă el. Pot, dacă încerc...

Prin aerul gros şerpuiră flăcări galbene. Şerpi galbeni. Se încolăceau, strălucind, în jurul gleznelor sale. Apoi, prin umbre, uriaş şi cu două capete, se apropie Duşmanul.

Pietricelele zornăiră înapoia sa. O miasmă puternică îi asaltă nările şi creierul.

— Plăsmuitorule! îl provocă unul dintre capete.

— Te-ai întors să dai socoteală! strigă celălalt.

Render privi, amintindu-şi

— Nici un fel de socoteală, Thaumiel, rosti. Te-am înfrînt şi te-am înlănţuit pentru... Rothman, da, Rothman îl chema — cabalistul. Schiţă o pentagramă în aer: întoarce-te în Qliphoth. Te izgonesc!

— Aici fi-va Qliphoth!

— ... pe Khamael, îngerul sîngelui, pe gazdele lui Serafim: în Numele lui Elohim Gebor, te conjur să piei!

— Nu şi de data asta, rîseră ambele capete.

Înaintă.

Render se retrase încet, cu picioarele împiedicate de şerpii galbeni. Simţea abisul deschizîndu-se înapoia lui. Lumea era un mozaic ce se destrăma. Putea zări piesele separîndu-se.

— Piei!

Gigantul hohoti din cele două capete.

Render se împiedică.

— Pe-aici, iubitule!

Stătea într-o peşteră, în dreapta.

Render clătină din cap şi se retrase către prăpastie.

Thaumiel se întinse înainte.

Bărbatul căzu peste margine.

— Charles! strigă ea, şi lumea se cutremură sub bocetul ei.

— Atunci, **Vernichtung**, rosti el în timp ce cădea. Mă alătur ţie în beznă.

Totul se sfîrşi.

*

* *

— Aş dori dă-l văd pe doctorul Charles Render.

— Îmi pare rău, nu se poate.

— Am făcut tot drumul ăsta, numai ca să-i mulţumesc. Sînt alt om! Mi-a schimbat, viaţa!

— Îmi pare rău, domnule Erikson. Cînd aţi sunat azi-dimineaţă, v-am spus că este imposibil.

— Domnule, sînt deputatul Erikson — şi cîndva Render mi-a făcut un mare serviciu.

— Atunci, faceţi-i şi dumneavoastră unul. Plecaţi acasă.

— Să nu-mi vorbiţi aşa!

— Am şi făcut-o. Vă rog, plecaţi. Poate cîndva, la anul..

— Dar cîteva cuvinte pot face minuni...

— Nu le irosiţi!

— S-s-scuzaţi-mă...

Plăcut aşa cum era, cu trandafirul dimineţii — marea aceea netedă şi ceţoasă — ştia că **trebuia** să se sfîrşească. Aşa încît...

Coborî scările turnului înalt şi pătrunse în curte. Merse către chioşcul de trandafiri şi privi alcovul din mijloc.

— Bună dimineaţa, stăpîne, vorbi el.

— Asemenea şi ţie, răspunse cavalerul, sîngele lui amestecîndu-se cu pămîntul, cu florile, cu iarba, curgîndu-i din rană, scînteind peste armură, picurîndu-i din vîrfurile degetelor.

— Nu s-a lecuit?

Cavalerul clătină din cap.

— Sînt gol. Aştept.

— Aşteptarea vă este pe terminate.

— Ce vrei a spune? Se ridică în capul oaselor.

— Corabia... Se apropie de ţărm.

Cavalerul se ridică. Îşi rezemă spatele de un trunchi acoperit cu muşchi. Privi scutierul uriaş şi bărbos, care continua să vorbească în cuvinte înăsprite de accente barbare.

— Soseşte aidoma unei lebede negre înaintea vîntului — întorcîndu-se.

— Neagră spus-ai? Neagră?

Pînzele-i sînt negre, stăpîne Tristam.

— Minţi!

— Doriţi a vedea? Priviţi cu ochii voştri — iată!

Făcu un gest.

Pămîntul se cutremură, zidul se nărui. Colbul se învolbură şi apoi se domoli. Din locul unde se aflau, puteau zări corabia intrînd în port pe aripile nopţii.

— Nu! Ai minţit!... Vezi? Sînt albe!

Zorii dansau pe ape. Umbrele zburară de pe velele corăbiei.

— Nu, nefericitule! Negre! Aşa **trebuie** să fie!

— Albe! Albe... Isolda! Ţi-ai ţinut cuvîntul! Te-ai întors!

Începu să alerge către port.

— Întoarce-te... Rana! Eşti bolnav... Stai...

Pînzele erau albe sub un soare ce era un buton roşu, spre care servitorul se întinse iute să-l apese.

Se lăsă noaptea.

Traducere de
Mihai-Dan PAVELESCU

SERGIU FĂRCĂŞAN

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

Straniu personaj acest Fărcăşan. Pe de o parte, un vajnic producător de texte proletcultiste, ziarist politic cu funcţii în nomenclatura anilor ’50 şi ’60 (supranumit „fiara de la Scînteia”), pe de alta unul dintre cei mai consistenţi autori români de SF. Romanele sale **O iubire în anul 41042** *(1960),* **Atacul cesiumiştilor** *(1963),* **Vă caută un taur** *(1972) au însemnai mult pentru noi, puştii de atunci şi, ceea ce este mai important, rezistă la recitire, probă pe care puţine texte ale acelei perioade o mai pot trece. S. Fărcăşan nu se înscrie în tipologia autorului român de SF, adică: cultură ştiinţifică superficială, fibră poetică şi/sau realistă, lipsa organului speculativ. Prozele lui sînt în primul rînd inteligente, atribut pe care doar Ov.S. Crohmălniceanu îl mai poate pretinde pentru ale sale. Povestirea care urmează face parte din volumul* **Maşina de rupt prieteniile** *(1968). Reţineţi deci anul apariţiei: 1968. Fără alte comentarii.*

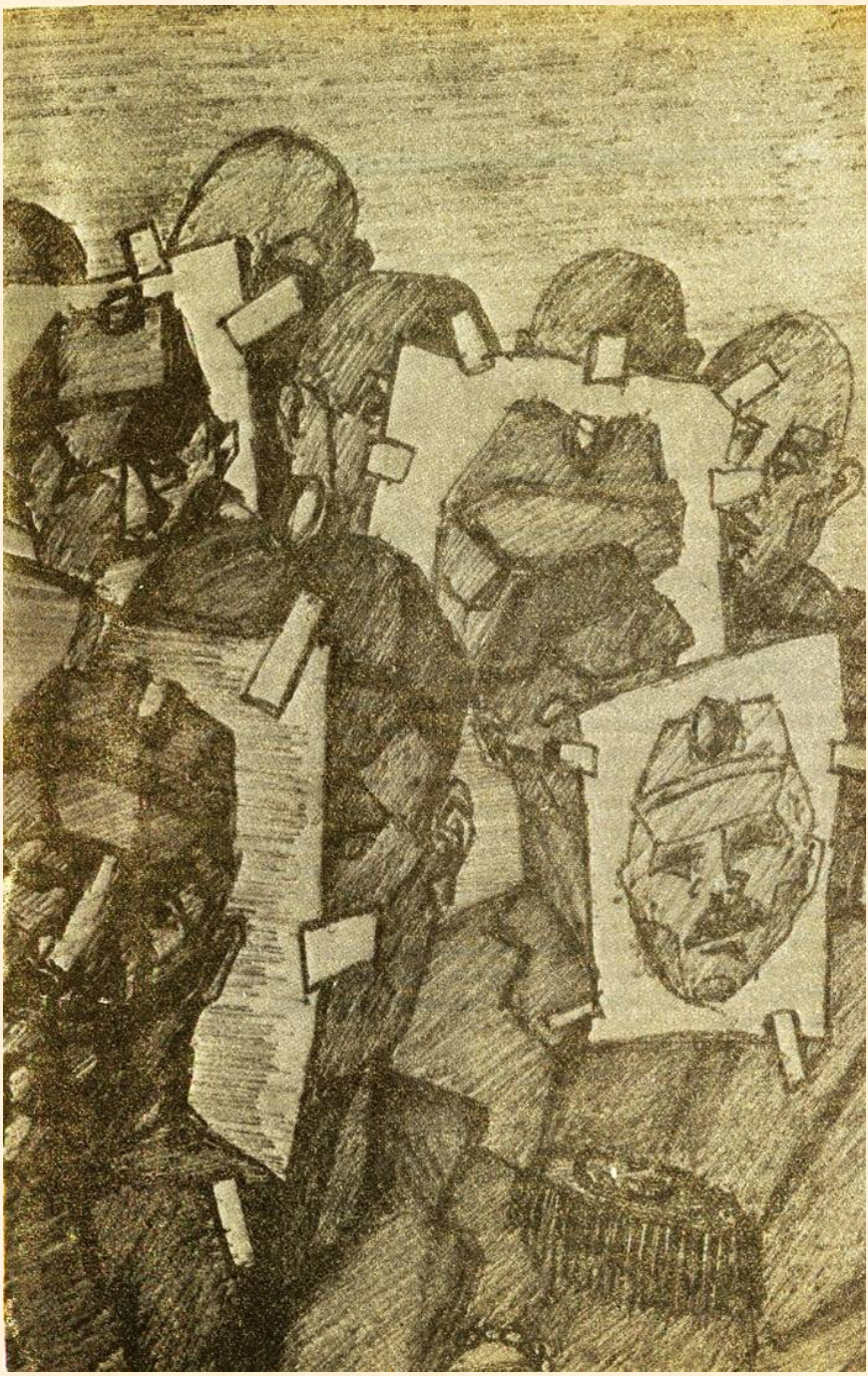

MAŞINA DE ÎMBUNAT CEMOMBII

— Dragul meu, ce faci de week-end? Nu vii cu noi la
vînătoare?
— Nu vin, că n-am puşcă.
— Păi aveai o carabină superbă.
— Da, dar i-am împrumutat-o unuia, Lee Oswald, şi nu ştiu
ce-a făcut cu ea.

(Anecdotă tristă din secolul XX)

1.

Aeroportul principal din Kilimbadjaja (altul nu mai exista în oraş, dar îi spunea totuşi principal) era împodobit de zile mari, bananierii aproape nu se mai vedeau sub marile „banners”, sloganuri înscrise pe pînză. Demnitarii stăteau demni, ţepeni, în fracuri negre şi jobene negre, la întrecere cu culoarea pielii, şi zîmbeau din cînd în cînd, cu dinţii mari şi albi, la întrecere cu albul imaculat al plastroanelor. Piepturile le erau umflate ca şi cînd posesorii s-ar fi temut să nu le zornăie decoraţiile mari, multe şi mult prea apropiate una de alta.

Mai încolo, între alţi domni negri, aşteptau, albi cu pielea înroşită de soare, membrii corpului diplomatic, în ţinută oficială, purtînd

decoraţii ceva mai discrete, însoţiţi de doamnele respective, cu rochii înflorate distins şi mănuşi albe ce urcau pînă spre cot, doi-trei militari englezi, cu mustăţi scurte care păreau a face parte din uniformă, un american de proporţii neverosimile, venit parcă din Texas, unde se zice că toate lucrurile sînt uriaşe, un italian mărunt şi smead, singurul alb care, datorită pigmenţilor mediteraneeni, părea a nu suferi de soare, şi un ceh rătăcit, reprezentant comercial provizoriu (Mabanga n-avea relaţii cu nici o ţară socialistă), neştiind nici el unde e mai bine să se aşeze, neavînd statut diplomatic, dar neputîndu-se vîrî în masa ziariştilor gălăgioşi, cu cămăşile multicolore, neprotocolari pînă în cele mai mărunte gesturi, mestecînd gumă şi vînînd în obiectivul aparatului foto cîte un aspect inedit, vreo femeie cu bustul descoperit, cu sînii mari, să le mai umple vremea pînă la marea recepţie de pe aeroport. Un rol destul de mare vor juca în povestirea noastră operatorii, aflaţi pe platforme înalte, care mînuiesc camerele ultramoderne de televiziune, reţea abia instalată în Capitală.

Patru rînduri de vînători de elită, purtînd căciuli uriaşe de blană roşie şi ghetre galbene transpirau abundent lîngă fanfara ale cărei uniforme întruneau toate culorile găsibile pe continentul african. Ceva mai departe se aflau civilii, membrii partidului Cemombe, îmbrăcaţi în cămăşi de mătase cu dungi albe şi roşii, avînd pe faţă şi pe spate pictat cîte un cap mare al preşedintelui Cemombe, ilustrul conducător al republicii Mabanga, preşedintele Guvernului, preşedintele Senatului, preşedintele Parlamentului, Mareşal Suprem al Forţelor Armate ale Mabangăi şi totodată Ministru al Armatei şi Ministru al Afacerilor Externe şi al Afacerilor Interne, preşedinte de onoare şi totodată preşedinte activ al Ligii Anticomuniste Naţionale de Luptă pentru Progresul Socialismului Negru (L.A.N.L.P.S.N), denumită pe scurt partidul cemombist. Capul lui Cemombe, zugrăvit pe cămăşi, era de două ori mai mare

decît în natură, dar, ca să nu încapă nici o îndoială, membrii partidului mai purtau o insignă suplimentară, cît moneda de o mabanga-guinee, tot cu chipul lui Cemombe.

În sfîrşit, dincolo de rîndurile lor compacte se întindea poporul de rînd, o gloată veselă care rîdea din te miri ce, mai ales bărbaţi tineri în zdrenţe kaki şi albe, extrem de solizi şi de bine dispuşi, foarte dornici să vadă cu ochii lor cel mai mare şi cel mai înţelept om de pe lume, cel care declarase „sîntem numai trei milioane, dar fiecare dintre noi face cît zece europeni, cît zece americani şi cît zece asiatici şi de aceea eu sînt spaima ruşilor, eu sînt spaima yankeilor, eu sînt spaima chinezilor şi tot eu sînt spaima tuturor africanilor vînduţi străinătăţii”.

Pe scurt, dintre toate personalităţile cu greutate în politica Mabangăi nu lipseau decît două grupuri restrînse: unul alcătuit

din Cemombe şi consilierii săi mai apropiaţi, aflaţi într-un avion Beechcraft, şi celălalt, în frunte cu prinţul Abdulla Mongo, vicepreşedinte al partidului radical de stînga, compus din opozanţii făţişi ai regimului şi aflat la ora aceea în cinci celule din închisoarea „Piccadilly Circus”. (Piccadilly fusese porecla dată în ironie de unul din foştii guvernatori englezi căruia îi era dor de meleagurile londoneze; noul guvern dăduse nume africane clădirilor cu denumiri englezeşti, dar în cazul închisorii găsise preferabil să schimbe vechiul nume african şi să adopte o denumire britanică). În sfîrşit, era deocamdată absent de pe aeroport şeful local al spionajului englez, singurul care aflase că avionul va întîrzia; ba, după unii, Granville pusese la cale el însuşi această întîrziere, fiind un tip extrem de comod, îngrozit de ideea de-a ieşi din casă înainte de înserare.

Puţin mai dincolo de şirul demnitarilor în fracuri negre se afla un umbrar de mătăsuri portocalii, sub care se puteau adăposti de soare vreo patru Cadillac-uri şi sub care se păzea de arşiţă, singurică-singurică, o femeie (e drept, valorînd cît patru Cadillac-uri, dacă nu şi mai mult, avînd în vedere raritatea tipului uman prin aceste părţi ale Africii), o blondă, şi nu orice fel de blondă, ci una veritabilă, doamna Mary-Lou Cemombe. Toţi supuşii republicii ştiau că Marele Stăpîn le cere să-i urască pe toţi albii, fără excepţie, şi toţi supuşii erau foarte mîndri că Marele Stăpîn are de soţie o albă extrem de albă.

Republica Zorombi — vecina de la est a statului Mabanga — naţionaliza rapid societăţile colonialiştilor, dar declarase solemn că nu face între cetăţenii ei nici un fel de deosebire de rasă şi avea în rîndurile guvernului, demonstrativ, şi un alb. În Mabanga, dimpotrivă, domnul Jeremiah Cemombe lăsa banul albilor să pătrundă în toate mădularele tinerei sale republici, ţinea pe furiş în toate serviciile de securitate consilieri cu nume englezeşti şi trecuturi germane, dar rostea la fiecare trei zile

cîte un discurs împotriva tuturor albilor şi nu permitea nici măcar cetăţenilor de origine indiană să deţină vreun post public. Mary-Lou însă, blonda veritabilă, era excepţia fericită, bobul de fantezie, şi toţi supuşii o iubeau şi toţi supuşii erau foarte mîndri că regele lor bogat — pardon, preşedintele, dar tot acolo ajungem, căci Cemombe era puternic cît zece regi mari — are o blondă veritabilă, o daneză cu ochi albaştri.

Nu era nevoie ca Cemombe să dea vreo explicaţie. Toate lucrurile se înţelegeau de la sine.

— Albii fără nici o excepţie, sînt duşmanii noştri! declara Cemombe fotografiindu-se alături de minunata sa soţie albă şi toată lumea era fericită şi nimeni nu vedea vreo contrazicere.

— Toate republicile africane din jurul nostru ne sînt duşmane! declara Cemombe şi toţi supuşii erau fericiţi că preşedintele lor nu se lasă păcălit de nimeni.

— Toate republicile africane din jurul nostru ne sînt prietene! declarase Cemombe înainte de a începe turul său de vizite prin vecini şi toţi erau fericiţi că marele şef se duce pe la vechii săi prieteni.

Rostul vizitei nu se jenaseră să-l declare corespondenţii englezi şi americani (cei sovietici, mai precauţi, se mulţumiseră să-i citeze pe colegii lor anglo-saxoni; de altminteri, Mabanga nu primise nici un corespondent din vreo ţară socialistă, cu excepţia unuia din R.D.G.). Scopul nedeclarat al vizitei era găsirea unei căi spre ocean, în eventualitatea că rhodezienii ar bloca mărfurile trustului RAA. Rhodesian Anglo-American, vechiul trust mondial al aramei, nu-şi trăgea numele de la Rhodesia, ci de la un admirator şi prieten al lui John Rhodes; supăraţi cu englezii, rhodezienii — tot englezi, ca sînge, dar născuţi mulţi pe pămîntul Africii, socotindu-se africani albi şi supăraţi de tratamentul de colonie pe care li-l aplica patria-mamă — ameninţau să blocheze calea spre ocean a trustului Rhodesian Anglo-American. Cemombe (care deţinea 49% din acţiuni, 25% în numele său şi 24% ale statului pe care îl prezida) căuta acum o cale de împăcare cu republica Zuluwi, de la vest (pe care o înjurase mulţi ani ca fiind „creatura plutocraţiei yankee”) şi cu cea de la est, Zorombi (numită de el „filiala chinezilor roşii” deşi întîmplător Zorombi încă nici nu stabilise relaţii cu China), ca să sondeze drumul pentru construirea unei şosele sau căi ferate, fie spre Oceanul Indian, fie spre Atlantic.

Situaţia era mult mai complicată, pentru că Cemombe nu dorea cu adevărat construirea acestui drum, vrînd să-şi păstreze ţara cît mai izolată de vecinii prea „de stînga” pentru gustul lui: la est, teoreticieni ai naţionalizării întreprinderilor străine, la vest partizani ai parlamentarismului de tip american, mult prea democratic faţă de principiile lui Cemombe. Prin convorbirile „secrete” (şi larg popularizate) despre marea autostradă africană, Cemombe îi făcea pe rhodezieni să simtă

că eventuala lor blocadă nu va face decît să se întoarcă împotrivă-le. Timp de aproape jumătate de an căpeteniile engleze ale lui RAA manevraseră în fel şi chip ca să-l aducă aici pe Cemombe, dar acesta, adevărat catîr, nici nu voise să audă; englezii, atunci, îl manipulaseră prin intermediul unui trust belgian, un trust fără mare greutate în treburile Mabangăi, dar foarte influent în nord, în statul Tubmania, unde exista un preşedinte de republică foarte detestat de Cemombe, din cauză că îi simpatiza pe comunişti şi din cauză că era un excelent toboşar de jazz. Cemombe socotea că nu e compatibil cu demnitatea unui preşedinte de republică să cînte jazz la tobă; el, personal, nu cînta decît la banjo, cum arătau miile de fotografii împrăştiate prin toată ţara. Cum supuşii îl îndemnau, în diferite adunări populare, să formeze un duet fratern cu preşedintele nordic — el la banjo, celălalt la tobă — Cemombe simţise urcînd în el un val de gelozie. Nu era bine ca preşedintele altei ţări să ajungă atît de popular în propria sa ţară, mai ales că Kitowe (aşa îl chema pe preşedintele din nord) simpatiza eu stînga. Publicase pînă atunci trei cărţi, începînd cu „Africa, independenţă, socialism”, pe cînd el, Cemombe, deşi îşi grăbea în fel şi chip consilierii şi angajase pe furiş şi un gazetar alb, nu izbutise să scoată, cu discursuri şi saluturi cu tot, decît un singur volum.

Pe scurt, trustul belgian îi promisese lui Cemombe o mică revoluţie în Tubmania, eventual chiar şi spînzurarea lui Kitowe, dacă el, Cemombe, vizitează măcar două republici vecine şi le dă de înţeles rhodesienilor că pot să-şi bată joc de englezi cît au poftă, dar nu cît se află la mijloc şi interesele americane.

Fireşte, versiunea pe care o prezentăm aici e mult simplificată: n-am mai pomenit de instalaţia stereo şi frigo Philips pe care nu se ştie cine o pusese gratuit în trei reşedinţe doamnei Mary-Lou Cemombe şi nici de contramanevra pe care o încercaseră rhodezienii prin intermediul unui episcop

portughez, care adusese cu el un splendid MB roşu sport de două locuri (patru viteze, 70 pe oră încă din a doua, după 15 secunde), manevră eşuată din cauză că episcopul trimis de rhodezieni avea ca profesie de bază munca la C.I.A., dinamica agentură americană.

De fapt nici Cemombe, dacă l-am fi întrebat, nu ştia pînă la capăt toată combinaţia de interese care dusese la vizita lui şi

nici noi, chiar de-am avea sub ochi toate rapoartele şi fişele care se depun zilnic pe biroul spionului-şef de la Washington, ale celor din Londra şi din celelalte capitale importante ale lumii, tot n-am putea descifra povestea pînă la capăt, cum nu pot să le descifreze nici super-şefii spionajului mondial: căci e caracteristica şi ironia acestui secol XX — secolul înregistrărilor exacte, secolul benzilor magnetice, memoriei electronice, filmului, radio-ascultării şi radio-detectării, secolul în care cel mai mic strănut se aude peste trei oceane şi se înregistrează pentru posteritate în arhive excelent întreţinute — e ironia lui supremă să aibă afacerile cele mai încurcate, încît nici proprii lor autori nu reuşesc să le cunoască pînă la capăt, nici chiar în momentul conceperii.

Dar, chiar dacă am lungit povestea fără s-o descifrăm pînă la capăt, nu-i nici o pagubă, pentru că avionul care urmează să-l aducă pe marele Cemombe, anunţat pentru orele zece dimineaţa, tot n-a sosit, deşi e trecut de orele 12. Punctualitatea e o prejudecată a europenilor (şi nici măcar a tuturor europenilor: într-o vreme se spunea că e rezervată numai pentru regi, semnul politeţei lor) şi, transpirînd sub căciulile lor roşii enorme, membrii fanfarei se controlează din cînd în cînd să vadă dacă mai au salivă în gură, căci e foarte neplăcut să sufli cu gîtul uscat.

Doamna preşedinte dispare în răstimpuri din baldachinul ei şi se duce într-un cort de mătase portocalie, unde se înviorează cu „Seven-Up”, limonada ei favorită, agrementată cu un pic de gin şi lămîie.

Un crainic, la gura căruia se bat silabele, vesteşte poporul că marele şef al democraţiei mabanghiene e bine sănătos, numai că legătura radio s-a întrerupt din cauza unei mărunte defecţiuni tehnice, provocată probabil de uneltele imperialismului englez.

Londra e alarmată şi reprezentantul din Kilimbadjaja al lui M.I. 5 — fostul Inteiligence Service englez — aflat la un telefon cu

amestecător de cifru, ultra-secret (nu-l mai recepţionează nimeni, afară de alte patru servicii de spionaj) urlă la superiorul său (de obicei nu urlă la superiori, dar cu acesta a fost coleg la Cambridge):

— Înţelege, **old boy,** că n-am altă treabă de dimineaţă pînă seara decît să-l menţin în viaţă pe neisprăvitul ăsta cu regimul lui! Cum îţi închipui că tocmai oamenii mei au putut să-i facă vreo figură? Din spioni ne-am transformat în dădace! N-am

mai pus la cale o lovitură de stat de cînd şi-a luat doctoratul Harry al meu! Ce interes aş avea să...?

— Bine, bine, îl întrerupe şeful, dar ce s-a întîmplat cu instalaţia lor de radio?

— Dracu' să-i ia, nu ştiu, mereu li se strică ceva! O fi vrut să se radă în avion şi a făcut scurtcircuit! Parcă e prima oară că întîrzie!

La celălalt capăt, şeful face o scurtă pauză, apoi întreabă, pe un ton ceva mai îmbunat:

— N-ai putea să dai vina pe ruşi?

— N-am nici un interes! zice omul spionajului britanic. E vorba ca pînă într-un an să stabilească relaţii diplomatice cu ruşii: dacă lansez zvonul ăsta, nu se mai stabilesc niciodată. Or, eu am nevoie aici de ţări comuniste ca să am pe cine da vina pentru alte chestii, mai serioase, cînd o începe dandanaua cu rhodezienii; nu uita că belgienii, din cauza propagandei pe care o face Malawi în legătură cu chinezii, avînd în vedere şi faptul că colegii noştri americani se interesează de dezvoltarea economiei în Zanzibar...

— Bine, bine, zice şeful plictisit, fă tu atunci cum crezi că e mai bine...

Iar şeful serviciului local M.I. 5 face cum ştie că e mai bine: se întinde cu picioarele pe sus în şezlongul lui de acasă şi îşi mai toarnă trei degete de whisky: cîteva secole de stăpînire britanică l-au învăţat că în situaţii din astea cel mai bine e să stai liniştit şi să-i laşi pe ceilalţi să fiarbă în zeama proprie.

2.

Regimul din închisoarea Piccadilly Circus este relativ blînd şi extrem de civilizat, tăierea mîinilor, a picioarelor sau a capului avînd loc de preferinţă în afara închisorii, cel mai frecvent pe şosele: rămăşiţele opozanţilor sînt plimbate zile întregi cu camionul, putrezite de căldură, pline de muşte; în toate satele prin care trec, ofiţerii povestesc că răposatul a fost un om nechibzuit.

Chemat să depună mărturie la un proces, a încercat să fugă de sub escortă, auzi, cînd trăia la închisoare cum nu se poate mai bine, în celule răcoroase, cu closet şi lumină electrică!

E adevărat, cel puţin în ce priveşte ultima parte: fiecare celulă are closet cu apă curgătoare, iar în betonul plafonului a fost înfiptă o colivie pitică din plasă de oţel, în care stă

încarcerat un bec de 40 de waţi. Pentru orice eventualitate, sub fiecare pat, pe pardoseala de ciment e instalat un uriaş inel de fier, de care poate fi înlănţuit deţinutul mai recalcitrant, un inel rămas de pe vremea dominionului şi poreclit de paznicii englezi „verigheta”. Noii paznici nu se prea folosesc de verighete, raporturile lor cu întemniţaţii fiind foarte paşnice: nu sînt siguri dacă vreunul dintre clienţii lor nu va ieşi mîine din celulă ca să urce de-a dreptul treptele palatului prezidenţial: s-au mai văzut poveşti din astea prin Europa şi s-ar putea să se vadă şi prin Africa. Prudenţa politică a temnicerilor e însă palidă pe lîngă înţelepciunea lor economică: fiecare dintre ei are un mic venit de la prizonieri numai pentru faptul că închide ochii cînd deţinuţii schimbă bileţele cu exteriorul, plus încă un mic venit, ceva mai mare, pentru momentele cînd deschide ochii şi memorează conţinutul bileţelului pentru a-l raporta la ministerul siguranţei statului şi, în unele cazuri, în schimbul unui cîştig suplimentar, interpuşilor lui M.I. 5, biroul spionajului britanic.

Celula cea mai elegantă a subsolului este celula numărul 8, colţară: becul are 60 de waţi, iar deţinutul ei principal este denumit şi de paznici „prinţul”. Toate celelalte celule au cîte şase deţinuţi care dorm în trei paturi; la numărul 8 însă, prinţul are un pat de unul singur. Afară de cei patru vecini de celulă aflaţi aici, au mai venit, prin bunăvoinţa paznicilor, încă şase oameni. Timp de o oră, chipurile, se dezinfectează celula de alături; de fapt, e vorba de o mică întrunire ultrasecretă, al cărei rezultat e aşteptat cu mare interes în mai multe birouri şi capitale ale lumii.

Prinţul Abdulla Mongo, care vorbeşte acum în picioare, e atît de înalt încît aproape că atinge reţeaua de protecţie a becului. În lumina gălbuie-roşietică (centrala electrică are defecţiuni, curentul slăbeşte adesea) faţa lui subţire ca o muchie de cuţit străluceşte de sudoare. Între tenurile de ciocolată pură ale

bărbaţilor ce-l ascultă, obrazul său are o culoare ceva mai deschisă, ciocolată cu lapte.

— Am fi nişte caraghioşi, spune încet Mongo, dacă ne-am ţine de buchea cărţii. E ridicol să judeci situaţia de la noi cu ochii unui simplu cititor de jurnale din Europa. Noi sîntem practicieni, nu teoreticieni. Noi sîntem africani, nu europeni. Situaţia din Africa nu seamănă prin nimic cu situaţia de pe alte continente. Situaţia din Mabanga nu seamănă aproape prin

nimic cu situaţia din restul Africii. Gîndiţi-vă, eu nu vă grăbesc. Trebuie să pornim de la realităţi.

Privirile lui alunecă fără grabă peste oamenii ghemuiţi de-a lungul celor trei paturi. Provenit dintr-o familie bogată, prinţul a socotit că nu e drept ca tocmai el să se afle la conducerea partidului radical de stînga, deşi mabanghezii care au studiat în străinătate (şi au putut lua astfel cotact cu marxiştii) se numără, deocamdată, pe degetele unei singure mîini (şi nu orice fel de mînă, ci numai a unui invalid care şi-a pierdut cîteva degete prin încăierările tribale). Prinţul ţinuse să promoveze la conducere un muncitor, intenţie frumoasă, numai că nu prea existau muncitori. În capitala ţării, singura industrie era alcătuită din două fabrici de valorificare a peştelui, unde, lucrînd cîte 16 ore pe zi, cîteva sute de tineri erau zdrobiţi şi aproape complet îndobitociţi.

Acum, pe o voce baritonală pe care şi-o dorea cît mai denudată de orice efecte oratorice, prinţul recapitula o situaţie pe care el şi ascultătorii săi o analizaseră de zeci de ori pînă atunci. Muncitori industriali existau în nord, la trusturile de aramă, chiar mulţi, cîteva mii, dar acolo era un stat în stat, R.A.A. Îi alegea pe sprînceană. Îi plătea extraordinar, în comparaţie cu standardul obişnuit — un muncitor de acolo cîştiga mai bine decît un proprietar de pămînt, mai bine decît orice sătean, mai bine chiar decît majoritatea negustorilor — iar prinţul Mongo îi denumea „aristocraţia muncitorească”, pentru că principala lor preocupare — deocamdată, pînă la trezirea conştiinţei de clasă — era să scape de rubedenii, ţărani care crăpau de foame şi care veneau din toate colţurile junglelor mabangheze să trăiască măcar cîteva zile pe capul lor, să mănînce şi ei pe săturate, măcar o dată. Politica abilă a lui R.A.A. împărţise Mabanga în două entităţi aproape complet separate: de o parte erau puterea, viaţa politică a ţării, administraţia, legăturile cu străinătatea — toate acestea fuseseră concentrate în Capitală, la Kilimbadjaja — de cealaltă exista un

teritoriu de cîteva sute de kilometri pătraţi — minele de aramă şi metalurgia cuprului, cîteva localităţi (locuinţe, cinematografe şi baruri ieftine, cu bere multă şi „combo”, orchestre pitice), locuri unde nu se făcea politică, se muncea pe brînci, se cîştiga vîrtos şi se bea şi mai vîrtos. Pînă şi televiziunea exista numai în micul stat în stat: localităţile miniere aveau la dispoziţie două canale (filme cu cowboy, comedii muzicale; sfaturi tehnice, şi sanitare, mai ales sani

tare, personalul alb, care trăia aici cu familiile fiind vital interesat în combaterea molimelor), pe cînd Capitala fusese legată de reţea abia de vreo trei luni. Chiar dacă stînga ar fi prins puteri în regiunea minieră, balanţa n-ar fi fost influenţată la centru, în Capitală; în schimb, de aici, din sudoarea foştilor fii ai junglei care rezistau admirabil la temperaturile înalte ale cuptoarelor, din valurile de bere şi tonele de aramă îşi extrăgeau guvernul şi Cemombe aurul cu care tăiau şi spînzurau peste trei milioane de negri osîndiţi la sărăcia cea mai neagră (probabail că de aici provine expresia „sărăcie neagră”, de la capacitatea negrilor de a fi mai săraci decît oricine, chiar decît indienii, deşi li se întîmplă mai rar decît hinduşilor să simtă ameninţarea directă a foametei).

— Vă spun, încheie Mongo, introducerea televiziunii în Capitală nu va democratiza cu nimic viaţa din Mabanga. Vom sta aici ca nişte şobolani pînă cînd Cemombe se va hotărî să ne omoare şi pe noi, cum i-a omorît pe atîţia dintre ai noştri.

Fără să se ridice, stînd de-a dreptul pe ciment, cu genunchii îmbrăţişaţi la piept (nu-i era uşor, fiind corpolent), Bonamwe, al doilea vicepreşedinte al partidului (primul era Mongo) îi răspunse cu cîteva şoapte răguşite:

— Şi ce vrei? Violenţă?

Bonamwe era foarte respectat, fiind unul dintre muncitorii „veritabili” de la aramă. Rotund şi îndesat, sferă aproape perfectă, părea oponentul ideal pentru Mongo, subţire ca un semn de exclamaţie.

— Violenţă, răspunse Mongo. Violenţă individuală. De ce nu, dacă altfel nu se poate?

— Chiar tu ne-ai învăţat că violenţa este exclusă din arsenalul nostru!

— Da, răspunse Mongo, chiar eu v-am vorbit despre asta. Dar ce putem face dacă aici, la noi în Mabanga, avem un regim de putere individuală? Cît mai putem răbda să ne lăsăm torturaţi şi ucişi, să nu răspundem decît cu vorbe şi argumente teoretice la satîr şi la

mitralieră? Algerienii au recurs la violenţă şi au izbîndit.

— Stai, stai, interveni de pe pat William Maqhubela, preşedintele partidului. (Maqhubela era de meserie şofer şi mecanic; mai curînd mărunt, cu ceva sînge de pigmeu în vinele strămoşilor săi, era ager, gîndea cu iuţeala fulgerului; citise puţin, dar avea un uluitor simţ practic). Tu spui că altă cale nu există şi că nu putem să ne ţinem de buchea cărţii. Mă rog, eu

nu discut acum dacă există sau nu altă cale. Eu te întreb doar atît: ce propui?

Mongo se clătină uşor, nehotărît, scărpinîndu-şi bărbuţa.

— Crezi că e bine să discutăm latura practică înainte de a ajunge la un acord de principiu?

Vocea lui ascundea o mustrare şi preşedintele pricepu imediat despre ce e vorba.

— Da, zise el, scuză-mă, ai dreptate.

Înţelesese că nu e bine să discute în amănunte: era foarte probabil ca unul dintre cei nouă oameni de faţă (presupunînd că el şi cu Mongo sînt scoşi din cauză) să fie informator. Bonamwe, cel corpolent, muncitorul veritabil, respectatul vicepreşedinte, care fusese convins să devină om de stînga datorită muncii îndelungate de lămurire pe care o duseseră cu el nişte specialişti americani ai CIA, dornici să aibă din vreme informatorul lor în rîndurile partidului care abia se înfiripa, găsi că e momentul cel mai potrivit să înlăture orice bănuieli:

— N-aş vrea să jignesc pe nimeni, zise el, dar trebuie să punem în faţă răul: s-ar putea ca între noi, chiar şi aici, să se fi strecurat vreo unealtă a duşmanului. E mai bine deci să ocolim amănuntele: astea o să le discutăm între noi, conducerea restrînsă.

Maqhubela, aşezat în capul oaselor pe muchea patului, îi aruncă o privire rapidă, care vicepreşedintelui nu-i plăcu deloc. Bonamwe nu mai primise de vreo lună instrucţiuni de la americani, dar se descurca bine şi singur. Cea mai bună cale de a înlătura bănuielile era să se arate într-un sincer dezacord: nu e de acord, dar e sincer; în plus, avea instrucţiuni permanente, să ţină partidul în defensivă, mai bine zis în maximă inactivitate, cel puţin atîta vreme cît Cemombe continua să fie „O.K.”, băiat bun care nu le face greutăţi americanilor şi e „okeiat” de Washington.

— Discutînd în principiu, zise Bonamwe, chestiunea e simplă: oare dacă îl înlăturăm pe Cemombe, înlăturăm şi regimul lui? Oamenilor

de rînd dictatura lui Cemombe li se pare personală: toată ziua, numai de el se vorbeşte, el e părintele democraţiei, el e cel mai mare patriot mabanghez şi alte minciuni ale cozilor de topor ale imperialismului şi neocolonialismului. Mongo spune „sultanat”, dar în spatele sultanatului se ascunde o clasă întreagă, interese vaste. Eu susţin că un atentat contra lui Cemombe n-ar duce decît la apariţia altor cemombi. Să ne uităm şi în alte ţări şi o să vedem

că cemombii triumfă. Trebuie să-i lichidăm ca regim, altfel nu-i chip. Am impresia că Abdulla se lasă influenţat fără voie de ramura arabă a familiei sale, atunci cînd îşi exprimă admiraţia pentru algerienii care...

Discuţia se înfierbîntă brusc, prelungindu-se pînă spre prînz, cînd gardienii veniră să-i anunţe că s-a terminat „dezinfectarea celulei 7”. Un sfert de oră mai tîrziu, primele rapoarte începură să zboare prin cod cifrat spre cîteva din capitalele lumii, iar după o oră şi jumătate (căci siguranţa statului Mabanga lucra mai încet decît serviciile străine) o informare detailată parveni prin radio la avionul preşedintelui Jeremiah Cemombe.

Intrînd în detalii peste care agenţiile de spionaj străine săriseră plictisite, informarea spunea acelaşi lucru: că în sînul opoziţiei de extremă stînga îşi croieşte drum un curent nou, care se pronunţă pentru un atentat împotriva lui Cemombe.

3.

Tibodeba Mxgasi era ferm încredinţat că principala sa preocupare, ca şef al siguranţei mabangheze, trebuie să fie siguranţa lui personală. Primind raportul din mîna unuia dintre piloţii albi ai avionului, aruncă o privire furişă spre fotoliul în care şedea Cemombe, se convinse că acesta nu-i atent, şi hotărî că nu-i bine să-l informeze imediat. Mxgasi ştia că e imprudent să-i comunici şefului vreo veste, chiar favorabilă: trebuie să te întrebi mai întîi în ce stare de spirit îl vei găsi şi cum va reacţiona.

Mic şi gras, generalul se lăsă pe spate în fotoliul lui, îşi întoarse raportul pe pîntece, îl propti bine acolo şi îşi încrucişă liniştit mîinile pe deasupra, prefăcîndu-se că moţăie, judecînd vestea pe toate feţele. Nu-l va mustra Cemombe că n-a influenţat destul partidul opoziţiei? Nu-i va reproşa că a fost prea moale, că-i lasă pe radicali să-şi ridice nasul sau că, dimpotrivă, a

fost prea crud şi i-a adus la disperare? Îl va întreba ce măsuri trebuie luate. Mxgasi ştia că, orice ar sugera, riscă. Să propună o amnistie? Nu-l va considera Cemombe complicele opozanţilor? Să propună executarea lor? Nu-l va bănui că vrea să înăsprească lucrurile, să-i mîne la un atentat? Nici pentru dictatorii care dorm fără somnifere vestea că li se pregăteşte un atentat nu e cea mai roză cu putinţă. Oricîţi ai executat, se găseşte întotdeauna un nebun care să scape şi să ajungă unde trebuie: n-a ajuns un grec la preşedintele Republicii Sud-Africane şi nu i-a făcut seama? Şi nu-l va bănui Cemombe pe Mxgasi că vrea una ca asta, ca să-i ia locul?

Jeremiah Cemombe, omul aşteptat pe marele aeroport principal Cemombe, îşi pileşte liniştit unghiile şi răsfoieşte ziarele aşezate maldăr pe masa confortabilă din faţa lui. În aer există o tensiune neplăcută. Avionul toarce ca un motan sătul, dar parcă şi în pasul liniştit al motorului se ascunde o primejdie.

Cemombe îşi piaptănă în răstimpuri părul alb de la tîmple: scoate o oglinjoară şi se uită discret peste umăr, să vadă ce fac la spatele său miniştrii şi consilierii aşezaţi în fotoliile „tourist class”. Aceştia se ştiu observaţi, dar nu îndrăznesc să privească ceafa şefului şi cu atît mai puţin oglinda lui. Învîrtind oglinjoara, Cemombe se opreşte mai mult în dreptul ministrului siguranţei: a adormit sau se face că doarme? Un mîncău, un leneş, un nesimţit.

4.

Chemat la masa preşedintelui, Mxgasi îşi rostogoleşte corpul printre rîndurile de fotolii, lovindu-se de ele — moale contra moale; aerul fierbinte şi umed de deasupra junglei face avionul să se clatine.

Generalul are o figură bonomă; ca la toţi oamenii rotunjori, uniforma stă boţită. N-are în el nimic de conducător, nu e mabanghez, ci străin (din Africa de Sud) şi toate astea fac din

el auxiliarul ideal: niciodată un străin — şi încă unul cu aspectul dezarmant al lui Mxgasi — n-ar putea rîvni să ia locul conducătorului suprem în stat. E un tehnician bun, dar a învăţat meseria de la englezi, a fost sergent în poliţia colonială. În plus, numele lui de botez e foarte neobişnuit; se zice că ar proveni de la un francez, Thibaudet, şi că micul Mxgasi ar avea în vine ceva sînge de alb.

— Ia loc, Tibodeba, ia loc, te rog, spune amabil Cemombe. Îşi propune întotdeauna să fie cît mai omenos cu colaboratorii lui şi nu uită ce şi-a propus decît spre sfîrşitul convorbirilor, la spune, Tibodeba, ce se aude?

Mxgasi s-a hotărît să nu-i comunice vestea: să vadă mai întîi în ce toane îl găseşte.

— Domnule preşedinte, totul este în regulă.

— Dragul meu Tibodeba, te-am rugat să nu treci niciodată

de-a dreptul la concluzii. Spune faptele şi lasă-mă pe mine să apreciez dacă e în regulă.

— Sir, ideea dumneavoastră cu întîrzierea avionului a fost excelentă. Oamenii mei de pe aeroport şi din oraş au studiat reacţiile provocate de întîrziere. Au strîns un material informativ de mare valoare. S-a confirmat din nou înalta dumneavoastră popularitate: toate straturile populaţiei sînt sincer îngrijorate de întîrziere şi de ruperea legăturilor prin radio. La fiecare sfert de oră radiodifuziunea dă un comunicat, anunţînd că preşedintele se află în viaţă, sănătos, că avionul a fost reperat de pe sol, dar că legătura nu s-a restabilit.

— Ce face domnul Samson Tsonga?

— Sînt fericit să vă anunţ că domnul vicepreşedinte n-a schiţat încă nici un semn de satisfacţie şi cu atît mai puţin... — Mxgasi îşi drese vocea subţirică, aşteptînd ca preşedintele să completeze fraza în locul lui, dar Cemombe asculta impasibil — cu atît mai puţin, urmă generalul, vreo intenţie de a prelua vreo atribuţie sau măcar de a da în numele său vreun mesaj de liniştire.

Numele de botez al vicepreşedintelui — Samson — era o neliniştitoare garanţie de popularitate. Se întîmplase ca revista „True Africa”, o revistă în culori, tipărită în Republica Sud-Africană şi specializată în comicsuri pe gustul negrilor, cu eroi care erau o versiune neagră a lui Sherlock Holmes, Philip Marlowe sau Lemmy Caution — să publice, ani de zile, un ciclu interminabil de comicsuri avînd ca personaj principal un Super-Tarzan negru cu numele de Samson, care o iubea şi o salva mereu pe o femeie foarte sexy, aflată sub influenţa vrăjitorilor şi numită Satana. Comicsurile nu erau desene, ci fotografii, iar Samson — mult mai solid decît Johnny Weissmüller şi figurînd mereu pe coperta revistei în chiloţi şi papuci galbeni — devenise o figură legendară a Africii: mulţi mabanghezi analfabeţi, care cunoşteau subiectul numai din contemplarea şirului de fotografii însoţite de

povestiri orale, erau convinşi că acest Samson e una şi aceeaşi persoană cu vicepreşedintele lor, e un om extrem de puternic, care sare mereu, cu cuţitul lui de oţel englezesc şi sidef, în apărarea preşedintelui Cemombe.

Preşedintele rămase o clipă pe gînduri şi întrebă:

— Alte reacţii s-au mai observat?

— Sînt fericit să vă anunţ că miniştrii noştri n-au schiţat nici o intenţie, în oraş e linişte, toată lumea aşteaptă la

aeroport, afară de domnul Granville, care a rămas în casă, a băut pînă acum trei whisky-uri şi a avut două convorbiri cu Londra, asigurîndu-şi şefii că n-are nici un rol în întîrzierea noastră.

Mxiga aşteptă ca Cemombe să rîdă, apoi îşi permise şi el să zîmbească. Preşedintele avea un nas mic, dar mai puţin turtit decît cel al supuşilor săi; cînd rîdea, nasul aproape că dispărea între încreţiturile şirete ale obrazului. De înălţime mijlocie, abia trecut de 38 de ani, Cemombe îşi vopsea în alb părul de la tîmple şi sprîncenele stufoase, ca să pară mai vîrstnic şi mai distins.

— Şi doamna Mary-Lou ce face?

Figura lui Mxiga redeveni imediat serioasă:

— Prima doamnă (aşa o numea el pe nevasta lui Cemombe, „the first lady”, după titulatura neoficială pe care americanii o dau întotdeauna soţiei preşedintelui în funcţie) aşteaptă pe aeroport şi se uită mereu la ceas.

— A băut ceva răcoritoare?

Subiectul era dinamită. Toţi albii din Africa, din cauza căldurii şi plictiselii, se împrieteneau cu sticla. Mary-Lou era şi ea albă, chiar foarte albă. Mxiga ştia precis cîte ginuri băuse doamna Cemombe pînă la ora aceea, dar ştia şi mai precis că la cei mai mic reproş din partea lui Jerry (aşa îşi botezase ea soţul) prima doamnă va ştii de unde provine informaţia şi îşi va pune în joc farmecele ca să-l convingă pe Cemombe că ministrul lui de siguranţă vrea să-i strice căsnicia, nu din motive politice (lui Cemombe nu-i plăcea ca ea să se amestece în politică), dar din invidie, pentru că doamna general îi invidia rochiile.

— Da, răspunse Mxiga într-un tîrziu, însă numai „Seven-Up”. Fără nimic altceva.

— Alte ştiri?

Generalul îi susţinu o clipă privirea. Avu senzaţia că i se înfierbîntă chelia, trebuia să se ţină tare, să nu dezvăluie noutatea, pînă nu vede în ce ape se scaldă şeful.

— Mai am cîteva rapoarte în curs de descifrare, răspunse el vag şi îşi tamponă ţeasta

pleşuvă, aplecîndu-şi uşor capul, ca şi cînd s-ar fi scuzat, dîndu-i de înţeles lui Cemombe că-şi permite un asemenea gest fizic numai ca să-l scutească de contemplarea unei calviţii asudate.

— Dragă Tibodeba, murmură Cemombe visător, sînt sătul de atîta sînge.

— Vă înţeleg, zise vag Mxiga, nevrînd să-l aprobe prea călduros: ştia că introducerile lui Cemombe nu-i dezvăluie pînă la capăt gîndul adevărat şi voia să-şi păstreze o cale de retragere.

— Aş vrea să punem capăt vărsării de sînge, spuse Cemombe pe acelaşi ton visător.

— Şi eu doresc asta, de mult! zise Mxiga cu însufleţire. Ştiţi că tot ce-am făcut pînă acum, n-am făcut decît silit de situaţie.

Era răspunsul ideal: dacă şeful se răzgîndea, Mxiga n-avea decît să invoce din nou „situaţia”, iar dacă dorea sincer o amnistie, însemna că şi el, Mxiga, o dorise de mult.

— Ce-ai zice, întrebă încet Cemombe, dacă am încheia cu vărsarea de sînge?

— Ar fi minunat, răspunse Mxiga, în caz că lucrul este posibil.

— Şi ce părere ai: e posibil?

Cemombe lăsă întrebarea să plutească în avion şi începu să-şi pilească unghiile, dîndu-i de înţeles celuilalt că are ce face, nu se plictiseşte, poate aştepta răspunsul oricît. Mxiga se simţi pus la zid: n-avea încotro, trebuia să-şi spună părerea.

— Domnule preşedinte, zise el, mă puneţi într-o situaţie delicată. Am luat cu tot devotamentul asupra mea executarea unui şir de... executarea unui şir de... măsuri necesare pentru siguranţa statului şi am legat numele meu de această executare. Dacă însă trecem la un regim mai blînd, la o schimbare a liniei, înseamnă că trebuie schimbat şi omul: iar omul, se consideră, sînt eu. Deci, dacă v-aş propune nu o îmblînzire, ci o înăsprire, aţi putea să mă bănuiţi că vreau să-mi justific postul...

— Lasă introducerile, zîmbi Cemombe patern, doar ne cunoaştem de atîţia ani: ştii că niciodată nu te voi lăsa să cazi.

— Toate loviturile de stat din ultima vreme, în Africa ca şi pe alte continente, au fost puse la cale de miniştrii armatei sau ai siguranţei. Cum la noi dumneavoastră sînteţi ministrul armatei, persoana cea mai periculoasă din stat am rămas eu.

Cemombe aşează încet pila pe masă şi zîmbi fără să răspundă.

— Dar ştiţi prea bine că nu sînt decît un tehnician limitat, că n-aş putea prelua niciodată conducerea politică: n-am priceperea, anvergura, studiile, talentul dumneavoastră oratoric. Sînt un executant, atîta tot.

Cemombe se încruntă brusc:

— Treci la concluzii!

— Mi-aţi spus că concluziile le trageţi dumneavoastră. Eu să vă prezint numai faptele.

Cemombe înlătură obiecţia cu o simpiă încruntare a sprîncenelor sale stufoase, fiecare din ele deasă, mare, aspră şi albă ca o perie de dinţi.

— Concluziile le trageţi dumneavoastră, zise Mxiga, hotărîndu-se să trîntească pe masă cartea supremă. Un raport venit adineauri arată însă că opoziţia s-a hotărît să păşească pe drumul crimelor. Prinţul Mongo vrea să pună la cale un atentat împotriva dumneavoastră.

Îi relată amănunţit preşedintelui discuţia ce avusese loc în celula numărul opt. Cemombe îi ceru numeroase amănunte suplimentare şi Mxiga le dădu repede şi fără să clipească: unde nu ştia, inventa. Proceda astfel de mulţi ani: preşedintele trebuia să-l creadă suprainformat; oricum, clienţii lui obişnuiţi din aresturi n-aveau cum să-l contrazică. Niciodată preşedintele nu-l prinsese cu vreun răspuns inexact: rectificările le făcea numai prin vieţi, lichidînd repede şi discret orice altă versiune.

Vinele de pe tîmpla lui Cemombe erau umflate: nu simţea urmă de frică; numai mînie.

— Asasinii! zise el căznindu-se să rămînă calm. O ţară înapoiată: numai asta se pricep, să taie şi să spînzure, să omoare! Mai departe nu-i duce mintea. O să-i lichidăm pe toţi, şi în cea mai mare viteză.

— Îi punem să fugă de sub escortă?

— O să hotărîm imediat, murmură Cemombe. Spune-mi însă mai întîi: pe ce cale s-au hotărît să mă ucidă?

Mxiga nu putea admite că nu ştie.

— Au vrut la început otrava, dar şi-au dat seama că n-au nici o nădejde de izbîndă, zise şeful siguranţei. Sînteţi mult prea bine păzit. Pînă la urmă au ajuns la soluţia banală a americanilor: o carabină cu bătaie lungă.

— Ha, ha! explodă Cemombe zgomotos, acoperind zgomotul avionului şi făcîndu-şi

miniştrii să tresară. O carabină! Cînd noi, de ani de zile, am curăţat toate spaţiile neclare, avem păzite toate ferestrele şi traseele pe unde trec, am dat o grămadă de bani pe limuzinele blindate... Aeroportul e păzit? întrebă el brusc.

— Fără discuţie! exclamă prompt Mxiga, arătîndu-şi dinţii de porţelan într-un zîmbet larg, liniştitor.

Puţin jenat, Cemombe schimbă vorba:

— Uite ce-o să facem, spuse el. Notează-ţi, te rog...

De cîte ori voia să-l pună pe Mxiga într-o situaţie de inferioritate, îl silea să-şi ia note. Fostul sergent britanic scria greu şi încet, iar fostul avocat, urmărindu-i de-a-ndoaselea însemnările, îi semnala cîteodată greşelile.

— Mai avem benzină să întîrziem o oră? întrebă Cemombe.

— Şi două, zise Mxiga.

— Uite ce-o să facem. Notează-ţi. Punem capăt vărsării de sînge. Dăm o proclamaţie către popor, că urmărim pacificarea internă şi că sîntem dureros surprinşi de crima care a avut loc în absenţa noastră.

— Care crimă? întrebă Mxiga.

— Notează-ţi şi nu întrerupe. Întîrzierea avionului şi ruperea legăturilor radio nu se datorează prietenilor noştri britanici, cum greşit s-a zvonit, ci uneltirilor opoziţiei, care l-a cumpărat pe un tehnician din echipaj. Aflînd acest fapt, domnul vicepreşedinte Samson Tsonga a ordonat executarea imediată a tuturor opozanţilor deţinuţi la Piccadilly Circus. Măsura lui era dictată de devotamentul ce ni-l poartă, dar noi am fost adînc îndureraţi de atîta vărsare de sînge, căci tocmai eram preocupaţi de găsirea unor căi de pacificare şi mărire a unităţii interne. Tocmai meditam la cooptarea în guvern, ca ministru fără portofoliu, a prinţului Mongo. În ciuda ideii sale fixe de a avea un partid, îl preţuiam pe plan personal, era un om cult, bogat, influent, şi doream să-l atragem de partea noastră. Noi bănuim că domnul Samson, practicînd cultul forţei brute, a ţinut să-l înlăture pe prinţ; se temea că acesta, sosit în guvern, va ajunge să-l eclipseze. Sîntem adînc mîhniţi de faptul că — tocmai cînd ne întorceam dintr-o vizită profund paşnică — am găsit în ţară un morman de cadavre. Notează, te rog, mai repede. Ţi-am mai spus că, în loc să scrii pînă la capăt cadavre, e destul să faci o cruce. Sîntem ferm decişi să punem capăt acestor metode. Ne-

am hotărît să-l tragem la răspundere pe domnul Samson, să dăm un exemplu, să organizăm un proces public, de la care sperăm că nu se va sustrage. Am luat măsuri excepţionale de păzire a lui, ca să nu fugă de sub escortă sau să nu se spînzure în celulă. Ordonăm să se ridice un monument în aminitrea adversarului nostru politic, cinstit şi patriot, prinţul Mongo, şi îl numim ministru post-mortem al guvernului nostru. Sperăm că, odată cu moartea tuturor

conducătorilor opoziţiei, în Mabanga se va înstăpîni o eră a păcii şi democraţiei, întrebări!

— Deci, pînă într-o oră, toţi pensionarii lui Piccadilly Circus trebuie să fie morţi.

— Dumneata eşti tehnicianul, las la aprecierea dumitale dacă nu e mai bine să-i adăugăm şi pe paznici.

— Deci şi paznicii, zise Mxiga tehnic, ca să nu complicăm chestiunea. Şi directorul închisorii?

— Directorul nu, răspunse Cemombe. E plătit de englezi, şi ei ştiu că eu ştiu. S-ar putea să se supere. Lasă-l în viaţă, că tot nu vorbeşte el fără aprobarea englezilor. La nevoie, avem vreme să-l liniştim mai tîrziu. Alte întrebări?

— Cine dă ordinul? Vreau să spun, din punct de vedere tehnic. Avem două posibilităţi: ori declarăm că s-a restabilit comunicaţia radio şi îi transmitem domnului vicepreşedinte Samson ordinul oficial de a-i executa pe toţi — urmînd ca mai tîrziu să negăm minciuna lui sfruntată, cum că ar fi primit ordin de la dumneavoastră — ori transmit pe cale discretă un ordin direct adjunctului meu

— Ce cale preferi? întrebă Cemombe.

— Prin Samson, zise iute Mxiga. Ar fi o lucrare mai frumos executată, mai multă acurateţe: am putea aranja ca lumea să-l vadă pe aeroport dînd ordine, n-ar mai fi nevoie să fabricăm pe urmă dovezi cum că el a dat ordinul.

Cuvîntul fabricăm îl surprinse neplăcut pe Cemombe. Văzînd încreţiturile de dezaprobare de pe chipul lui, grăsunul se grăbi să adauge:

— N-ar exista nici un risc, l-am aresta înainte de-a apuca să dezmintă că el ar fi dat ordinul.

— Dacă putem să-l arestăm înainte, ce rost mai are toată complicaţia? Dai dumneata direct ordinul şi gata.

Mxiga înclină din cap: nu putea să spună că nu-i convine să dea el ordinul. Ar fi preferat ca anturajul imediat să ştie că Samson poruncise personal execuţia: şi aşa, ceilalţi miniştri se temeau mereu că şeful siguranţei pune la cale tot felul de manevre contra lor. Dar Mxiga nu

putea să-i spună asta lui Cemombe: preşedintele nu trebuie să bănuie că generalul are alte temeri decît cele pentru siguranţa statului în general şi pentru viaţa lui Cemombe în particular. Oricum, istoria o scria Cemombe şi Mxiga era în mîinile lui.

— Mai rămîne un amănunt, zise Cemombe. Teoria atenta

telor spune că e suficient ca un singur om dintre duşmani să scape, sau chiar un nebun izolat şi...

Mxiga ascultă respectuos pînă şi pauza făcută de şeful său. Răspunse pe un ton modest şi precis, de expert:

— Tehnica mondială cea mai modernă ne arată că, în toate ţările civilizate, asasinarea preşedinţilor cere organizare şi nu poate fi opera unui izolat. Cărţile specialiştilor americani despre asasinarea preşedintelui Kennedy — exceptînd, desigur, raportul oficial al comisiei Warren — arată că Lee Oswald nu putea proceda de unul singur. Dovada supremă este că toţi atentatorii au fost omorîţi înainte ca vreo anchetă să fi putut stabili cine le-a dat ordinul: ucigaşul lui Lincoln, ucigaşul lui Barthou, cel al lui Kennedy au fost omorîţi pe loc sau puţină vreme mai apoi, de către „cetăţeni revoltaţi". Chiar şi grecul care l-a ucis pe preşedintele sud-africari era legat de o organizaţie. Chiar faptul că adesea e vorba de un atentator străin arată că s-a făcut o selecţionare premeditată, ca protestul naţional să se descarce în afară, pe străini, în altă direcţie decît cea reală.

Îl privi cu oarecare jenă pe preşedinte, tuşi uşor şi adăugă:

— De altfel, cazul sud-african este mai curînd o excepţie. De regulă nu sînt asasinaţi cei duri, ci cei liberali (se ferea să folosească vorbe ca „dictatori" şi „democraţi", dar expresia „duri" i se păru prea vagă). Nu sînt asasinaţi cei de dreapta, ci cei de stînga. Hitler, Mussolini, oamenii cei mai duri ai secolului n-au putut fi răpuşi prin atentat, însă unul ca şeful partidului socialist japonez, partid de stînga, a putut fi ucis chiar în timp ce vorbea de la tribună. Un singur glonte ajunge, dar acest singur glonte e opera unei organizări, a unor specialişti. Atîta vreme cît tehnica mondială va rămîne în această fază, siguranţa persoanei dumneavoastră va fi pentru mine o sarcină grea, dar nu imposibilă, o sarcină de care este o onoare şi o plăcere să mă achit.

— Hai, termină, zise Cemombe, discursurile nu te prind. Treci la treabă.

Sprijinindu-se de masă, Mxiga se ridică, îşi netezi uniforma boţită şi, apucînd solid clanţa, se duse în cabina de comandă a avionului, să transmită ordinul de execuţie.

5.

Întrebîndu-se în fiecare clipă dacă nu cumva tocmai atunci
prinţul Mongo îşi dă ultima suflare, Cemombe răsfoieşte maldărul de ziare de pe masă.

Avionul Beechcraft (un dar de la R.A.A.) toarce liniştit, dar Cemombe simte tensiunea din aer şi se străduie să se concentreze asupra lecturii, mai ales la pasajele însemnate cu roşu.

Ziarele cele mai importante din lume i-au fost pregătite de către Primul Consilier pentru problemele de Presă. Titlul înalt al acestuia este lesne explicabil: e omul care înmînează preşedintelui personal, fără nici un alt intermediar, ziarele de interes pentru Cemombe. Sînt ziare pe care Al Doilea Consilier pentru problemele de Presă a însemnat cu roşu pasajele ce se referă la preşedintele Cemombe, pasaje semnalate de un Al Treilea Consilier, pe baza lecturilor făcute de omul cu leafa şi gradul cel mai mic, Consilierul Patru. Mucaliţii spun că acesta din urmă ar fi singurul dintre ei care ştie carte. De fapt, e singurul care citeşte ziarele: deşi e vorba de o necesitate profesională inevitabilă, ceilalţi îl privesc chiorîş, îl declară un om influenţabil, înrîurit de ziarele străinătăţii. Fireşte, consilierul patru e o slujbă în care s-au succedat mai mulţi oameni, pe cînd postul de unu, doi şi trei e în general stabil, mai ales de cînd ultimul consilier doi a avut un mic accident inexplicabil.

Treaba celor patru consilieri— lectura, însemnarea şi înmînarea ziarelor şi a extraselor din traduceri (Cemombe nu citeşte decît în engleză şi portugheză) — e numai în aparenţă o

muncă pur tehnică. E o misiune destul de complicată, din cauză că mai toate ziarele occidentale îl înjură pe Cemombe ca dictator, cele de extremă stîngă îl declară mercenar al colonialiştilor, iar cîteva publicaţii africane l-au atacat drept „clownul ce caricaturizează în persoana lui ideea de negritudine”. Cemombe e destul de rezistent la insulte, dar o dată un articol din revista „L’Afrique independente”, cu titlul „Zilele regimului lui Cemombe sînt numărate”, i-a provocat un acces vecin cu isteria.

Avînd penibila sarcină de a sublinia toate aceste calomnii şi ameninţări, vechiul Consilier Doi a încercat să se desolidarizeze de ele, punînd pe margine semne de exclamaţie şi revoltă, cam aşa:

?!!?

şi mici comentarii, în genul:

„s-o creadă ei!”

„ticăloşii!”

„tîmpiţii!”

pînă cînd, într-o zi, Cemombe a exclamat, pe drept cuvînt scos din sărite:

— Cine-i imbecilul care-mi mîzgăleşte ziarele?

Din toată familia, a scăpat cu bine numai cumnatul imbecilului, care era văr al Primului Consilier. Noul Consilier Doi s-a ferit să mai facă vreun semn, în afara sublinierilor de serviciu, pînă cînd într-o zi Cemombe a întrebat, pe drept cuvînt:

— Cine naiba subliniază calomniile astea cu atîta satisfacţie răutăcioasă?

Cel de al treilea Consilier Doi a încercat să iasă din încurcătură cumpărîndu-şi un stilou extrem de fin, cu cerneală roşie, şi punînd cuvintele buclucaşe în ghilimele, ca să scoată în evidenţă faptul că e vorba de părerile altora şi nu ale lui. După toaleta făcută de el, ştirile care cădeau în mîna lui Cemombe arătau cum aşa:

Diplomaţii occidentali sînt de părere că „dictatorul” Cemombe se află în „primejdie”. Regimul său „de dictatură personală”, partidul său „rasist” şi „naţionalist”, de „asmuţire a urii contra albilor” şi de „duşmănie faţă de ţările africane” „înconjurătoare”, este pe cale să ia „sfîrşit”. „Mabanghezii” „patrioţi” „îşi strîng rîndurile” pentru a întemeia „un partid” „cu adevărat” „democratic” care să-l „răstoarne” de la postul său de „factotum” pe ultrapotentul „dictator” al Mabangăi.

Găsind ştirile cu neputinţă de străbătut şi totuşi apreciind zelul autorului de ghilimele, Cemombe îl numise Supraveghetor Principal al benzii automate de transportat bagaje de la Aeroportul Principal Cemombe — o funcţie relativ uşoară, pentru că banda nu exista încă, urmînd a fi instalată peste vreo trei ani şi desenase personal — cu mîna lui — un model al felului cum dorea să-i fie făcute sublinierile: o linie groasă şi roşie la un centimetru de marginea ştirii — şi atîta tot.

Cei trei consilieri plus cel nou găsiră că ideea este — citǎm — „excelentă”, „surprinzătoare”, „profundă” şi „binevenită”. Cemombe era scîrbit de complimente; îi detesta pe linguşitori, îi detesta sincer, aproape la fel de mult ca pe cei ce refuzau să-l linguşească. Avu însă satisfacţia că s-a stabilit o regulă, o rutină a muncii. Ideea cea mai scumpă pentru el era stabilitatea: făcuse studii de drept în Anglia şi stabilitatea era singurul lucru pe care-l admira sincer la englezi.

Îi plăcea oarecum şi sistemul lor, faptul că pe teritoriul insular recurgeau rar la violenţă şi represiuni; era sincer mîhnit cînd se vedea nevoit să-şi calce pe inimă şi să spînzure cîte un adversar politic. Se considera om cultivat, rafinat, iubitor de artă, fin filosof; singurul său defect, după părerea lui, stătea în faptul că se născuse mabanghez, că prezida un popor încă neformat, care azi te ridica în slăvi iar mîine, la cine ştie ce toană, te-ar fi spintecat: „Trebuie să fiu demagog, spunea el plin de regret, să rostesc cuvinte de duh, care pot înflăcăra imaginaţia jucăuşă a africanilor. Aş prefera să ţin cuvîntări sobre şi tradiţionale, dar am de-a face cu nişte copii. Leslie Maroboa era un om de mare cultură, un poet din cei mai mari pe care i-a avut ţara mea. Îşi închipuia că naţiunea se poate conduce singură, şi ce s-a ales din el? I-a fost smulsă limba, numai pentru ca recitase un poem contra mea. Ca să nu se mai chinuiască, a trebuit să ordon executarea lui. Între el şi mine, cine a avut dreptate? Am căutat să-l feresc, dar fanaticii mi-au luat-o înainte”.

Îi ridicase lui Maroboa o statuie şi, în fiecare an, la aniversarea morţii lui, mergea la monument şi rostea în gînd versuri din „Floarea şi soarele”, una din cele mai frumoase poezii ale fostului său adversar. Îi dispreţuia pe cei din jurul lui, în cap cu şeful siguranţei; ştia că sînt toţi nişte intriganţi mărunţi, un fel de curteni periferici, şi îi promova cu regret, fiind vorba de singurul fel de oameni ale căror mecanisme şi reacţii le putea prevedea şi stăpîni perfect; îi

muta dintr-un loc într-altul, ca să nu-şi poată forma propriul lor fief, să depindă de el şi de sprijinul lui, aţîţa rivalităţile dintre ei, înălţînd ba pe unul, ba pe altul, pentru a provoca un „echilibru al puterii” de pe urma căruia era singurul beneficiar; ura aceste veşnice schimbări — el, amatorul de stabilitate şi tradiţie de tip britanic —, spunîndu-şi însă că numai această stare de necontenit provizorat poate duce la permanenţa persoanei lui. Iar el îi era necesar ţării ca singurul lucid, singurul care îşi dădea seama că mai trebuie cel puţin o sută de ani pînă la democraţie şi că, pînă atunci, nu poate exista progres decît inculcîndu-le compatrioţilor săi un sentiment al ierarhiei, al supunerii; toate popoarele trecuseră pe aici, altfel nu se putea, iar mopsul de lîngă el, bestia de Mxgasi, care-i tortura pe anchetaţi, era, fără să ştie, un instrument al ierarhiei. Fără asta, naivi cum erau, mabanghezii ar fi sucombat în faţa propagandei comuniste,

ţara ar fi căzut pradă unor convulsii. Cemombe nu avea încredere nici în englezi (îl ţinuseră în lagăr, vreme de un an, ca avocat al partidului care cerea independenţă) şi cu atît mai puţin se încredea în americani; nu exista ţară, forţă politică sau program în care să creadă, fiind perfect conştient că numai şi numai în el stă salvarea. Minciunile debitate în presa mondială pe seama lui — cum că ar fi un satrap care îşi impune voinţa pînă în cele mai mici amănunte şi nesocoteşte orice alte păreri sau interese, sortind distrugerii pe toţi adversarii săi politici — îi stîrneau un zîmbet blînd şi blazat: erau prostii explicabile la oameni care nu pricepeau nimic din spiritul şi necesităţile africane. Îl scoteau din minţi numai atacurile ziarelor africane, pentru că el era un partizan al unităţii negre (avea o schemă a lui de realizare a unităţii, iar ceilalţi, încercînd să impună alte scheme, încercau de fapt să spargă unitatea, ceea ce ei spuneau despre el). Atacurile şi insultele îl siliseră să caute fără voie o izolare a Mabangăi, ca la urechile poporului său să nu ajungă bîrfelile vecinilor; ca să motiveze izolarea, îi prezenta pe ceilalţi ca agenţi ai unor ţări neafricane (lucru pe care uneori îl şi credea sincer), tot astfel cum vecinii săi îl etichetau drept agent al trustului R.A.A., fără să ştie cît de ascuţită luptă ducea el de fapt contra trustului, lăsîndu-l nenaţionalizat numai pentru că era singura putere serioasă într-o ţară slab administrată şi slab dezvoltată.

Ceea ce am înşirat aici pe scurt, Cemombe repeta zilnic, dar vreme de ore; cînd îi intra cineva în birou, preşedintele aluneca pe nesimţite de la obiectul întrevederii la monoloage interminabile şi dialoguri cu duşmani imaginari, umbla de-a lungul şi de-a latul fastuosului mobilier de bambu, justificîndu-şi acţiunile pînă în cele mai mici amănunte. După o explozie de cîteva ore, urma destinderea: îşi mîngîia banjo-ul, începea să zîmbească, să converseze despre flori şi artă, mărturisind că el, în sufletul lui, nu-i un om

politic şi că ar ceda puterea cu mare plăcere, retrăgîndu-se cu o rentă modestă şi cu Mary-Lou undeva în suburbiile Londrei, departe de zbuciumul tropicelor. Blonda Mary-Lou era pentru el o parte a profilului său de om cultivat şi bine crescut, care ştie să fumeze o pipă, să joace golf, să călărească, şi care, printr-o inexplicabilă încurcătură, a ajuns marele vinovat pentru cruzimile banale ale africanilor.

Gîndurile, rumegate la nesfîrşit, se încrucişau acum cu zgomotul bine uns al avionului primit cadou, cu literele pamfletelor contemplate de un ochi distrat, cînd, la o comandă invizibilă a minţii, sprîncenele lui Cemombe se înălţară incredul şi rămaseră aşa, ridicate. Un tremur nervos îi agita mîna stîngă împodobită cu un solitar.

Se lăsă pe spate în fotoliul avionului, răsuflînd adînc. Cu o putere nouă, îşi căută în buzunarul de la piept ochelarii. Aveau numai o jumătate de dioptrie, nu folosea ochelarii decît în momentele de oboseală şi numai cînd nu era văzut de nimeni: acum însă, nu voia să scape nici un cuvînt din articolul scurt ce-i stătea în faţă şi în care îşi citea sentinţa de moarte.

Nici unul din protagoniştii dramei nu bănuie ce va urma: prinţul Mongo dormitează în celulă pe patul lui personal, fără să ştie că a fost condamnat la moarte. Spionul-şef James Granville (care oficial nu era decît şeful unei firme de import-export) se aşează plictisit la volanul Willys-ului său, să plece la aeroport, informat că Cemombe va sosi curînd, iar Mxgasi, cu toate riscurile interceptării, vorbeşte fără cifru cu Jonathan Gumma, adjunctul său, fără să-i treacă prin minte că ordinele pe care le transmite vor aduce destituirea, încarcerarea şi, pînă la urmă, pieirea subalternului său; în sfîrşit, operatorii albi şi negri ai camerelor de televiziune, mestecînd indiferenţi gumă, recapitulează toate unghiurile — planul general al aeroportului, traveling de-a lungul companiei de onoare, prim-planuri cu figura lui Cemombe, din faţă, profil şi trei sferturi, coborînd din avion, salutîndu-şi adoratorii, sărutîndu-l de două ori, pe fiecare obraz, pe Samson Tsonga, sărutîndu-i o dată (pe cîte un singur obraz) pe miniştri, îmbrăţişîndu-i (fără sărutare) pe conducătorii Ligii, strîngînd (fără îmbrăţişare) mîinile celorlalţi, afectuos şi cu două mîini mîinile compatrioţilor (avea obiceiul să întindă mîna dreaptă, iar cu stînga să apuce de cot braţul celuilalt, într-un gest fratern) şi cu cîte o

singură mînă şi o plecăciune scurtă şi sobră mîinile diplomaţilor. Pe Mary-Lou o îmbrăţişa scurt: în ocaziile oficiale nu o săruta şi nu cînta din banjo. În sfîrşit, îl va săruta scurt pe un copil fotogenic, dezinfectat dinainte de ofiţerii siguranţei. Toate aceste gesturi, ştiute dinainte, erau captate întotdeauna de operatorii jurnalelor cinematografice şi ai televiziunii. Nimeni n-are habar că de data aceasta întreg programul va fi ratat.

Mxgasi s-a gîndit că executarea opozanţilor ar fi un act imprudent înainte de a se asigura că marele Samson se află în păstrare la loc sigur. Întîi să-l aibă la mînă şi pe urmă va fi simplu să afirme că vicepremierul a dat ordinul de execuţie.

— Gumma, zice el distinct, mă auzi?

— Perfect.

— Samson trebuie îndepărtat de la aeroport şi ţinut la loc sigur pînă la noi ordine. Să nu se observe că l-ai arestat. Să nu se ştie unde e. Ai înţeles?

— N-am înţeles nimic, zbîrnie pe undă vocea lui Gumma.

— Ce n-ai înţeles?

— Îl arestăm pentru totdeauna? Sau trebuie să-i dau vreo explicaţie?

Întrebarea era logică. Dacă soarta lui Samson este definitiv pecetluită, explicaţiile sînt inutile. Dacă însă Cemombe se răzgîndeşte... Dar la asemenea grad, cînd îl arestezi pe propriul tău vicepreşedinte, nu mai există răzgîndire.

— Dragă Gumma, zice el, trebuie să fii hiperdiscret. Îi şopteşti că avionul prezidenţial s-a prăbuşit nu departe de Capitală, că premierul, aflat între viaţă şi moarte, vrea să-i spună cîteva cuvinte şi să-i încredinţeze personal conducerea statului. Orice om, cînd află că bătrînul său şef e pe moarte, are o asemenea bucurie încît uită imediat de prudenţă. Îi spui că ar fi bine să-şi ia cu el şi o gardă personală — numai că pregăteşti tu dinainte garda. Cam asta e tot. Se înţelege că eşti acoperit.

Relaţiile dintre Gumma şi Mxgasi, ca şi ale acestuia cu Cemombe, se bazează pe puterea cuvîntului dat, nu cer dovezi şi acoperire, sînt simple şi ferme ca relaţiile dintre negustorii de aur, brokerii de la curse sau contrabandiştii internaţionali: un simplu „l-am cumpărat” spus la telefon e mai sfînt şi angajează omul mai mult decît zece acte de vînzare-cumpărare, cu timbre şi cu ştampile. Negustorii de acest tip, care fac afaceri o viaţă întreagă pe baza unui simplu

cuvînt spus la telefon, ştiu că toate combinaţiile lor — oricît de ilegale — depind de o reputaţie nepătată în cercul complicilor şi specialiştilor; în acest cerc îngust, ei onorează orice „da” sau „nu” cu o cinste absolută şi nu-şi neagă cuvîntul, nu-şi trag chiulul — decît poate o singură dată în viaţă, dar atunci îşi fac bagajele şi se pregătesc să plece în altă ţară sau, mai sigur, pe alt continent.

În interiorul siguranţei mabangheze existau aceleaşi relaţii de cinste şi încredere absolută: fiecare se ştia acoperit de

superiorul său, nu exista „unde-i ordinul scris?” sau „i-am spus cu totul altceva, şi nu m-a înţeles bine”; membrii vastului aparat se serveau reciproc cu multă generozitate; cînd unul voia să lichideze ceva adversari prin ţinutul său natal, celălalt nu-i făcea greutăţi, ştiind că în curînd îi va veni şi lui rîndul să pună ochii pe vreo fată şi să dorească înlăturarea din cale a părinţilor. Erau imuni la birocratismul existent în alte sectoare ale mecanismului statal; întîi împuşcau şi pe urmă se îngrijeau de restul formelor.

Arestarea unui ministru însă, şi încă a unui vicepreşedinte, este o treabă de înaltă calificare şi măiestrie, cam ce era pentru un ceasornicar medieval realizarea unui orologiu public cu statuete de sfinţi care se învîrtesc la oră fixă prin turn în văzul lumii, sau pentru un dentist de azi o proteză de-pus în gura unei cîntăreţe de televiziune, o lucrare de înaltă gingăşie şi şurubărie de pe urma căreia un ofiţer superior de siguranţă nu mai rămîne cum a fost înainte: ori se pomeneşte cu cîteva grade mai înalt, ori, cu un cap mai scurt. Nu există, în asemenea cazuri, să spui „mai vedem noi, mîine-poimîine” sau „n-am înţeles bine” sau „am uitat”: ori treci la executare în momentul următor, ori, dimpotrivă, îl avertizezi pe Samson şi treci de partea lui. Iar Samson, o dată avertizat, nu mai poate rămîne vicepremierul devotat care a fost: ori, ca să se apere, porneşte la descăunarea lui Cemombe, ia comanda trupelor de pe aeroport şi îi arestează pe toţi cei ce coboară din avion, ori, dimpotrivă, îşi afirmă fidelitatea faţă de Cemombe, nu crede nimic din spusele lui Gumma şi pune ca acesta să fie arestat.

Treaba era mult mai complicată, pe Gumma începea să-l doară capul de atîtea posibilităţi. Se hotărî să fie cinstit, adică să execute ordinele. Vorbise dintr-o odaie pitică a radiodifuziunii, înconjurat de limonăzi, de ţînţari şi, pe coridoarele şi în camerele din jur, de vreo patruzeci de ofiţeri în uniformă şi în civil, care îi

blocaseră pe speakerii şi reporteraşii radioului prin birourile lor.

La încheierea convorbirii, Gumma, scărpinîndu-se la piciorul stîng, se întreba uluit de unde în clădirea radio-ului atîţia ţînţari: de obicei te atacau noaptea, dar nu ziua în amiaza mare. După ce se frecă pînă ce pielea lăsă să-i scape sînge, Jonathan Gumma îi făcu un semn ofiţerului din suita sa responsabil cu purtarea sticlei de „rye” — semnul indica trei degete — iar ofiţerul, imediat, într-un pahar apărut ca prin

minune, îi turnă whisky-ul, străduindu-se să evite tremurul de îngrijorare al mîinii. Gumma nu-i cerea niciodată mai puţin de trei degete sau mai mult decît mîna întreagă: cinci degete însemna chef mare, patru degete însemna amărăciune de înecat în secărică, dar trei degete era de obicei preludiul unei acţiuni pretinzînd curaj.

Douăzeci de minute mai tîrziu, în uniformă de gală, pe aeroport îşi făcea apariţia micul Jonathan Gumma. (Generalul Mxgasi, mic de statură, nu putea suferi în subordinea sa oameni înalţi, pe cînd Cemombe, dimpotrivă, îşi compensa statura mai curînd scundă prin plăcerea de a avea în jur cîţiva găligani, stupizi pe cît erau de mari, pe care-i domina cu o simplă mişcare a sprîncenelor albe). Gumma îşi vîrîse în gură, dintr-odată, vreo cinsprezece Sen — bomboanele minuscule care înlătură mirosul din gură — şi acum se înclină în faţa lui Samson cu o plecăciune adîncă, spunîndu-i că are de făcut o comunicare urgentă.

— Ce s-a întîmplat? întrebă colosul.

Cu o privire de jenă aruncată în jur, Gumma îl făcu să înţeleagă că nu-i poate vorbi cu atîta lume de faţă.

Samson, din instinct, nu voia să părăsească teritoriul aeroportului: aici era, în văzul tuturor, omul cel mai important din cîţi îl aşteaptă pe Cemombe. O plecare ar fi însemnat că se întîmplă ceva, ar fi fost speculată de presa străină. Îi făcu semn lui Gumma să-i vorbească la ureche, apoi, dîndu-şi seama de diferenţa de înălţime, îşi aplecă la maximum torsul atletic.

— N-ar fi bine să comunicăm imediat accidentul? întrebă la urmă Samson, căznindu-se să prefacă în şoaptă vocea sa de bariton gigant.

Gumma se încruntă uşor şi Samson înţelese că s-ar instaura, măcar pentru cîteva ore, o stare de criză; e mai bine să-i pună pe toţi în faţa faptului împlinit: Cemombe a murit sau se află în stare gravă şi i-a predat lui, lui Samson, puterea.

Zece minute mai tîrztu, într-un superb Cadillac, vicepremierul Samson se îndrepta spre „locul dezastrului”, fără să bănuie că de fapt se află sub stare de arest şi că e vorba de locul propriului său dezastru.

6.

Şoseaua e neasfaltată, dar bine întreţinută: pămînt roşu, gropi puţine, praf aproape deloc. E foarte largă, iar şoferul, din cînd în cînd, ca să se mai amuze, face ocoluri bruşte în jurul unor gropi imaginare: la 70—80 de mile pe oră, buclele lui, pline de fantezie ca un dans negru, fac din drumul simplu o adevărată aventură. Pe margine, palmieri înalţi, în vîrful cărora stă cocoţat cîte un amator de „gin Mabanga”: ciopleşte vîrful uriaşului copac, colectează, în 24 de ore, un lichid gros şi aromat pe care îl va distila cu procedee moştenite din bătrîni, alcoolul fiind o tradiţie internaţională în care elementele de specific local sînt numai ceea ce se distilează şi cum se distilează, rezultatul final fiind cam acelaşi peste tot, din Brooklyn pînă în Mabanga.

Cu cît se apropia de locul dezastrului, Samson, văzînd plantoanele postate pe margine, devenea tot mai vesel, iar Gumma tot mai trist.

— Mîine, îşi spune Gumma, s-ar putea să se împace între ei şi cine o să fie de vină că l-am arestat? Eu! Doar n-o să ia Mxiga vina asupra lui! Se ceartă între ei şi pînă la urmă plătesc ăia micii.

Gumma era ruşinos:

— Şi cum să-i spun că e arestat? Zău, mi se înţepeneşte limba. Am mai arestat miniştri, dar e primul vicepremier din viaţa mea. Să-i spun că îl ţinem deţinut în vilă în propiul său interes? Atunci de ce l-am minţit că preşedintele e pe moarte? Nu, nu, o să treacă anii şi n-o să mă ierte niciodată.

Cu viteza micşorată, traversau acum un luminiş ceva mai populat: pe pămîntul roşu ca sîngele se odihneau nişte colibe de trestie galbenă. Doi-trei bărbaţi voinici stăteau comod în şezlonguri întinse în faţa bordeielor, iar mai departe cîteva femei, cu copiii legaţi în spinare,

băteau meiul în piuliţe lungi, icnind şi clătinîndu-şi violent sînii bruni şi lunguieţi.

Gumma simţi cum un val de sînge flutură peste ochii lui uşor înceţoşaţi de aburul scotch-ului. Îi era ruşine să-i spună lui Samson că l-a arestat. Era foarte timid cu persoane de rangul lui Samson.

— Pur şi simplu nu mi se mişcă limba să-l anunţ că e arestat. Zău dacă nu mi-e mai uşor să-l împuşc.

O femeie, văzînd în Cadillac-ul deschis torsul masiv al
vicepreşedintelui (nu îl cunoştea, dar vorbea pentru el limuzina şi statura superbă) îşi legănă mîna în semn de salut, fluturîndu-şi involuntar sînii cu mari peceţi roşii. Gumma simţi din nou valul fierbinte de peste ochi şi strînse uşor tocul revolverului Luger. Îi era ruşine să-i spună lui Samson că l-a arestat.

7.

Era o revistă americană, groasă, lucioasă şi frumos ilustrată. Îi cădea prima oară în mînă: de obicei nu citea articole de popularizare a ştiinţei. Dintr-un lung articol despre posibilităţile de dezvoltare a ştiinţei în Africa, consilierii îi însemnaseră un pasaj scurt care îl privea. Dar, atras de ilustraţiile neobişnuite, Cemombe răsfoise revista mai departe.

Acum citea atent, rînd cu rînd, cuvînt cu cuvînt, un reportaj de vulgarizare ştiinţifică, un reportaj poate banal pentru milioane de cititori, dar pentru el mai rău decît o răscoală. Avu brusc senzaţia că în avion e frig, că instalaţiile de aer condiţionat aparţin unui frigider.

Nu mai aşteptă să citească sfîrşitul articolului. S-ar fi sculat în picioare, dar era ca paralizat.

— Cheamă-l pe Mxigasi, îi porunci el stewardesei sale particulare.

— Vorbeşte cu Kilimbadjaja.

— Spune-i să întrerupă imediat convorbirea, spune-i că revoc toate ordinele.

În aceeaşi clipă, Mxiga se ivi în uşa cabinei, cu uniforma descheiată mai mototolită decît oricînd, extrem de vesel:

— Sir, declamă el mulţumit, totul e în regulă, totul se va face întocmai.

— Anulează tot programul!

Figura lui Mxiga se boţi mai rău decît uniforma:

— Bine, dar...

— Imediat! ţipă Cemombe. Anulează totul. Răspunzi cu viaţa.

Mxiga nu aşteptă să i se repete. Ameninţările lui Cemombe erau distribuite cu parcimonie — nu-l ameninţa cu viaţa decît o dată la două-trei luni — şi trebuiau tratate cu maximum de seriozitate. Grăsanul se precipită îndărăt în cabina piloţilor.

8.

Cemombe îi făcu semn stewardesei, o negresă tînără şi trasă prin inel:

— Trimite-i imediat la mine pe toţi consilierii de presă. Pe urmă îmi aduci un whisky cu sifon şi gheaţă, plus o bănuială de lămîie.

Cu excepţia Consilierului Unu, ceilalţi nu erau obişnuiţi să fie chemaţi la Cemombe; prezenţa fizica a acestuia era pentru ei copleşitoare. Le venea greu să mai fie atenţi la spusele lui.

Cemombe îşi şterse încet sprîncenele-periuţe, îmbrobonite de stropi mici, sorbi încet din paharul cu sticlă groasă şi aburită adus în viteză de fetişcana în uniformă bleumarin.

— De azi înainte, abandonaţi articolele de politică şi orice alte articole. Vreau să vă concentraţi asupra ştiinţei.

— Ştiinţei! îl îngînă cu mulţumire Consilierul Patru, singurul care mai avea curajul să vorbească neîntrebat.

— Îmi faceţi, urmă Cemombe, un îndreptar alfabetic al tuturor invenţiilor recente de care vorbeşte presa, de la a la z, de la arme la... la zeppelin. E clar?

Fără să mai aştepte răspunsul, încheie:

— Sînteţi liberi.

Îl interesa o singură invenţie: le spusese să se ocupe de toate numai ca să nu se ştie care anume îl preocupa.

Uşa de la cabina piloţilor fu dată de perete. Tibodeba Mxgasi, livid pe cît putea să fie de livid un negru de origine bantu, se sprijinea de clanţă, temîndu-se să nu piardă echilibrul rotundei sale persoane.

— Legătura prin radio e întreruptă, spuse el. N-am putut revoca ordinele.

Cemombe, încurajat de micul whisky and soda, şi trecut de prima surpriză a lecturii, avu puterea să se scoale în picioare:

— Cum adică, întreruptă? Era de mult întreruptă...

— Acum însă, de adevărat! Gumma a plecat să... să efectueze arestarea şi probabil că n-a lăsat pe nimeni în locul lui.

— Nu poţi chema direct radiodifuziunea sau orice alt post de recepţie? Nu poţi? Nu vrei să-ţi salvezi viaţa?

Mxgasi făcu un gest de neputinţă:

— E o defecţiune tehnică. Am impresia că aparatul nostru de radioemisie nu mai funcţionează.

Cemombe nu era obişnuit să ordone ceva şi să i se răspundă că nu se poate. Fierul, undele hertziene, versurile, bărbaţii şi femeile — toate lucrurile de pe lume, cu excepţia ziarelor străinătăţii — trebuiau să i se supună.

— Trimite-l aici pe Mathews, ordonă el. E ultima ta şansă de salvare.

9.

Phil Mathews era pilotul principal al avionului, un roşcovan atletic, cu ochi albaştri puţin prea strălucitori, ca din sticlă ieftină. Lui Cemombe îl plăcea să aibă în subordine albi, mai ales în slujbele-cheie. Un alb nu tînjea niciodată să-i ia locul: cît timp se afla într-un stat naţional ca acela al lui Cemombe, albul, chiar dacă era mult mai cult şi mal expeditiv în muncă, ştia că nu va putea lua locul ministrului negru; demnitarul de rasă africană se mai temea de concetăţenii invidioşi, mai ales de tinerii cu diplome proaspete, dar albii nu putea ajunge miniştri. Apoi, ori de cîte ori ceva mergea prost, puteai da vina pe alb. Mai exista un folos, imponderabil dar foarte real: fin psiholog, Cemombe îşi dădea seama că în fiecare dregător negru mai vîrstnic au rămas urme ale vremii cînd se simţea un rob colonial: a avea în subordinea lui directă un alb, un fiu al rasei foştilor stăpîni, era mai mult decît o plăcere, era un medicament strict indispensabil.

În ochii compatrioţilor tăi negri, dacă aveai în subordine un alb, însemna că eşti un superdeştept, care ştii să-ţi alegi oamenii cei mai pricepuţi. Apoi albii, ca subalterni, aveau marele avantaj de a fi leali: un alb ţinea întotdeauna să fie credincios omului de la care îi vine leafa, „the boss”. Chiar dacă şeful se întîmpla să fie negru, albul nu se apuca niciodată să-şi trădeze patronul. E adevărat că de multe ori mai era şi agent al „Intelligence Service”, dar asta era o ocupaţie aproape oficială a aproape tuturor albilor. Şi, în fond, era o treabă destul de modestă, să aparţii de un singur serviciu străin de spionaj, cînd pînă şi băiatul de „reception desk” de la cel mai pîrlit hotel lua comisioane de la cel puţin trei servicii. După ce Mabanga îşi cucerise independenţa, majoritatea albilor — negustori, capital, ofiţeri, funcţionari de stat — plecase. Dar, ciudat, populaţia albă nu se micşorase, ci crescuse: veniseră pături noi de albi, săraci care se plîngeau că în Anglia sau Republica

Sud-Africană societatea e gata stratificată în clase şi îi împiedică să avanseze destul de iute, aventurieri dornici de „spaţiu” pentru o situaţie nouă, tehnicieni şi economişti capabili, care luaseră în serios tot ce citeau prin ziare despre construcţia economică înfăptuită de guvernul lui Cemombe şi se gîndeau să dea o mînă de ajutor, mai bine plătiţi decît acasă. Pînă şi un vînzător alb — prin simplul fapt că era prezentabil, ştia să ţină socoteala şi nu fura — se dovedea un ajutor mai de nădejde decît un indian (în ochii negrilor, indienii negustori care imigraseră pe aceste meleaguri erau o pătură de oameni care ţin întotdeauna unii la alţii şi trimit fiecare bănuţ acasă, la rubedeniile sărace de a treia mînă din Bengal). Albul putea ajunge repede asociat în orice afacere.

În plus albul era neutru: nu se băga în intrigăriile de savoare tribală care îl dezgustau atîta pe Cemombe. Albul ţinea cu „boss”, orice s-ar fi întîmplat, ca un cîine, pînă ce „boss” era răsturnat şi venea în locul lui alt „boss”. Administraţia lui Cemombe avea destui asemenea albi, niciodată miniştri, dar aproape întotdeauna directori generali adjuncţi, cetăţeni care încercau să-şi facă slujba fără prea multe prejudecăţi, dar erau curînd podidiţi de plictiseală şi exasperare şi începeau să golească sticlele cam repede, disperaţi fără rădăcini, care nu se puteau adapta între negri, dar nici nu se mai simţeau în totul asemănători cu albii din restul lumii.

Roşcovanul de Phil Mathews, ca din întîmplare, era prezent oriunde s-ar fi deplasat Cemombe. Funcţia lui oficială era aceea de director adjunct al aviaţiei civile şi de pilot-şef al avionului prezidenţial, dar Cemombe îl socotea una din „economiile” sale de preţ, o forţă pusă deoparte pentru zilele grele.

Chemat de Cemombe, Phil nu se mai obosi să-şi pună uniforma: exista între ei un fel de convenţie tacită. Chestiile astea de protocol erau bune faţă de un public mai larg de africani, dar încolo preferau amîndoi relaţiile

democratice dintre „boss” şi angajatul neipocrit care nu stă să-şi pună livrea, dar ascultă fără să crîcnească. Pilotul roşcovan apăru într-o cămaşă gris-fer, cu mînecile suflecate neglijent, cu cravata albastră ţinută de vergeluşa unei cleme miniaturale.

— Ce e?

— Phil, ce s-a întîmplat? Nu putem restabili legătura radio cu Kilimbadjaja.

— Şefu’, aveam o legătură excelentă. A vorbit însă dumnealui, a închis şi nu ştiu ce naiba s-a întîmplat, nu mai prindem pe nimeni. L-am rugat să nu manipuleze personal aparatajul.

— N-am stricat nimic! se zborşi Mxgasi disperat.

— Phil, zise Cemombe calm, dezarmează-l, te rog.

Ca şi cînd ar fi fost vorba de cel mai normal lucru din lume, înainte ca Mxgasi să-şi fi revenit din emoţie, laba mare a albului deschisese cu dexteritate gingaşă tocul revolverului aşezat pe proeminenţa din spate a generalului grăsuţ. Miniştrii se aplecară în fotoliile lor, preferind să nu vadă nimic.

— Ce zici, întrebă Cemombe, e cazul să-i dezarmez şi pe oamenii lui? în fond, sînt oamenii mei.

— Vorbesc eu cu şeful lor mai mic, zise Phil liniştitor. Nu sînt decît 12, băieţi buni cu toţii: au de şef pe căpitanul ăla lung Mbizo. Îi spun eu să stea liniştit, că generălaşul lor rotund s-a îmbolnăvit.

Mxgasi ştia prea bine regulile jocului ca să mai încerce ceva. Să implore? Să încerce să lupte? Avea pe sol mijloacele lui de apărare, dar aici în avion, cu echipajul alb aflat în subordinea directă a lui Cemombe...

— Dar ce s-a întîmplat? îl întrebă el pe Cemombe. V-aţi pierdut încrederea în mine? Pentru o simplă pană?

Phil Mathews nu aşteptă răspunsul lui Cemombe.

— Ce facem cu el? Unde îl punem?

— În cabina de arest.

Avionul lui Cemombe era unul dintre cele mai moderne din lume: era prevăzut şi cu o cabină de arest.

10.

Ce s-a mai întîmplat pînă la aterizarea marelui avion Beechcraft nu merită să fie povestit în amănunt.

Phil Mathews l-a pus pe Morales, radio-telegrafistul avionului, să caute — dacă nu poate restabili legătura cu Mabanga — vreuna din bazele britanice din Africa. Pînă la urmă au prins o bază americană. Cu tocmeli şi oarecare tărăgănări birocratice, americanii le-au făcut legătura cu englezii, aceştia l-au chemat la telefon pe un comerciant oarecare, un domn James Granville. Pînă la urmă avionul prezidenţial a apărut

cum scrie la carte, însoţit de unsprezece avioane jet de vînătoare purtînd culorile Mabangăi.

Cemombe l-a chemat pe unul din scaunele din fund pe ministrul său adjunct la Ministerul Forţelor Armate. Problema era simplă: Mxgasi era încarcerat la loc sigur, dar cum trebuia procedat pentru a-l face inofensiv pe adjunctul său?

— Dar ce-au făcut Mxgasi şi cu Gumma? întrebă adjunctul.

— L-au arestat pe vicepreşedinte, pe Samson, îi explică Cemombe.

— Dar ce le-a venit?

Cemombe, calm ca de obicei la începutul tuturor convorbirilor, se simţea acum ca într-o convorbire ajunsă la sfîrşit. Văzu, ca într-un vis, anii lungi ce-l aşteptau, ani pierduţi ca să explice fiecărui tîmpit fiecare cotitură. Îl părăsi brusc pe adjunctul său şi se duse pînă la carcera pitică a avionului. Omul de pază îi descuie, iar Mxgasi, văzîndu-l, răsuflă adînc: înţelesese că e salvat.

— Nenorocitule, îi spuse Cemombe, ce ai făcut? Eşti pătat de sînge din cap pînă în picioare! De ce te-ai apucat să ordoni arestarea vicepremierului?

Mxgasi nu se apără, nu răspunse. Ştia el ce ştia.

— Spune-mi tu cum mai pot să te salvez? Cum mai pot să justific altfel baia asta de sînge? Spune-mi şi te salvez imediat.

Mxgasi îşi lăsă pudic ochii în jos:

— Excelenţă, zise el, nu găsiţi că spaţiul acesta de carceră este mult prea strîmt şi neaerisit pentru Excelenţa voastră?

E inteligent, îşi zise Cemombe pentru a mia oară şi se întoarse spre partea largă a avionului, acolo unde se afla masa lui de lucru. Mxgasi îl urma modest, fără nici un cuvînt. I se mai întîmplase. Cemombe îl dizgraţia pentru o oră-două, apoi, plictisit de prostia celorlalţi colaboratori, cu care trebuia să se piardă în explicaţii, îl reîntrona. Se obişnuise cu Mxgasi,

era o comoditate, un viciu, era dăunător şi indispensabil ca o ţigară.

Văzîndu-l pe micul general mototolit reinstalat la masa şefului, Phil Mathews îşi încruntă uşor ochii albaştri şi îi aduse revolverul îndărăt.

— No hard feelings, spuse el întinzîndu-i revolverul ţinut de ţeavă, sper că n-ai necaz.

— Este O.K. În ce mă priveşte, declară Mxgasi, reuşind să surîdă.

După ce pilotul se reîntorsese în cabină, micul general îşi privi şeful în ochi.

— Tocmai transmiteam ordinul de arestare al lui Samson cînd m-aţi chemat la dumneavoastră. N-am mai apucat să transmit ordinul de execuţie a opozanţilor.

Cemombe se căzni să-şi ascundă oftatul de uşurare.

— Va să zică sînt în viaţă. Şi care e situaţia lui Samson?

— Nimic ireparabil. Gumma l-a reţinut probabil la o vilă din apropierea Capitalei.

— Aha, zise Cemombe. Deci poate fi readus imediat la aeroport, ca şi cum nimic n-ar fi fost.

— Va fi greu să-i explicăm, murmură încurcat Mxgasi. Dacă dumneavoastră aţi avea bunăvoinţa să-mi comunicaţi ce v-a determinat să revocaţi ordinele... — şi lăsă privirile să-i alunece peste maldărul de ziare, căci bănuia că acolo se ascunde motivul răzgîndirii lui Cemombe.

Acesta însă avusese grijă să pună revista în geanta lui încuiată cu lăcăţel.

— O să dau toate lămuririle la momentul cuvenit, zise Cemombe. Sînt raţiuni superioare de stat.

— Aha, încuviinţă vag Mxgasi.

— În orice caz, un motiv există, şi îl voi comunica personal vicepreşedintelui Samson: m-am ferit ca primirea de pe aeroport să fie transmisă la televiziune. Nu vreau ca figura vicepreşedintelui sau a mea să apară în ecranul televizoarelor.

Era ceva nemaipomenit, ceva ce întrecea puterea de înţelegere a generalului siguranţei mabangheze.

11.

După ce făcu turul de onoare al aeroportului, Beechcraft-ul albastru ateriză lin şi se opri în dreptul covoraşului roşu — „the red carpet”, cum i se spunea în ceremoniile oficiale ale lumii

de limbă anglo-saxonă. Scara albă era împinsă de servanţii în uniformă ai aeroportului. Cordoanele fură rupte brusc de entuziasmul spontan al mulţimii — o manevră repetată cu grijă vreme de trei zile şi membrii Ligii lui Cemombe, civilii în cămăşi de mătase, rîzînd cu gura pînă la urechi, îi îndepărtară pe servanţi şi împinseră mai departe scara, bine plătiţi pentru această treabă, dar aflaţi într-un sincer delir.

Uşa din faţa avionului se deschise în mijlocul unui uragan de aclamaţii. În locul preşedintelui venerat şi aşteptat apăru omuleţul mărunt şi gras, pe care mulţi nici nu-l cunoşteau. Generalul Mxgasi îşi pusese o uniformă nouă, neboţită pentru cel puţin cinci minute. Ţinea în mînă cornetul unui uriaş difuzor Philips. Pe aeroport se făcu linişte.

— Excelenţa Sa preşedintele republicii Mabanga... — fu întrerupt de urale şi nu putu să continue decît într-un tîrziu — este împotriva ieftinelor metode europene de popularizare demagogică şi îi roagă pe operatorii televiziunii să înceteze imediat emisiunea!

Pentru mai multă precizie, operatorii negri fură umflaţi pe moment, operaţiune aproape neobservată, atît de puternice erau uralele; cît despre operatorii albi, ei fură invitaţi în termeni amabili şi imperioşi să vină în sala cea mare de recepţie, ca să bea un pahar cu preşedintele. Tam-tam-urile se dezlănţuiră brusc: atenţia mulţimii fu mobilizată de un grup mare de lungani cu măşti hidoase şi fermecătoare, care băteau pămîntul cu picioarele lor goale şi noduroase.

În interiorul avionului, Cemombe — aşteptînd ca Mxiga să-i comunice că toate camerele de televiziune au fost închise — transpira: ca mai orice avion, Beechcraft-ul n-avea destulă putere pentru aerul condiţionat decît atunci cînd motoarele îi erau în mers. Căldura devenise insuportabilă.

Mxgasi reveni neliniştit.

— Totul e în regulă, Excelenţă.

Cemombe citi în ochii lui că s-a petrecut ceva şi îl trase mai deoparte.

— Iubitul nostru vicepreşedinte, domnul Samson, e mort.

— Cum ai aflat? Doar nu te-ai dat jos de pe scară.

— Avem semnalele noastre. E mort.

Se priviră în ochi.

— Îţi dai seama, Mxiga... — începu Cemombe.

— Da, îmi dau seama, interveni Mxiga repede. Cineva trebuie să plătească: ori eu, ori ajutorul meu Gumma. Sînt sincer îndurerat pentru Gumma.

— Dacă ar fi după merit...

Mxiga îşi permise luxul de a zîmbi.

— Dacă ar fi după merit, eu ar trebui să plătesc şi nu el. Totuşi, vă e mai comod să lucraţi cu mine: mai multă siguranţă...

— Deci îl arestăm, zise Cemombe, şi dăm un exemplu în faţa poporului...

— Dacă tot îl arestăm, propuse timid generalul, n-ar fi bine ca la acelaşi cont să-i trecem şi pe bieţii deţinuţi de la Piccadily Circus? Mai avem timp să-i executăm.

— Nu, nu, zise repede Cemombe. N-am cum să-ţi explic acum, la iuţeală, dar ţine minte: principalul e să cîştigăm timp. A apărut în lume o maşină nouă, foarte periculoasă. Trebuie să cîştigăm timp, să ne asigurăm fie că arma asta secretă va încăpea în mîna noastră, fie, măcar, că nu se află în mîinile familiei Mongo. Abia pe urmă vom putea să acţionăm, aşa cum trebuie. E tot ce pot să-ţi spun.

Lumea de pe aeroport devenise nerăbdătoare: paşii dansului se repetau, uralele scădeau în intensitate, începeau să capete o intonaţie interogativă.

— O maşină nouă? întrebă Mxiga. O armă?

Cu un gest imperios, Cemombe îi luă difuzorul-cornet şi apăru în cadrul inundat de soare al uşii.

— Frate negru, strigă el, cetăţene, frate al meu de sînge, dă-mi voie să sărut pieptul tău asudat de muncitor şi pămîntul stropit de sudoarea şi lacrimile tale!

Vorbind şi lăsîndu-se cu mare plăcere întrerupt de ţipetele şi aplauzele fraţilor negri, Cemombe privea camerele de televiziune, toate întoarse cu obiectivele în direcţia opusă. Într-o pauză mai lungă, cînd uralele nu mai voiau să contenească, se răsuci spre micul general:

— Dragă Tibodeba, în loc să stai proţăpit lîngă mine, mai bine te-ai convinge că Gumma a fost arestat şi mai ales — ochii lui Cemombe percheziţionau neliniştiţitoate colţurile aeroportului — mai ales că nu funcţionează nici o cameră de televiziune.

12.

Legile blestemate ale suspansului literar şi ritmul lui ne-au împiedicat să vă comunicăm cuprinsul ştiinţifico-fantăstic al articolului care lovise atît de puternic imaginaţia şi comportarea lui Cemombe.

Dar acum, cît timp preşedintele vorbeşte (cuvîntarea e destul de lungă pentru ca, sub soarele tropicelui, să cadă leşinaţi vreo zece cetăţeni, toţi negri veritabili, obişnuiţi cu căl

dura, dar hrăniţi nu prea grozav şi poate insuficient căliţi pentru cuvîntări atît de lungi) avem timp berechet.

Sub titlul „Marea invenţie care schimbă faţa secolului”, revista americană de popularizare a ştiinţei publica următorul reportaj:

„Savantul rebel” Duff Rines este autorul unei arme despre care iniţiaţii afirmă că va schimba faţa secolului.

Dl. Rines, în vîrstă de 47 de ani, a lucrat multă vreme în laboratoarele forţelor navale, de unde a plecat din cauză că nu era lăsat să-şi dezvolte arma, socotită „utopică”, de rază prea scurtă pentru necesităţile flotei, şi — mai ales — „improductibilă şi periculoasă pentru orice structură socială”.

Tată a doi copii (un băiat de 17 şi o fetiţă de 12), dl. Duff Rines s-a angajat profesor la Institutul politehnic din Brooklyn, un institut modest, care însă a luat mare avînt în ultimii ani pe latura electronică. Poreclit „savantul rebel” din cauza certurilor avute la marină, dl. Rines — în ciuda mijloacelor relativ mai modeste de care dispune laboratorul radio al institutului — a muncit vreme de şase ani în fiecare oră a timpului său liber şi a izbutit pînă la urmă să-şi aducă arma în stadiul realizării practice.

Dl. Rines — care de dragul acestei arme a renunţat la ocupaţia sa favorită din timpul liber: grădinăritul, — în special cultivarea de orhidee — a creat o carabină de proporţii mai mari decît cele obişnuite, cu o ţeavă de un diametru foarte apropiat de cel al armelor bazooka.

Dispozitivul şi partea cea mai originală e însuşi cartuşul. Cu un diametru de circa două degete (motive de securitate militară ne împiedică să dăm mai multe detalii) cartuşul cuprinde un aparat miniatural de radio-recepţie, precum şi un micro-calculator de identificare şi recunoaştere.

Pentru a acţiona arma, posesorul ei se postează în faţa unui aparat de televiziune şi

îi indică victima de pe ecran. Una dintre condiţii este ca, în momentul respectiv, pe ecran să existe o singură figură — în prim-plan sau plan secund, dar una singură, chiar dacă nu e suficient de clară. În clipa următoare, arma e descărcată — de preferinţă de pe un punct înalt, în aer liber, şi în direcţia de unde vine emisiunea (a turnului de televiziune) — dar funcţionează cu mari şanse chiar dacă e descărcată în altă direcţie.

Cu viteza uluitoare de 60 000 de mile pe secundă (aproape o treime din viteza luminii), cartuşul înaintează spre sursa de emisie. Pentru a înainta cu această viteză fantastică, el nu dispune de alte surse de energie (dacă exceptăm impactul iniţial al împuşcării) decît undele ultrascurte. Ghidat de ele, proiectilul miniatural ajunge pînă la turnul sau înălţimea de emisie, iar de acolo (indiferent dacă imaginea e transmisă pe cablu sau prin unde) ajunge la camera de televiziune care a luat imaginea, o ocoleşte şi explodează în însuşi „modelul" care a provocat imaginea.

Cu alte cuvinte, dacă la televiziune ni se arată chipul unui om, noi, postaţi la orice televizor de recepţie, acţionînd arma lui Rines, putem omori acel om în mai puţin de o secundă.

Dacă sursa imaginii nu este un om viu, ci un film, cartuşul se descarcă în film.

Dacă în loc de un om i se arătă armei un obiect, cartuşul îl reperează şi explodează cu tot atîta uşurinţă. Singura condiţie este să nu existe pe ecran mai multe obiecte sau figuri asemănătoare. Nu este vorba e o deficienţă, ci de un mecanism special: inventatorul a dorit ca „torpila" sa miniaturală să izbească precis, să nu lovească din greşeală vreun om învecinat.

La o punere în comerţ a maşinii domnului Rines, ne-am putea trezi în situaţii caricaturale: orice actor comic de la televiziune, dacă e găsit lipsit de haz, ar putea fi răpus pe moment, la fel ca orice

comentator, conferenţiar etc. care sînt subiectul unei emisiuni plicticoase şi care n-au avut prudenţa elementară de a se trece pe telerecording. Arbitrii de fotbal ar fi victime sigure, încă din primele minute.

Lăsind gluma deoparte, implicaţiile aduse de arma domnului Rines pot revoluţiona faţa secolului.

Într-adevăr, cea mai importantă armă de pînă acum a secolului — arma atomică — ca şi tote celelalte (chimică, bacteriologică etc.) sînt arme care nu aleg, nu selecţionează, ucid mase mari de oameni. Aceasta este situaţia aproape tuturor armelor, dacă exceptăm cuţitul mînuit individual sau o armă vie cu ar fi dulăul căruia i se dă să miroasă vreo haină a victimei. Nici o armă nu alege. Glonţul expediat de trăgătorul de elită nu „alege" victima: el nimereşte bine numai pentru că trăgătorul a ochit bine.

Arma Rines este o armă care îşi nimereşte victima fără greş, indiferent de talentul ţintaşului. Închipuiţi-vă că pe ecranul televizorului apare o personalitate de prim rang, să zicem comandantul suprem al trupelor americane din Vietnam sau însuşi preşedintele. În mai puţin de o fracţiune de secundă, orice Lee Oswald necunoscut, chiar dacă habar n-are să ţintească, ocheşte capul imaginii de pe ecran şi, dacă şansa n-a făcut ca în mai puţin de 1/60 000 de secundă imaginea să dispară, cartuşul explodează cu o forţă apropiată de aceea a unei grenade.

Cu alte cuvinte, spre deosebire de toate armele de pînă acum, glontele televizio-teleghidat poate deschide seria unor asasinate fără greş, care să lovească în oamenii politici de toate nuanţele şi orientările, de dreapta ca şi de stînga, şi care să pericliteze grav orice orînduire socială.

Şi mai îngrijorător e faptul că ne aflăm în faţa primei arme care — în cel puţin pînă în momentul de faţă — se bucură de impunitate. Pînă în prezent, toate atentatele din istoria omenirii au avut ca frînă naturală primejdia în care se afla atentatorul însuşi. Orice armă

ar fi vrut să folosească — de la cuţit, ca în cazul preşedintelui partidului socialist japonez, pînă la carabină ca în cazul asasinării lui Kennedy — asasinul risca să fie prins. Cartuşul televizio-teleghidat permite oricărui burghez respectabil, aflat acasă în halat şi papuci, oricărui copil idiot la îndemîna căruia părinii au uitat din greşeală o armă Rines, să provoace pagube ireparabile.

Iar victimele, se înţelege, vor fi în primul rînd oameni care apar cel mai des la televizor — personalităţi militare şi politice, sportivi iluştri şi actori, comentatori şi chiar cîntăreţe.

Se deschid perspectivele unui război original: dacă arma ar căpăta răspîndire, lupta electorală dintre partide ar exclude de la bun început televiziunea, ori s-ar limita la emisiuni filmate dinainte. Puterile lumii ar putea să-şi pună reciproc la cale diferite mici „farse”, iar provocatorii care caută să învenineze relaţiile dintre state ar avea un teren practic nelimitat.

Invenţia domnului Rines este rezultatul a şase ani de încercări şi, oricît de paradoxal ar părea, al unei nereuşite. Vreme de cîţiva ani, domnul Duff Rines a încercat să acomodeze o asemenea maşină la sistemul telefonic în funcţiune. Deşi pare mult mai simplu să ghidezi un glonţ spre numărul pe care l-ai format — ghidajul firului telefonic ar părea mult mai precis — domnul Rines a pierdut cîţiva ani de zile şi n-a izbutit să realizeze o armă telefonică. La fel, au eşuat toate încercările sale de adaptare la radiofonie.

— N-am renunţat să adaptez arma mea la recunoaşterea vocilor, a declarat profesorul Rines. E un lucru destul de simplu. O dată ce am reuşit să asigur o funcţionare pe bază de unde ultrascurte, nu mai e mult şi sistemul meu va funcţiona pe toate posturile de radio ultrascurte. Recunoaşterea figurii — pe care o poate efectua cartuşul realizat de mine — e mult mai complicată decît recunoaşterea vocii.

— Ce etape viitoare întrevedeţi pentru perfecţionarea maşinii dumneavoastră? l-au întrebat pe Rines trimişii revistei noastre.

— Maşina — e vorba de fapt de un calculator miniatural, un sistem de teleghidaj şi telepropulsie combinat cu un detonator, dar îi spun „maşina" sau „arma" pentru simplificare — aşa cum se află ea în forma ei prezentă, este într-un stadiu mai curînd experimental. Antidotul este relativ simplu: înlocuirea oricărei televiziuni pe viu prin telerecording. Stadiul superior va fi atins atunci cînd se va izbuti ca, pe baza filmului văzut, cartuşul să alerge şi să găsească modelul viu din viaţă. Cred însă că un asemenea stadiu întrece forţele mele actuale şi e destul de improbabil. În ce mă priveşte, mă concentrez acum asupra unei maşini asemănătoare, dar mult mai simple şi mai iscoditoare. Făcînd experienţe asupra simţului olfactiv la cîini, sper să construiesc în scurtă vreme un cartuş-copoi, care-şi caută victimele şi le nimereşte pe bază de miros. Combinat cu vechiul cartuş televizioteleghidat, noul cartuş olfactiv — de dimensiuni ceva mai mari — va fi o adevărată torpilă detectiv: folosind undele de emisie ale televiziunii ca un cablu şi avînd şi o mică sursă proprie de energie, această torpilă îşi va căuta victimele cu deosebită perseverenţă şi le va găsi cu o precizie mergînd pînă la deosebirea între ei a fraţilor gemeni.

— Ce dovezi aveţi că arma — în forma ei prezentă — există şi funcţionează? Cum aţi experimentat-o?

— Ca să nu experimentăm pe vieţi omeneşti, am folosit obiecte şi animale urmărite din fugă de obiectivul televizorului. O staţie experimentală de televiziune a transmis, de pildă, imaginea unui vas de porţelan. De la 30 de mile depărtare, vasul a fost spart; am distrus astfel vreo patruzeci de vase. Am complicat apoi experienţele, trecînd la fotografii de oameni şi la animale în fugă.

— Aţi izbutit vreodată să schimbaţi iute fotografia şi să vedeţi cum reacţionează arma?

— Fireşte că da. Am arătat pe ecranul televizorului faţa unui om. Apoi, printr-un sistem automat, în aceeaşi fracţiune de secundă cu schimbarea fotografiei, s-a dat impuls armei să tragă. Cum însă cartuşul călătoreşte cu mai puţin de 60 000 de mile pe secundă, pe cînd ordinul s-a transmis cu viteza undelor radio, care e şi cea a luminii, adică de 186 mii mile pe oră, fotografia cea nouă nu a mai fost împuşcată: cartuşul s-a descărcat într-un punct necunoscut, pe care nu l-am mai putut identifica.

— Ce exploatare comercială aţi dat armei dumneavoastră?

— Ar fi fost firesc s-o pun la îndemîna guvernului. Din păcate însă, am avut numeroase certuri şi neplăceri cu maşina noastră, am fost poreclit „rebelul” şi, acum cîţiva ani, am fost supus unei investigaţii foarte neplăcute de către comisia pentru cercetarea activităţilor antiamericane. Aşteptîndu-mă la noi neplăceri şi cunoscînd stilul de muncă al laboratoarelor supuse într-un fel sau altul armatei, marinei sau aviaţiei, am hotărît să-mi continui cercetările undeva în Europa, într-un laborator propriu.

— Din modest profesor universitar, aţi ajuns profesor la laboratoare proprii?

— Am căutat să fac cu maşina mea ceea ce caută orice inventator: s-o vînd, adică s-o vînd pe cît mai mulţi bani, aşa cum mă învăţase senatorul care mă ancheta la comisia antiamericană şi care îmi repeta că sîntem o societate a liberei iniţiative.

— Nu era datoria dumneavoastră de cetăţean s-o vindeţi statului american? Nu v-ar fi oferit un preţ bun?

— Nu atît de bun. Nu atît de repede. Nu cu posibilitatea pe care o am acum, de a-mi continua cercetările fără să fiu supus disciplinei militare în vreun laborator.

— Socotiţi că aţi procedat ca un patriot?

— Da, şi o să vă spun de ce. Cînd voi termina de pus la punct toată gama mea de maşini — maşini de mare precizie, care vor face din război o afacere tot atît de precisă ca poşta, vor exclude din rindul victimelor populaţia civilă şi vor viza cu adresă absolut precisă numai oamenii ce trebuie vizaţi — atunci voi aduce statului meu un serviciu real şi mult mai mare decît dacă i-aş fi cedat acum pe loc arma mea şi mi-aş ti închis drumul cercetărilor ulterioare.

— Şi dacă nu sîntem indiscreţi, cui i-aţi vîndut prototipul maşinii dumneavoastră?

— Sînteţi indiscreţi. În orice caz, unei familii extrem de bogate.

*

Redacţia revistei noastre se simte datoare să aducă următoarele lămuriri suplimentare:

Cu o zi înainte de interviu, domnul profesor Duff Rines ne înştiinţase că e în posesia unei invenţii deosebite şi că n-o va comunica decît reporterilor noştri. Dl. Rines ne-a pus două condiţii: să nu mai informăm pe nimeni altcineva, pînă la apariţia revistei, şi să-i poată percheziţiona pe reporterii noştri.

Cunoscînd renumele profesorului Rines şi nebănuind că-i vorba de o armă cu aplicaţii militare, am acceptat aceste condiţii.

La ora şi locul stabilit de Duff Rines s-au deplasat reporterul nostru special Bernie Goldberg şi un consultant ştiinţific. După un examen amănunţit, dl. Rines s-a convins că cei doi nu poartă asupra lor vreun aparat de transmisie şi apoi a efectuat în faţa lor o serie de experienţe.

Rezultatul experienţelor este cum nu se poate mai clar: orice obiect sau fiinţă arătate pe viu la televiziune sînt găsite de mica maşină Rines şi lovite de cartuşul ei exploziv cu o viteză de 60 000 de mile pe secundă.

După spusele consultantului ştiinţific care l-a însoţit pe reporterul nostru — şi al cărui nume nu-l divulgăm, dar îl ţinem oricînd la dispoziţia autorităţilor — instalaţia prin care maşina îşi „recunoaşte" victimele este relativ simplă, fără nimic nou faţă de un computer, singura ei originalitate stînd în gradul înalt de miniaturizare. Este vorba de cel mai simplu sistem binar: instalaţia înregistrează, din cele 525 linii de lumină ale unui televizor, cîte sînt ocupate şi cîte libere: mai precis, cîte puncte de-a lungul fiecărei linii sînt luminoase şi cîte întunecate şi în ce ordine. Recunoaşterea unui chip sau a unui obiect — care la om se produce prin intuiţie — are loc în cazul maşinii printr-o evidenţă matematică de ordinul milioanelor, o combinaţie nesfîrşită de zero şi unu, punct întunecat şi punct luminat, care exclude orice greşeală.

— Singura parte realmente inovatoare a maşinii — ne-a declarat consultantul ştiinţific — este economia de combustibil, energia uriaşă pe care o împrumută de la undele

ultrascurte; undele joacă rolul unui soi de „cablu” pe care maşina se ataşează ca roţile unui funicular. Nu e nimic nou în faptul că undele orientează mica maşină: noutatea stă doar în forţa motrice. Este prima oară că undele radio sînt folosite nu numai pentru comenzi, ci chiar ca sursă de energie.

Imediat ce demonstraţia s-a terminat, dl. Duff Rines a distrus în faţa trimişilor staţia experimentală de televiziune, a luat arma cu d-sa şi s-a suit într-un mic avion Bonanza care îl aştepta.

Întorcîndu-se la maşina lor, trimişii revistei au găsit-o în pană. Au trebuit să meargă două ore pe jos, pînă la o şosea laterală unde au folosit autostopul. Abia după trei ore au putut informa telefonic F.B.I. Un inspector de serviciu, plictisit că a fost trezit, i-a trimis la plimbare, spunînd că s-a săturat de inventatorii nebuni.

Abia la cinci ore după dispariţia lui Rines, autorităţile au luat chestiunea în serios. E foarte puţin probabil să i se mai dea de urmă. Chiar presupunînd că autorităţile europene ne vor da întreg concursul, ce siguranţă putem avea că inventatorul nu s-a refugiat — cu nevasta şi cei doi copii — pe alt continent?

Rămîne deschisă mai ales următoarea problemă: CUI i-a vîndut Duff Rines maşina sa? Care este „familia extrem de bogată" pe care a pomenit-o?

Reporterul nostru, Bernie Goldberg, l-a întrebat pe şleau:

— Ce garanţii aveţi că maşina dumneavoastră nu va fi folosită în scopuri criminale?

Rines — un om mărunt, chel, cu ochi cafenii mici şi extrem de inteligenţi — a dat textual următorul răspuns:

— M-am informat bine înainte de a-mi vinde maşina. Am vrut să fiu sigur că familia în chestiune nu va folosi arma mea decît cel mult o singură dată, iar în acea unică ocazie într-un scop justificat, umanitar, care să nu contravină legilor obişnuite ale aspiraţiilor umane.

— Ceea ce spuneţi e cam nebulos, a replicat reporterul.

— Să vă dau un exemplu. La ora actuală este menţinut prin teroare în temniţă membrul scăpătat al unei familii care este dintre cele mai bogate în jumătatea sudică a Africii — prinţul Mongo. Familia — care e depozitara unui uriaş tezaur de diamante rămas de pe vremea comerţului arab cu sclavii — l-a renegat pe tînărul prinţ, prea radical pentru tradiţiile ei. Dar, după cum se ştie, viaţa lui Abdulla Mongo e în primejdie:

în orice clipă, el poate fi răpus de dictatorul Mabangăi, o figură odioasă a secolului, denunţată de întreaga opinie publică mondială. Chiar dacă nu-şi iubeşte oaia neagră (sau albă? în orice caz oaia radicală), familia Mongo nu poate fi de acord cu executarea unui membru al ei. Dacă aş vinde maşina mea familiei Mongo, cu condiţia că o va folosi o singură dată, pentru lichidarea dictatorului Mabangăi, ar fi vorba oare de o nedreptate?

— Putem deci comunica cititorilor că aţi vîndut invenţia dumneavoastră unei familii africane?

— Nu. Am dat numai un exemplu. S-ar putea să fie vorba de o familie din Europa, Asia sau America de Sud.

— Nu cumva e vorba de o familie nord-americană? Ar fi oare imposibil să fie vorba de familia Kennedy, care la ora actuală s-ar putea să dispună de unele date diferite de cele ştiute pînă acum, cu privire la asasinările consecutive ale fraţilor Kennedy?

— V-am spus de la început că nu voi divulga cui mi-am vîndut maşina. Motivul este foarte simplu: arma mea nu numai că funcţionează fără greş, dar nu există pe lume vreo posibilitate — la stadiul actual al tehnicii — de a dovedi cine anume a tras, de unde etc. Cel puţin pentru cinci ani de acum încolo, proprietarul maşinii se bucură de impunitate. Şi am garanţii că el va şti să folosească maşina într-un scop conform cu codul moral al omului de pe stradă.

13.

În aerul încins al Aeroportului Principal Cemombe din Kilimbadjaja, domnul James Granville, măruntul şef al unei mărunte firme britanice de import-export aflată în pragul falimentului, se freca la ochi. Îl cunoştea pe Cemombe ca pe propriul său buzunar mic de la şort dar ceea ce îi auzeau acum urechile era de necrezut. Acelaşi om, acelaşi stil oratoric, dar cu totul altă politică, întoarsă cu picioarele în sus:

— Frate negru, urla Cemombe în difuzor, eu atîta îţi spun: americanul să se ferească de mine, rusul să se ferească de mine, engezul să se dea la o parte din calea mea, chinezul să stea la orezul lui, iar babele care vorbesc despre nu ştiu ce lume, zisă lumea a treia, să tacă mai bine, pentru că eu, Cemombe, nu mă pot lăsa

numărat, fie din lumea întîi, a doua sau a douăzeci şi şaptea, pentru că eu am o inimă la fel de vie ca a ta, frate negru, care bate la fel ca a ta, şi ce spune ea?

— Spune că o să facem praf toţi duşmanii şi vînduţii! îl completă la iuţeală un ascultător cu gura pînă la urechi, unul ale cărui foale pulmonare ţineau loc de orice difuzor.

— Nu, urlă Cemombe în mijlocul aplauzelor, noi sîntem blînzi, noi nu facem praf pe nimeni pînă nu ne scoate din răbdări! Noi vrem pacea, mai ales pe dinăuntru! Mabanghezul

n-are alt frate mai bun decît mabanghezul! Dacă sîntem fraţi între noi, pămîntul o să fie orbit de o strălucire mai mare decît a Soarelui!

În mijlocul uraletor automate, existau cel puţin cinci sute de minţi treze, care-şi dădeau seama că se petrece ceva. Cemombe vorbea de zece minute despre bunătate, pace cu toată lumea, blîndeţe şi unitate internă: avea oare de gînd să păşească pe drumul unei amnistii?

Îi mai perpeli vreo cinci minute cu fraze generale şi obscure, după care atacă subiectul în plină viteză:

— Frate, zise el, eu şi cu tine vorbim unul cu altul ochi în ochi şi cu mîna pe inimă. Tu, fratele meu, mă întrebi: Da, Cemombe, da, domnule preşedinte, da, Jerry dragă, e frumos tot ce-mi cînţi tu acum, însă ce facem cu zecile şi sutele de oameni închişi la Piccadilly Circus şi prin alte închisori?

Pe aeroport zgomotul aclamaţiilor scăzu. Lipsiţi de instrucţiuni, cîţiva membri ai Ligii aplaudară mecanic cuvîntul închisori şi se răzgîndiră iute, privind stînjeniţi în jur.

— Iar eu, urmă Cemombe, îţi răspund: Frate mabanghez, am fost pe la prietenii mei de peste hotare şi acolo am aflat cu uimire şi ruşine, da, cu uimire şi ruşine, că eu, Cemombe, tot n-am aflat tot ce se petrece în ţara mea! Acolo, în alte ţări, mi-am dat seama, da, mi-am dat seama că în fiecare noapte mii de fraţi mabanghezi îşi spun, înainte de culcare, „ah, de-ar şti Cemombe ce se petrece la noi în sat, de-ar şti ce e la noi în orăşel!”, acolo mi-am dat seama că eu nu voi putea să conduc bine această ţară decît atunci cînd mă voi îmbrăca în zdrenţele voastre şi voi colinda toate locurile travestit în cerşetor, pentru că altfel fraţii mei nu-mi spun ce se petrece în ţara pe care o prezidez, mă voi îmbrăca în cerşetor şi voi încasa toate loviturile şi voi prinde toate molimile...

— Cemombe, nu te lăsăm! începură să ţipe cîţiva bărbaţi din masa neorganizată.

— Nu-ţi dăm voie să te îmbraci în cerşetor şi să prinzi molimi!

— Părinte şi frate mare, nu te lăsăm să-ţi rişti pielea!

— Întreabă-ne pe noi şi-ţi spunem tot ce vrei!

Cemombe adoptă un aer mîhnit, se mai asigură cu o privire furişă că toate camerele de televiziune sînt închise şi urmă:

— Am aflat, indiferent pe ce cale, că sînt închişi sute de

oameni. Răspunsul meu nu poate fi decît unul singur! Răspunsul meu îl ştiţi cu toţii! Răspunsul meu îl puteţi striga şi voi în locul meu!...

Pauză.

Nu se auzi nici o silabă.

Răspunsul lui Cemombe era imprevizibil ca întotdeauna: nici cei mai naivi mabanghezi nu se hazardară să-l dea în locul lui.

— Răspunsul meu, răspunsul nostru, fraţi mabanghezi, e unul singur: Cine oare stă închis? E oare un frate? E oare un om de culoarea pielii mele? Da? Dacă da, atunci dă-i drumul! Dă-i drumul imediat!

— Cemombe, nu le da drumul! interveniră cîţiva membri ai Ligii, care aveau micile lor socoteli personale.

— Cemombe, eşti prea bun!

— Eşti prea mărinimos.

— Ai suflet prea mare, prea generos, de aur!

— Dă-le drumul! urlă Cemombe. Pentru că sînt fraţii noştri. Fratele să nu ridice mîna asupra fratelui! Asta i-am spus marelui meu prieten şi colaborator, marii inimi de aur a vicepreşedintelui meu, Samson Tsonga.

— Trăiască Samson Tsonga! strigară nenumărate voci.

Cemombe îşi spuse că principiul lui oratoric favorit — a pune ascultătorii să-i completeze cuvîntarea — nu poate funcţiona bine într-o zi atît de plină de cotituri neprevăzute. Era mai potrivit să îndiguiască colaborarea lor sonoră la DA şi NU: să le pună întrebări extrem de simple, la care răspunsul nu putea fi decît unanim, să nu le ceară eforturi prea mari.

— L-am întrebat pe iubitul meu colaborator şi vă întreb acum pe voi şi vă rog să-mi răspundeţi: sîntem noi mabanghezi?

Asta era simplu.

— DAAA! urlară în acelaşi timp cîteva mii de piepturi.

— Sîntem noi răi, bezmetici, antropofagi şi barbari, aşa cum vor să ne prezinte propagandiştii duşmani?

— NUUU! urlară conştiincios toţi plămînii de pe aeroport. Urlau şi unii albi, găsind că-i mai prudent.

— Sîntem noi buni, drepţi şi blînzi?

Membrii cei mai lucizi al Ligii aveau unele îndoieli, dar pricepuseră şi ei că mecanismul este să strigi întîi da, pe urmă nu, şi iar da, şi nu şi da şi asa mereu, la infinit:

— DAAA!

După vreo zece DA şi NU, concluzia lui Cemombe părea

evidentă ca adevărul zilei, ca lumina Soarelui însuşi:

— Tot ce e frate să iasă din închisoare! Fratele să nu ridice mîna asupra fratelui! Dar fratele meu Samson...

— Trăiască Samson!

— ... răposatul meu frate Samson s-a opus.

Pe aeroport se înstăpîni din nou o linişte adîncă. Era vorba de sînge, de evenimente, de cotituri. Un rătăcit mai strigă o dată „Trăiască Samson!" şi imediat înlemni.

— S-a opus, deşi l-am rugat: Frate Samson, o să ne pară rău la amîndoi! Fii atent, Samsoane, ce faci!

— Jos Samson! se hazardă timid o voce.

— Fii atent, urmă Cemombe, dar regretatul meu Samson mă iubea prea mult...

— Trăiască amintirea lui Samson! strigă un membru superior al Ligii, avînd convingerea că de data asta a nimerit-o bine.

— Aflînd deci de numeroasele întemniţări, l-am rugat pe Samson Tsonga să dea drumul din închisori tuturor mabanghezilor adevăraţi. Iar el mi-a spus: Frate Cemombe, ăştia vor să facă o bandă, o să-i spună partid, atunci cînd toată strălucirea sufletului mabanghez s-a adunat în marea şi sfînta noastră Ligă anticomunistă. Iar eu i-am răspuns: n-au decît!

Un corespondent american îşi scuipă ţigara şi se repezi spre boxa telefonică. După zece paşi se răzgîndi: pînă nu-l vede pe Cemombe dînd drumul întemniţaţilor, e mai sigur să nu transmită: cine ştie ce efect oratoric mai scoate şi anulează tot ce-a spus pînă atunci.

— Să vină afară din întunericul celulei la lumina soarelui, urmă Cemombe, şi să pună scopurile lor întunecate, pregătite în laboratoarele Moscovei şi Pekingului, lîngă scopurile noastre blînde, înţelepte, izvorîte din datinile şi sufletul mare al mabanghezului, fiul unui popor ce n-are seamăn pe lume şi care a uluit universul!

De data asta se alarmă şi Mary-Lou, cît nu se pricepea ea la politică. Dacă Jerry voia să

legalizeze partidul radical — partid bănuit de marxism, mă rog tot un fel de comunişti, din aceia care vor să naţionalizeze totul, femeile şi mai ales minele — atunci acţiunile R.A.A.-uiui şi în general toate investiţiile străine scădeau brusc. Dar Jerry era deştept, probabil că n-avea încotro, se întîmplase ceva: vedea ea asta de pe figura lui. Era blînd, intonaţiile lui erau unse cu miere, era alt bărbat decît cel ce plecase de lîngă ea, cu totul îmbunat, şi Mary-Lou se întreba

alarmată dacă nu cumva îl lovise vreo boală sau, şi mai rău, dacă nu-l convertise vreuna din sectele religioase ce mişunau pe pământul african mai dese decît microbii.

— Samson a greşit, striga Cemombe, dar a greşit pentru că mă iubea! Samson a fost un mare om!

Pe scurt — pentru că, din fericire, nu sîntem supuşii statului Mabanga şi nu sîntem obligaţi să ascultăm cuvîntările interminabile ale blîndului Jerry — multiplul preşedinte îşi informă supuşii că răposatul vicepremier încercase, în lipsa lui, să-i execute pe opoziţionişti, în special pe prinţul Mongo — dar asta numai din loialitate faţă de el, Cemombe! — dar că adjunctul siguranţei statului, generalul Jonathan Gumma, încercînd să-l convingă că trebuie evitată vărsarea de sînge, îl împuşcase niţel, din greşeală — dar asta numai din loialitate pentru ordinele paşnice ale lui, ale lui Cemombe...

— La moarte cu Gumma! trecură imediat la iniţiativă cîţiva membrii ai Ligii.

Cemombe tăcu, apoi — în mijlocul ţipetelor care cereau cu o intensitate nemaipomenită moartea lui Gumma — făcu un gest cum nu se mai pomenise în Mabanga şi poate nici pe întregul continent african: acolo în capul scărilor care duceau la avion, îşi scoase pălăria de pai alb cu bandă albastră, îşi plecă fruntea cu tîmple albe şi, în văzul mulţimii, începu să plîngă.

În pauza de uluire ce urmă, se auzi o împuşcătură.

14.

Cemombe privi uluit în jur, ştergîndu-şi lacrimile.

La spatele lui, în uşa avionului, băgîndu-şi revolverul la loc în teacă, generalul Mxiga

surîse cu un aer jenat, luă un al doilea difuzor şi strigă:

— Excelenţa Sa domnul preşedinte Jeremiah Cemombe a rugat ca această ceremonie să nu fie transmisă la televiziune.

De la locul înalt unde se afla — pe o platformă de lemn — un negru ajutor de operator, strîngîndu-şi cu dreapta mîna stîngă împuşcată, ţipă cît putea de tare:

— Vă rog să mă scuzaţi, n-am fost atent. Camera nu funcţionează. O învîrteam numai aşa, voiam să învăţ meseria în lipsa şefului, scuzele mele...

— Nu face nimic, dragu! meu, strigă blînd Mxiga. Du-te la

cortul ăla de colo, să te panseze.

După micul incident, lui Cemombe îi venea greu să-şi reînceapă plînsul. Oricum, benzedrina făcuse minuni: îi excitase nu numai mintea, ci şi sentimentele: se simţea bun, sincer bun.

— Frate mabanghez, spuse el plecîndu-şi din nou fruntea şi refăcînd poziţiea în care îl găsiseră lacrimile, de ce să ceri mereu moartea? N-a curs destul sînge? Generalul Jonathan Gumma va fi judecat în mod civilizat, va fi pedepsit: dar să ne străduim să nu mai irosim vieţi omeneşti! Destui dintre noi au pierit sub gloanţele regimului colonial: Anglia regretă azi acest trecut, ne-a acordat independenţa, nu mai are rost să răscolim trecutul şi nu mai are rost să vărsăm sînge... Calea noastră este calea legii, calea democraţiei, calea păcii, calea omeniei, calea opusă forţei, calea proceselor cu maximum de dovezi şi minimum de ingerinţe, cu minimum de complicaţii şi maximum de clemenţă...

Majoritatea auditorului nu ştia ce înseamnă ingerinţe, iar clemenţă, după bănuielile unora, era un fel de cleşte pentru stors mărturisiri.

— Trăiască procesul lui Gumma! se auzi un ţipăt stingher, dar Cemombe nu-l luă în seamă şi coborî încet treptele din dreptul avionului.

Sub soarele arzător, îşi aruncă pălăria în mulţime (disputa pentru păstrarea suvenirului nu făcu decît trei victime, răni cu totul superficiale), îmbrăţişă pe unul din dansatorii postaţi în faţa avionului, bătu scurt cîteva măsuri de tam-tam, apoi dezlănţui marea ceremonie a săruturilor: nu le mai doza pe grade, îi săruta pe toţi de cîte trei ori, pe amîndoi obrajii şi, pe lîngă copilul pregătit special şi dezinfectat de trei ori în vederea acestui eveniment, mai sărută, dincolo de program, încă trei.

A venit vremea să spunem, spre sfîrşitul acestei povestiri (dacă cititorul nu cumva a dedus asta prin propriile sale forţe de raţionament), a venit vremea să precizăm că Cemombe era mult mai puţin iubit decît s-ar fi

putut crede din urmărirea ceremoniilor oficiale. Oricît de primitivi i-ar fi crezut pe supuşii săi, aceştia ştiau două sau trei fapte simple: că trăiesc într-o sărăcie la fel de mare ca pe vremea englezilor, că orişicine crîcneşte dă de bucluc şi că e imposibil ca toată Africa să fie plină de bandiţi şi de ţări trădătoare şi ca numai politica părintelui Cemombe să fie neprihănită, mai presus de

cea a întregii lumi. Toate astea mabanghezii le ştiau, sau măcar le simţeau, dar gîndeau că n-au ce face.

Însă, în ziua acelei veniri la aeroport, Cemombe a fost un om cu adevărat iubit.

A fost iubit cu sinceritate.

S-a suit la tribuna oficială şi — la cererea mulţimii, pentru prim oară în decursul unei ceremonii de stat — a cîntat la banjo.

Tot aeroportul a intrat în delir şi cîţiva oameni au început să-şi rupă hainele de pe ei în momentul cînd preşedintele — cedînd insistenţelor mulţimii şi aruncînd ochiade spre baldachinul în care se afla alba doamnă Cemombe — a început să cînte (voce, banjo şi smuciri de şale) „Hello, Mary-Lou!”

Dar, ca de obicei, instigatorii şi-au găsit să strice ziua. Cîteva voci au lansat o idee, reluată apoi în cor:

— Părinte, adu-i aici pe cei închişi la Piccailly! Să-i vedem şi noi, să vedem împăcarea, să vedem cum le dai drumul!

Îngrijorat, generalul Mxiga s-a apropiat de preşedinte şi arătînd cu degetul spre banjo — ca gloata să creadă că era vorba de muzică — a acoperit microfonul cu palma stîngă şi a şoptit:

— Ce facem, Sir? Le dăm drumul? Ar fi imprudent: va fi pe urmă foarte greu să-i mai găsim ca să-i băgăm la loc.

— Fără discuţie, a răspuns Cemombe zîmbind larg, ca şi cînd ar fi fost vorba de un cîntec. Ţi-am spus: e vorba numai să cîştigăm timp, pînă îmi adun informaţii despre o armă nouă.

— Dacă mi-aţi spune despre ce e vorba, serviciile noastre...

Cemombe îi întoarse spatele. Nu voia ca generalul să cunoască singurul lucru de pe lume de care se temea... Vor trece cîteva zile, va avea timp să verifice, va constata probabil că fusese vreo exagerare gazetărească, iar dacă faptul e exact, dacă maşina aceea a încăput în mîinile familiei Mongo, se va face luntre şi punte să se aibă bine cu membrii-cheie ai familiei, pînă are maşina sub controlul său personal.

— Sir, îi şopteşte Mxiga la ureche, ce facem? Cererile devin insistente.

Cemombe îşi desface brusc braţele şi din aceeiaşi mişcare îi dă banjo-ul. Generalul îl ia încurcat şi îl predă unui aghiotant.

— Frate negru! ţipă Cemombe în microfon. Mi-ai cerut să-ţi spun adevărul, şi ţi l-am spus. Mi-ai cerut să cînt, şi am cîntat. Mi-ai cerut să-l dau pe Gumma în mîinile justiţiei şi l-am dat. Acum îmi ceri să-i eliberez pe opoziţionişti, şi o să-i eliberez!

O explozie de urale salută ştirea.

— Şi ştii de ce o să le dau drumul?

— Pentru că eşti mare!

— Pentru că eşti bun!

— Pentru că eşti curajos!

Cemombe înlătură cu dosul mîinii o jumătate de duzină de explicaţii subtile şi spune hotărît:

— O să le dau drumul din motive politice. Ce spun calomniatorii mei din străinătate?

— Mint!

— Linişte, zice Cemombe. Ei spun că eu, Cemombe, aş avea nevoie de opoziţie ca să am pe cine da vina. Dacă berea se scumpeşte, opoziţia e de vină, că ne-a făcut greutăţi. Dacă recolta a fost slabă, radicalii sînt de vină.

— Ei sînt de vină! ţipă un partizan aprins.

Cemombe ignoră întreruperea.

— Dar eu, Cemombe, n-am nevoie de ţapi ispăşitori! Eu sînt un om politic! Eu îmi dau seama! Cînd lucrurile merg prost, sînt unii care cred: ei, dacă în locul lui Cemombe ar fi radicalii, berea nu s-ar fi scumpit!

— Jos radicalii! începură să ţipe partizanii Ligii.

— Nu le da drumul, Cemombe, te rugăm noi, nu le da drumul!

— Ba o să le dau drumul! strigă Cemombe. Chiar voi m-aţi rugat adineauri. O să le dau!

— Ba nu le da!

Cotind mulţimea spre starea de amestec şi nehotărîre pe care şi-o dorise, Cemombe privi ceasul Paul Garnier extraplat de pe mîna sa dreaptă (brăţară de aur şi o piatră preţioasă pe locul orei 12):

— La ora asta poate e prea tîrziu să le dăm drumul. Să terminăm o dată cu graba, cu vărsările de sînge pripite; cu graţierile nechibzuite! Eu nu pot porunci justiţiei! Eu nu

sînt decît preşedinte într-un aparat vast şi democratic! Eu voi propune eliberarea lor, iar aparatul de justiţie, treptat-treptat, pe căile legale, va face formele necesare!

Mxiga oftă uşurat şi îşi şterse sudoarea de pe ceafă. Un semn scurt al mîinii sale drepte, şi găliganii cu căşti albe începură să croiască în dreapta şi în stînga, cu mici bastonaşe de cauciuc, pe admiratorii entuziaşti ai lui Cemombe, pentru a-i deschide drum preşedintelui în persoană.

Ofiţerii companiei de onoare, părăsită fără a fi fost trecută în revistă, se priveau uluiţi.

La braţul preşedintelui, ameţită mai mult de evenimente decît de gin, doamna Mary-Lou se întreba în cît timp va reuşi să afle ce s-a întîmplat cu soţul ei şi de unde-i vine bunătatea.

Fusese o zi de neuitat, şi care n-avea să se repete.

15.

Între Kilimbadjaja şi locul unde se încheie povestirea noastră este o distanţă de 7 534 de mile pe calea aerului sau, dacă doriţi un echivalent ceva mai european, peste 12 300 de kilometri.

Era o noapte amărîtă de toamnă, una din nopţile care te fac să te gîndeşti la cîinii fără adăpost. Cînd în Mabanga e „anotimpul sinuciderii”, octombrie, luna cea mai călduroasă a anului, luna cînd europenii exasperaţi aşteaptă căderea dezrobitoare a ploilor şi pînă şi negrilor le vine să-şi ia lumea în cap de arşiţă! la New York — cetate severă a muncii, fumurie şi înfumurată, în care zona distractivă a Broadway-ului e mai curînd o oază de fantezie într-un oraş de oameni ocupaţi şi încordaţi — East River-ul, marele fluviu ce desparte Manhattan de Brooklyn, e învăluit de ceţuri.

Pe un „ferry”, unul din acele bacuri cu abur uitate de lume şi sortite unei rapide dispariţii, rămase fără mare clientelă de cînd au apărut marile poduri peste fluviu, doi tineri stăteau într-o poziţie nepermisă, cu îndărăturile solid proptite pe podea şi cu picioarele spînzurate în aer, deasupra fluviului răcoros.

— Şi ce-o să faci acum? întreba cel mai mărunt dintre ei.

Celălalt, un atlet blond cu falcă pătrată şi nas lătăreţ care păstra urmele unor meciuri de box, dădu din umeri:

— Oi găsi eu...

— Dacă vrei, am nişte hîrtioare verzi...

— Fugi de aici, păstrează-ţi dolarii, tu ai copii! Eu măcar nu-s căsătorit. Plec un an-doi, pînă trece furia bătrînului Floyd.

— Eu tot nu înţeleg de ce a aşteptat Floyd o lună pînă să te concedieze.

— Ţi-am spus, nu-l lăsa F.B.I.-ul. Eram sub anchetă, dar n-aveau motiv să mă aresteze. Dacă Floyd mă concedia, aş fi plecat. Ei însă voiau să mă ancheteze: îi ştii pe ăştia, le intrase în cap ideea că există un profesor Rines sau că, în orice caz, există pe undeva un proiect, că altfel nu mi-ar fi venit ideea.

Celălalt începu să rîdă, deşi era necăjit:

— Nu-mi vine să cred. Au şi ei oameni cu carte, nu pot să creadă aşa, orice...

Privirile atletului blond părăsiră brusc peisajul apei.

— Eşti copil! Eu cunosc mai bine negoţul ăsta! A existat un oarecare Adamski, un american obişnuit, ca tine sau ca mine, numai că i-a venit o toană, a descris întîlnirea lui cu echipajul unei farfurii zburătoare. Era autor ştiinţifico-fantastic. A reprodus în cartea lui şi o fotografie de venusian: a murit sărac, în condiţii ciudate, ca să nu zic fantastice, dar — şi aici începe partea fantastică — a fost înmormîntat cu onoruri militare la Arlington, chiar la Arlington, unde n-au loc decît mărimile de prim rang...

— Kennedy sînt înmormîntaţi tot la Arlington, nu?

— Da, confirmă scurt atletul, dînd de înţeles că nu vrea să mai audă numele de Kennedy.

Se lăsau legănaţi de mersul domol al ferry-boat-ului, iar atletul, bine dispus — sau vrînd să se arate bine dispus — începu, să fredoneze încet un blues negru.

— Şi ia spune, Bernie — reluă bărbatul mai mărunt ce-ţi veni aşa, din senin?

Atletul blond îşi ridică gulerul raglanului — îl pătrunsese răcoarea apei şi era în capul gol, venise pînă aici cu maşina.

— De ce taci, Bernie? Mie poţi să-mi spui. Ce ţi-a venit?

Blondul încetă să cînte, încercă să fluiere, apoi se plictisi şi de sportul acesta.

— Mi-e scîrbă, spuse el, înţelegi, Mike? mi-e scîrbă!

— La ce te referi? întrebă iute măruntul. La afacerea Kennedy, nu?

Blondul nu răspunse.

— Ai vrut să-l sperii... ai vrut să sperii pe cineva?

Blondul tăcu.

— Ai vrut să-l sperii pe el? întrebă Mike. Crezi că el e asasinul? Vreau să spun, crezi că el a montat toată afacerea?

— Nu contează ce cred eu, răspunse Bernie. Chestia nu se limitează la un singur om. Sînt mai mulţi.

— Dar dovezi n-ai.

— N-am, recunoscu Bernie. Aşa lucrează ăştia. Curăţă toate dovezile. O să rămînă o vorbă, în toată lumea: „Ca-n Texas!”

Mike scoase un pachet mare de ţigări „şapte minute” (erau numite aşa din cauza lungimii, care le asigura durata mare de funcţionare). Bernie îşi aprinse ţigara la adăpostului raglanului; ca şi cînd i-ar fi venit subit cheful de vorbă, se descărcă dintr-odată:

— Eram în tipografie şi mă plictiseam. Noi avem — vreau să zic aveam, că eu nu mai sînt acolo — aveam o tipografie veche, cu linotipuri. M-am aşezat de-a dreptul la linotip. Am tras-o dintr-odată: îmi zburau degetele, am bătut fără pauză şi fără greşeală, l-am dat maistrului plumbul şi i-am spus: „Scoţi reportajul meu şi bagi în loc reportajui ăsta!” S-a uitat la mine mirat: „Şeful ştie?”„Sigur că ştie! Nu vezi că e o bombă? Ţi-am dat-o în ultima clipă, ca să nu afle alţii!” E obişnuit cu mine, ştie că orice material aş scrie, tot bombă îl numesc: nici n-a mai citit, a vîrît toată salata în revistă. Ca ilustraţii am băgat cinci ecrane de televiziune pe care se aflau — singuri şi în prim-plan — Frank Sinatra, Johnson, şeful teroriştilor de la „Black Power”, Connie Francis şi guvernatorul Ronald Reagan. În loc de explicaţie, o simplă întrebare: „Cine vine la rînd?”

— Ştiu, oftă Mike, am văzut. Şi credeai că o să se sperie de atîta lucru? N-are toţi specialiştii în mînă?

— Am sperat că ziarele de prînz — revista urma să apară dimineaţa — o să reia bomba. Măcar cu semn de întrebare! Sînt vulpi prea bătrîne să creadă, dar m-am gîndit că o să-i momească măcar senzaţionalul: măcar o să se întrebe, în pagina întîi, dacă nu cumva un reporteraş a născocit o nouă „farfurie” superzburătoare. Cînd colo, efectul a fost de o mie de ori mai mare. Nici un ziar n-a publicat nici o

silabă: la opt dimineaţa m-au luat din pat doi gealaţi politicoşi. Mestecau gumă perfect sincronizaţi, tăcuţi, politicoşi şi eficienţi: n-au avut linişte pînă nu m-au adus în faţa lui Floyd. Bătrînul era cu spume la gură. Urla mereu că sînt concediat şi gealaţii începeau iar să întrebe de unde a pornit ideea şi dacă nu există vreun grăunte real.

Lăsară ferry-ul să se scurgă în tăcere pe apele întunecate, vreo cincizeci de metri. Sirena sună surd, cum suna de mult, de la naştere. Mike, pătruns de răcoare, se ridică şi intră în maşina de alături, un Ford station wagon, vechi de vreo trei ani. Fără vreun cuvînt, Bernie se sculă şi el şi se instală în locul şoferului: avea scaunul mult retras, ca să-i încapă statura masivă şi picioarele lungi, care contribuiau simţitor la cei 1,92 metri înălţime.

Maşina se strecură cu siguranţă deplină pînă în stradă şi o porni pe străzile „dormitorului", cum era poreclit Brooklyn-ul. Mike brunetul îşi urmărea prietenul cum conduce: din cînd în cînd apăsa şi el, inutil, în podeaua maşinii, simţind nevoia unei frîne.

— Bernie, zise el într-un tîrziu, ai făcut o prostie. Nu vreau să te mai amărăsc şi eu acum dar măcar să ştii pentru altădată. Ei au totul. Au şi averi, au şi dreptate. Istoria se scrie cum vor ei. Experţii tot ai lor sînt. Aşa a fost şi aşa o să fie. Nu ştiu dacă el a pus la cale crima aceea sau nu. Dar pentru un mărunţel ca tine, nu l-a durut capul nici măcar de cinci minute. Revista ta idioată cred că nici n-a ajuns în mîinile lui. S-au strîns cîţiva experţi, s-au sfătuit rapid şi au văzut că-i o barbă, că nici nu merită să-l înştiinţeze. Dar, ia spune, chestia aia cu Africa — Bongo sau Mingo — ce ţi-a venit s-o pui?

— Mongo, îl corectă Bernie cu un zîmbet. În acelaşi număr exista un articol despre viitorul ştiinţei în Africa. Era pomenită acolo şi situaţia din Mabanga, o întreagă încurcătură de maţe, cu sute de morţi şi un dictator idiot. Mongo e o familie din opoziţie. Zicea că vor încerca în curînd să-i facă seama unui satrap local, nu mai ţin minte care, un fel de Chombe.

Nevrînd să-şi încarce scrumiera maşinii, aruncă ţigara cu dexteritate pe fereastră. Începu să rîdă.

— Culmea e că ai noştri au luat ideea în serios. Au început să-şi pună savanţii la lucru. Au mers pînă acolo, încît mi-au promis şi mie un premiu, dacă le dau vreo soluţie tehnică.

Mike, care fumase mai încet, aruncă şi el mucul:

— Păi vezi, Bernie? Din toată ideea ta s-a ales un folos tot pentru ei. Tu eşti fără slujbă, iar ei, mîine, cine ştie, o să aibă la dispoziţie o armă nouă.

Bernie frînă brusc — erau la un stop — şi mîinile sale părăsiră volanul. Îl apucă pe celălalt de rever şi ochii verzi îi sticliră de mînie.

— Bine, Mike, ai dreptate! Am făcut o prostie! Dar n-o să-mi scoţi din cap că trebuia să fac ceva! A existat o crimă. Se mai produc crime. Trebuia să acţionez. Chit că o să vină pe urmă o sută de experţi să-i liniştească şi să-i explice că n-a fost nimic. Să-l doară capul din cauza unui mărunt ca mine, dacă nu cinci minute, atunci măcar un minut, dacă nu pe el, măcar pe altul. Poţi să ştii? Trebuia să fac ceva.

Mike tăcu. Stopul trecuse pe verde. Bernie smuci maşina înainte şi nu mai vorbi pînă la stopul următor.

— E o senzaţie, spuse el, o presimţire, dacă vrei, o superstiţie, o prejudecată, spune-i cum vrei, dar asta e: simt că un fapt, chiar greşit, chiar ilogic, dacă izvorăşte dintr-o nevoie, dintr-o... în sfîrşit nu se pierde în gol. Ceva, undeva rămîne.

Stopul trecu pe verde şi maşina se pierdu în aglomeraţia oraşului.

RAY BRADBURY
□□□□□□□□□□□□□□□□

Un **enthousiasmos** *cu totul special nu numai că salvează scrisul lui Bradbury de la kitsch-ul patetic, pe buza căruia se clatină uneori, dar îl şi duce spre înălţimi greu accesibile. Nimic din rigoarea speculaţiilor unor Asimov, Clarke, Larry Niven, Hal Clement şi alţi corifei ai hard-SF-ului, nu se regăseşte la el. În lumile lui Bradbury, care seamănă adesea cu micul orăşel Waukegan din Illinois, unde s-a născut scriitorul, totul e posibil, legile fizicii şi chiar cele ale logicii fiind ignorate. E prezentă, în schimb, o impecabilă logică a poeziei, a mişcării sentimentelor, o continuă presimţire a Timpului care curge, a Frumuseţii care moare. „Cosaşul" e o capodoperă care demonstrează că şi cu asemenea fragile unelte se poate ajunge pe crestele literaturii imaginarului.*

COSAŞUL

Drumul se termina dintr-o dată. Se lăsa în vale ca un drum obişnuit, printre povîrnişurile pietroase şi sterpe, printre stejarii aprinşi de toamnă, străbătînd apoi un lan mare de grîu, stingher în mijlocul sălbăticiei. Ajungea pînă în apropierea căsuţei albe care străjuia lanul şi pe urmă pur şi simplu dispărea, ca şi cum nu mai era nevoie de el.

Faptul nu avea prea mare însemnătate, pentru că tocmai se dusese şi ultimul strop de benzină. Drew Erickson frînă bătrîna maşină în dreptul unui stîlp şi rămase tăcut, privindu-şi fix mîinile mari şi aspre de fermier.

Fără să se mişte din locul în care zăcea, Molly spuse:

— Trebuie că am ales drumul greşit la răscrucea aia.

Drew dădu din cap.

Aproape la fel de albe ca faţa erau buzele lui Molly, singurul lucru uscat pe pielea brobonită de sudoare. Vocea îi era plată, inexpresivă.

— Drew, spuse ea, Drew, ce-o să facem acum?

Drew continuă să-şi privească mîinile. Mîini de fermier, mîini din care ferma dispăruse ca suflată de vîntul uscat şi flămînd, niciodată sătul de pămînt roditor.

Pe bancheta din spate copiii se treziră şi ieşiră din culcuşul de boarfe şi aşternuturi

prăfuite. Iţîndu-şi capetele peste spătar, începură:

— De ce ne-am oprit, Tata? Mergem acum să mîncăm, Tata? Tata, ne e foame tare. Putem să mîncăm acum, Tata?

Drew închise ochii. Îi făcea rău să-şi vadă mîinile.

Degetele lui Molly îi atinseră încheietura. Foarte uşor, abia simţit.

— Drew, poate ne-or da ceva de mîncare cei din casa de colo?

Gura îi era încercuită de o dîră albă.

— Milogeală, spuse aspru bărbatul. Nici unul de-ai noştri nu s-a milogit pînă acum. Şi nici unul n-o să facă asta vreodată.

Mîna lui Molly îl strînse de încheietură. Se întoarse şi-i văzu ochii. Văzu şi ochii lui Susie şi ai micului Drew, privindu-l întrebători. Încet, încrîncenarea care-i ţinea spatele şi gîtul drepte se duse. Trăsăturile i se muiară, faţa îi era acum goală şi amorfă ca un lucru bătucit prea mult şi prea tare. Coborî din maşină şi o luă pe cărăruie, spre casă. Avea un mers nesigur, de om căruia îi e rău sau nu vede bine.

Uşa era deschisă. Drew ciocăni de trei ori. Înăuntru nu era decît tăcerea şi o draperie albă, ondulînd în aerul stătut şi fierbinte.

Ştiuse încă înainte de a intra. Ştiuse că în casă era moartea.

Tăcerea din jur era tăcerea ei.

Trecu prin sufrageria mică şi curată, pe urmă ieşi într-un hol îngust. Nu se mai gîndea la nimic. Se gîndise prea destul. Acum se ducea spre bucătărie, de-a dreptul şi fără să întrebe, ca un animal.

Privi apoi printr-o uşă deschisă şi zări mortul.

Era bătrîn şi zăcea întins pe un pat alb şi curat. Nu murise de prea mult timp; oricum, nu de atît cît să i se şteargă ultima liniştită şi împăcată privire. Trebuie să fi ştiut că trage să moară, avusese timp să-şi pună hainele de îngropăciune — un costum negru, vechi, curăţat şi periat, cămaşă albă, curată, cravată neagră. De zidul de lîngă pat era rezemată o coasă. În mîini, bătrînul ţinea o tulpină de grîu, încă proaspătă. Grîu copt, cu spicul auriu şi încărcat.

Drew intră în dormitor umblînd cu grijă. Simţi că i se face frig. Îşi scoase pălăria prăfuită şi cu fundul spart şi se opri lîngă pat, cu privirea în pămînt.

Hîrtia era aşezată la vedere, pe perna de sub capul bătrînului. Era acolo ca să fie citită. Vreo dorinţă cu privire la înmormîntare, poate, sau

un mesaj pentru o rudă. Drew se încruntă asupra cuvintelor, murmurîndu-le cu buzele-i palide şi uscate.

Celui ce stă lîngă patul în care eu zac mort: Fiind cu mintea întreagă şi singur pe lume, precum mi-a fost sortit, eu, John Buhr, încredinţez şi las prin testament această fermă, cu

toate acareturile ei, omului ce va să vină. Numele şi obîrşia lui n-au nici o însemnătate, oricare ar fi ele. A lui e ferma şi al lui grîul; a lui coasa şi slujba hotărîtă ei. Nestînjenit să şi le însuşească, fără să întrebe şi fără să uite, că eu, John Buhr, sînt doar cel ce dă nu cel ce hărăzeşte. Am scris şi pecetluiesc cele de mai sus, în cea de-a treia zi a lui aprilie, 1938.

Semnat John Buhr. **Kyrie eléison!.**[1]

Drew se întoarse în sufragerie şi deschise uşa din faţă:

— Molly, vino înăuntru. Copii, voi rămîneţi în maşină.

Molly intră şi el o duse în dormitor. Se uită la testament, la coasă, la lanul de grîu unduind în vîntul fierbinte de dincolo de fereastră. Faţa albă i se aspri, îşi muşcă buzele şi il apucă strîns pe Drew:

— E prea frumos ca să fie adevărat. Trebuie să fie o şmecherie la mijloc.

— Norocul nostru se schimbă, asta-i tot, zise Drew. O, să avem de lucru, de mîncare şi ceva deasupra capetelor care să oprească ploaia.

Puse mîna pe coasă. Sclipea ca o semilună. Pe lamă erau gravate cuvinte: CINE MĂ MÎNUIEŞTE, LUMEA ORÎNDUIEŞTE.

Nu însemnau prea mult pentru el, în clipa aceea.

— Drew, zise Molly privind cu atenţie mîinile încleştate ale bătrînului, de ce-o fi strîngînd aşa de tare între degete tulpina asta de grîu?

Chiar atunci tăcerea grea fu spartă de zgomotul copiilor care se căţărau în tindă.

Molly simţi că i se taie respiraţia.

Se instalară în casă. Pe bătrîn îl îngropară pe un deal, rostind cîteva cuvinte pentru odihna sufletului, apoi coborîră şi făcură curăţenie prin casă, descărcară lucrurile din maşină şi mîncară ceva, pentru că acum aveau hrană, era destulă în bucătărie. Trei zile n-au făcut altceva decît să aranjeze casa, să privească pămînturile şi să stea tolăniţi în paturile moi, uitîndu-se unul la celălalt, uimiţi de ceea ce se întîmpla cu ei.

[1] Kyrie-eleison! - Doamne miluieşte! (în limba greacă).

Stomacurile lor erau acum pline şi se găsea, chiar şi cîte o ţigară pe care Drew să o fumeze seara.

În spatele casei era un grajd mic şi în grajd un taur şi trei vaci; mai era şi o pivniţă sub nişte copaci stufoşi care ţineau

răcoare. Înăuntru se lăfăiau hălci mari de carne de vită, de porc şi de oaie, destul pentru a hrăni un an, doi, poate trei, o familie de cinci ori cît a lor. Tot acolo se aflau un putinei şi o ladă de brînză şi vase mari, de metal, pentru lapte.

În dimineaţa celei de-a patra zile, Drew Erickson stătea în pat, uitîndu-se la coasă şi spunîndu-şi că e timpul să înceapă munca, pentru că erau destule grîne coapte în lanul cel mare; le văzuse cu ochii lui şi nu mai voia să trîndăvească. Trei zile de odihnă sînt de-ajuns pentru orice bărbat. Aşa că se sculă o dată cu prima boare proaspătă a zorilor, luă coasa şi pătrunse în lan. O ridică şi apoi o năpusti peste tulpini.

Era un lan cu adevărat mare prea mare pentru un singur om şi totuşi un om singur îl avusese în grijă.

La sfîrşitul primei zile de muncă, se întoarse cu coasa pe umăr şi cu o expresie de mirare întipărită pe faţă. Grîul ăsta era de un soi cum nu mai văzuse niciodată. Se cocea numai în mănunchiuri răzleţe, răspîndite printre cele încă verzi. Grîul obişnuit n-ar fi putut face asta. Nu-i spuse lui Molly. Nu-i spuse nici alte lucruri în legătură cu ogorul. Cum ar fi de pildă că grîul putrezea în cîteva ore după ce-l culca la pămînt. Nici pe asta nu putea s-o facă vreun soi de grîu. Prea îngrijorat însă nu era, la urma urmei aveau mîncare din belşug.

În dimineaţa următoare, grîul pe care îl lăsase retezat, putrezind, renăscuse în lăstare verzi, cu rădăcinile micuţe.

Drew Erickson îşi frecă bărbia, mirîndu-se ce şi de ce şi cum acţiona în felul acesta şi cam ce folos ar avea el — că de vîndut nu putea să-l vîndă. În aceeaşi zi făcu un drum pînă pe dealul unde îl înmormîntaseră pe moşneag, mînat de speranţa tulbure că s-ar putea să-i vină vreo idee în privinţa lanului de grîu.

Privind în vale văzu cît de mult pămînt stăpînea.

Ogorul se întindea trei mile în direcţia munţilor şi era lat cam de doi acri, părţi din el

fiind abia încolţite, altele aurii, altele verzi, altele proaspăt cosite de mîna lui. Bătrînul n-avea nimic de spus despre toate astea; faţa îi era acoperită de noroi şi pietre. În jurul mormîntului domneau soarele şi vîntul şi tăcerea. Aşa că Drew coborî şi se apucă din nou să mînuiască coasă, curios şi oarecum încîntat, pentru că treaba părea importantă. Nu ştia exact pentru ce, dar era. Foarte, foarte importantă.

Grîul nu putea fi lăsat necosit. Erau mereu parcele noi care

se coceau şi el făcea tot felul de presupuneri, vorbind de unul singur:

— Dacă cosesc grîul pentru următorii zece ani îndată ce s-a copt, nu cred c-ajung să trec de două ori prin acelaşi loc. Aşa-i de mare cîmpul ăsta blestemat.

Clătină din cap.

— Grîul ăsta se coace tocmai aşa. Niciodată atît de mult încît să nu-l pot da gata într-o zi. Nu rămîn decît tulpinile verzi. Şi în dimineaţa următoare cu siguranţă s-a copt altă parcelă...

Mare prostie să cosească la grîu de vreme ce putrezea de cum cădea pe pămînt.

Spre sfîrşitul săptămînii se hotărî s-o lase baltă cîteva zile.

Rămase în pat pînă tîrziu ascultînd tăcerea din casă, care nu mai era tăcerea morţii ci a lucrurilor îndestulate şi fericite.

Se sculă, se îmbrăcă şi îşi luă tacticos dejunul. Nu se duse la lucru. Mulse vacile, fumă o ţigară stînd pe prispă, se plimbă puţin prin curtea din spate, pe urmă se întoarse înăuntru şi o întrebă pe Molly ce ar mai fi de făcut.

— Mulge vacile.

— A, da, zise el şi plecă din nou. Găsi vacile aşteptînd pline de lapte, le mulse şi puse vasele cu lapte în pivniţă dar tot timpul fu cu gîndul la altele. Grîul. Coasa.

Toată dimineaţa stătu pe prispă, răsucind ţigări. Construi o corăbioară pentru micul Drew şi una pentru Susie, pe urmă bătu nişte lapte în putinei, făcîndu-l unt, dar cuiul arzător şi dureros nu-i ieşea din minte cu nici un chip. Nu-i fu foame la prînz. Stătea şi se uita la grîul fremătînd, vălurînd, îndoindu-se sub vînt. Şi se îndoiră şi braţele lui, cum stătea, liniştit, cu ele pe genunchi, iar degetele se crispară, apucînd aerul, cuprinse de furnicături. Podul palmelor îl mînca şi îl ardea. Se ridică şi-şi şterse mîinile de pantaloni, se aşeză şi încercă să răsucească altă ţigară, îl apucară furiile şi arucă totul cît colo. Se simţea ca şi cum i-ar fi fost retezat un al treilea braţ, ca şi cum ar fi pierdut ceva din

sine. Ceva ce avea de-a face cu braţele şi cu mîinile lui.

Se auzea vîntul susurînd în grîu. Pînă la ora unu intră şi ieşi din casă, încurcînd locul degeaba, gîndindu-se la săpături şi şanţuri pentru irigaţii şi ajungînd învariabil la ce copt şi frumos era grîul, tînjind parcă să fie retezat.

— Pe toţi dracii!

Se duse întins în dormitor şi luă coasa din cui. Rămase aşa, tinînd-o în mîjni. Îi era bine. Mîinile încetară să-l mai mănînce.

Capul nu-l mai durea. Cel de-al treilea braţ era la locul lui. Era din nou un om întreg.

Instinct. Ilogic ca un fulger, lovind fără să ardă. În fiecare zi grîul trebuia cosit. Trebuia. De ce? Uite-aşa. Zîmbi coasei din mîinile sale mari. Se duse apoi în lanul aşteptînd pîrguit şi se puse pe treabă. Se suspecta a fi oleacă ţicnit.

La urma urmei e un ogor ca oricare altul, nu-i aşa? Aproape.

Ca nişte cai blînzi alergau zilele. Munca era acum pentru Drew Erickson ca o durere răscolitoare, ca foamea, ca dorinţa. Lucruri care prinseseră rădăcini în mintea lui.

Odată, la amiază, Susie şi micul Drew se hilzeau, jucîndu-se cu coasa, în vreme ce tatăl lor prînzea în bucătărie. Auzindu-i, se ridică, veni la ei şi le-o luă din mîini fără un cuvînt. Se uită lung la copii şi de-atunci ţinu coasa încuiată în timpul cît n-o folosea.

Cosea în fiecare zi.

Sus, jos. Sus, jos şi de-a curmezişul. Iarăşi, sus şi jos şi de-a curmezişul. Retezînd. Sus. Jos.

Sus.

Gîndeşte-te la moşneag şi la tulpina din mîinile lui încleştate.

Jos.

Gîndeşte-te la pămîntul ăsta sălbatic, cu grîu crescînd pe el.

Sus.

Gîndeşte-te la felul ciudat în care se coace grîul din lanul ăsta

Jos.

Gîndeşte-te...

Grîul se învolbură în jurul gleznelor lui ca un val galben. Cerul se înnegri.

Drew Erickson scăpă coasa şi se frînse ţinîndu-se de piept, cu ochii holbaţi.

Totul se învîrtea în jurul lui.

— Am omorît pe cineva! Icni sugrumat, căzînd în genunchi în grîu. Am omorît mulţi...

Cerul se dădu peste cap, ca în căluşeii albaştri de la bîlciul din Kansas. Dar aici nu se auzea muzică. Numai un bîzîit strident în urechi.

Milly şedea la masă şi curăţa cartofi cînd Drew năvăli în bucătărie, tîrînd coasa după el.

— Molly!

O privea cu ochii înotînd în lacrimi cum stătea cu mîinile, căzute, aşteptîndu-l să zică ceva.

— Împachetează lucrurile, spuse privind în podea.

— De ce?

— Plecăm.

— Plecăm?

— Bătrînul ăla. Ştii ce făcea el aici? E vorba de grîu, Molly, de grîu şi de coasă. De fiecare dată cînd retezi un snop, mor o mulţime de oameni. Îi retezi de la mijloc şi...

Molly se ridică, puse cuţitul jos, dădu cartofii la o parte şi spuse înţelegătoare:

— Am bătut drumuri lungi şi de-abia în ultima lună am mîncat mai bine, ai muncit mult şi eşti obosit...

— Aud voci, voci triste, acolo, în grîu. Rugîndu-mă să nu-i ucid!

— Drew!

Părea că n-o aude.

— Grîul creşte anapoda, bezmetic, ca un lucru blestemat... Nu ţi-am spus pînă acum. Dar aşa e.

Ea îl privi lung. Ochii ei erau doar gheaţă albastră şi nimic altceva.

— Crezi că sînt nebun... O, Doamne, Molly, ajută-mă, adineauri mi-am ucis mama!

— Încetează, zise rece Molly.

— Am tăiat o tulpină şi am ucis-o. Am simţit-o murind, aşa mi-am dat seama, abia acum...

— Drew! Vocea ei, enervată şi înfricoşată, fu ca o plesnitură peste faţă. Taci din gură!

— Oh, Molly, gemu bărbatul. Coasa îi scăpă zăngănind pe podea. Ea o culese, smucind-o supărată şi o aruncă într-un colţ.

— De zece ani sînt cu tine. Cîteodată n-am avut nimic altceva în gură decît praf şi rugăciuni. Şi acum tot norocul ăsta picat din cer, iar tu nu eşti în stare să-i faci faţă!

Se duse în sufragerie şi aduse Biblia. Începu s-o frunzărească. Paginile răsfoite sunau ca grîul foşnind într-un vînt uşor.

— Stai jos şi ascultă, zise ea.

De afară se auzeau copiii chicotind la umbra marelui stejar de lîngă casă. În timp ce citea din Biblie, Molly urmărea efectul pe faţa lui Drew.

De atunci îi citi din Biblie în fiecare zi. Miercurea

următoare, la poşta din oraşul îndepărtat unde Drew se mai ducea din cînd în cînd, îl aştepta o scrisoare. Se întoarse acasă, arătînd ca un bătrîn de două sute de ani. Îi dădu scrisoarea lui Molly şi-i spuse cu voce spartă şi rece ce scria acolo.

— Maică-mea s-a dus... ora unu. Joi după-amiază... inima ei...

Apoi nu a mai putut să zică decît:

— Urcă-i pe copii în maşină şi ia nişte provizii. Plecăm în California.

— Drew...

— Ştii şi tu că ăsta nu-i pămînt bun pentru grîu. Uite-I totuşi cum creşte. Şi încă nu ţi-am spus tot. Creşte şi se coace în mănunchiuri, cîte puţin în fiecare zi. Nu-i firesc aşa ceva. Şi cînd îl retez, putrezeşte! Şi-n dimineaţa următoare creşte iarăşi, neajutat de nimeni! Joia trecută, acu' o săptămînă, cînd am repezit o dată coasa în el, a fost ca şi cum mi-aş fi tăiat din carnea mea. Am auzit pe cineva plîngînd. Suna ca... şi acum, scrisoarea asta.

Femeia spuse:

— Rămînem aici.

— Molly.

— Rămînem aici, unde avem ce mînca, avem unde dormi şi putem trăi demn. Nu vreau să-mi mai văd vreodată copiii înfometaţi!

Cerul din ferestre era albastru. Razele soarelui cădeau pieziş, mîngîind jumătate din faţa lui Molly, făcînd să strălucească unul din ochii ei albaştri. Patru sau cinci picături apucară să se adune şi să pice din robinetul din bucătărie înainte ca Drew să răsufle adînc. Oftatul fusese hîrîitor, obosit şi resemnat. Încuviinţă din cap, privind aiurea:

— E-n regulă, spuse. O să rămînem.

Fără vlagă, luă coasa în mînă. Cuvintele săreau în ochi cu strălucirea lor mai tăioasă ca a lamei:

CINE MĂ MÎNUIEŞTE, LUMEA ORÎNDUIEŞTE.

— Rămînem...

În dimineaţa următoare se duse la mormîntul bătrînului. În mijloc creştea un mic fir de grîu. Acelaşi grîu, renăscut, pe care moşul îl strîngea între degete cu cîteva săptămîni în urmă. Îi vorbi bătrînului, fără să aştepte răspunsuri.

— Ai lucrat ogorul toată viaţa, pentru că n-ai avut încotro şi într-o zi ţi-ai retezat propria-ţi viaţă, care creştea şi ea acolo.

Ştiai că e a ta. Şi-ai retezat-o. Te-ai dus acasă, ţi-ai pus hainele de îngropăciune, ţi s-a oprit inima în piept şi ai murit. Aşa a fost, nu-i aşa? Şi mi-ai lăsat mie lanul, iar cînd şi eu o să mor, presupun c-o să-l las de-asemenea altuia...

Vocea lui Drew se înfioră.

— De cît amar de vreme durează asta? Nimeni nu ştie de ogorul ăsta, şi de rostul lui în afara omului cu coasa...

Dintr-o dată se simţi foarte bătrîn. Valea părea străveche, mumificată, tainică, aridă şi plină de forţă. Pe aici, pe ogorul ăsta dansaseră odată indienii. Acelaşi cer, acelaşi vînt, acelaşi grîu. Şi înaintea lor? Un Cro-Magnon, butucănos şi cu părul aspru, mînuind o coasă de lemn cioplit, prăduind prin grîul viu...

Drew se întoarse la muncă. Sus, jos. Sus, jos. Obsedat de ideea de a fi mînuitorul coasei. El, el însuşi! Gîndul îl copleşea ca un val sălbatic, dement, plin de oroare şi forţă.

SUS! CINE MĂ MÎNUIEŞTE! JOS! LUMEA ORÎNDUIEŞTE!

O dată cu resemnarea, îşi construise un soi de filosofie. Era la urma urmei un mod lesnicios de a asigura hrană şi adăpost familiei. Aveau ce să mănînceşi trăiau omeneşte, după atîţia ani grei.

Sus şi jos. Fiecare tulpină, o viaţă tăiată în două. Dacă umbla cu grijă — aruncă o privire grîului — de ce nu, el şi Molly şi copii puteau trăi veşnic!

O dată dibuit locul unde grîul însemna Molly şi Susie şi Drew cel mic, ar fi avut grijă să-l ocolească totdeauna.

Şi chiar atunci, ca un semnal tăcut, îl simţi. Chiar aici, dinaintea lui. Încă o mişcare de coasă şi le-ar fi tăiat.

Molly, Drew, Susie. Era sigur, îngenunche tremurînd şi se uită la cele cîteva spice de grîu. La atingerea lui, începeau să sclipească.

Scoase un oftat de uşurare. Dacă le tăia fără să ghicească? Răsuflă încă o dată adînc, luă coasa şi se îndepărtă mergînd cu spatele. Rămase apoi timp îndelungat uitîndu-se la spice.

Lui Molly i se păru foarte straniu faptul că veni acasă mai devreme şi că o sărută din senin pe obraz. La cină îl întrebă:

— Ai sfîrsit mai repede azi? Mai putrezeşte grîul cînd îl tai?

El dădu din cap şi continuă să mănînce.

— Trebuie să scrii la nişte agronomi, să vină să arunce o privire.

— Nu.

— Ei, ziceam şi eu aşa...

El făcu ochii mari.

— Trebuie să stau aici toată viaţa. Nimeni altul nu se poate descurca: n-ar şti unde să cosească şi unde nu. Ar putea să taie unde nu trebuie.

— Unde adică?

— Nicăieri, zise mestecînd încet. Nicăieri.

Trînti, furculiţa.

— Cine ştie ce-au de gînd să facă! Oamenii ăştia ai guvernului. Poate or să vrea să are tot cîmpul!

Molly aprobă.

— Chiar asta şi trebuie. Şi pe urmă luat totul de la început, cu sămînţă nouă.

Lui i se opri mîncarea în gît.

— N-o să scriu nici unui guvern, şi n-o să las lanul ăsta pe mîna niciunui străin, asta-i! Se ridică şi ieşi, trîntind uşa.

Evita cu grijă locul unde creşteau în soare vieţile soţiei şi copiilor lui, cosea numai în partea opusă, unde ştia că nu poate greşi.

Dar şi aşa, cum să-i placă munca asta? Odată, ştiu că dăduse morţii pe trei din bătrînii şi dragii lui prieteni din Missouri. Le citise numele în spicele retezate şi nu mai putu să continue. Încuie coasa în beci şi aruncă cheia.

Seara îşi fuma ţigara pe prispă şi le spunea copiilor istorii hazlii. Dar ei nu prea rîdeau. Păreau absenţi, obosiţi şi distraţi, parcă nu mai semănau cu copii lui. Molly se plîngea de dureri de cap, deretica puţin în jurul casei, se culca devreme şi cădea într-un somn greu. Ciudat şi asta. Ea fusese totdeauna harnică şi plină de vigoare.

Lanul de grîu se cocea sub lumina lunii care-l făcea să semene cu marea. Se cerea cosit.Anumite părţi trebuiau cosite acum. Drew Erickson stătea îngiţindu-şi cu greu saliva şi încercînd să nu se uite la el.

Ce s-ar întîmplă cu lumea dacă nu s-ar mai duce niciodată în lan? Ce s-ar întîmpla cu

oamenii copţi pentru moarte, cei care aşteptau venirea coasei?

O să aştepte şi o să vadă.

Molly sufla din ce în ce mai greu în lampă, înainte de culcare. Drew nu putea să doarmă. Auzea vîntul prin lan şi simţea foamea de muncă în braţe şi în degete.

La miezul nopţii se trezi mergînd pe ogor, cu coasa în mînă. Umbla năuc şi se temea. Nu ştia cum descuiase pivniţa, cum luase coasa, se pomenise aici, sub lumina lunii, mergînd prin grîu.

Printre spice erau multe bătrîne şi obosite, care doreau de mult odihna. Lunga, tăcuta odihnă în noaptea fără lună.

Coasa îl stăpînea, îi apăsa palmele, îl obliga să umble. Luptînd, reuşi să scape de ea. Fugi departe în grîu, se opri şi căzu în genunchi.

— Nu vreau să mai ucid. Tot cosind am să-i ucid pe Molly şi pe copii. Nu-mi cere să fac asta.

Deasupra, stelele sclipeau nepăsătoare. Auzi deodată în spate un zgomot adînc şi înfundat. Ceva ţîşnise peste deal spre cer. Arăta ca o fiinţă, cu braţe roşii care mîngîiau stelele. Apoi văzu scînteile şi mirosul greu şi fierbinte al focului îi năvăli în nări.

Casa!

Se ridică plîngînd, deznădăjduit, în picioare, uitîndu-se la pălăiaie. Micuţa casă albă cu stejari în jur vuia în vîlvătaia sălbatică. Se năpusti la vale, înotînd, poticnindu-se, înecîndu-se în valurile de căldură care urcau dealul.

Pînă să coboare el nu mai rămăsese olan, şurub sau grindă care să nu ardă cu flacără vie.

Nimeni nu ţipa înăuntru. Nimeni nu plîngeaşi nu alerga în jurul casei.

Se apropie de gard.

— Molly! Susie! Drew!

Nici un răspuns. Se apropie pînă cînd sprîncenele i se albiră şi pielea i se scoroji ca hîrtia arsă.

— Molly! Susie!

Focul îşi devora mai departe, implacabil, prada. Drew dădu de nenumărte ori ocol casei,

încercînd să găsească o breşă. Rămase apoi locului — la limita unde focul îl rumenea ca pe o friptură — pînă cînd se prăbuşiră ultimele plafoane, acoperind duşumelele cu mortar încins şi grinzi carbonizate: pînă cînd flăcările muriră. Fumul se împrăştie şi apărură zorile, luminînd cenuşa şi resturile arzînd mocnit.

Neluînd în seamă căldura încă năprasnică degajată de scheletul prăbuşit al casei, Drew intră în ruine. Era încă prea întuneric ca să vadă ceva. Umbre roşii îi străluceau pe pielea transpirată. Stătea năucit, ca un străin într-o ţară nouă şi necunoascută. Aici fusese bucătăria. Masa, scaunele, maşina de gătit, dulapurile. Aici holul. Aici salonaşul şi aici dormitorul unde...

Unde Molly era încă vie.

Dormea printre bîrnele frînte şi fiarele contorsionate, incandescente. Dormea ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Mîinile ei mici şi albe, punctate de scîntei, stăteau întinse pe lîngă corp. Faţa îi era calmă şi pe obraz îi licărea un tăciune. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. În ruinele fumegînde ale dormitorului, ea dormea pe un pat de scîntei, cu pielea neatinsă, cu pieptul ridicîndu-se şi coborînd.

— Molly.

Vie şi adormită după toată vîlvătaia, după ce zidurile se prăbuşiseră vuind, după ce tavanul căzuse peste ea şi flăcările arseseră totul în jur.

Pantofii lui Drew fumegau în timp ce călca pe stratul de rămăşiţe arzînde. Dar şi dacă i-ar fi ars picioarele pînă la glezne, nu si-ar fi dat seama.

— Molly...

Se aplecă deasupra ei. Nu se mişca, nu vorbea, nu părea să-l audă. Nu era moartă. Nici vie nu era. Zăcea doar acolo, cu focul în jurul ei, fără s-o atingă, fără s-o rănească. Cămaşa de noapte din bumbac era plină de funingine, dar nu arsă. Capul i se odihnea pe o grămadă de jar.

Îi atinse obrazul şi era rece, rece în mijlocul iadului de căldură. O respiraţie firavă făcea să-i tremure buzele încremenite într-o umbră de zîmbet.

Copiii erau şi ei acolo. În spatele vălului de fum descoperi două trupuri mititele ghemuite în aşternutul de cenuşă. Îi cără pe toţi trei la marginea lanului.

— Molly, Molly, trezeşte-te! Treziţi-vă copii!

Ei respirau şi totuşi nu se mişcau, continuînd să doarmă.

— Copii, treziţi-vă, Mama voastră e...

Moartă? Nu, nu-i moartă. Dar...

Îi scutură pe copii, ca şi cum ei ar fi fost vinovaţi.

Nu-i dădură nici o atenţie; erau ocupaţi cu visele lor. Îi lăsă; pe faţă i se citeau oboseala şi bătrîneţea.

Ştia de ce putuseră să doarmă în flăcări şi de ce mai dormeau şi acum. Ştia de ce Molly zăcea acolo, nemaivoind să rîdă niciodată.

Puterea grîului şi a coasei.

Vieţile lor, sorocite să se sfîrşească ieri, 30 mai 1938, fuseseră prelungite doar pentru că el refuzase să taie spicele.

Ar fi trebuit să piară în incendiu. Aşa ar fi trebuit să se întîmple. Însă de cînd încetase să folosească coasa, nimic nu-i mai putea lovi. O casă arsese şi se prăbuşise şi ei încă trăiau, prinşi la jumătate de drum, nu morţi, nu vii. Simplu — aşteptînd. Şi peste tot în lume, mii de victime ale accidentelor, incendiilor, bolilor, sinuciderilor, aşteptau adormite, asemeni lui Molly şi copiilor ei. Incapabili să moară, incapabili să trăiască. Totul pentru că un om se temea să strîngă recolta. Totul pentru că un om se gîndise că poate înceta pentru totdeauna să folosească coasa.

Privi spre copii.

Treaba trebuie făcută în fiecare zi, fără să se oprească vreodată, fără răgaz, să secere şi nimic altceva, întotdeauna, pentru totdeauna.

În regulă, îşi zise. În regulă. O să folosesc coasa.

Nu spuse adio familiei sale. Se întoarse, mocnind de mînie, găsi coasa şi porni grăbit, apoi începu să alerge, apoi să facă salturi mari, vînturîndu-şi braţele flămînde, prin grîul care-i biciuia picioarele. Călca grîul în picioare, urlînd. Apoi se opri.

— Molly! ţipă, ridică lama şi o prăvăli în jos.

— Susie! Drew! şi iarăşi smuci lama.

Cineva plîngea. Nu se întoarse.

Hohotind sălbatic, se năpusti asupra grîului, iarăşi şi iarăşi retezînd în stînga şi în dreapta. Încă şi încă şi încă!

Tăind răni adînci în grîul verde şi în grîul copt, fără nici o socoteală, blestemînd, ocărînd, rîzînd, lama zbura şi cădea în soare cu un şuierat melodios! Jos!

Bombele sfărîmă Londra, Moscova, Tokyo.

Lama coseşte nebună.

Se aprind cuptoarele de la Belsen şi Buchenwald.

Lama cîntă, purpurie şi udă.

Şi ciupercile vomitară sori orbi la White Sands, Hiroshima, Bikini şi în cerul Siberiei Continentale.

Ca o ploaie verde, grîul cădea.

Coreea, Indochina, Egiptul, India tremură. Asia se zvîrcoleşte. Africa se trezeşte în noapte... Şi lama continuă să rupă, să despice, purtată de furia unui om care a pierdut prea mult ca să-i mai pese de lume.

Doar la cîteva mile în afara autostrăzii.

Doar la cîteva mile scurte de autostrada plină de maşini mergînd spre California, la capătul unui drum anevoios care duce spre nicăieri. Cîndva în anii lungi ce vor veni, o rablă nenorocită va părăsi poate drumul principal, va opri suspinînd în faţa ruinelor carbonizate ale unei căsuţe albe de la capătul unui drum de ţară iar călătorii vor coborî să ceară lămuriri fermierului care se zăreşte lucrînd sălbatic, fără oprire, noapte şi zi, în nemărginitul lan de grîu.

Dar nu vor primi nici răspuns, nici ajutor. Fermierul e prea ocupat, chiar şi după atîţia ani, ocupat să reteze grîu verde în locul celui auriu.

Cu lumina sorilor orbi şi o umbră de foc alb în ochii săi niciodată închişi, Drew Erickson mînuieşte mai departe coasa. Iarăşi şi iarăşi...

Traducere de
CRISTIAN TUDOR POPESCU

ION D. SÎRBU
□□□□□□□□□□□□□□□

Cercul Literar de la Sibiu şi Cluj, împreună cu revista sa au reprezentat în anii ’40 un focar cultural, de primă mărime. Printre cei lansaţi în literatură de aici - Radu Stanca, Ioanichie Olteanu, Ion Negoiţescu, Şt. Augustin Doinaş, Cornel Regman ş.a. - s-a numărat şi Ion Dezideriu Sîrbu (1919 - 1989). Spirit efervescent, preocupat de estetică, filosofie, psihologie, a fost unul dintre apropiaţii lui Liviu Rusu şi Lucian Blaga, lucru care i-a atras niscai ani de puşcărie. Deşi s-a manifestat în special ca autor (şi cronicar) dramatic **(Frunze care ard,** *1968,* **Arca Bunei Speranţe,** *1970,* **Întoarcerea tatălui risipitor,** *1972), I. D. Sîrbu a dovedit prin volumul de proză* **Şoarecele B şi alte povestiri** *(CR, 1983), că este şi un prozator de excepţie: un umanist cenzurat de luciditate, o minte înzestrată pentru speculaţie, un ironist îmblînzit de înţelegere.*

Şoarecele B *este o superbă mostră de literatură a imaginarului, al cărei motto ar putea fi: „Menirea utopiilor este să fie imaginate, nu concretizate. Realizarea duce automat la transformarea lor în distopii.” De prea multe ori în acest secol s-a uitat că spre deosebire de teoriile matematicii pure, care pot fi validate* **in abstracto,** *nici o construcţie teoretică referitoare la om, şi mai ales la omul* **social,** *nu poate fi verificată* **decît** *în practică.*

ŞOARECELE B

I

Vasăzică, ploua straşnic. Bulevardele erau pustii, iar copacii din faţa bibliotecii universitare arătau ca nişte şomeri risipiţi de tulumbele cu apă ale poliţiei. Cred că nicăieri în lume — nici chiar în India sau Matto Grosso — nu plouă mai categoric, mai cu tupeu, mai dogmatic, aş zice, ca în frumosul nostru Genopolis. E asta în firea locului şi a oamenilor: tot ce se face la noi e cumva mai aspru, mai definitiv ca în altă parte. La noi şi predicile distinşilor prelaţi, discursuri electorale şi chiar declaraţiile de dragoste (dacă se mai fac; personal, mă îndoiesc) răsună energic şi clar ca un răpăit de tambururi înainte de o dantelată bătălie. Iar ploaia asta de acum — simţeam — era o tipică ploaie genopolitană; venea vertical, cădea fără jenă, fără echivocuri, şi, disciplinată, se scurgea în perfectă ordine spre canale. În alte părţi, în Franţa de pildă, mai au loc ezitări: bate vîntul, se schimbă norii, guvernul etc. La noi, nimic! Cînd plouă, plouă pur şi simplu; constatarea aceasta, pe mine, ca vechi şi — cum spune ramolitul meu coleg, sociologul Parnick — înrăit burghez al oraşului, mă umplea de delicii şi satisfacţie.

Stăteam la această oră în eleganta sală profesorală a bibliotecii şi... eram singur. De pe perete se uita cumplit de sever spre mine chipul venerabilului Napocos, autorul nemuritoarei **Veritas sive Mendax** (una din cărţile mele de căpătîi). Era cald, aici, în sala de lectură, umbrele serii se aşterneau politicos peste tomurile aurite, pielea verde a fotoliilor strălucitoare reflectînd ultimele dîre de lumină şi, cum vă spuneam, afară ploua. Să stai singur într-o sală imensă, plină de cărţi, să fii din Genopolis, să ai în mînă o splendidă ediţie Rousseau şi, uşor obosit de lectură şi meditaţii, să te gîndeşti că diseara menajera ta îţi va servi un caşcaval la capac, un ştrudel cu nuci (sau cu mac) şi o sticlă de cabernet spaniol „Pancho”, ei bine, toate aceste mici bucurii nu le poate gusta şi înţelege decît un bătrîn profesor de ontologie ajuns, în toamna vieţii sale, la acea înţelepciune şi tihnă pe care o dau siguranţa catedrei, cerul înstelat şi salutul respectuos al studenţilor.

Întinsei mîna să aprind veioza, dar renunţai; afară, potopul şiroia ca într-o altă eră, burlanele, prea pline, cîntau în felul lor gutural şi fornăit; Napocos se topi în clarobscurul înserării, cartea din mîna mea se închise şi ea, obosită...

N-aş putea să afirm că mă dau în vînt după Rousseau. E prea franţuz, are şi un fel de a fi simplu şi direct. După a mea părere, cultura e o problemă a verticalei; francezii au ignorat, mereu şi mereu, această verticală, complăcîndu-se (dovadă, istoria lor de la revoluţie încoace) într-un fel de „concret” cotidian pragmatic, aproape Yankeu... Auzi, „concret”! Nu cunosc cuvîntul, nu-mi place, impresia mea este că un popor căruia îi lipseşte o anume nuanţă absolută a termenului „în sine”, este apriori incapabil de metafizică. Francezii importă de la noi fosfaţi şi lînă, n-ar strica să ne comande şi puţină numenologie. Că nu le-ar strica, nu?!... Totuşi, **suum cuique,** dacă e vorba de Rousseau, prefer oricînd acest modest op **Despre inegalitate** în locul răsuflatului său **Contract**

social. Cartea asta are măcar darul de a mă amuza; cealaltă îmi provoacă insomnii, un fel de rău moral care îmi strică ziua, şi metabolismul, aducîndu-mi mereu aminte de ziare, politică şi toate mizeriile sociale ce derivă din însăşi structura noţiunii de „contract”. Or fi mirosind ideile mele a naftalină, cum zice spiritualul meu coleg Lagrange din Geneva — or fi mirosind, mai ştii?! —, dar şi Rousseau miroase a praf de puşcă şi a ghilotină. Egalitatea nu e o lege, ci un simplu principiu social. Deziderat, premisă, utopie. Francezii, în general, nu înţeleg, nu vor să înţeleagă că orice principiu rămîne un banal artificiu al raţiunii practice; pe cînd legea, LEGEA e o gravă coordonată ontică. A le confunda înseamnă a amesteca esenţa cu speranţa, cerul cu pămîntul, zeii cu oamenii. Dacă, prin absurd, Rousseau ar învia, eu l-aş invita să vină la Genopolis.

Pentru un semestru măcar. Fiindcă, în Franţa, precis ar ajunge iar ateu şi iar catolic, iar regalist şi iar republican, ca pînă la urmă să o termine (cum i se cuvine, de altfel) în faţa unui comitet al salvării publice: ca acuzat sau ca procuror, ceea ce, din punct de vedere al absolutului, este absolut acelaşi lucru.

În sală se întunecase de-a binelea, doar afară mai întîrzia o geană de lumină mată şi egală. Dinspre staţia Malthus veneau oameni mulţi, probabil că tramvaiele cartierului industrial sosiseră toate deodată. Nu-mi venea să mă mişc din fotoliu: oamenii aceia care alergau în ploaie, deşi îmi erau pînă la un punct concetăţeni, mă lăsau rece acum. Nu poţi medita despre OM decît dacă îl ţii la o respectuoasă distanţă: au spus-o şi Nietzsche, şi Schopenhauer, avînd perfectă dreptate. Nu pot filosofa fără a realiza, în prealabil, distanţa critică (Herbart), pragul axiologic (Cohen, Max Scheller), fiindcă numai aşa voi reuşi să depăşesc, să transcend penibila etapă a fenomenalului... (Husserl).

Ah, fenomenalul? Tresării. Auzii la uşă paşi grăbiţi şi o tuse tabagică prevestitoare de rele. O tuse cunoscută. Îmi părea rău că voi fi deranjat, că trebuia să renuţ la această sublimă lene contemplativă. Uşa se deschise, nu m-am întors. Aprinsei indiferent lampa şi mă prefăcui că-mi aranjez hîrtiile. „E Fronius”, mi-am zis, şi într-o clipă îmi trecu tot cheful.

O mînă grea mă bătu pe umăr.

— Servus, colega, auzii şi volens-nolens, trebui să-i fac faţă întorcîndu-mă.

El era, Fronius. Nebărbierit, fără cravată, cu cămaşa necălcată. Şi brutal, ca de obicei. Avea un fel neacademic de a se comporta (fusese, pînă mai alaltăieri, un behaviorist convins), vorbind în stil cazon (deşi nu făcuse armata) şi rîzînd ca o bucătăreasă veneză. Bătutul ăsta soldăţesc pe umeri îl adusese dintr-o călătorie în Finlanda. Se spune, eu nu cred. După mine, era un necioplit din născare şi nimic mai mult: astfel, trebuie să recunosc, un talentat şi

încăpăţînat profesor de psihologie experimentală.

— Servus, amice! i-am răspuns. Mă simţeam prost fiindcă avea mîna umedă, şi, **hic et nunc,** nu puteam să-mi scot batista ca să... Ar fi fost o gafă. Detest gafele, aşă că, zîmbindu-i distant, îl întrebai (aşa, într-o doară): de unde-mi vii?

Se trînti zgomotos în fotoliu, descheindu-şi nasturii de la vestă. Aşa ceva numai el îşi permitea într-o veche sală profesorală. Nu e de mirare că două soţii l-au părăsit (pînă acum!) şi că

anul trecut era cît pe-aci să i se refuze numirea în Consiliul Docenţilor. Din cauza acestor apucături...

— Vin din laborator, îmi declară solemn şi mă privi drept în albul ochilor.

— Cum aşa, tresării mirat, ţi-ai reluat experienţele?

— Închipuieşte-ţi, da!

— Tot cu albine?

Simţii de îndată ca făcusem o penibilă greşeală amintindu-i de albine. Dar ce vină am eu? L-am avertizat anul trecut, cînd, tulburat de nu mai ştiu ce hiperzel mutaţionist, se apucase de experienţa aceea nenorocită. Ca profesor de ontologie, ştiam, eram sigur că nu va reuşi. El, nu şi nu; se încăpăţîna să dovedească fiziologic şi sociologic (hm!) cum că reginele, la mare nevoie şi în condiţii speciale, pot ajunge simple lucrătoare, adunătoare de miere. Chiar îşi strînsese vreo cincizeci de mătci (o adevărată performanţă, spun apicultorii). A făcut ce a făcut pînă într-o zi, cînd l-am găsit în spital, umflat ca un butoi de bere. „Ce e?” l-am întrebat compătimitor, deşi ştiam ce păţise. „Ce să fie? mi-a spus oftînd. Se mai întîmplă... Cînd le-am dat drumul, în loc să meargă cuminte după miere (doar le flămînzisem destul, făcusem tot ce s-a putut ca să le creez reflexele necesare), au atras toţi trîntorii din cartier... Şi au făcut o nuntă!... Colega, am avut intenţia să creez o uzină biomeliurgică lucrativă. Şi a ieşit, fir-ar al dracului, a ieşit un bordel anarhic...” „Vai”! exclamasem eu atunci. Cuvîntul „bordel” mă intriga, deşi, trebuie s-o mărturisesc, consecvenţa aristocratică a reginelor mă bucura. Cu atît mai mult cu cît aduceau apă la moara propriilor mele convingeri. Psihologia, domnilor, trebuie să rămînă, după a noastră modestă părere, o simplă anatomie neuro-psihică; să se mulţumească cu ceea ce este şi aşa cum este: să nu umble pe drumuri periculoase, după ceea ce ar trebui să fie. Unde vor ajunge morala, estetica şi metafizica, dacă ştiinţele experimentale, supuse inexorabil legii

„minimei libertăţi, maximei necesităţi”, vor veni într-o zi şi vor disloca, pur şi simplu, toate Valorile, Principiile şi Legile de pe soclul lor veşnic?...

Asta s-a întîmplat acum un an şi mai bine. Ştiam că Fronius se lăsase între timp de experienţe. Acum stătea în faţa mea, clipea distrat din ochii lui mici, negri, îşi freca bărbia şi mă privea zîmbind. Eram convins că nu mă vedea.

— Va să zică, încercai să repar gafa de mai înainte, ai reluat experienţele!

— Da, închipuieşte-ţi, repetă el.

— Unde? La institut?

— Desigur. În laboratorul meu.

— Cu ce, de astă dată?... insinuai timid, totuşi nu fără oarecare inocentă perfidie de subsol.

— Cu şoareci, declară el victorios, bătîndu-mă iar pe umeri, ca şi cînd prin acest ultim argument dorea să-mi spulbere întregul scepticism teoretic.

— Cu şoareci? mă mirai. De ce tocmai cu şoareci?... Parcă Watson, mi se pare, a cam epuizat...

Nu mă lăsă să termin:

— La dracu cu Watson, cu Köhler şi toţi configuraţioniştii! Nu au făcut decît să creeze confuzii. Experienţa cu animalele trebuie să depăşească condiţia propriu-zis animalică. Dacă mă cobor la reflexe simple, la adaptare elementară, cobor automat şi experimentul sub inteligenţa, destul de complexă, a animalului. Eu consider orice experienţă cu animalele o experienţă cu omul. M-ai înţeles? Cu omul, într-o anumită ipostază, într-o anume corelaţie. Decît să fac direct experienţe cu semenii mei (nici nu e posibil, legea nu permite), coborîndu-i la geometrîa simplă a condiţiei animalice, prefer să fac experienţe cu animale, cărora le supun — spre primitivă, elementară rezolvare — probleme ce sînt de fapt ale omului evoluat, ale societăţii moderne de astăzi.

— O-la-la! izbucnii, nu crezi că pretinzi cam mult de la şoarecii tăi?!

(„E nebun, zisei în gîndul meu; omul acesta are un doctorat în filosofie, e şef de catedră, docent, şi nu a înţeles nici pînă acum că între om şi toate celelalte animale există un prag existenţial, o transcendentală diferenţă specifică”.)

Zîmbii îngăduitor şi, scoţîndu-mi ochelarii, îl întrebai:

— De ce tocmai cu şoareci?

— Pentru o mie şi unu de motive. Întîi, pentru că sînt cele mai inteligente animale: mai inteligente decît elefanţii crede-mă, mai inteligente chiar decît maimuţele. Nu dau creierul

unui şoarece de cămară nici pentru genialitatea antropoidală a
lui Sultan[1]. Modul lor de viaţă le-a diferenţiat reflexele de adaptare printr-o lungă, foarte lungă evoluţie filogenetică. Şi-apoi — ca să vezi, ai să rîzi! — am asistat într-o zi la o scenă ce mi-a dat mult de gîndit...

— Ce scenă?

— Obişnuiesc să beau, în fiecare zi, cîte un litru de lapte. Hermann, omul meu de serviciu, mi-l aduce şi-l aşează pe raftul de sus al bibliotecii, lîngă geam. În săptămîna trecută observ că staniolul capacului de la sticlă e găurit şi că smîntîna e binişor „roasă". Mi-am spus: un şoarece. Pe urmă, cum era normal, mi-am pus imediat problema: înţeleg că a ros capacul, este posibil; dar cum a ajuns la smîntînă? Gura sticlei e destul de largă, dar de la buza de sus pînă la nivelul unde e laptele e o distanţă prea mare pentru ca un şoarece să se poată aventura fără să rişte să cadă înăuntru. Şi-apoi, fii atent, staniolul era ros pe o rază prea mică spre a putea permite trecerea unui trup de şoarece, oricît de mic ar fi fost acesta.

— Perfect logic, precizai eu. Începe ca un roman poliţist.

— Exact. Ce-am făcut? Ne-am pus la pîndă, şi eu, şi Hermann. Trei zile la rînd, cîte trei ore în şir, în cea mai perfectă tăcere.

— Şi?

— Abia a treia zi a venit din nou. Eram înarmat cu o lunetă. Din fotoliul meu îi puteam urmări orice mişcare fără să fiu văzut sau simţit.

— Şi?

— Cum spun, şoarecele apăru. Singur. Ştii, un şoricel din ăsta de bibliotecă, timid şi inteligent. Se căţără pe capac, roase frumos staniolul, pe urmă, ca o cloşcă, se aşeză deasupra găurii făcute.

— Şi?

---

[1] *Aluzie la experienţele cu cimpanzei ale lui Köhler. Cel mai inteligent exemplar dintre maimuţele cu care a lucrat autorul celebrei lucrări* „Inteligenţa la maimuţele superioare" *se numea Sultan.*

— Aici apare genialitatea. La smîntînă nu putea ajunge nicicum. Ce-a făcut? Domnule, îşi vîra frumos coada prin gaură, o înmuia bine în smîntîna vîscoasă, o scotea cu grijă şi o lingea. Îşi folosea coada ca un excavator. Pricepi?

Rîsei cu poftă:

— Cum să nu ! Foarte mulţi oameni politici ar putea învăţa de la şoarecele tău modul în care se ajunge la buget.

— Asta m-a decis. I-am dat ordin lui Hermann să-mi procure nişte şoareci. Mi i-a procurat. De o săptămînă sînt în plină experienţă...

— Nu înţeleg! spusei mirat. Ce urmăreşti? Nu cumva vrei să generalizezi ştiinţific relaţia dintre coadă şi smîntînă?

— Să nu rîzi: urmăresc o problemă foarte, foarte serioasă. Poate cea mai serioasă problemă a zilelor noastre. Dacă reuşesc, dacă şoarecii mei reuşesc, răstorn teoretic şi pe materialiştii înrăiţi, şi pe idealiştii de tipul tău. Răstorn definitiv dogma secolului, eroarea şi oroarea fundamentală a societăţii noastre.

Vorbea exaltat, ochii-i străluceau, dădea din mîini, îşi sufla nervos nasul. „E posedat, mi-am zis, e un nebun."

— Iartă-mă, i-am replicat, mi se pare că exagerezi. De la şoarecii tăi pînă la valori, legi şi categorii e o distanţă mai mare ca de la noi la soare. Nu văd, nu văd cum vei reuşi...

Nu mă lăsă să termin. Mă apucă de umeri şi mă privi drept în ochi:

— Vino mîine după-masă la laborator. Îţi voi prezenta datele experienţei. Ai să te convingi singur.

Îi promisei. Închizîndu-mi apoi, cu oarecare regret, volumul Rousseau, îmi consultai ceasul şi mă ridicai să plec.

— Vii spre oraş? îl întrebai.

Fără să se întoarcă, îmi făcu semn că rămîne. Îmi luai umbrela din cuier şi dădui să ies. Din uşă, mă întorsei să-l privesc: Fronius statea la geam cu mîinile în buzunare şi privea pierdut spre pomii din grădină. Îmi venea să rîd, dar, stăpînindu-mă cu greu plecai fără să-i mai spun nimic. Mă simţeam bine, mi se întărise certitudinea că undeva, în ordinea ierarhică a Universului, eu sînt, incontestabil, mult mai sus, mai limpede, mai lucid decît bietul meu coleg,

atît de penibil obsedat de coada unui şoricel inteligent.

Afară, ploaia stătuse, felinarele străluceau. Doi studenţi mă salutară. Le-am răspuns. Pe urmă, gîndindu-mă la caşcavalul şi cabernetul ce mă aşteptau, o pornii, în pas profesoral, spre vila liniştită a burlăciei mele intelectuale.

II

A doua zi, la orele 4, coborîi pînă la catedrală. Luai un taxi, dîndu-i şoferului adresa Institutului de psihologie experimentală. Vremea era admirabilă, toamna îşi scălda frunzele în toate culorile soarelui. Nu bătea vînt de nicăieri. Pe alei, perechi-perechi, studenţii evoluau tăcuţi sub arborii solemni ai parcului. În aer zburau porumbei, undeva bătea rar un clopot, dinspre căzărmi se auzea nostalgic ţipătul prelung al unei goarne. Maşinile alunecau fără să claxoneze, într-o perfectă şi antebelică disciplină.

Mă simţeam bine. Terminasem de cîteva zile studiul despre categoria unicului în epistemologie şi eram mulţumit. Nu mă decisesem încă asupra titlului: să-i spun, pur şi simplu, **Despre unic?** Ar suna prea literar, prea pretenţios. Să-l definesc, pedant: **Introducere în problema generală a unicului ca esenţă?** Hm!... Pînă la urmă, optai pentru formula, mai simbolică şi mai sugestivă: **Întregul şi Unicul.** Această titrare mi se părea precisă, destul de modernă ca să atragă şi din punct de vedere comercial (putînd fi tradusă uşor în englezeşte), avînd şi o rezonanţă pentru unii religioasă, pentru alţii politică, fără să se excludă nici implicaţile extremist-anarhice, la modă în ultima vreme.

Deşi drumul spre laboratorul lui Fronius urca (Institutul de psihologie experimentală fiind sus pe deal, pe strada Bastiliei), eu totuşi, filosofic vorbind, mă gîndeam că, acum, va trebui să cobor; să cobor mult, ca să pot ajunge la şoarecii colegului meu. Problema Unicului este problema fundamentală a transcendenţei: din cerul acesta, coborînd mereu, trecînd prin tărîmul categoriilor veşnice, prin numen, apoi prin fenomenele aparenţelor, să ajung în ontologie; de aici, restrîngînd sfera, nu la fiinţă în general, ci la Om; şi nu la raţiunea măcar practică a acestuia, ci mult mai jos, la fiziologia şi psihologia reflexelor sale necondiţionate.

Absurd, cumplit. Să dai la o parte liberul arbitru al conştiinţei, preferînd să te afunzi în pivniţele imunde ale instinctelor, şi nu ale instinctelor semenilor tăi, nici ale unor maimuţe cît de cît **similia,** ci ale unor... şoareci. De cămară, probabil. **Mus musculus.** În sfîrşit: am iubit întotdeauna aventura în idei, presimţeam şi de astă dată că mă apropii de o anecdotă, că, în curînd, cu academic umor şi schepsis, voi putea să-i relatez prietenului meu Lagrange, sau

mucalitului O'Clean de la Harvard, ultima şi cea mai picantă istorioară filosofică: care nu va începe, ca odinioară, cu nişte afurisit de conservatoare regine de stup, ci cu coada efracţionară a unui şoarece de bibliotecă. Colosal!

Îmi deschise, bineînţeles, Hermann: Hermann cel tăcut, Hermann cel acru. Avea dreptate Fronius să spună că nu există, în tot Occidentul civilizat, o figură mai amară decît omul său de serviciu.

— Domnul profesor e aici? întrebai, în timp ce mă dezbrăcăm.

— Vă aşteaptă, mormări Hermann, şi mă privi lung, cu ochii lui de peşte, victimă a poluării. Parcă voia să-mi spună: „Numai tu mai lipseşti!"

Intrai. Niciodată nu m-am simţit bine în laboratoare. Nu sînt un duşman al experimentului, fiind conştient că, pentru cercetarea materiei, subliniez, a materiei, e nevoie de aparate, de laboratoare. Dar, ca specialist în problemele spiritului, dincolo de cărţi, nu simt nevoia nici unui obiect concret. Intuiţia şi revelaţia nu se consumă pe fire electrice, nu au nevoie de retorte şi flacără. În lumea mea, în lumea spiritului pur, laboratorul este însuşi obiectul cercetat. Mă interesează absolutul — şi de absolut mă apropii prin absolut; valoarea — şi de valoare mă apropii prin valoare; conştiinţa — şi pe ea o consum tot prin conştiinţă. Cînd mă uit în jur şi văd toată harababura asta psihotehnică — aparate electrice lîngă cuşti cu cobai, retorte de sticlă alături de acvarii complicate — am impresia că am fost mutat într-o lume în care, ca la teatru, se joacă, în mod infantil, cu mijloace infantile, o absurdă comedie metafizică. Comedia cunoaşterii de jos în sus. Tragicomedia paralogică a darwinismului vulgar. Antievoluţia şi contrarevoluţia omului, considerat un simplu antropoid biped, presapiens.

În cabinetul lui Fronius mirosea ciudat a şoareci, a brînză, a mucegai. Cărţi, în dezordine, peste tot: un bust al lui Wundt, într-o firidă,

părea că rîde în lumina destul de zgîrcită a camerei. Fronius, nebărbierit, îmbrăcat într-un halat de o îndoielnică albeaţă, făcea impresia că e obosit şi distrat. Îmi arătă un fotoliu. Mă aşezai.

— Începem? întrebă, trecîndu-şi mîna prin părul său de poet romantic, neînţeles. Neînţeles şi nespălat.

— Îţi stau la dispoziţie, colega, îi răspunsei.

Şi, ca la teatru, cînd se ridică cortina, îmi trecui un picior peste celălalt. Eram pregătit sufleteşte pentru orişice.

— Hermann, strigă Fronius, adu aparatul!

Hermann bombăni ceva, apoi dispăru în camera cealaltă. Peste puţin timp apăru din nou. Căra în braţe o cutie lată, destul de grea şi de mare. Părea să fie trupul mort al unui vechi ţambal. O puse cu grijă pe masa din faţa noastră.

Mă ridicai în picioare.

Fronius manevră rapid cîteva fire electrice, vîrî un ştecher undeva, apoi apăsă energic pe un buton roşu-aprins.

În faţa mea se găsea o ladă lungă de aproximativ un metru, avînd forma unei lire. Înaltă de circa 20 de centimetri: fundul ei era capitonat cu o pînză verde, bine întinsă.

— Ce-i asta? întrebai mirat.

Nu înţelegeam absolut nimic. Colegul meu zîmbea, Hermann îşi scărpina părul foarte alb.

— Fii atent, îmi spuse, şi cu un beţişor începu să-mi indice elementele aparatului: Ai în faţa ta un cîmp psihologic. Poate chiar unul sociologic. Dar asta se va vedea mai tîrziu. În acest cîmp, dragă colega, se va petrece experienţa cu şoarecii mei. Să ţi-i prezint...

Cu o cîrpă de tifon şterse sticla ce acoperea întreaga cutie. În fund, la mijloc, în peretele mai lat al arenei, zării sub sticlă o firidă destul de mică. În firidă erau doi rozători mărunţi, două ghemotoace gri, cu ochi mici ca nişte mărgele negre. Stăteau nemişcaţi. Numai mustăţile parcă le tremurau.

— Poftim, colega, eroii mei: şoarecele A şi şoarecele B. Sînt de acelaşi sex, născuţi în aceeaşi zi, din aceeaşi mumă. Au vîrsta de două luni, deci vîrsta perfectei maturităţi. Nu cunosc, nici unul din ei, viaţa: s-au născut în cuşcă şi au trăit fiind hrăniţi. Deci nu au nici un fel de experienţă aperceptivă. Ereditate — fără mediu natural.

— Perfect, am zis. Ce vrei să faci cu ei?

— Stai o clipă, imediat vei înţelege. Aceşti doi subiecţi sînt de aceeaşi greutate, de aceeaşi mărime. Au aceeaşi poftă de mîncare. La ora aceasta, să ştii, sînt flămînzi amîndoi.

— Continuă!

— Eu vin şi le dau drumul în arenă. În arena unde trebuie să-şi cîştige hrana. Experienţa se numeşte „colaborare forţată

de mediu”. Ai să înţelegi mai tîrziu ce înseamnă asta. Uite, vezi? Aprind un bec verde: asta înseamnă: „Atenţie, uşa cuştii se ridică. Sînteţi liberi.”

Într-adevăr, se aprinse un beculeţ verde şi, îndată după aceea, o uşiţă abia vizibilă se deschise: drumul spre arenă era liber.

— Uite, acum, aici, îmi arată Fronius cealaltă parte a cutiei. Vezi, în firida asta pun caşcaval. Caşcaval de cea mai bună calitate, şi-mi trecu pe la nas o bucată de parmezan.

(Mă simţii dintr-odată extrem de jenat: mirosea exact ca Ementhal-ul din care mă înfruptasem aseară)

— Vasăzică vîr excitantul. Îi vezi? Năvălesc ca nebunii! Degeaba. Becul acesta roşu le indică interdicţia. Dacă îşi lipesc botul de clanţa firidei unde e mîncarea, se electrocutează. Un curent slab, bineînţeles: nu le face nici un rău. Îi sperie doar.

Dădui nedumerit din umeri.

— Nu înţeleg nimic, am zis.

Oarecum intrigat, îmi scosei din buzunar pince-nez-ul.

— Ascultă şi notează-ţi: şoarecii mei sînt flămînzi. Mirosul de caşcaval îi înnebuneşte. Eu le ofer mîncare! Cu o condiţie!

— Ce condiţie?

— Cu condiţia să colaboreze. Să co-la-bo-re-ze.

— Dar e absurd...

— Nu te pripi. Uite, aici am un fel de pîrghie. Seamănă cu scîndurile pe care copiii se dau huţa-huţa. O vezi? Ei bine, clapa care păzeşte caşcavalul, poarta spre excitant, nu se ridică decît dacă unul din şoareci se urcă pe acest taler al balanţei, al pîrghiei. Abia atunci, al doilea poate mînca. Greutatea confratelui său saltă clapa despărţitoare.

— Şi vrei ca...

— Da, vreau ca... şi ochii lui tulburi mă fixară de aproape, într-o crispare aproape hipnotizantă. Fronius, în clipa aceasta, mi se păru un exaltat, un dement. Vreau, strigă el,

trecîndu-şi mîna de măcelar prin părul zburlit, doresc, mai bine zis, să realizez... colaborarea. La nivelul şoarecilor, deocamdată. Vreau ca aceste animale, aceste elementare monade, să împlinească ceea ce oamenii nu vor, nu pot şi nici nu încearcă serios să realizeze. Vreau ca unul din şoareci să renunţe la foame, la instinct, să stea calm pe talgerul balanţei, pînă cînd celălalt mănîncă liniştit. Pe urmă, vreau ca celălalt, nesilit, de bunăvoie, să urce pe talger ca să poată mînca şi primul. Ai priceput?

— Dar e absurd!... E absurd!...

— Ştiu, tocmai de aceea încerc. Ador absurdul.

— Nu înţeleg, ce urmăreşti? Vorbesc din punct de vedere filosofic...

— Ce urmăresc? Nu bănuieşti, dragă colega?

— Habar nu am.

— Dacă voi reuşi, dacă şoarecii mei vor colabora în mod ritmic, fără erori, fără nici o intervenţie coercitivă din partea mea, atunci voi putea afirma că principiul instinctualităţii nu este — mă auzi? — nu este o consecinţă a naturii veşnice, ci pur şi simplu o caracteristică, aş zice, o eroare momentană a ei.

— Dar asta se ştie...

— Se ştie că este, dar nu se ştie că se poate corecta. Şi încă foarte uşor. Şi pe cu totul alte căi decît vreţi voi, moraliştii. Eu pregătesc o lovitură, indirectă, dar periculoasă, dată ideii de imutabilitate. Nu există diferenţieri fatale între indivizi, există numai forme de foame diferite; nu există diferenţieri, funciare ineluctabile nici în societate, există numai dezorganizare, lipsă de organizare. Inegalitatea, această hibridă formă de contradicţie dialectică, sursa atîtor rele, probabil sursa răului în sine, este numai şi numai o consecinţă a mizeriei sociale, a sistemului care ne ţine flămînzi. Refuz să cred în predestinare pentru sclavaj, refuz să-mi imaginez nişte gene în care să fie înscrise ereditar poziţiile diferenţiate ale apetenţelor şi satisfacţiilor instinctuale. Şoarecii mei, după cum ţi-am spus, sînt fraţi de sînge: egali în faţa Naturii, egali în faţa lui Dumnezeu, bineînţeles, egali în faţa măriei sale Foamea. Flămînzi, e normal, se bat în faţa firidei cu caşcaval; dar învăţaţi, organizaţi, alternaţi ritmic, te asigur, îşi vor vedea fiecare de treabă, puţin păsîndu-i unuia cu ce şi cu cît s-a săturat celălalt.

— Încep să înţeleg... Dar...

— Stai, încă nu am terminat. Deci: smulg şoarecii mei din starea virginală, din graţia crudă a instinctului de conservare. Îi smulg şi-i oblig să încheie un contract. Un contract de

colaborare. Astfel, A plus B devin o societate anonimă de tip cu totul nou. Devin celulă socială, cooperativă de ajutor mutual. Vor colabora, vor mînca, se vor veseli. Împreună. În pace şi adevărată frăţietate.

— Ei, am zis, aici lucrurile se complică.

— Deloc. Poate se va complica forma colaborării, dar lupta pentru existenţă, mă înţelegi, cruzimea, rapacitatea,

dreptul celui mai puternic nu vor mai apărea. Voi dovedi astfel că pofta pentru mai mult poate să dispară: fără popi, fără jurişti, fără morală, prin simplă asociere inteligentă şi reciproc avantajoasă. Şoarecii mei vor dovedi asta...

Rămăsei pe gînduri. Trebuia să recunosc, aserţiunile lui mă nelinişteau. În fiecare trestie ce gîndeşte, doarme şi visează un ideal utopic. Nu mă interesa, să fim înţeleşi, partea pur psihologică a experimentului: de ani de zile pot să mă felicit că am reuşit să izolez, din spirala speculaţiilor mele, orice ispită socializantă, orice finalitate practică. Ceea ce mă tulbura acum mi se părea a fi un anume atac, un atentat chiar, îndreptat — sau pe care-l presimţeam a se porni — împotriva anumitor categorii ontice la care ţineam.

— Fals! exclamai. Total fals. Fals psihologic, fals filosofic, fals moral...

— De ce?

— Primo, începui, după cîte ştiu, orice instinct este un vector de forţă. Un vector finalist: între excitant, adică mîncare, şi între excitat, adică subiectul flămînd. O linie fatal şi obligatoriu dreaptă. Tu vrei să frîngi acest vector...

— Exact! îl voi frînge...

— Absurd! înseamnă să introduci în ecuaţia instinctului o necunoscută: morala. Şoarecele care va sta pe balanţă îşi va sacrifica benevol iminenţa poftei de mîncare.

— Perfect. Ai ghicit.

— Acest lucru e imposibil. Morală în junglă, morală între şobolani, morală între hiene?

— Ăsta e eroarea naturii. Eroare pe care eu o voi corecta. Dacă voi reuşi — şi trebuie să reuşesc — voi dovedi că lupta pentru existenţă e o simplă barbarie animalică (nici măcar exclusiv animalică) şi că foamea e numai un fel de sindrom al lipsei de colaborare, al lipsei posibilităţii de a mînca alternativ. Un parafenomen. O pseudolege. Un sofism al existenţei şi al vieţii.

— Nu cred, nu cred, nu cred! Şi sînt convins că...

— Dar e absurd să discutăm. Problema nu a putut fi elucidată pînă acum pentru că a fost — mereu şi mereu — discutată numai. Sînt om de ştiinţă, iar punctul meu de plecare e experimentul. Poftim, eu am tăcut. De-acum vor vorbi şoarecii mei.

— Ah, exclamai jignit, c'est déja trop!...

În clipa aceasta, zării aproape de mine figura palidă, crispată şi amară a lui Hermann, servitorul. Rînjea sau se strîmba, nu ştiu, în orice caz îi juca în privire o luminiţă de răutate şi batjocură.

— Ce-o să rîdem, ce-o să rîdem... murmura, în timp ce, cu mîini abile, pregătea startul experimental al şoarecilor.

— Bine, Hermann, poţi să stingi lampa, zise profesorul şi trecu la butoanele de comandă.

Lampa fu stinsă, arena rămase o clipă în întuneric.

Se aprinseră apoi două becuri mici. Totul se ilumină. Magic. Noi stăteam în umbră, doar reflexul slab al sticlei ne atingea pe rînd feţele. Fronius era transpirat, obosit; Hermann, somnolent şi pasiv. Eu, nervos: îmi ştergeam ochelarii.

În cuşca lor pătrată, şoarecii se aliniară. Nu mai mişcau. Numai privindu-i foarte atent puteai observa că respiră. Nările lor, roz, umede, tremurau. Arena — ca un lan de grîu abia încolţit — părea imensă. Şi la capăt aştepta pîrghia. Datoria.

Becul verde se aprinse brusc. Şoarecii năvăliră. Acelaşi joc ca înainte. Goană directă, cursă rapidă spre scopul cu parmezan. Acolo: izbituri, retragere, învălmăşeală. O nouă încercare... Haos. Izbucnii în rîs:

— Quod erat demonstrandum!

Fronius mă privi furios.

— Asta e prima fază. Faza ta. Faza instinctului stupid, faza vectorului direct. A apetenţei oarbe.

— Bine, dar...

— Acum intervin eu. Cu răbdare şi tact. Să vezi...

Dînd cu grijă la o parte sticla ce acoperea arena, prinse delicat, cu un cleşte, pe unul din şoareci şi-l aşează pe balanţa care se înclină sub greutatea lui. Clapa se deschise. Celălalt se repezi la mîncare.

— Stai, strigai, ce înseamnă asta? Ce rost are cleştele?

— Cum, ce rost are? Rost educativ. Îi arăt calea, îi lămuresc clauzele contractului de colaborare.

— Dar asta nu e educaţie... E dresaj!

— Crezi că se poate face o deosebire categorică între dresaj şi educaţie?

— De ce nu foloseşti bătaia?

— Am s-o folosesc.

— Unde e atunci morala experimentului?

— În rezultat. Se va uita cleştele, se va uita beţişorul cu care îi bat. Din clipa în care vor lucra singuri, fără mine, ceea ce a fost forţă şi puniţie la început va deveni lege şi principiu... Şi normă de drept...

— Începi prin, teroare? Nu ţi se pare că procedezi un pic prea... prea fascist?

— Poate. Dar eu nu fac decît să rezum o anume experienţă filogenetică. Dacă în această arenă, în aceste condiţii, ar trăi timp de sute şi mii de ani o rasă de şoareci, nu crezi că, în mod inevitabil, ar ajunge să-şi dividă munca? Intervenţia mea suplineşte timpul de adaptare naturală. Rezultatul contează.

— Ei, şi pînă acum ai ajuns la vreun rezultat?

— Vag. Abia am schiţat premisele experimentului. Sînt la început. Te-am chemat numai ca să-ţi expun teza. Rezultatele ţi le voi putea prezenta abia peste cîteva luni.

— Dacă vei reuşi, bineînţeles, adăugai, bătîndu-l, de astă dată eu, protector, pe umăr.

Ne certarăm pînă npaptea tîrziu. Încercai să-l conving că ceea ce îşi propune e absurd; că şoarecii nu vor ajunge niciodată să colaboreze singuri. Că fără el — el fiind conştiinţa lor — chiar dacă această colaborare se va efectua, ea va înceta în clipa în care va dispărea frica de bătaie. Că... în sfîrşit, filosofic totul e o anomalie. Natura nu face salturi, adaptarea nu e un proces rapid, contractul nu e posibil acolo unde foamea e motivul dinamic.

Degeaba. Fronius părea de neclintit. Mă combătu feroce, pasionat. Pînă la urmă aproape mînioşi, ne despărţirăm.

— N-are rost să ne certăm, i-am spus din uşă, în timp ce Hermann mă ajuta să-mi îmbrac pardesiul. Şoarecii tăi au cuvîntul. Dacă vor reuşi... „colaborarea”..., dar să fie colaborare liberă, nu colaborare de circ sau de cazarmă, ei bine, mă voi înclina. Pînă atunci însă rămîn în rezervă...

Şi plecai, nelăsîndu-l să mă conducă.

Noaptea era rece, de pe deal oraşul se vedea splendid, ca o panoramă de lumini şi turnuri. Ceasul catedralei bătea miezul nopţii. Mă gîndeam la prefaţa cărţii mele despre categoria Unicului, regretînd că am pierdut cîteva ore preţioase din seara aceasta, ore pe care ar fi trebuit să i le dedic. Dar pe urmă, aducîndu-mi

aminte de ochii negri ai lui Fronius, de ochii mărgelaţi ai şoarecilor lui, îmi veni să rid. Şi, foarte bine dispus, coborîi fluierînd vesel în oraş şi mă îndreptai spre casă. (Dar de luat, tot luai o hotărîre: nu voi mai mînca parmezan. Niciodată. Din decenţă, din estetism. Să fim serioşi: un profesor universitar de dialectică nu are voie să se „excite” la fel ca nişte bieţi şoareci care abia îşi încep cariera academică...)

III

Nici nu ştiu cînd a trecut toamna, cum a trecut iarna. (O iarnă cumplită, cea mai rece din cîte am pomenit.) E adevărat, am fost foarte ocupat: cursuri grele, o mulţime de necazuri cu tipărirea lucrării, o vastă corespondenţă cu colegii de breaslă din străinătate. Pe Fronius aproape că-l uitasem. De vreo două ori, îl întîlnii pe coridoarele decanatului: părea bolnav şi obosit, mă salută distant, zîmbindu-mi puţin ironic. L-or fi părăsit şi şoarecii, îmi ziceam... Abia în primăvară îmi amintii din nou de el. Într-o zi noroasă, umedă, plină de fum, făceam parte dintr-o penibilă delegaţie a Consiliului comunal (obţinusem, în sfîrşit, titlul de Consilier) la o înmormîntare în provincie: muriseră nu ştiu cîţi mineri, sufocaţi într-o galerie. Sufocaţi sau arşi, nu mai ţin minte. A trebuit să-mi iau pălăria neagră, haine negre, umbrelă şi să arborez acel aer de solemnitate funebră care îmi displăcea total. Mai ales că nu cunoşteam pe nici unul dintre cei decedaţi, iar mina, ca formă de viaţă, era la o distanţă astronautică de preocupările mele. Nu spun că nu mă emoţionează tragedia oamenilor, dar consider tragicul un implicat al vieţii, în consecinţă nu văd în moarte un fenomen extrauman, ci unul care face parte din însăşi esenţa lumii. Lagrange a ţipat la mine anul trecut cînd, după banchetul de la Lausanne, trecînd pe la el să bem un coniac, i-am spus cele de mai sus. „Cum poţi gîndi aşa? Dacă te năşteai broască? Dacă te năşteai vierme sau cîine? În marea probabilitate a vieţii, a fi om nu e o lege, ci un hazard, o şansă. Şi atunci ai şi obligaţii sociale...” Am rîs. „Totul e esenţă în devenire, i-am spus, totul e entelehie în spiralată desfăşurare. Ghinda devine stejar, tu ai ajuns profesor de morală, eu de ontologie... Şi, bineînţeles, minerii sînt mineri, soldaţii... soldaţi şi şomerii — şomeri. Să nu confundăm cauza eficientă cu cauza finală...”

Mergeam în urma cortegiului, ploua mărunt, cu funingine, printre case uniforme de cărămidă

roşie. Cînta undeva şi o fanfară. (Nu pot să-l sufăr pe Brahms cîntat din trompete.) Eram aproape de cimitir, mă gîndeam chiar că ar fi bine să-i telefonez şoferului să vină să mă ia de la poartă, cînd se apropie de mine un om palid, gîrbovit, sub un imens parapliu. Îl recunoscui. Era Hermann, omul de serviciu al lui Fronius. Mă salută timid, privindu-mă cu ochii înlăcrimaţi.

— Ce-i, Hermann, l-am zis, ce s-a-ntîmplat?

Îşi sufla nasul ca un copil, într-o imensă batistă. Plîngea.

— Domnule profesor, smiorcăi printre lacrimi, au murit. Au murit ca nişte şobolani...

— Apropo, am zis, ce-ţi mai fac şoarecii din laborator?

Mă privi lung, tîmp şi aiurit, de parcă n-ar fi înţeles ce l-am întrebat. Pe urmă se întoarse şi, fără să mă salute, grăbit, dispăru în mulţime. „Tel maître, tel valet", mi-am zis şi-l uitai cu desăvîrşire.

Începură curînd ploile, lungile, nevroticele ploi de primăvară. Prin aprilie se întîmplă şi nenorocirea — stupida, absurda nenorocire — în urma căreia a trebuit să preiau şi decanatul facultăţii. Stoicov titularul catedrei de logică, într-o seară, pe la orele 7, fu găsit spînzurat în pivniţa casei sale. Sinucidere: din dragoste, din schizofrenie, din alcool, dracu' ştie!? În orice caz, un profesor de logică, vechi militant sindical, care în loc să recurgă la, să zicem, cucuta socratică, preferă un cablu de telefon şi care, pe deasupra, mai lasă şi un testament grotesc, spunînd că singura lui dorinţă ar fi ca cele două pisici ale sale să trecă în subzistenţa rectoratului nu e ceva prea uşor de mistuit. (Trec cu vederea ce scrisese în post-scriptumul acestui aşa-zis testament. Pur şi simplu, ne-a băgat în mamele noastre pe toţi cei care, cum se exprima el, l-am plictisit de moarte, „regulîndu-l la cap şi muşcîndu-l de c..." Penibil.) A trebuit să-i facem funeraliile oficiale, ziarele îl considerau o victimă. Culmea, în cimitir, mie îmi reveni grotească obligaţie de a vorbi în numele corpului profesoral. Ce poţi să spui la mormîntul unui logician care se sinucide şi care, în loc de operă, de mesaj, lasă lumii două pisici siameze? Şi nici un manuscris! Nici măcar o lozincă. Sau un citat. Nimic, în afară de înjurături şi pretenţii.

În sfîrşit, totul se termină cu bine, fanfara cînta recviemul, eu, plin de noroi pe pantofii de lac, încercam să scap din înghesuială ca să pot

fugi acasă: să mă dezbrac, să fac o baie şi să mă culc. Eram aproape de poartă cînd cineva din urmă mă prinse cu putere de braţ. Mă întorsei speriat. Se întuneca, era ceaţă şi în spate se clătinau în vînt pinii cimitirului.

Era Fronius. În haine negre, bărbierit. Ca niciodată, corect şi aproape academic. Ochii însă îi ardeau şi fruntea îi era foarte transpirată.

— Ce e, colega? îl întrebai. Ai băut?

— Pe dracu! îmi zise. Sînt fericit. Sînt fericit ca un mire în noaptea nunţii.

Crezui că a înnebunit: fusese, **dicitur,** prieten de şnaps cu Stoicov.

— Ştii, îmi şopti ca un fanatic pornit pe conspiraţii, trebuie să vii să-i vezi. Merg strună...

— Cine?... Nu reuşeam să-mi scot mîna din strînsoarea brutală a palmei sale. Parcă voia să mă înghită.

— Şoarecii. Am reuşit. Îţi dai seama? Am reuşit!

— Imposibil! murmurai, şi parcă mă cuprinse un fel de ciudă. Exclus şi imposibil.

— Vino să-i vezi chiar acum. Am maşina la poartă.

— Dragă, mă scuzai, uite cum arăt. Mi-e cu neputinţă să fac ştiinţă în nişte pantofi atît de murdari...

— Lasă! Ţi-i spală Hermann. Vino, n-ai să regreţi...

Ce era să fac? Luai loc în maşina lui şi, în cea mai deplină tăcere, mă lăsai dus la laborator. Gîndeam: e posibil? Mai există miracole? Îmi venea să rîd gîndindu-mă că doi şoareci alfabetizaţi şi o bucată de parmezan helvet atentează acum la situaţia politică internaţională. Ridicol!

Ne deschise Hermann. Îi dădui pardesiul muiat, îmi scosei şi pantofii. Peste cinci minute, mi-i aduse spălaţi, ajutîndu-mă să-i încalţ. Tăcea. Omul acesta, îmi ziceam, de cînd lucrează cu animale, a devenit mut şi total indiferent. Ceva în fiinţa lui nu-mi convenea: bănuiam că nu mă respectă; mai mult decît atît, ghiceam în privirile lui un fel de dispreţ, o ameninţare latentă, deloc ascunsă.

În laborator totul părea aranjat şi în aşteptare. Mirosea şi mai puternic ca rîndul trecut a şoareci, a brînză, a vizuină. Aruncai o privire asupra „arenei”. Nimic schimbat: doar cei doi eroi, A şi B, mi se părură mai împliniţi, mai rotunzi.

— Cum îi deosebeşti? îl întrebai pe Fronius, care se chinuia să-şi îmbrace halatul.

— O, foarte bine: nu seamănă deloc.

— Eu nu văd nici o deosebire. Sînt absolut identici.

— Ţi se pare, fiindcă nu ai lucrat cu ei. Uite, ca să te ajut, am să-l însemn cu cerneală pe B. Dintre ei doi, el e cel mai inteligent... A făcut mult mai puţine greşeli decît A. Acesta, în schimb, e încăpăţînat şi lacom. Uneori seamănă cu rectorul nostru. Şi cu încă cineva, al cărui nume nici nu îndrăznesc să-l pronunţ.

— Vasăzică, s-au diferenţiat?

— Oarecum. Psihologic. Social, însă, merg perfect. Ai să vezi. O mai corectă colaborare, cred, nu există nicăieri azi în lume.

— Să vedem, am zis şi, oftînd, mi-am pus ochelarii.

Dintr-o dată, Fronius se schimbă la faţă. Nu ştiu de ce, în timp ce se apropia de butoanele de comandă mi se păru că are ceva din expresia crudă şi sticloasă a unui comandant de baterie care se pregăteşte să ordone „foci”, într-un nou război mondial. Chiar şi blegul de Hermann părea, în întuneric, o mască de preot al unei religii crude. Sub privirile noastre frankensteiniene, suprafaţa verde a arenei se umplu de lumină. Şoarecii tremurară, tremurară, apoi se liniştiră. Sună un clopoţel gingaş, un bec minuscul se aprinse lîngă cuşca eroilor.

— Complic semnalele, îmi explică Fronius; auditivul, vizualul, olfactivul. E mai de efect aşa...

— Pun caşcavalul? sună vocea răguşită a lui Hermann.

— Da.

Hermann se execută. Impasibil, fără grabă, cu o pensetă sanitară, vîrî în firidă o bucată de parmezan.

— Fii atent, începu să-mi explice Fronius, pe parcurs a trebuit să interpolez o serie de anexe la linia pură a experimentului. Eroii mei sînt masculi: ca să nu aibă tulburări sexuale, o dată

pe săptămînă, îi mut într-o cuşcă cu femele. Să-şi facă de cap. O noapte. Pe urmă îi aduc înapoi... Iar ca să nu se bată între ei din plictiseală sau energie superfluă, le-am pus în cuşcă — vezi, nu? — diferite materii de ros. Să roadă în timpul liber, să fie ocupaţi, să-şi uzeze dinţii fără să facă vreun rău...

— Nu ţi e pare că asta aduce un pic a **Kraft durch Freude?** A fascism?

— Poate. Ca un om de ştiinţă, sînt fără prejudecăţi: **experientia docet!** Scopul scuză mijloacele.

Mă aplecai să-i pot privi mai de aproape. Parcă mă deranja, parcă mă alarma panaşul albastru al celui zis B. („Privind de sus — scrisesem în lucrarea mea — din înălţimea rezervată Unicului, orice ins particular, orice individ poartă un semn, o dungă colorată în spectrul său, care îi indică soarta, îi programează fericirea sau nenorocirile, îi fixează, cu alte cuvinte, predestinarea ontică...") Hm! Hm! Zării apoi mărgelele negre ale ochilor sticlind din penumbra cuştii. Fantastic. Teribil. Mă simţeam la poarta unei taine, în vecinătatea unei lumi total străine: Platon la intrarea peşterii sale, sfîntul Francisc în faţa

privighetorii, Hegel ţinînd în palme un magnet. Dincolo de ochii aceştia, sub blana lor lucioasă de rozătoare, erau nervi, scoarţă, instincte; ereditate şi educaţie. Natură şi lege. Privindu-i cum aşteptau, aliniaţi şi cuminţi, mă cuprinse dintr-o dată nu ştiu ce milă, ce stranie compasiune morală. „Startul", am zis, iată startul: startul social, startul existenţial. Întreaga viaţă se rezumă la această aşteptare nervoasă, la tremurul mustăţilor acestor două entităţi biologice. Ce trist, ce amar simbol a ceea ce sîntem de fapt!

Cortina de metal se ridică brusc. Cei doi subiecţi năvăliră în arenă. Unul spre dreapta, altul spre stînga. Cuprinşi de o „frenezie a mişcării, alergară de cîteva ori jur-împrejur. Încercară şi salturi în sus, spre paravan. Inutile, bineînţeles. Evadarea nu era posibilă. Mai ales în sus.

— Le permit această cursă, îmi explică profesorul, ca să-şi descarce plusul motrice refulat. Asta îi eliberează într-un anume fel de presiunea claustrării. Şi le creează, în acelaşi timp, un stres al neputinţei, al inutilităţii de a se zbate...

— Nu înţeleg. Despre ce stres vorbeşti?

— Hm-da!!... Să-ţi explic. Pe scurt. Înainte de a porni experienţa cu A şi B, am procedat, cum e şi normal, la cîteva sondaje preliminare. Astfel, am luat alţi doi şoareci, exact ca aceştia, de aceeaşi vîrstă, şi tot gemeni, şi tot masculi. Pe unul din ei l-am aruncat într-un butoi cu apă; pe celălalt, înainte de a-l arunca, tot într-un butoi cu apă, l-am ţinut cam un sfert de oră în palme. Suficient ca el să simtă că e pierdut, că orice zbatere e inutilă, că din palma mea nu are scăpare. Ei bine, află că primul şoarece, cel care nu trecuse prin spaimă, pînă să se înece în butoi, a fost în stare să înoate şaizeci de ore în şir; celălalt, cel pe care îl ţinusem prizonier în palmele mele, era stresat; n-a rezistat la înot, după numai două ore, plutea cu burta în sus. Aşadar...

— Gata, am înţeles. Să continuăm experimentul.

— Alergarea aceasta liberă — liberă şi nu prea — durează exact trei minute. După aceste minute de prolog, începe de fapt experimentul meu.

Remarcai, surprins, că nici unul dintre şoareci nu încearcă, de astă dată să atingă cu botul clapa electrizată care-i izola de mîncare.

În clipa aceasta se aprinse un bec ce pîlpîi exact de trei ori. Ca la comandă, cei doi eroi se lipiră de axul subţire al pîrghiei.

Mi se părea că tremură, că vibrează.

Ţîrîi apoi altă sonerie. Şi deodată... văzui minunea. Cel cu panaş albastru, şoarecele B, se retrăgea pe brînci de-a-ndărătelea. Ca o balerină, săltă sprinten şi se ghemui cuminte pe talgerul balanţei care, încet, asemeni unui cîntar sensibil şi precis, se înclină. Clapa se deschise şi A năvăli. B nici nu se sinchisi. Ştiam că e flămînd, bănuiam că pentru nasul său fin mirosurile erau fulgerătoare. Evident, masticaţia flămîndă a lui A nu putea să nu-l scoată din răbdări. Şi, totuşi, B stătea nemişcat, ca un martir al renunţării, ca un Buddha al sacrificiului de sine. Îmi adusei aminte că şoarecii — alături de şerpi, dragoni şi cîrtiţe — erau consideraţi, în numeroase mitologii orientale, animale htonice. Tot ce e subteran, primar, este legat de legile germinării şi ale forţei, fiind prezent oriunde are loc lupta încrîncenată între viaţă şi moarte. Şoarecii, ca şi şerpii, apar în simbolica imaginaţiei primitiv-religioase în cadrul unor situaţii limită, ameninţătoare, prezenţa lor profetizînd evenimente tragice, mari dezastre şi nenorociri. În filosofia indică, şoarecele (mushaka) este asociat cu ideea de furt, de spionaj în interiorul inimii (athma). Marinarii considerau şobolanii de pe corăbii spirite ale pămîntului, ale uscatului, iar minerii nu-i ucid nici azi, fiindcă văd în ei întruchipări ale Diavolului. Îi salută respectuos, atribuindu-le titluri şi grade (director, colonel, prefect, consilier etc.). Apollo, în perioada preelenică, era deseori evocat cu numele de Sminthé, care înseamnă şoarece ori şobolan, nu mai ţin bine minte. Ciudat, zeul soarelui confundat cu animalul care nenoroceşte recoltele şi aduce ciuma! Ce să mai spui cînd, în China şi Siberia, dispariţia subită a şoarecilor e un semn de mare nenorocire, iar în Japonia rozătorul acesta acompaniază pe însuşi zeul bogăţiei, Daikoku, dacă nu cumva mă înşeală memoria?

Priveam năuc la B: nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Colosal! exclamai, ştergîndu-mi fruntea transpirată.

Fronius zîmbea satisfăcut, ca un cofetar ce-şi prezintă specialitatea casei.

— Acesta e momentul unu, ţinu să-mi spună. Durează zece secunde. Gata!

Se auzi din nou o sonerie. Iarăşi alternară luminile verzi şi roşii. Cei doi şoareci se întoarseră brusc şi, în fugă, asemeni unor recruţi bine instruiţi, reveniră la ceea ce Fronius numea punctul C. Adică în vizuină.

— Momentul doi.

Acelaşi joc. De astă dată, urcă A pe talger şi B avu dreptul să guste din parmezanul liber.

— Observă esenţialul, îmi şopti chicotind vesel Fronius. Eu nu intervin deloc.

— Aprinzi şi stingi luminile, replicai, numai ca să spun ceva.

— Asta nu e decît simbolizarea fizică a condiţionării. Şoarecii nu ştiu că eu exist.

— Norocul lor, am zis, altfel s-ar revolta. Sau te-ar adora ca pe un Dumnezeu...

De douăsprezece ori, jocul acesta, în doi timpi, între sacrificiu şi satisfacţie, alternă cu o precizie aproape de ceasornic. Eram dărîmat. Vedeam, vedeam cu ochii, şi nu-mi venea să cred. Fronius fuma în fotoliu, Hermann singur manevra semnalele. După a douăsprezecea alternare, profesorul ridică mîna.

— Ajunge. Altfel se satură...

— Păi, am zis, nu acesta-i scopul?

— Ba da. Dar am constatat un lucru ciudat. De fapt, un fenomen normal, dacă îl judeci din punct de vedere uman. Îndată ce se satură, încep să se joace, să se hîrjonească. Şi asta le deranjează disciplina reflexelor.

— Cum aşa?

— Ştii, se pare că esteticienii au dreptate: lipsa de foame creează libertatea, libertatea eliberează fantezia, iar fantezia, care naşte artele, este în acelaşi timp şi începutul dezordinii, duşmanul numărul unu al disciplinei.

— Hm, am zis eu, se pare că ai descoperit izvoarele misterioase ale ascezei monahale. Şi ale sumisiunii militare.

— Poate, zîmbi Fronius. N-ai observat că popoarele flămînde sînt anarhice şi barbare? Cele prea sătule sînt libertine şi leneşe? Civilizaţia este opera popoarelor semiflămînde, semisătule: a popoarelor care se roagă şi trudesc, **ora et labora,** pentru pîinea cea de toate zilele.

Hermann ridică ţambalul experimental şi-l mută în magazie. Apoi ne servi cafele şi coniac.

— Ei, mă apostrofă Fronius, pornindu-se pe rîs, ce mai zici, acum, Herr Professor?

Începurăm discuţia. Fui de acord cu el că experimentul dovedeşte posibilitatea unei mutaţii ontologice. Nu a unui salt

dialectic: nu, Doamne fereşte! Mutaţia înseamnă transfer de pe o formă de existenţă pe alta: din instinct în raţiune, din „poate” în „este”, de pildă; pe cînd saltul nu e decît surpriza calitativă pe linia aceloraşi esenţe şi cauzalităţi... Pe urmă, am constatat că ruperea vectorului instinctual, adică a liniei drepte între excitaţie şi satisfacţie, e, în sine, un miracol. Fronius tapa mereu pe obsesia lui, că această formă de colaborare elimină socialmente faza zisă a diferenţierii. Latura aceasta pe mine nu mă interesa deloc: eu căutam să exploatez, din punct de vedere filosofic, chiar moral, fenomenul — devenit evident — că orice formă de răspundere, de „trebuie” categoric, poate să elimine oricînd adversitatea egocentristă a intereselor şi chiar a brutalităţii luptei pentru aceste interese.

Fierbeam. Băurăm trei cafele, vreo cinci coniacuri (franţuzeşti). Nici nu simţirăm că Hermann ne serveşte, ca gustare, parmezan; acelaşi parmezan ce umplea — odorantă obsesie — toată camera, întreaga instituţie, tot oraşul, probabil. Ne pasionau concluziile. Nimic altceva nu mai conta.

Pînă la urmă, de comun acord, hotărîrăm: dacă timp de o săptămînă experienţa decurge în perfectă ordine, atunci e cazul s-o facem cunoscută. Eu îmi luai obligaţia să redactez studiul în legătură cu consecinţele principiale, pe plan ontologic, ale fenomenului de colaborare, iar Fronius rămase cu sarcina, mai concretă, să prezinte cazul, mărginindu-se la latura psihologică, antropologică. El — cu datele de bază; eu — cu corolarele de suprastructură. Logic, ştiinţific, ideal şi practic.

Abia la 2 noaptea plecai spre casă.

(Nu am putut să mă despart de laborator înainte de a mai face o ultimă vizită şoarecilor noştri, l-am găsit într-o debara. Aprinsei lumina şi-i privii în tăcere. Păreau indiferenţi: în colţul lui, fiecare rodea ritmic cîte o bucată de lemn. Doar pentru o clipă, cel cu semn albastru îşi ridică în sus botul fin şi roz: părea că se clatină,

că visează, că, în felul său, mă întreabă ceva. Dar asta fu, poate, numai o părere. Eram pilit, sînt convins că cei doi şoareci nici nu mă băgau în seamă. Rodeau, rodeau consecvent, ritmic rodeau — gîndeam eu — aşa cum roade veşnicia ţărmurile şubrede ale deşertăciunii omeneşti.)

Fericit, mulţumit, în noaptea aceea am dormit fără vise, fără tresăriri.

IV

Nu mă emoţionează nici vîntul, nici plopii, nici fetele tinere săltîndu-şi cozile de cal, seara, pe trotuare. Mă uit impasibil la coloanele nesfîrşite de biciclete proletare ce fug dimineţile spre fabrici, ca să se întoarcă seara, obosite, aşa cum mă uit, total indiferent, şi la maldărul de ziare ce se adună pe masa mea de lucru. Istoria cu ale ei crime şi surprize mă lasă rece. Am reuşit să realizez în conştiinţa mea o priză cerească la esenţe prin pură contemplaţie, prin fervoare speculativă. Ieşisem de mult din timpul istoric, din spaţiul geografic şi, pe măsură ce manuscrisul meu creştea, simţeam că adevărul îmi dă tîrcoale, devenind din simplă obsesie o tot mai clară certitudine, o salutară ofertă de pace şi împăcare.

Timp de o săptămînă telefonai zilnic la laborator. Îmi răspundea Hermann: „Totul în ordine”. Nici nu se putea altfel, reversibilitatea nu mai era posibilă.

Mă apucai de lucru.

Poate niciodată în viaţa mea nu am simţit mai acut fiorul ameţitor al meditaţiei filosofice, ca acum, în timp ce creionam contururile teoretice ale studiului meu. Să pleci de la doi şoareci şi o bucată de parmezan, să te ridici uşor la problema spinoasă a adaptării la mediu, să depăşeşti şi reflexul condiţionat, şi furcile caudine ale eredităţii şi instinctului; să treci apoi de la particular la general, de la fenomen la esenţă şi să descoperi, la un moment dat, că un principiu ontologic, o categorie universală, se poate rupe, se poate frînge... Implicaţiile morale, epistemologice, estetice chiar, se învălmăşesc, apar surprize, termeni noi, probleme pînă acum nebănuite. Totul se înalţă în spirală şi fumul diafan al fanteziei speculative se ordonează undeva în sistem. Şoarecii — bieţii A şi B — rămîneau undeva jos, departe, simple amănunte ale impulsului iniţial. De multe ori seara, după ce terminam de lucru, priveam prin geam norii şi cerul întunecat, gîndindu-mă cît de

sublimă e această posibilitate ce te ajută să te ridici din praf la stele, îngăduindu-ţi să construieşti, pornind de la ridicola performanţă a două rozătoare, un templu geometric de armonie, revelaţie şi pace universală.

Eram informat că şi Fronius lucrează intens. Îmi telefonă de vreo două ori, vorbea febril, în grabă, interesîndu-se de mersul studiului meu. Îl asigurai că totul e în ordine; din partea

mea, lucrarea — care va fi aproape un volum — poate să apară la sfîrşitul anului şcolar. Sau, cel tîrziu, în cursul verii.

În luna mai, Fronius plecă — avînd la el toate documentele experienţei — la Congresul de Psihologie de la Strasbourg. L-am văzut la televiziune, l-am auzit la radio, presa de specialitate vorbea de comunicarea lui ca de o adevărată revoluţie în domeniul psihologiei experimentale.

Înfloriră la timp şi copacii, ploile şi vîntul de nord încetară. Primăvara năvăli în cetate. Serile auzeam cîntece studenţeşti, chitare sentimentale răsunau poetic de sub castanii înfloriţi ai parcului universitar. Lucrarea o aveam gata. Mă simţeam cît se poate de mulţumit. Eram convins că am realizat o rară performanţă, depăşindu-mă. Puteam să mă felicit sincer pentru curajul ce-l avusesem de a risca o asemenea aventură teoretică.

În ziua de 23 mai, mai precis în seara acelei zile, la orele opt şi douăzeci, se întîmplă catastrofa.

Începu cu un telefon.

— Eşti acasă? mă întrebă o voce răguşită, mînioasă.

— Da. Dar cine întreabă?

Mi se păruse a fi vocea lui Fronius, dar, ştiindu-l în Franţa, la Strasbourg, nu-mi puteam închipui că-mi telefonează de acolo. Şi apoi, era clar, cel care mă sunase vorbea din oraş.

— Eu sînt, auzii, profesor Fronius. Îmbracă-te imediat şi vino la laborator.

— Dar ce e, ce s-a întîmplat? Cînd ai sosit?

— Lasă asta! Vino imediat!

— Ce e, ce e?

Nu mai puteam de curiozitate.

— O nenorocire! Vino şi ai să vezi. Te aştept.

Ce era să fac? Mă îmbrăcai. Eram foarte contrariat. Descifrasem în vocea colegului meu o spaimă, o crispare ce mă neliniştea. Ştiindu-l prăpăstios, mă gîndeam că poate exagerează. I s-o fi întîmplat ceva la congres? S-a-ncurcat cu vreo franţuzoaică? Sau Hermann i-o fi făcut

vreun pocinog? Mie întotdeauna mi-a fost antipatic acest Hermann, care se uita la noi de parcă am fi fost direct vinovaţi că n-are locuinţă, că nevastă-sa e spaima lumii şi că, pe deasupra, mai are şi şapte copii. Şi toate fete. Mari.

Peste o jumătate de oră, sunam la uşa laboratorului. Îmi deschise chiar el, Fronius. Era, bineînţeles, nebărbierit. Şi în cămaşă. Cu mînecile suflecate. Roşu-vînăt la faţă.

— Cînd ai sosit? îl întrebai.

— De două ceasuri.

— Pe acasă n-ai dat?

— Nu. Am venit direct la laborator. Tot timpul, în avion, m-am gîndit la blestemaţii ăştia de A şi B. Parcă aveam o presimţire. Şi ce presimţire!

— Dar ce s-a întîmplat, de fapt?

— De fapt... de fapt... Ai să vezi şi singur... Hermann, pregăteşte experienţa!...

— Iarăşi? mormăi Hermann.

— Iarăşi şi iarăşi... Şi te rog să nu mă mai enervezi şi tu... Nu eşti şoarecele C.

De cînd îl ştiam pe Fronius, nu-l auzisem niciodată vorbind chiar atît de furios.

Hermann aduse cutia, aranjă priza. Stinse lumina în cameră. Mă uitai la cei doi delincvenţi. Erau acolo, în cuşca lor, absolut neschimbaţi. Unul din ei — parcă, parcă — era ceva mai mare. Dar poate că mă înşelam. În orice caz, panaşul albastru al lui B nu se mai vedea. Se ştersese, probabil, cu vremea.

— Fii foarte atent, mîrîi Fronius. Începem...

Experienţa o cunoşteam acum. Fui totuşi foarte atent. După terminarea primei reprize, mă uitai nedumerit în ochii tulburi ai colegului meu.

— Totul merge perfect. Nu văd nici o deosebire.

— Aşteaptă, îmi zise, şi declanşă a doua repriză.

Şoarecii năvăliră în arenă. În dreptul pîrghiei se petrecu ceva neobişnuit. Parcă se băteau între ei, parcă se înghesuiau. Fronius, aplecat peste arenă, înjura, înjura birjăreşte. Dar nu voia să intervină. Unul din cei doi şoareci, cel mai mare (acum văzui limpede că unul din subiecţi era evident mai plin, mai gras), îl împingea cu botul pe celălalt spre talger. Această mică busculadă nu dură decît cîteva secunde. Pînă la urmă, totul reintră în ordine: unul din cei doi se urcă pe balanţă şi începu să se şteargă pe bot cu labele. Celălalt năvăli la mîncare.

— Perfect, exclamai. Merge!

— Cum n-ai observat nimic?

— Nimic neobişnuit.

— N-ai observat că porcul de A a mîncat de două ori?

— Cum?

— ...Păi blegul de B a stat de fiecare dată în talger.

Prin şira spinării îmi trecu un fior rece. Mă aplecai peste

sticla arenei şi, cu voce schimbată, de astă dată, înjurai şi eu. Pentru prima oară în cariera mea.

— Ei drăcia dracului! Dă-i drumul la a treia repriză.

Acum, învălmăşeala din dreptul pîrghiei luă un aspect de-a dreptul dramatic. B nu voia să urce în ruptul capului; A îl zgîlţîia, îl muşca, îl împingea cu botul. La un moment dat, bătaia deveni atît de aprigă, încît cele două ghemotoace, încleştate unul de gîtul celuilalt, se rostogoleau în arenă ca nişte adevăraţi gladiatori.

— Şi, întrebai pe Hermann, de cînd are loc porcăria asta?

— De vreo săptămînă. De cînd a plecat domnul profesor la congres. Din cele douăsprezece reprize prescrise de dumnealui, bietul B abia apucă două. Şi asta numai după ce porcul de A se satură...

— De ce i-ai lăsat? De ce n-ai intervenit?

— Nu aveam voie. Domnul profesor mi-a interzis.

— Ia uitaţi-vă! strigă Fronius şi-şi încleştă mîinile păroase de marginea arenei.

Lupta părea că se terminase. Tîrîndu-se cu greu, B, învins, o luă spre balanţă. Din spate, A îl împingea, muşcîndu-l din cînd în cînd cu brutalitate. B se căţără obosit, pe braţul pîrghiei şi, încet, încet, pe măsură ce braţul acesteia se înclina, se tîra pînă la talger. A năvăli din nou la parmezan. A treia oară. Consecutiv.

În clipa aceasta îl văzui pe Fronius schimbîndu-se la faţă. Ochii i se dilatară, degetele care strîngeau marginea arenei trosniră în încleştare.

— Ce e? întrebai speriat.

— Uite! ţipă din răsputeri Fronius. Uite, sînge! Sînge, în arena mea!

De fapt, vedeam şi eu. Din gîtul gri al şoarecelui B se prelingea peste postavul verde al cîmpului o dîră subţire de sînge, strălucitor ca rubinul.

Nici nu avui timp să mă dezmeticesc. Urlînd ca un nebun, Fronius ridică în aer arena, apoi,

cu o furie de-a dreptul înfricoşătoare, o trînti de podea. Totul se sparse în bucăţi, sticla se făcu zob. Şi eu eram furios. Îmi venea să urlu ca o fiară. Ne pomenirăm amîndoi pe vine, căutînd şoarecii printre dărîmături.

— Îi ucid, îi sfărîm! urla Fronius. Mi-au compromis totul. În ce să mai crezi? Erau fraţi, egali în drepturi... Unde va ajunge omenirea dacă nici un contract atît de simplu nu poate fi respectat? Automat — cel prost, şi leneş, şi cîine — devine tiran şi exploatator...

Plîngea, bietul meu coleg! Avea toate motivele — catastrofa mi se părea imensă. Cu mîinile tremurînde, desfiguraţi de ură şi răzbunare, scotoceam peste tot după cei doi criminali. Voiam să-i nimicim. Trebuia să-i distrugem.

— Uite, strigai, unul din ei!

Hermann aprinse lămpile, din tavan.

Din faldurile postavului verde, dintre fărîmiturile fostei arene, se rostogoli la picioarele noatre unul din doi criminali. Fronius ridică piciorul să-l calce, să-l zdrobească.

În clipa asta, Hermann ţipă şi, sărind ca un tigru furios, îl apucă de gît pe şeful său.

— Nu pe el, nu pe el! urlă cît îl ţinea gura. Ăsta e bietul B. Porcul de A trebuie omorît. O dată pentru totdeauna.

Aveam impresia că Fronius va sucomba gîtuit. Dar reuşi să scape din strînsoarea servitorului său, care părea că-şi pierduse minţile.

— Du-te dracului, îi spuse, eşti un imbecil cretin şi incurabil!

Dar, după această înjurătură, ca prin farmec, se linişti brusc. Furtuna trecuse, era cazul să părăsesc şi eu poziţia de patruped. Mă ridicai: încă tremuram. Hermann, bodogănind, începu să smiorcăie ca un copil. Îşi scoase batista să-şi şteargă lacrimile ce-i şiroiau pe faţa zbîrcită. Parcă-l mai văzusem plîngînd. Dar cînd? Şi cu ce ocazie? Nu-mi aminteam.

— Ce e de făcut? întrebai. Am naufragiat, s-a dus busola, nu se vede nici o Stea polară.

— Mizda păsii! înjură colegul meu, folosind anagramarea academică a clasicei trimiteri în mamă. Colega, personal, mă asta... pe toată experienţa! Ducă-se dracului colaborarea, trăiască şoarecele A, mă doare-n cur de Liga Naţiunilor!...

Copaci cădeau retezaţi în pădure, apele unei cascade se întorceau la izvoare; spirala lui Plotin se dădea peste cap, înfigîndu-se, cu supremul vîrf, în lutul pămîntului; mărul cunoaşterii ascundea un vierme paradigmatic, cerul înstelat şi legea morală din mine miroseau a parmezan; bătrînul Napocos, ctitorul meu spiritual, rînjea ironic, îndemnîndu-mă: „Per aspera, ad ridicului mus”...; dar lucrarea mea, cea mai scînteietoare din scrierile mele, era gata; ca monument al spiritului speculativ fiind unic şi neegalat în felul său: nenorocitul de Fronius muncise şi el atîta; în fond, rezultatele lui, în sine, erau perfecte, logice, postulînd cu imense şanse o nouă viziune despre relaţia dintre instinct şi datorie... Nu? Mă uitai la Hermann, care, acum, nu-şi putea reţine rîsul, şi dintr-o dată îmi adusei aminte de minerii lui sufocaţi, de batista aceea imensă în care îşi sufla nasul. Era clar: îl uram. Dezinteresat, obiectiv, fără premise: îl uram crîncen şi definitiv.

Mă întorsei spre amărîtul meu coleg.

— Experienţa este total valabilă! declarai ritos, categoric.

— Crezi?

— Desigur. Finalul acesta penibil nu schimbă nimic! E neesenţial. În definitiv... Hermann e de vină. Că i-a lăsat de capul lor.

Ca prin minune, iluminaţi, începurăm să discutăm din nou. Peste o oră eram iar veseli, triumfători. Cîntărind toate elementele, căzurăm de acord să publicăm totuşi lucrările noastre. **Pium desiderium, pia fraus:** o dorinţă cucernică permite o tot atît de cucernică fraudă. Intenţia, perspectivele contează. Faza aceasta din urmă nu dovedeşte decît că B e un bleg şi un laş. Drama lui cade în afară de

experiment. Trebuie uitat, trebuie ignorat tot ce s-a întîmplat post-Strasbourg. Fiindcă pentru contradicţiile ce au apărut după ce noi ne trăseserăm concluziile (în modul cel mai riguros şi ştiinţific, nu?) de vină este numai Hermann. Cretinul şi imbecilul de Hermann, care...

□□□

Antologia de față nu se vrea o ilustrare didactică a acestor teoretizări. Alcătuind-o, am urmărit în primul rînd clătinarea imaginii pe care cei mai mulți o au despre acest atît de iubit și vitregit spațiu literar. Iar în ceea ce îi privește pe autorii români, selecția a vizat generația „bătrînilor de aur", ca o invitație de continuare cronologică pentru viitorii antologatori, în efortul de recuperare a chipului nostru adevărat. Și mai nutresc și secreta speranță că, poate, într-o zi, nu se va mai vorbi de fantastic, straniu, însolit, science-fiction, oniric, absurd decît ca de secțiuni prin marele trup al **literaturii imaginarului.**

EDITOR
„ADEVĂRUL" S.A.

ISBN-973-9128-16-5

Preț 298 + 2 TL
300 lei